

Зок-2
2600

ПРОЛЕТАРЫІ УСІХ КРАЇН, ЄДНАЙЦЕСЯ

БОЛЬШЭВІК БЕЛАРУСІ

№ 11-12

№ 11-12

XX
ГОД
Б С С Р

М Е Н С К

Выдавецтва ЦК КП(б)Б „ЗВЯЗДА“
1938

11/11/11
11/11/11

25 05

05
74.

ПРОЛЕТАРЫ І УСІХ КРАІН, ЕДНАЙЦЕСЯ!

30к-2

2600

(всего)

БОЛЬШЭВІК БЕЛАРУСІ

ТЭАРЭТЫЧНЫ І ПАЛІТЫЧНЫ
ЖУРНАЛ ЦК КП(б)

ГОДА ВЪДАННЯ XII

№ 11—12

Лістапад—снежань 1938 г.

З М Е С Т

Г І С Т О Р Ь Я

УСЕСАЮЗНАЙ КОМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ (БОЛЬШЭВІКОУ)

КАРОТКІІ КУРС.

Пад рэдакцыяй Намісн ЦК ВКП(б).

Адабран ЦК ВКП(б). 1938 год.

Стар.

Раздзел IX. Партыя большэвікоў у перыяд пераходу на мірную работу па аднаўленьню народнай гаспадарні. (1921—1925 годы)	5
Раздзел X. Партыя большэвікоў у барацьбе за соцыялістычную індустрыялізацыю краіны. (1926—1929 годы)	29
Раздзел XI. Партыя большэвікоў у барацьбе за налентывізацыю сельскай гаспадарні. (1930—1934 годы).	44
Раздзел XII. Партыя большэвікоў у барацьбе за завяршэньне будаўніцтва соцыялістычнага грамадства і правядзеньне новай Канстытуцыі. (1935—1937 годы)	66
Пастанова ЦК ВКП(б) аб пастаноўцы партыйнай прапаганды ў сувязі з выпускам „Кароткага курса гісторыі ВКП(б)“	90

Перадавы—Велізарнейшая ўрачыстасць народа	104
Н. Грэкава—Пад сцягам Сталінскай Канстытуцыі.	110
Н. Ніселёў—Трыумф ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі.	118
І. Чорны—Прамысловасць і сельская гаспадарка к дваццаці- годдзю БССР	126
І. Саладкоў—Бясстрашны барацьбіт за камунізм (Памяці С. М. Кірава)	132

КАНСУЛЬТАЦЫЯ

Ем. Яраслаўскі—У чым было надабенства і розніца паміж рэво- люцыйнымі і ліберальнымі народнікамі.	142
Канстытуцыйныя акты і дакументы аб утварэнні Беларускай ССР.	147

Адрас рэдакцыі:
Менск, Чырвонаяармейская вул.,
ЦК КП(б)Б, пакой 7.

Тэлефон рэдакцыі
па камутатару 20.000, даб. 50.

ГІСТОРЫЯ

Усесаюзнай
Комуністычнай партыі
(большэвікоў)

Кароткі курс.

Пад рэдакцыяй Камісіі ЦК ВКП(б).

Адобран ЦК ВКП(б). 1938 год.

Раздзел IX

ПАРТЫЯ БОЛШЭВІКОЎ У ПЕРЫЯД ПЕРАХОДУ НА МІРНУЮ РАБОТУ ПА АДНАЎЛЕННЮ НАРОДНАЙ ГАСПАДАРКІ.

(1921—1925 годы).

1. Совецкая краіна пасля ліквідацыі інтэрвенцыі і грамадзянскай вайны. Труднасці аднаўлення перыяду.

Пакончыўшы з вайной, Совецкая краіна стала пераходзіць на рэальны мірнага гаспадарчага будаўніцтва. Неабходна было залячыць раны, нанесеныя вайной. Неабходна было аднавіць разбураную народную гаспадарку, прывесці ў парадак прамысловасць, транспарт, сельскую гаспадарку.

Але пераход на мірнае будаўніцтва прышлося прарабіць у надзвычай цяжкай абстаноўцы. Перамога ў грамадзянскай вайне далася нялёгка. Краіна была разорана чатырохгадовай імперыялістычнай вайной і трохгадовай вайной з інтэрвенцыяй.

Агульная прадукцыя сельскай гаспадаркі ў 1920 годзе складала толькі каля палавіны даваеннай. А даваенны-ж узровень—гэта быў узровень жабрацкай царскай расійскай вёскі. У дадатак у 1920 годзе многія губерні былі ахоплены неўраджаем. Сялянская гаспадарка перажывала цяжкае становішча.

Яшчэ горш было становішча прамысловасці, якая знаходзілася ў стане разрухі. Прадукцыя буйнай прамысловасці ў 1920 годзе была амаль у сем разоў менш даваеннай. Большасць фабрык і заводаў стаяла, руднікі і шахты былі разбураны, затоплены. У асабліва цяжкім стане знаходзілася металургія. Выплаўка чыгуну за ўвесь 1921 год складала ўсяго толькі 116,3 тысячы тон, гэта значыць каля 3 процантаў даваеннай вытворчасці чыгуну. Нехапала паліва. Транспарт быў разбуран. Меўшыся ў краіне запасы метала і мануфактуры былі амаль вычарпаны. У краіне быў востры недахват самага неабходнага: хлеба, тлушчаў, мяса, абутку, адзення, запалак, солі, карасіну, мыла.

Пакуль ішла вайна, людзі мірыліся з гэтымі недахопамі і няхваткамі, а часам нават пераставалі іх заўважаць. Але цяпер, калі вайны не стала, людзі раптам адчулі няцярпінасць гэтых недахопаў і няхватак і сталі патрабаваць неадкладнага іх устаранення.

Паявілася незадаволенне сярод сялян. У агні грамадзянскай вайны стварыўся і замацаваўся ваенна-палітычны саюз рабочага класа і сялянства. Гэты саюз трымаўся на пэўнай аснове: селянін атрымлі-

ваў ад Совецкай улады зямлю і абарону ад памешчыка, ад кулака, рабочыя атрымлівалі ад сялянства прадавольствіе па прадразвёрстцы.

Цяпер гэтая аснова аказвалася ўжо недастатковай.

Совецкая дзяржава вымушана была браць у селяніна па прадразвёрстцы ўсе лішкі для патрэб абароны краіны. Перамога ў грамадзянскай вайне была-б немагчыма без прадразвёрсткі, без палітыкі ваеннага камунізма. Палітыка ваеннага камунізма была вымушана вайной, інтэрвенцыяй. Пакуль вялася вайна, сялянства ішло на прадразвёрстку і не заўважала няхваткі тавараў, але калі вайна скончылася і пагроза звароту памешчыка мінула, селянін пачаў выражаць незадаволенне із'яццем усіх лішкаў, незадаволенне сістэмай прадразвёрсткі і стаў патрабаваць, каб яго снабжалі дастатковай колькасцю тавараў.

Уся сістэма ваеннага камунізма, як адзначаў Ленін, прышла ў сутычку з інтарэсамі сялянства.

Стыхія незадаволення закранула і рабочы клас. Пролетарыят перанёс на сабе галоўныя цяжары грамадзянскай вайны, гераічна і самааддана змагаючыся супроць полчышчаў белавардзейцаў і інтэрвентаў, супроць разрухі і голаду. Лепшыя, найбольш свядомыя, самаадданыя і дысцыплінаваныя рабочыя гарэлі агнём сацыялістычнага энтузіязма. Але найглыбейшая гаспадарчая разруха аказала ўплыў і на рабочы клас. Нямногія фабрыкі і заводы, якія яшчэ дзейнічалі, мелі вялікія перабоі ў рабоце. Рабочыя вымушаны былі займацца саматужніцтвам, вырабам зажыгалак, мяшочніцтвам. Стала аслабляць класавая база дыктатуры пролетарыята, рабочы клас распаляўся, частка рабочых ішла ў вёску, пераставала быць рабочымі, дэкласавалася. На глебе голаду і стомленасці праяўлялася незадаволенне часткі рабочых.

Перад партыяй паўстала пытанне аб выпрацоўцы новай устаноўкі партыі па ўсіх пытаннях гаспадарчага жыцця краіны, адпавядаючай новай абстаноўцы.

І партыя прыступіла да выпрацоўкі новай устаноўкі па пытаннях гаспадарчага будаўніцтва.

Але класавы вораг не драмаў. Ён прабаваў скарыстаць цяжкае гаспадарчае становішча, прабаваў скарыстаць незадаволенне сялян. Успыхнулі арганізаваныя белавардзейцамі і эсэрамі кулацкія мецяжы ў Сібіры, на Украіне, у Тамбоўскай губерні (антонаўшчына). Ажывілася дзейнасць усякага роду контррэвалюцыйных элементаў—меншавікоў, эсэраў, анархістаў, белавардзейцаў, буржуазных нацыяналістаў. Вораг перайшоў да новых тактычных прыёмаў барацьбы супроць Совецкай улады. Ён стаў перафарбоўвацца пад савецкі колер і выстаўляў ужо не стары праваліўшыся лозунг: «далоў Саветы», а новы лозунг: «за Саветы, але без камуністаў».

Яркім праяўленнем новай тактыкі класавага ворага з'явіўся контррэвалюцыйны кранштацкі мяцеж. Ён пачаўся за тыдзень да X з'езда партыі, у сакавіку 1921 года. На чале мецяжу сталі белавардзейцы, звязаныя з эсэрамі, меншавікамі і прадстаўнікамі замежных дзяржаў. Свае імкненні аднавіць уладу і ўласнасць капіталістаў і памешчыкаў мяцежнікі ў першыя часы стараліся прыкрыць «савецкай» вывескай. Яны выставілі лозунг: «Советы без камуністаў». Контррэвалюцыя прабавала скарыстаць незадаволенне дробнабуржуазных мас для таго, каб пад нібыта савецкім лозунгам звергнуць Савецкую ўладу.

Дзве акалічнасці аблягчылі ўзнікненне кранштацкага мецяжу: пагоршанне састава матросаў на ваенных суднах і слабасць большэвіц-

кай арганізацыі ў Кранштаце. Старыя матросы, якія прымалі ўдзел у Кастрычніцкай рэвалюцыі, амаль пагалоўна пайшлі на фронт і па-геройску сражаліся ў радах Чырвонай арміі. Ва флот прышлі новыя папаўненні, не загартаваныя ў рэвалюцыі. Гэтыя папаўненні прадстаўлялі сабой яшчэ зусім сырую сялянскую масу, якая адлюстроўвала незадаволенне сялянства прадразвёрсткай. Што датычыць кранштацкай большэвіцкай арганізацыі таго перыяду, то яна была сільна аслаблена радам мабілізацый на фронт. Гэтыя акалічнасці далі магчымасць эсэра-меншавікам і белавардзейцам пралезці ў Кранштат і авалодаць ім.

Мяцежнікі забралі першакласную крэпасць, флот, велізарную колькасць узбраення і снарадаў. Міжнародная контррэвалюцыя таржаставала перамогу. Але надта рана лікавалі ворагі. Мяцеж быў быстра падаўлен савецкімі войскамі. Партыя паслала супроць кранштацкіх мяцежнікаў лепшых сваіх сыноў—дэлегатаў X з'езда на чале з тав. Варашылавым. Чырвонаармейцы ішлі на Кранштат па тонкаму льду. Лёд правальваўся, і многія танулі. Прыходзілася ісці на штурм амаль непрыступных фортаў Кранштата. Адданасць рэвалюцыі і мужнасць, гатоўнасць аддаць сваё жыццё за Савецкую ўладу ўзялі верх. Кранштацкая крэпасць была ўзята прыступам чырвоных войск. Кранштацкі мяцеж быў ліквідаван.

2. Дыскусія ў партыі аб профсаюзах. X з'езд партыі. Паражэнне апазіцыі. Пераход да новай эканамічнай палітыкі (нэп).

Цэнтральнаму Камітэту партыі, яго ленінскай большасці было ясна, што пасля ліквідацыі вайны і пераходу на мірнае гаспадарчае будаўніцтва няма больш падстаў захоўваць жорсткі рэжым ваеннага камунізма, створаны абстаноўкай вайны і блакады.

ЦК разумеў, што адпала неабходнасць у прадразвёрстцы, што трэба яе замяніць прадналогам, каб даць магчымасць сялянам скарыстаць большую частку лішкаў сваёй вытворчасці па свайму погляду. ЦК разумеў, што такая мера дала-б магчымасць ажывіць сельскую гаспадарку, расшырыць вытворчасць зярна і тэхнічных культур, неабходных для развіцця прамысловасці, ажывіць у краіне тавараабарот, палепшыць снабжэнне гарадоў, стварыць новую, гаспадарчую аснову саюза рабочых і сялян.

ЦК аддаваў сабе таксама адчот у тым, што ажыўленне прамысловасці з'яўляецца пярвейшай задачай, але ён лічыў, што нельга ажыўляць прамысловасць без ўцягнення ў гэтую справу рабочага класа і яго профсаюзаў, што рабочых можна ўцягнуць у гэтую справу, калі іх пераканаць, што гаспадарчая разруха з'яўляецца такім-жа небяспечным ворагам народа, як інтэрвенцыя і блакада, што партыя і профсаюзы безумоўна здолеюць правесці гэту справу, калі яны будуць дзейнічаць у адносінах рабочага класа не шляхам ваенных загадаў, як гэта бывала на фронце, дзе сапраўды неабходны загалы, а шляхам пераканання, метадам пераканання.

Але не ўсе члены партыі думалі так, як ЦК. Апазіцыйныя групкі—трацкісты, «рабочая апазіцыя», «левыя комуністы», «дэмакратычныя цэнтралісты» і т. п.—знаходзіліся ў стане разброду і перажывалі хістанні перад труднасцямі пераходу на рэальны мірнага гаспадарчага будаўніцтва. У партыі знаходзілася нямала былых меншавікоў, былых эсэраў, былых бундаўцаў, былых барацьбістаў і ўсякага роду поўнацэнналістаў з акраін Расіі. Яны большай часткай

прымыкалі да тых ці іншых апазіцыйных групак. Не будучы сапраўднымі марксістамі, не ведаючы законаў эканамічнага развіцця, не маючы партыйна-ленінскай загартоўкі, гэтыя людзі толькі ўзмацнялі разброд і хістанні апазіцыйных групак. Адны з іх думалі, што не трэба аслабляць жорсткага рэжыму ваеннага камунізма, што, наадварот,—трэба «завінчваць далей гайкі». Другія думалі, што партыя і дзяржава павінны адыйсці ў бок ад справы аднаўлення народнай гаспадаркі, што гэта справа павінна быць цалкам перадаана ў рукі профсаюзаў.

Было ясна, што пры такім разбродзе ў некаторых праслойках партыі знойдуцца людзі, любіцелі дыскусій, розныя апазіцыйныя «лідэры», якія пастараюцца навязаць партыі дыскусію.

Так яно і адбылося.

Дыскусія пачалася з пытання аб ролі профсаюзаў, хоць пытанне аб профсаюзах не было тады галоўным пытаннем партыйнай палітыкі.

Застрэльшчыкам дыскусіі і барацьбы супроць Леніна, супроць ленінскай большасці ЦК з'явіўся Троцкі. Жадаючы абвастрыць становішча, ён выступіў на пасяджэнні камуністаў—дэлегатаў V Усерасійскай канферэнцыі профсаюзаў у пачатку лістапада 1920 года з сумніцельным лозунгам «завінчвання гаек» і «ператрасвання профсаюзаў». Троцкі выставіў патрабаванне неадкладнага «адзяржаўлення профсаюзаў». Ён быў супроць метада пераканання рабочых мас. Ён быў за перанясенне ваеннага метада ў профсаюзы. Троцкі быў супроць разгортвання ў профсаюзах дэмакратыі, супроць выбарнасці органаў профсаюзаў.

Замест метада пераканання, без якога нямысліма дзейнасць рабочых арганізацый, трацкісты прапанавалі метад голага прымусу, голага камандавання. Сваёй палітыкай трацкісты там, дзе яны папалі ў кіраўніцтва профсаюзнай работай, уносілі ў профсаюзы канфлікты, раскол і разлажэнне. Трацкісты сваёй палітыкай настрайвалі беспартыйную масу рабочых супроць партыі, расколвалі рабочы клас.

Дыскусія аб профсаюзах на справе мела значна больш шырокае значэнне, чым пытанне аб профсаюзах. Як пазней указвалася ў рэзалюцыі пленума ЦК РКП(б) (17 студзеня 1925 года), на справе спрэчка ішла «аб адносінах да сялянства, якое падымалася супроць ваеннага камунізма, аб адносінах да беспартыйнай масы рабочых, наогул аб падыходзе партыі да масы ў паласу, калі грамадзянская вайна ўжо заканчвалася» (ВКП(б) у рэзалюцыях, ч. I, стар. 651).

Услед за Троцкім выступілі і іншыя антыпартыйныя групы: «рабочая апазіцыя» (Шляпнікаў, Медзведзеў, Калантай і іншыя), «дэмакратычныя цэнтралісты» (Сапронаў, Дробніс, Багуслаўскі, Осінскі, В. Смірноў і іншыя), «левыя камуністы» (Бухарын, Прэображэнскі).

«Рабочая апазіцыя» выставіла лозунг перадачы кіравання ўсёй народнай гаспадаркай «ўсерасійскаму з'езду вытворцаў». Яна зводзіла на нішто ролю партыі, адмаўляла значэнне дыктатуры пролетарыята ў гаспадарчым будаўніцтве. «Рабочая апазіцыя» проціпаставляла профсаюзы Совецкай дзяржаве і камуністычнай партыі. Яна лічыла вышэйшай формай арганізацыі рабочага класа не партыю, а профсаюзы. «Рабочая апазіцыя» была па сутнасці справы анархасіндыкалісцкай антыпартыйнай групай.

Група «дэмакратычнага цэнтралізма» (дэцысты) патрабавала поўнай свабоды фракцый і групіровак. Дэцысты, таксама як і трацкісты,

стараліся падарваць кіруючую ролю парт. С.
Ленін назваў дэцыстаў фракцыяй «тр.»
платформу дэцыстаў—эсэра-меншаі

Троцкаму ў яго
Бухарын, Бухарын
н
д
Л Бухарынцы
а

Ленін і ленінцы накіравалі галоўны ў
асноўнай сілы антыпартыйных груповак
змяшанні профсаюзаў з ваеннымі арганізацыямі, указваючы ім,
што гэта не метады нас
У процівагу платформ
сваю платформу. У гэтым пл
яўляюцца школай кіравання, школай гаспадаран
нізма. Усю сваю работу профсаюзы павінны будаваць на
пераканання. Толькі пры і гэтай умове профсаюзы падымуць
рабочых на барацьбу з гаспадарчай разрухай, здолеюць уцягнуць іх
у сацыялістычнае будаўніцтва.

У барацьбе з апазіцыйнымі груповакмі п
згуртаваліся вакол Леніна. Асабліва напружаны характар набыла
барацьба ў Маскве. Тут апазіцыя сканцэнтравала свае асноўныя сілы,
ставячы сабе мэтай заваяваць сталічную арганізацыю. Але большэвікі
Масквы далі рашучы адпор гэтым проіскам фракцыянераў. Вострая
барацьба разгарнулася і ва ўкраінскіх партыйных арганізац
кіравніцтвам т. Молатава, які быў тады сакратаром ЦК КП(б)У,
большэвікі Украіны разбілі трацкістаў і шляпнікаўцаў. Комуністыч-
ная партыя Украіны асталася вернай апорай ленінскай партыі. У Ўк
разгром апазіцыі быў арганізаван пад кіравніцтвам

Х Азіі барацьбой з антыпартыйнымі груповак

Л. Кагановіч.

у мясцов

ленінскай платформы.

8 сакавіка 1921 года адкрыўся X з'езд
сутнічала 694 дэлегаты з рашучым гол
732.521 члена партыі. Дэлегатаў з дарадчым голасам было 206 чалавек.

З'езд падняў вынікі дыскусіі аб профсаюзах і адобрыў пераваж-
най большасцю галасоў ленінскую платформу.

Адкрываючы з'езд, Ленін заявіў, што дыс
най раскошай. Ён указаў, што ворагі раб
барацьбу і раскол у комуністычнай партыі.

Улічваючы велізарную небяспеку, якую прадста
шэвіцкай партыі і для дыктатуры пролетарыята наяўнасць фракцый-
ных груп, X з'езд асаблівую ўвагу ўдзяліў пытання аб адзінстве
партыі. З дакладам па гэтаму пытанню выступіў Ленін. З'езд асудзіў
усе апазіцыйныя груповаккі і ўказаў, што яны «на справе дапама-
гаюць класавым ворагам пролетарскай рэвалюцыі».

З'езд прадпісаў неадкладна распусціць усе фракцыйныя групы і
даручыў усім арганізацыям строга сачыць за недапушчэннем
з'езда цягнула за сабой безумоўнае і неадкладнае выключ
тыі. З'езд даў ЦК паўнамоцтвы, у выпадку парушэння
членамі ЦК і ў выпадку адраджэння або дапушчэння

прымаць усе меры партыйнага спагнання аж да выключэння іх з Цэнтральнага Камітэта і з партыі.

Усе гэтыя рашэнні былі запісаны ў прапанаванай Леніным і прынятай з'ездам асобай рэзалюцыі «Аб адзінстве партыі».

У гэтай рэзалюцыі з'езд звяртаў увагу ўсіх членаў партыі на тое, што адзінства і згуртаванасць яе радоў, адзінства волі авангарда пролетарыята асабліва неабходна ў такі момант, калі рад акалічнасцей у перыяд X з'езда ўзмацніў хістанні ў асяроддзі дробнабуржуазнага насельніцтва краіны.

«Між тым,—указвалася ў рэзалюцыі,—яшчэ да агульнапартыйнай дыскусіі аб профсаюзах, у партыі выявіліся некаторыя прызнакі фракцыйнасці, гэта значыць узнікненне груп з асобнымі ідэяльнымі і з імаленнем да пэўнага стану замкнута і стварыць сваю групавую дысцыпліну. Неабходна, каб усе свядомыя рабочыя ясна ўсвядомілі шкоду і недапушчальнасць якой-бы то ні было фракцыйнасці, якая немінуча вядзе на справе да аслаблення дружнай работы і да ўзмоцненых паўторных спроб прымажвочыхся да ўрадавай партыі ворагаў яе паглыбляць раздзяленне (партыі) і скарыстоўваць яго ў мэтах контррэвалюцыі».

З'езд гаварыў, далей, у гэтай рэзалюцыі:

«Скарыстанне ворагамі пролетарыята ўсякіх ухіленняў ад строга вытрыманай комуністычнай лініі з найбольшай нагляднасцю паказала сябе на прыкладзе краінштацкага мецяжу, калі буржуазная контррэвалюцыя і белагвардзейцы ва ўсіх краінах свету адразу выявілі сваю гатоўнасць прыняць лозунгі нават савецкага ладу, абы толькі звергнуць дыктатуру пролетарыята ў Расіі, калі эсэры і наогул буржуазная контррэвалюцыя скарысталася ў Краінштаце лозунгі паўстання нібыта ў імя Савецкай улады супроць Савецкага ўрада ў Расіі. Такія факты даказваюць поўнасцю, што белагвардзейцы імкнуцца і ўмеюць перафарбавання ў камуністаў і нават «лявей»-іх, абы толькі аслабіць і звергнуць аплот пролетарскай рэвалюцыі ў Расіі. Меншавіцкія лісткі ў Петраградзе напярэдадні краінштацкага мецяжу паказваюць роўным чынам, як меншавікі скарысталі рознагалоссі ўнутры РКП, каб фактычна падштурхваць і падтрымліваць краінштацкіх мяцежнікаў, эсэраў і белагвардзейцаў, выстаўляючы сябе на словах праціўнікамі мецяжоў і староннікамі Савецкай улады толькі з невялікімі быццам-бы папраўкамі».

Рэзалюцыя ўказвала, што партыйная прапаганда павінна грунтоўна аб'ясняць шкоду і небяспеку фракцыйнасці з пункту гледжання адзінага і адзінага ўсёй партыі і ўсёй краіны, асабліва пролетарыята, як асноўнай умовы поспеху дыктатуры пролетарыята.

З другога боку, гаварылася ў рэзалюцыі, з'езд, партыйная прапаганда павінна аб'ясняць своеасаблівасць навішых тактычных прыёмаў ворагаў Савецкай улады.

«Гэтыя ворагі,—указвала рэзалюцыя,—пераканаўшыся ў безнадзейнасці контррэвалюцыі пад адкрыта белагвардзейскім сцягам, напружваюць цяпер усе намаганні, каб, скарыстоўваючы рознагалоссі ўнутры РКП, рушыць контррэвалюцыю так ці інакш шляхам пераходу ў адзін пэўны групавы момант, найбольш блізкім па знешнасці да прызнання Савецкай улады» (ВКП(б) у рэзалюцыях, ч. I, стар. 373—374).

Рэзалюцыя ўказвала, далей, што партыйная прапаганда «павінна выясціць таксама вольны пераход ад контррэвалюцыі да контррэвалюцыі, каб пахіснуць і звергнуць рэвалюцыйную дыктатуру, адкрываючы тым дарогу для далейшай поўнай перамогі контррэвалюцыі, капіталістаў і памешчыкаў».

Дзірэктары «Аб'яднанай партыі» цесна прымыкала другая рэзалюцыя «Аб сіндыкалісцкім і анархісцкім ўхіле ў нашай партыі», таксама прапанаваная Леніным і прынятая з'ездам. У гэтай рэзалюцыі Х з'езд асудзіў так званую «рабочую аназіцыю». З'езд прызнаў прапаганду ідэй анархасіндыкалісцкага ўхілу несумяшчальнай з прыналежнасцю да комуністычнай партыі і заклікаў партыю да рашучай барацьбы з гэтым ўхілам.

Х з'езд прыняў важнейшае рашэнне аб пераходзе ад прадразвёрсткі да праддзялення, аб пераходзе да новай эканамічнай палітыкі (нэп).

У гэтым павароце ад ваеннага камунізму да нэпа сказалася ўся мудрасць і дальнавіднасць ленінскай палітыкі.

У рашэнні з'езда гаварылася аб замене прадразвёрсткі праддзяленням. Натуральны прадавольствены налог быў менш прадразвёрсткі. Сума налога павінна была быць апублікавана да веснавых пасеваў. Докладна ўстанаўляліся тэрміны здачы налога. Усё тое, што аставалася з пашт налога, паступала ў поўнае распараджэнне селяніна, якога прадастаўлялася свабода гандлю гэтымі лішкамі. Свабода гандлю, указваў Ленін у сваім дакладзе, прывяцзе спачатку да некалькіх аажыўлення капіталізма ў краіне. Прыдзецца дапусціць прыватны гандаль і дапусціць прыватным прамысловцам адкрыць дробныя прадпрыемствы. Але не трэба гэтага баяцца. Ленін лічыў, што некаторая свабода тавараабароту створыць гаспадарчую зацікаўленасць у селяніна, павысіць прадукцыйнасць яго працы і прывядзе да быстрага ўздыму сельскай гаспадаркі, што на гэтай аснове будзе аднаўляцца дзяржаўная прамысловасць і выцягнуць прыватны капітал, што, накапіўшы сілы і сродкі, можна стварыць магутную індустрыю — эканамічную аснову сацыялізму, і затым перайці ў рашучае наступленне, каб знішчыць астаткі капіталізма ў краіне.

Васенны камунізм быў спробай ўзяць крэпасць капіталістычных элементаў у горадзе і вёсцы штурмам, лабай атакі. У гэтым наступленні партыя забегла далека ўперад, рысуючы адарвацца ад сацыялізму. Цяпер Ленін прыняў ваў апазіцыі крыху на тым, адступіўшы на некаторы час бліжэй да свайго тылу, перайсці ад штурму да трывалай прынятай асады крэпасці, каб, накапіўшы сілы, зноў пачаць наступленне.

Трацкісты і іншыя апазіцыянеры лічылі, што нэп ёсць толькі адступленне. Такое талкаванне было ім выгадна, таму што яны вялі лінію на аднаўленне капіталізма. Гэта было глыбока шкоднае, антыленінскае талкаванне нэпа. На самай справе, ужо праз год пасля ўвядзення нэпа, на XI з'ездзе партыі, Ленін заявіў, што адступленне скончана, і выказаў думку: «Надрыхтоўка наступлення на прыватна-гаспадарчы капітал» (Ленін, т. XXVII, стар. 213).

Апазіцыянеры, будучы дрэннымі марксістамі і круглымі невукамі ў пытаннях большэвіцкай палітыкі, не разумелі ні сутнасці нэпа, ні характару адступлення, прадпрынятага ў пачатку нэпа. Аб сутнасці нэпа ўжо гаварылася вышэй. Што датычыць характару адступлення, то адступленні бываюць розныя. Бываюць моманты, калі партыя або

арміі пры пацярпела паражэньне.
 У такіх выпадках го, каб захаваць
 сябе і зусім не праігна
 ваў пры ў бо партыя не толькі
 не пацярпела рот, яна сама
 разбіла інтэрвентаў і іх ваіны
 Але бываюць і такія партыя або армія ў
 сваім наступленьні заб спечышы
 сабе тылавой базы. Гэ такіх вы
 падках понытая партыя армія знаходзіць звычайна патрэбным,
 каб не адарвацца базы,—крыху адступіць назад, бліжэй д
 свайго тылу, каб іцнені са сваёй тылавой базай, забяспе
 чыць сяб і потым зноў пайсці ў наступленне
 больш упэўне ітэя на поспех. Імяна такога роду часова
 праводзіў Ленін пры пэпе. Дакладваючы IV кангрэсу
 К рна аб прычынах ўвадзеньня нэпа, Ленін прама гаварыў, што
 «мы ў сваім эканамічным наступленьні нафта дэка прасунуліся ўпе
 рад, што мы не забяспечылі сабе дастатковай базы», і што неабходна
 таму зрабіць часовае адступленне да забяспечанага тылу.

Бяда апазіцыі заключалася ў тым, што яна не разумела па свайму
 невучтву і не зразумела да канца свайго жыцця гэтай асаблівасці
 адступлення пры нэпе.

Рашэнне X з'езда аб нэпе забяспечвала мошны эканамічны саюз
 рабочага класа і сялянства для будаўніцтва сацыялізма.

Гэтай асноўнай задачы служыла і другое рашэнне з'езда—аб
 нацыянальным пытанні. Даклад па нацыянальнаму пытанню зрабіў
 тав. Сталін. Мы ліквідавалі нацыянальны гнёт, гаварыў тав. Сталін,
 але гэтага недастаткова. Задача заключаецца ў тым, каб ліквідаваць
 цяжкую спадчыну мінулага—гаспадарчую, палітычную і культурную
 адсталасць народаў, якія раней прыгніталіся. Трэба імачы ім
 дагнаць у гэтых адносінах цэнтральную Расію.

Тав. Сталін ўказваў, далей, на два антыпартыйныя ўхілы ў на
 цыянальным пытанні: вялікадзяржаўны (вялікарускі) шавінізм і міс
 цовы нацыяналізм. З'езд асудзіў абодва ўхілы, як шкодныя і небясе
 печныя для камунізма і пролетарскага інтэрнацыяналізма. Разам з
 тым з'езд накіраваў галоўны свой удар супроць вялікадзяржаўнасці,
 як галоўнай небяспекі, гэта значыць супроць асталасці і перажыткаў
 носіі да нацыянальнасцей, якія (адносіны.—Рэд. перакладу)
 ўзялі да нярускіх народаў вялікарускія шавіністы пры царызме.

3. Першыя вынікі нэпа. XI з'езд партыі. Утварэнне Саюза ССР. Хвароба Леніна. Кааператыўны план Леніна. XII з'езд партыі.

Правядзенне нэпа сустракала супраціўленне з боку няўстойлівых
 элементаў партыі. Супраціўленне ішло з двух бакоў. З аднаго боку,
 выступалі «левыя» крыкуны, палітычныя ўроды тыпу Ламінадзе,
 Шацкіна і іншых, якія «даказвалі», што нэп—гэта адмова ад рэвалю
 яванняў Кастрычніцкай рэвалюцыі, зварот да капіталізму, т
 Совецкай улады. Гэтыя людзі, з прычыны свайго невучтва ў палі
 тыцы і вядзення законаў эканамічнага развіцця, не разумелі палі
 тыкі партыі, упадалі ў паніку і сеялі вакол сябе ўпадніцкія настроі.
 З другога боку, выступалі прамыя капітулянты, накіштат Троцкага,
 Радэка, Зіноўева, Сакольнікава, Каменева, Шляпнікава, Бухарына,
 Рыкава і іншых, якія не верылі ў магчымасць сацыялістычнага раз
 віцця нашай краіны, пракланяліся перад «магутнасцю» капіталізма і,

імнучыс
бапалі вялікі

хляпы

ных змен.

І з гэтым ЦК прэвёў вялікую работу па ўмацаванню партыі арганізаваным чысткам партыі ў 1921 годзе. Чыстка адомалілася з

насьць. Пераход да новай значна ўмацаваў саі
новай аснове. Магутнасць і крэпасць дэ
раслі. Амаль поўнасьцю быў ліквідаван кулацкі
серадзіякі пасля адмены продраверсткі дапама
магачы кулацкімі б... мі. Савецкая ўлада
каж усе ка... і ў народнай гасп
мысловасць, транспарт, банкі, зямлю, унутраны гандль
гандаль. Партыя дабілася пералому на гаспадарчым фрон
ская гаспадарка ў хуткім часе рушыла ўперад. Прамы
транспарт дабілася першых поспехаў. Пачаўся накуль
навольны, але верны гаспадарчы ўздым. Рабочыя і сялянскія
і бачылі, што партыя стаць на верным шляху.

У сакавіку 1922 года сабраўся
сучнічала 522 дэлегаты з раіаючым голасам, якія
532.000 членаў партыі, гэта значыць менш, чым на папярэднім з'ездзе.
Дэлегатаў з дарадчым голасам было 163 чалавек. Змянішэнне ліку
ч. гэта аб'ясняецца пачаўшайся чысткай рады партыі.

Партыя падвяла вынікі першаму году новай эканамічнай палітыкі. Гэтыя вынікі дазволілі Леніну заявіць на з'ездзе:

«Мы год адступалі. Мы павінны цяпер сказаць адна
ты:—дастаткова! Тая мэта, якая адступленнем праследавалася,
дасягнута. Гэты перыяд скончыўся, або скончыцца. Цяпер мэта
іншая—перабудова сёл» (Ленін, т. XXVII,
стар. 238).

Ленін укаваў, што нэп азінае адпаведна барць у не на жніцце,
а на смерць паміж канцамі мям і сацыялізмам. «Хто кажа» так
стаць пытанне. Для таго, каб перамагчы, трэба забяспечыць змычку
паміж рабочым класам і сялянствам, паміж сацыялістычнай пра
мысловасцю і сялянскай эканамічнай шляхам усямернага развіцця
гаспадарства і сацыялізму. Для гэтага неабходна наву
чыцца гаспадарыць, неабходна навучыцца гандляваць культурна.

Гандаль у гэты перыяд з'яўляўся асноўным звяном у ланцугу здачы, якая стаяла перад партыяй. Не вы, звычайна гэта і задань, не было разгарнуць тавараабарот паміж горадамі і вёскай, нельга было ўмацаваць эканамічны саюз рабочых і сялян, нельга было падняць сельскую гаспадарку, вывесці з разрухі прамысловасць.

У той час савецкі гандаль быў яшчэ вельмі слабы. Вельмі слабы быў гандлёвы апарат, нельга да гандлю ў камуністаў яшчэ не было, ворага-нэпмана яшчэ не вывучылі, не навучыліся яшчэ змагацца з ім. Прыватныя гандляры, нэпманы, скарысталі слабасць савецкага гандлю і захватываючы свае рукі гандаль мануфактурна-і іншымі хадзілімі таварамі. Партыя не аб'арганізавала дзяржаўнага і кааператывнага гандлю набывала велізарнае значэнне.

Пасля XI з'езда гаспадарчая работа закіпела з новай сілай. Пасля XI з'езда ў краінах Савецкай краіны пачаўся пераход ад аднаўлялася сялянская гаспадарка. Лепш запрацавалі чыгункі. Усе пачыналася колькасць зноў запрацаваўшых фабрык і заводаў.

У кастрычніку 1922 года Савецкая рэспубліка святкавала вялікую перамогу: Чырвонай арміяй і партызанамі Далёкага Усходу быў вызвален ад японскіх інтэрвентаў В. Ізвасток, апошні ўчастак Савецкай зямлі, які знаходзіўся ў руках інтэрвентаў.

Цяпер, калі ўся тэрыторыя Савецкай краіны была ачышчана ад інтэрвентаў, а задачы будаўніцтва сацыялізма і абароны краіны патрабавалі далейшага ўмацавання саюза народаў Савецкай краіны, на чарзе паўстала пытанне аб больш цесным аб'яднанні Савецкіх рэспублік у адзіным дзяржаўным саюзе. Трэба было аб'яднаць усе народныя сілы для будаўніцтва сацыялізма. Трэба было арганізаваць моцную абарону краіны. Трэба было забяспечыць усебаковае развіццё ўсіх нацыянальнасцей і нацыянальнасцяў. Для гэтых мэтаў неабходна было яшчэ больш зблізіць усе народы Савецкай краіны.

У снежні 1922 года адбыўся і Усесаюзны з'езд Савятаў. На гэтым з'ездзе па прапанове Леніна і Сталіна было сфарміравана добраахвотнае дзяржаўнае аб'яднанне Савецкіх народаў—Саюз Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік (СССР). Першанататкова ў СССР уваходзілі Расійская Савецкая Федэратыўная Соцыялістычная Рэспубліка (РСФСР), Закаўказская Савецкая Федэратыўная Соцыялістычная Рэспубліка (ЗСФСР), Украінская Савецкая Соцыялістычная Рэспубліка (УССР) і Беларуска-Савецкая Соцыялістычная Рэспубліка (БССР). Крыху пазней у Савецкім Альянсе арганізаваліся тры самастойныя саюзныя Савецкія рэспублікі: Узбекская, Туркменская і Таджыкская. Цяпер усе гэтыя рэспублікі аб'ядналіся ў адзіны саюз савецкіх дзяржаў, у СССР на аснове добраахвотнасці і роўнапраўя, з захаваннем за кожнай з іх права свабоднага выхаду з Савецкага Саюза.

Сфарміраванне Саюза Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік азначала ўмацаванне Савецкай улады і буйную перамогу ленінска-сталінскай палітыкі партыі большэвікоў па нацыянальнаму пытанню.

У лістападзе 1922 года Ленін выступіў на пленуме Моссовета. Падводзячы вынікі пяцігоддзя існавання Савецкай улады, Ленін выказаў глыбокую ўпэўненасць, што «з Расіі нэпаўскай будзе Расія сацыялістычная». Гэта было яго апошняе выступленне перад краінай. Восенню 1922 года на партыю абрушылася вялікая хвароба: Ленін пераказаў хваробу ўсяй партыі, усе працавалі перажываючы хваробу Леніна, як сваё вялікае гора. Усе жылі ў трывозе за жыццё любімага Леніна. Але Ленін і ў часе хваробы не спыняў сваёй работы. Будучы ўжо цяжка хворым, Ленін напісаў рад вельмі важных артыку-

даў. У гэтых апошніх артыкулах ён падвёў вынікі праробленай работы і наметыў план па ўвядзенні сацыялізму ў нашай краіне шляхам ўвядзення сялянства ў справу сацыялістычнага будаўніцтва. У гэтым плане Ленін выстаўляў сваіх адэргаў, які план дасягнення сялянства да справы пабудовы сацыялізма.

У кааперацыі наогул, у сельскагаспадарчай кааперацыі ў асаблі-
васці, Ленін бачыў даступны і зразумелы мільёнам сялян шлях пера-
ходу ад дробнай аднаасобнай гаспадаркі да буйных та...
творчых аб'яднанняў... сельскай гаспадаркі...
сялян у сацыялізм... праз кааперацыю...
ступовага ўкаранення ў сельскую гаспадарку пачаткаў калектывізму.
спачатку ў галіне збыту, а потым у галіне вырабы прадуктаў сельскай
гаспадаркі. Ленін у гэтым...
рабочага класа з сялянствам, пры забеспячэнні кіраўніцтва за проле-
тарыятам у адносінах да сялянства, пры наяўнасці сацыялістычнай
прамысловасці, прадумана...
сва вытворчы кааперацыя...
як та можна пабудавать у нашай краіне поўнае сацыялістычнае гра-
мадства.

У красавіку 1923 года адбыўся XII з'езд партыі. Гэта быў першы
з'езд пасля ўзяцця ўлады большавікамі, на якім Ленін не мог пры-
сутнічаць. На з'ездзе прысутнічала 408 дэлегатаў з рашучым гола-
сам, якія прадстаўлялі 386.000 членаў партыі, гэта значыць менш,
чым на папярэднім з'ездзе партыі. Тут сказаліся рэзультаты прадаў-
жаўшайся чысткі радэў партыі, прысуджэння выключэння з партыі
значнага процнта членаў партыі. Дэлегатаў з дарэчным голасам
было 417 чалавек.

XII з'езд партыі ўлічыў у сваіх рашэннях усе ўказанні Леніна,
даныя ў яго апошніх артыкулах і пісьмах.

З'езд даў рашучы адпор усім, хто разумеў нэп, як адступленне ад
сацыялістычных пазіцый, як здачу сваіх пазіцый капіталізму, хто
прапанавалі панесці ў кабалу да капіталізма. Такія прапановы робілі
на з'ездзе староннікамі Троцкага, Радэкам і Красным. Яны прапанавалі
валі аданца на м'ясце інаштранным капіталістам, значыць у кан-
сно жыццёва неабходныя для Савецкай дзяржавы галіны прамысло-
васці. Яны прапанавалі ухваліць ануляваныя Кастрычніцкай рэволю-
цыяй даўгі царскага ўрада. Гэтыя капітуляцыйныя прапановы партыя
закляйміла, як здраццельскія. Яна не адмаўлялася скарыстаць палі-
тыку канцэсіі, але толькі ў такіх галінах і ў такіх размерах, якія
былі выгадны Савецкай дзяржаве.

Бухарын і Сакольнікаў яшчэ да з'езда прапанавалі ліквідаваць
манаполію знешняга гандлю. Гэтая прапанова была таксама рэзуль-
татам разумення нэпа, як здачы сваіх пазіцый капіталізму. Ленін
энігма туды Бухарына, як аб'юзца спекулянтаў, панімаў, да-
коў. XII з'езд рашуча адверг пасяганні на непахіснасць манаполіі
знешняга гандлю.

З'езд даў таксама адпор спробе Троцкага навізаць партыі згуб-
ную палітыку ў адносінах сялянства. З'езд указваў, што не было
ваць факту перавагі ў краіне дробнай сялянскай гаспадаркі. Ён пад-
крэсліў, што развіццё прамысловасці, у тым ліку цяжкай прамысло-
васці, павінна ісці не ўразрэз з інтарэсамі сялянскіх мас, а ў змычцы
з імі, у інтарэсах усяго працоўнага насельніцтва. Гэтыя рашэнні былі
накіраваны супроць Троцкага, які прашаў... будаванне... а гэтым...

васць ш. іянскай гаспадаркі, які не прызнаваў на справе палітыкі саюза пролетарыят.

Троцкі прапанаваў у той- буйныя воды, якія мелі абароннае значэнне, як II, не пры- м адверг пра-

пановы трот На пр вым выглядзе. XII з'езд с. го ўскладзены ад-

ізяліў сур'ёзную

льняму пытанню. Доклад- Тав. Сталін

. в. л. н. і н. і чнаі р.

. іх вялікадзяржа палітыка ў адносінах нацыянальных меншасцей. Тады супроць і выступалі грузінскія нацыянал-ухілісты—Мдзівані і іншыя. Нацыянал-ухілісты былі супроць стварэння Закаўказскай федэрацыі, супроць умацавання дружбы народаў Закаўказзя. Ухілісты вялі сябе ў адносінах да ініі й у Грузіі, як сапраўдныя в. р- ты. Яны ілі з Тырліса ўсіх негрузін, ірмай, вы і лка, выходзячы заму за негру- на, траціла грузінскае грамадзянства. Грузінскіх нацы ілістаў падтрымлівалі Троцкі, Радэк, Бухарын, Скрыпнік, Ракоўскі.

Неўзабаве пасля з'езда была склікана спецыяльная нарада работні- нацыянальных рэспублік па нацыянальнаму пытанню. На ёй былі і іншыя і група узбекскіх нацыянал-ухілістаў—Фанзула Хаджаеў і іншыя.

XII з'езд партыі падагуліў рэзультаты новай эканамічнай палітыкі за два годы. Гэтыя вынікі ўнушалі бадзрасць і ўпэўненасць у канчатковай перамозе.

Наша партыя аса ся спянай, згуртаванай, вытрымаўшай найвялікшы паварот, і і ўперад з шырока разгорнутым сцягам»,—заявіў на з'ездзе тав. Сталін.

4. Паран іруднасцімі аднаўлення народнай гаспадаркі. Умац-ненне актывасці трацкістаў у сувязі з хваробай Леніна. Новая дыскусія ў партыі. Паражэнне трацкістаў. Смерць Леніна. Ленінскі прызыў. XIII з'езд партыі.

Першыя два год і барацьбы за інавацыі народнай гаспадаркі прывялі да значных поспехаў. К 1921 году уздым паўраўся ва ўсіх галінах. Пасевная плошча з 1921 года значна павялічылася,—сялян-ская гаспадарка ўсе больш умацоўвалася. Расла і развівалася соцыя-лістычная прамысловасць. Значна вырас колькасць рабочы клас. Вы-расла зароботная плата. Жыццё рабочым і сялянам стала лягчэй і лепш, чым у 1920—1921 годах.

Але ўсе яшчэ давалі сябе адчуваць рэзультаты яшчэ неліквідаваных разрух. Прамысловасць яшчэ адставала ад давашняга ўзроўню, але рост значна адставаў ад росту патрэбнасці краіны. К канцу 1923 года налічвалася каля мільёна беспрацоўных, павольны рост народнай гаспадаркі не даваў магчымасці рассасаць беспрацоўе. Гандаль развіваўся з перабоямі з прычыны празмерна высокіх цен на гарадскія вырабы, навязаных краіне нэпманамі і нэпманскімі элементамі ў нашых гандлёвых арганізацыях. У сувязі з гэтым савецкі рух у стаў сільна хістаць, ценнасць яго падала. Усе гэта тармажала палітычнае становішча рабочых і сялян.

К восені 1923 года крыху абластрылася гаспадарчая груднасць з прычыны парушэння савецкай палітыкі цені нашымі прамысловымі і гандлёвымі органамі. У паяўнасці было рэзкае разыходжанне паміж ценамі на прамысловыя тавары і прадукты сельскай гаспадаркі. Цены на хлеб былі нізкія, а на прамысловыя тавары — ненамерна высокія. У прамысловасці былі высокія накладныя расходы, гэта падаражала тавары. Трошкі, якія вярталіся сялянства ад продажу хлеба, быстра доведзеныя. У дадатак да ўсяго традыст Пятакоў, які сядзеў тады ў ВЦИК, даў класавую дырэктыву гаспадаршчам вышываць як мага больш прыбытку ад продажу прэмтавараў, навывшай пастрымныя, павялічыць развіцця індустрыі. На самай справе гэты нэпманскі лозунг мог прывесці толькі да звужэння базы прамысловай індустрыі і падрыў індустрыі. Пры такіх умовах сялянству нямала было набываць гарадскія тавары, і яно спыніла іх пакупку. Началася крызіс збыту, які адбываўся на прамысловасці. Паявіліся затручэнні ў выданні заробтнай паянны. Гэта выклікала незадаволенасць рабочых. Найбольш адсталая рабочая на некаторых фабрыках кіхалі работу.

Цэнтральны Камітэт партыі намеціў шляхі ўстаранення ўсіх гэтых груднасцей і неадхопаў. Прыняты былі меры ліквідацыі крызіса збыту. Было арганізавана зніжэнне цені на прадметы шырокага спажывання. Рашана было правесці грашовую рэформу пераходу да адзінай усеагульнай валюты, да чырвонай. Упарадкавалі справу з выданнем рабочым заробтнай паянны. Намечаны былі меры па разгортванню гандлю праз савецкія і кааператыўныя органы і выцягненню з гандлю усякага роду прыватнікаў і спекулянтаў.

Трэба было дружна, закатаўшы рукавы, прыняцца за справу. Так думалі і дэкалявалі адданым партыі людзі. Але не так паступалі рэжым і Скарыстаўшы адсутнасць Леніна, які вышаў са строю з прычыны яго цяжкай хваробы, яны адкрылі новы напад на партыю і на кіравніцтва. Яны рашалі, што наступіў спрыяльны момант для таго, каб раздзіць партыю і адрэзнуць яе кіравніцтва. У барацьбе супроць партыі яны скарысталі ўсе: і паражэнне рэвалюцыі у Германіі і Балгарыі восенню 1923 года, і гаспадарчую груднасць у краіне, і хваробу Леніна. Імелі ў гэты цяжкі для Савецкай дзяржавы момант, калі правадыр партыі быў прыкован да пасцелі, Троцкі памочаў сваю атаку супроць большэвіцкай партыі. Сабраўшы вакол сябе ўсе антыленінскія элементы ў партыі, ён сабраваў платформу аназіцыі, накіраваную супроць партыі, супроць яе кіравніцтва, супроць яе барацьбы. Платформа называлася заявай 46 аназіцыянераў. У барацьбе супроць ленінскай партыі аб'ядналіся ўсе аназіцыянскія групіроўкі: традысты, дэцызты, астаткі «левых камуністаў» і «рабоча-аграрныя». У сваёй заяве яны прарочылі цяжкі эканамічны крызіс і гі-

белъ Совецкай улады і патрабавалі, як адзінага выхаду са становаішча, свабоды фракцый і групіровак.

Іэта была барацьба за аднаўленне фракцыі, забароненых X зездам партыі пэ прапанове Леніна.

Ніякіх канкрэтных пытанняў аб налягненні прамысловасці або сельскай гаспадаркі, аб налягненні тавараабароту ў краіне, налягненні становішча працоўных трацкісты не ставілі. Ды яны гэтым і не цікавіліся. Іх цікавіла адно: скарыстаць адсутнасць Леніна, аднавіць фракцыі ўнутры партыі і расхістаць асобы партыі, расхістаць яе ЦК.

Але і за платформай 46 было выпушчана пісьмо Троцкага, дзе ён аблінаў трэцю партыйную кадру і ў якім быў высунут цэлы рад новых паклёпных абвінавачанняў на адрас партыі X гэтым пісьме Троцкі паўтараў старыя меншавцкія перапыты, якія партыя чула ад яго не ўпершыню.

Перш за ўсё трацкісты абрушыліся на партыйны апарат. Яны разумелі, што партыя не можа жыць і працаваць без моцнага партыйнага апарата. Апазіцыя прабавала расхістаць, разбурыць гэты апарат, проціпаставіць членаў партыі партыйнаму апарату, а моладзь старым кадрам партыі X сям пісьме Троцкі рабіў стаўку на вучэўскую моладзь, на маладых членаў партыі, якія не ведалі гісторыі барацьбы партыі з трацкізмам. Каб заваяваць вучэўскую моладзь, Троцкі ільсціў ён, называючы яе «вирнешиным барометрам партыі», і ў той-жа час заняўся аб перараджэнні старой ленинскай гвардыі. Ківаючы на перараджаюцца правадыроў II Інтэрнацыянала, афігуруна памякаў, што старая большэвіцкая гвардыя ідзе на гэтаму-ж шляху. Крыкамі аб перараджэнні партыі Троцкі прабаву прыкрыць свае ўласнае перараджэнне і свае антыпартыйныя замыслы.

Абодва дакументы апазіцыйнага, як платформа 46, так і пісьмо Троцкага, былі разасланы трацкістамі ў рэспублікі і ячэйкі і пастаўлены на абмеркаванне членаў партыі.

Партыю выклікалі на дыскусію.

Такім чынам як перад X зездам партыі ў часе профсаюзнай дыскусіі, так і цяпер, партыя была навіязана трацкістамі агульнапартыйная дыскусія.

Не гледзячы на занятасць партыі больш важнымі гаспадарчымі пытаннямі, партыя прыняла выклік і адкрыла дыскусію.

Дыскусія хваліла ўсю партыю. Барацьба насіла жорсткі характар. Асабліва востра працягвалася барацьба ў Маскве. Трацкісты імкнуліся перш за ўсё зыхваць сцяжыную арганізацыю. Але дыскусія не данамагла трацкістам. Яна толькі станавіла іх. Трацкісты былі разорты ўшчэнт як у Маскве, так і па ўсёму Савецкаму Саюзу. За трацкістаў галасавала толькі невялікая колькасць вузаўскіх ячэек і ячэек устаноў.

У студзені 1924 года збылася XIII партыйная канферэнцыя. Яна заслухала даклад тав. Сталіна, які падзеў вынікі дыскусіі. Канферэнцыя асудзіла трацкіскую апазіцыю, заявішы, што ў яе асобе партыя мае справу з дробнабуржуазным ухілам ад марксізма. Ранейшыя канферэнцыі былі адобраны потым XIII партыйным зездам і V кангрэсам Комінтэрна. Міжнародныя комуністычныя пролетарыяты падтрымліваў большэвіцкую партыю ў яе барацьбе супроць трацкізма.

Але трацкісты не спынілі сваёй падрыўной работы. Восенню 1924 года Троцкі надрукаваў артыкул «Урокі Кастрьнікі», у якім рабіў спробу падмяніць ленизм трацкізмам. Гэты артыкул з'яўляўся сур'ёзным паклёпам на нашу партыю, на яе правадыра—Леніна. За

гэту паклёпніцкую кніжонку ўхапіліся ўсе ворагі камунізма і Совецкай улады. Партыя з абурэннем сустрэла гэты паклёп Троцкага на гераічную гісторыю большэвізма. Тав. Сталін выкрыў спробу Троцкага падмяніць ленінізм трацкізмам. У сваіх выступленнях тав. Сталін указаў, што «задача партыі заключаецца ў тым, каб пахарапіць трацкізм, як ідэйную плынь».

Сур'ёзнае значэнне мела ў справе ідэйнага разгрому трацкізма і абароны ленінізма тэарэтычная работа тав. Сталіна «Аб асновах ленінізма», якая вышла ў 1924 годзе. Гэтая брашура з'яўляецца майстэрскім выкладам і сур'ёзным тэарэтычным абгрунтаваннем ленінізма. Яна ўзброіла тады і ўзбройвае цяпер большэвікоў ва ўсім свеце вострай зброяй марксісцка-ленінскай тэорыі.

У баях супроць трацкізма тав. Сталін эгуртаваў партыю вакол яе ЦК і мабілізаваў яе на далейшую барацьбу за перамогу сацыялізма ў нашай краіне. Тав. Сталін здолеў даказаць, што ідэйны разгром трацкізма з'яўляецца умовай, неабходнай для таго, каб забяспечыць далейшы пераможны рух уперад к сацыялізму.

Падводзячы вынікі гэтаму перыяду барацьбы з трацкізмам, тав. Сталін гаварыў:

«Не разбіўшы трацкізма, нельга дабіцца перамогі ва ўмовах нэпа, нельга дабіцца ператварэння цяперашняй Расіі ў Расію сацыялістычную».

Але поспехі ленінскай палітыкі партыі былі засмучаны найвялікшым горам, якое пасцігла партыю і рабочы клас. 21 студзеня 1924 года ў Горках, пад Масквой, памер наш правадыр і настаўнік, тварэц большэвіцкай партыі, Ленін. Рабочы клас усяго свету сустрэў вестку аб смерці Леніна, як самую цяжкую страту. У дзень пахавання Леніна міжнародныя пролетарыяты аб'явілі пяцімінутную астаноўку ўсіх работ. Спыніліся чыгункі, спынілася работа на заводах і фабрыках. Працоўныя усяго свету з найглыбшым жалем праважалі ў магілу свайго бацьку і настаўніка, ленінскага друга і абаронца — Леніна.

На смерць Леніна рабочы клас Совецкага Саюза адказаў яшчэ большым эгуртаваннем вакол ленінскай партыі. Кожны свядомы рабочы ў гэтыя жалобныя дні прадумаў свае адносіны да комуністычнай партыі, ажыццяўляючай заветы Леніна. У ЦК партыі наступалі тысячы і тысячы заяў беспартыйных рабочых з просьбай прыняць іх у партыю. ЦК пайшоў насустрач гэтаму руху перадавых рабочых і аб'явіў масавы прыём у партыю перадавых рабочых, аб'явіў ленінскі прызыв у партыю. У партыю пайшлі новыя дзесяткі тысяч рабочых. Ішла тая, хто гатоў быў аддаць жыццё за справу партыі, за справу Леніна. Звыш двухсот сарака тысяч рабочых уступіла тады ў кароткі тэрмін у рады большэвіцкай партыі. У партыю увайшла перадавая частка рабочага класа, найбольш свядомая і рэвалюцыйная, найбольш смелая і дысцыплінаваная. Гэта быў ленінскі прызыв у партыю.

Смерць Леніна паказала, як блізка наша партыя рабочым масам і як рабочыя даражаць ленінскай партыяй.

У жалобныя ленінскія дні на II з'ездзе Совецкай РСФСР тав. Сталін даў ад імя партыі вялікую клятву. Ён сказаў:

«Мы, комуністы, — людзі асобага складу. Мы скроены з асобага матэрыяла. Мы тая, якія складася армію вялікага пролетарскага стратэга, армію гаварыша Леніна. Няма нічога вышэй, як часць належаць да гэтай арміі. Няма нічога вышэй, як звацца

члена партыі, аснвальнікам і кіраўніком якой з'яўляецца таварыш Ленін...

Уходзячы ад нас, таварыш Ленін завяшчаў нам трымаць высока і захоўваць у чыстаце вялікае званне члена партыі. Клянемся табе, таварыш Ленін, што мы з чэсцю выканаем гэту тваю запаведзь!..

Уходзячы ад нас, таварыш Ленін завяшчаў нам захоўваць адзінства нашай партыі, як зяніцу вока. Клянемся табе, таварыш Ленін, што мы з чэсцю выканаем і гэту тваю запаведзь!..

Уходзячы ад нас, таварыш Ленін завяшчаў нам захоўваць і умацоўваць дыктатуру пролетарыята. Клянемся табе, таварыш Ленін, што мы не пашкадуем сваіх сіл для таго, каб выканаць з чэсцю і гэту тваю запаведзь!..

Уходзячы ад нас, таварыш Ленін завяшчаў нам умацоўваць усімі сіламі саюз рабочых і сялян. Клянемся табе, таварыш Ленін, што мы з чэсцю выканаем і гэту тваю запаведзь!..

Таварыш Ленін выспыніа таварышу нам аб неабходнасці добраахвотнага саюза народаў нашай краіны, аб неабходнасці брацкага іх супрацоўніцтва ў рамках Саюза Рэспублік. Уходзячы ад нас, таварыш Ленін завяшчаў нам умацоўваць і расшыраць Саюз Рэспублік. Клянемся табе, таварыш Ленін, што мы выканаем з чэсцю і гэту тваю запаведзь!..

Ленін не раз указваў нам, што ўмацаванне Чырвонай арміі і паліцыі з'яўляецца адной з важнейшых задач нашай партыі... Наклянемся-ж, таварышы, што мы не пашкадуем сіл для таго, каб умацаваць нашу Чырвоную армію, наш Чырвоны флот...

Уходзячы ад нас, таварыш Ленін завяшчаў нам вернасць прынцыпам Комуністычнага Інтэрнацыянала. Клянемся табе, таварыш Ленін, што мы не пашкадуем свайго жыцця для таго, каб умацоўваць і расшыраць саюз працоўных усіх свету — Комуністычны Інтэрнацыянал!..

Гэта была клятва большэвіцкай партыі свайму правадыру, Леніну, які будзе жыць у вяках.

У мні 1924 года адбыўся XIII з'езд партыі. На з'ездзе прысутнічала 748 дэлегатаў з рашаючым голасам, якія прадставлялі 735 481 члена партыі. Разаме павелічэнне колькасці членаў партыі ў параўнанні з папярэднім з'ездам аб'явілася ўскрупленнем у рады партыі каля 250 тысяч новых членаў па ленінскаму прызыву. Дэлегатаў з дарадчым голасам было 416 чалавек.

З'езд аднагалосна асудчу платформу трацкіскай апазіцыі, азначыўшы яе, як дробнабуржуазны ўхіл ад марксізма, як рэвізію ленінізма, і пацвердзіў рэзалюцыі XIII партыйнай канферэнцыі «Аб партыйным будаўніцтве» і «Аб выніках дыскусіі».

Зыходзячы з задачы ўмацавання змычкі горада і вёскі, з'езд даў указанне аб далейшым расшырэнні індустрыі, у першую чаргу лёгкай індустрыі, адначасова падкрэсліўшы неабходнасць быстрага развіцця металургіі.

З'езд зацвердзіў стварэнне Наркамата Унутранага Гандлю і паставіў перад усімі гандлюючымі органамі задачу аўладання рынкам і выцяснення прыватнага капітала з галіны гандлю.

З'езд паставіў задачу расшырыць дзяржавы крэдыт дзяржавы сялянству і выцесніць растаўшчыка з вёскі.

Як галоўную задачу работы ў весцы, з'езд выставіў лозунг ўсямернага кааперавання сялянскіх мас.

Нарэшце, з'езд указаў на велізарнае значэнне ленінскага прызыву і звярнуў увагу партыі на ўзмацненне работы па абучэнню маладых членаў партыі, перш за ўсё—ленінскага прызыву, асновам ленінізма.

5. Совецкі Саюз к канцу аднаўленчага перыяду. Пытанне аб соцыялістычным будаўніцтве і перамозе соцыялізма ў нашай краіне. «Новая апазіцыя» Зіноўева—Каменева. XIV з'езд партыі. Курс на соцыялістычную індустрыялізацыю краіны.

Прайшло больш чатырох год упорнай работы большэвіцкай партыі і рабочага класа на шляхах новай эканамічнай палітыкі. Набліжалася к канцу гераічная работа па аднаўленню народнай гаспадаркі. Усе больш расла гаспадарчая і палітычная магутнасць Совецкага Саюза.

Міжнароднае становішча к гэтай часу змянілася. Капіталізм устаяў супроць першага рэволюцыйнага націску мас пасля імперыялістычнай вайны. Рэволюцыйны рух у Германіі, Італіі, Балгарыі, Польшчы і радзе іншых краін быў падаўлен. У гэтым буржуазіі дала малі правадыры згодніцкіх соцыял-дэмакратычных партый. Наступны часовы адліў рэволюцыі. Наступіла часовая, частковая стабілізацыя капіталізма ў Заходняй Еўропе, —частковае ўмацаванне яго пазіцыі. Але стабілізацыя капіталізма не ўстараніла асноўных супярэчнасцей, раздзіраючых капіталістычнае грамадства. Наадварот частковая стабілізацыя капіталізма абвастрала супярэчнасці паміж рабочымі і капіталістамі, паміж імперыялізмам і каланіяльнымі народамі, паміж імперыялістычнымі групамі розных краін. Стабілізацыя капіталізма падрыхтоўвала новы выбух супярэчнасцей, новыя крызісы у краінах капіталізма.

Побач са стабілізацыяй капіталізма адбывалася і стабілізацыя Совецкага Саюза. Аднак, гэтыя дзве стабілізацыі карэнным чынам адрозніваліся адна ад другой. Капіталістычная стабілізацыя прад'явіла новы крызіс капіталізма. Стабілізацыя Совецкага Саюза азначала новы рост гаспадарчай і палітычнай магутнасці краіны соцыялізма.

Не гледзячы на паражэнне рэволюцыі на Захадзе, міжнароднае становішча Совецкага Саюза ўсе-ж прадаўжала ўмацоўвацца, праўда, больш павольным тэмпам.

Совецкі Саюз у 1922 годзе быў запрошан на міжнародную эканамічную канферэнцыю ў італьянскі горад Геную. На Генуэзскай канферэнцыі імперыялістычныя ўрады, падбадзёраны паражэннем рэволюцыі ў краінах капіталізма, напрабавалі зрабіць новы націск на Рэспубліку Саветаў, на гэты раз у дыпламатычнай форме. Імперыялісты прад'явілі Савецкай краіне наглыя патрабаванні. Яны патрабавалі вярнуць іншакраінным капіталістам фабрыкі і заводы, нацыяналізаваныя Кастрычніцкай рэволюцыяй, патрабавалі ўплаты ўсіх даўгоў царскага ўрада. Пры гэтых умовах імперыялістычныя дзяржавы абяцалі Савецкай дзяржаве нізкія пазыкі.

Совецкі Саюз адверг гэтыя патрабаванні.

Генуэзская канферэнцыя не дала рэзультатаў.

Пагроза новай інтэрвенцыі ў выглядзе ўльтыматума англійскага міністра замежных спраў Керзона ў 1923 годзе таксама атрымала належны адпор.

Прашчупаўшы моцнасць Совецкай улады і пераканаўшыся ў яе ўстойлівасці, капіталістычныя дзяржавы адна за другой пачалі аднаўляць з нашай краінай дыпламатычныя адносіны. На працягу 1924 года былі адноўлены дыпламатычныя адносіны з Англіяй, Францыяй, Японіяй, Італіяй.

Усё было, што Совецкая краіна здолела заваяваць цэлы перыяд мірнай перадышкі.

Змянілася і абстаноўка ўнутры краіны. Самаадтаная работа рабочых і сялян, кіруемых партыяй большэвікоў, прынесла свае пліды. У няўласці быў быстры рост народнай гаспадаркі. У 1924—25 гаспадарчым годзе сельская гаспадарка набліжалася ўжо да даваенных размераў, дасягнуўшы 87 процантаў даваеннага ўзроўню. Буліная прамысловасць СССР давала ў 1925 годзе ўжо каля трох чвэрцей даваеннай прамысловай прадукцыі. У 1924—25 годзе Совецкая краіна змагла ўжо ўкласці ў капітальнае будаўніцтва 385 мільёнаў рублёў. Паспяхова выконваўся план электрыфікацыі краіны. Умацоўваліся камандныя пазіцыі сацыялізма ў народнай гаспадарцы. Былі атрыманы сур'ёзныя поспехі ў барацьбе з прыватным капіталам у прамысловасці і гандлі.

Гаспадарчы ўздым прынёс з сабой далейшае палепшэнне становішча рабочых і сялян. Рост рабочага класа ішоў быстрым тэмпам. Вырасла зароботная плата. Паднялася прадукцыйнасць працы. Значна палепшылася матэрыяльнае становішча сялян. Рабоча-сялянская дзяржава змагла ў 1924—25 годзе выдзеліць у дапамогу маламоцнаму сялянству да 290 мільёнаў рублёў. На аснове палепшэння становішча рабочых і сялян сільна вырасла палітычная актыўнасць мас. Умацавалася дыктатура пролетарыята. Выраслі аўтарытэт і ўплыў большэвіцкай партыі.

Аднаўленне народнай гаспадаркі набліжалася к канцу. Але краіне Советуў, краіне будуючага сацыялізма, недастаткова было простага аднаўлення гаспадаркі, простага дасягнення даваеннага ўзроўню. Даваенны ўзровень гэта быў узровень адсталай краіны. Трэба было ісці далей. Заваяваная Совецкай дзяржавай працяглая перадышка забяспечвала магчымасць далейшага будаўніцтва.

Але тут з усёй сілай паўставала пытанне аб перспектывах, аб характары нашага развіцця, нашага будаўніцтва, пытанне аб лёсе сацыялізма ў Совецкім Саюзе. У якім напрамку трэба весці гаспадарчае будаўніцтва ў Совецкім Саюзе, у напрамку да сацыялізма, або ў якім-небудзь іншым напрамку? Ці павінны і ці можам мы пабудаваць сацыялістычную гаспадарку, або нам суджана ўгніць глебу для другой, капіталістычнай гаспадаркі? Ці магчыма наогул пабудаваць сацыялістычную гаспадарку ў СССР, а калі магчыма, то ці магчыма яе пабудаваць пры зацяжым рэвалюцыі ў капіталістычных краінах і стабілізацыі капіталізма? Ці магчыма пабудова сацыялістычнай гаспадаркі на шляхах новай эканамічнай палітыкі, якая, усямерна ўмацоўваючы і расшыраючы сілы сацыялізма ў краіне, разам з тым пакуль што дае і некаторы рост капіталізма? Як трэба будаваць сацыялістычную народную гаспадарку, з якога канца трэба пачаць гэта будаўніцтва?

Усе гэтыя пытанні паўсталі перад партыяй к канцу аднаўлення перыяду ўжо не як тэарэтычныя пытанні, а як пытанні практыкі, як пытанні штодзённага гаспадарчага будаўніцтва.

На ўсе гэтыя пытанні неабходна было даць прамыя і ясныя адказы, каб як нашы партыйна-гаспадарчыя работнікі, якія будавалі

прамысловасць і сельскую гаспадарку, так і ўвесь народ ведалі—куды весці справу,—да соцыялізма, або капіталізма?

Без ясных адказаў ні гэтыя пытанні ўся наша практычная работа па будаўніцтву была-б работай без перспектыв, работай ўсялякую, работай упустую.

На ўсе гэтыя пытанні партыя дала ясныя і канкрэтныя адказы.

Так, адказвала партыя, соцыялістычную гаспадарку можна і патрэбна пабудаваць у нашай краіне, бо ў нас ёсць усе неабходнае для таго, каб пабудаваць соцыялістычную гаспадарку, пабудаваць поўнае соцыялістычнае грамадства. У кастрычніку 1917 года рабочы клас перамог капіталізм палітычна, ўсталяваўшы сваю палітычную дыктатуру. З таго часу Савецкая ўлада прымала ўсе меры да таго, каб разбіць гаспадарчую магутнасць капіталізму і стварыць умовы для пабудовы соцыялістычнай народнай гаспадаркі. Экспрапрыяцыя капіталістаў і памешчыкаў; ператварэнне зямлі, фабрык, заводаў, шляхоў зносі, банкаў у агульную родную ўласнасць; правядзенне новай эканамічнай палітыкі; будаўніцтва дзяржаўнай соцыялістычнай прамысловасці; правядзенне дзяржаўнага канцэнтраванага плана; такія вострыя мерапрыемствы Цяпер галоўная задача заключаецца ў тым, каб разгарнуць па ўсёй краіне будаўніцтва новай, соцыялістычнай гаспадаркі і тым дабіць капіталізм таксама і эканамічна. Уся наша практычная работа, усе нашы дзеянні павінны быць падпарадкаваныя награваным выканання гэтай галоўнай задачы. Рабочы клас можа прабіць гэта, і ён гэта зробіць. Пачаць выкананне гэтай грандыёзнай задачы трэба з індустрыялізацыі краіны. Соцыялістычная індустрыялізацыя краіны—такаво тое асноўнае звяно, з якога трэба пачаць развіццё будаўніцтва соцыялістычнай народнай гаспадаркі. Ні зцяжка рэвалюцыі на Захадзе, ні частковая стабілізацыя капіталізма ў несаюзных краінах не могуць прыпыніць нашага прасоўвання ўперад—да соцыялізма. Новая эканамічная палітыка можа толькі аблягчыць гэту справу, бо яна ўведзена партыяй іменна для таго, каб аблягчыць будаўніцтва соцыялістычнага фундамента нашай народнай гаспадаркі.

Такі быў адказ партыі на пытанне аб перамозе соцыялістычнага будаўніцтва ў нашай краіне.

Але партыя ведала, што гэтым не вычэрпваецца праблема перамогі соцыялізма ў адной краіне. Пабудова соцыялізма ў СССР прадстаўляе найвялікшы паварот у гісторыі чалавецтва і сусветна-гістарычную перамогу рабочага класа і сялянства СССР. Але яна з'яўляецца ўсё-ж унутранай справай СССР і складае толькі частку праблемы перамогі соцыялізма. Другую частку праблемы складае яе міжнародны бок. Аб'ектаўна пачаць палітыку аб перамозе соцыялізма ў адной краіне, таварыш Сталін не раз указваў, што трэба атрымліваць іва бакі гэтага пытання, унутраны і міжнародны. Што датычыць унутранага боку пытання, гэта значыць узаемаадносіны класаў унутры краіны, то рабочы клас і сялянства СССР упэўне могуць адалець эканамічна сваю ўласную буржуазію і пабудаваць поўнае соцыялістычнае грамадства. Але ёсць яшчэ міжнародны бок пытання, гэта значыць галіна знешніх адносін, галіна адносін паміж Савецкай краінай і капіталістычнымі краінамі, паміж савецкімі народамі і міжнароднай буржуазіяй, якая ненавідзіць савецкі лад і шукае выпадку зрабіць новую ўзброеную інтэрвенцыю супроць Савецкай краіны, зрабіць новыя спробы аднаўлення капіталізма ў СССР. І паколькі СССР з'яўляецца пакуль што адзінай краінай соцыялізма, а астатнія краіны

астаюцца капіталістычнымі, то прадаўжае існаваць вакол СССР капіталістычнае акружэнне, якое нараджае небяспеку капіталістычнай інтэрвенцыі. Ясна, што пакуль ёсць капіталістычнае акружэнне, будзе і небяспека капіталістычнай інтэрвенцыі. Ці можа савецкі народ аднымі толькі ўласнымі сіламі знішчыць гэтую знешнюю небяспеку, небяспеку капіталістычнай інтэрвенцыі супроць СССР? Не, не можа. Не можа, бо для знішчэння небяспекі капіталістычнай інтэрвенцыі неабходна знішчыць капіталістычнае акружэнне, а знішчыць капіталістычнае акружэнне магчыма толькі ў рэзультат пераможнага пролетарскай рэвалюцыі на краінныя меры ў некалькіх краінах. Але з гэтага вынікае, што перамога сацыялізма ў СССР, якая выражаецца ў ліквідацыі капіталістычнай сістэмы і стварэнні ў пабудове сацыялістычнай сістэмы, стварэнні, усё-ж не можа лічыцца канчатковай перамогай, паколькі небяспека ўзброенага замежнага інтэрвенцыі і спробаў рэстаўрацыі капіталізма застаецца неустараненнай, паколькі краіна сацыялізма застаецца не абараняванай ад такой небяспекі. Каб знішчыць небяспеку замежнага капіталістычнага інтэрвенцыі, трэба знішчыць капіталістычнае акружэнне.

Вядома, савецкі народ і яго Чырвоная армія пры правільнай палітыцы Савецкай улады здолелі даць плёжны адпор новаму замежнаму капіталістычнаму інтэрвенцыі таксама, як яны далі адпор першай капіталістычнай інтэрвенцыі ў 1918-1920 гадах. Але гэта яшчэ не значыць, што гэтым будзе знішчана небяспека новых капіталістычных інтэрвенцыяў. Паражэнне першай інтэрвенцыі не знішчыла небяспекі новай інтэрвенцыі, бо крыніца небяспекі інтэрвенцыі капіталістычнае акружэнне прадаўжае існаваць. Не знішчыць небяспекі інтэрвенцыі і паражэнне новага інтэрвенцыі, калі капіталістычнае акружэнне будзе ўсё яшчэ існаваць.

З гэтага вынікае, што перамога пролетарскай рэвалюцыі ў капіталістычных краінах з'яўляецца кроўным ігірам працоўных СССР.

Такая была ўстаноўка партыі на пытанню аб перамозе сацыялізма ў нашай краіне.

ЦК патрабаваў, каб гэтая ўстаноўка была абмеркавана на прадстаячай XIV партканферэнцыі, каб яна была згодна і прынята, як устаноўка партыі, як закон партыі, абавязковы для ўсіх членаў партыі.

Гэтая ўстаноўка партыі зрабіла ашаламляючае дзеянне на апазіцыянераў. Яна ашаламляла іх перш за ўсё тым, што партыя надае ёй канкрэтна-практычны характар, звязала яе з практычным планам сацыялістычнай індустрыялізацыі краіны і патрабавала надаць ёй форму партыйнага закона, форму рэзалюцыі XIV партканферэнцыі, абавязковай для ўсіх членаў партыі.

Трацкісты выступілі супроць устаноўкі партыі, проціпаставіўшы ёй меншавіцкую «тэорыю перманентнай рэвалюцыі», якая толькі ў насменку над марксізмам мала быць названа марксісцкай тэорыяй і якая адмаўляла магчымасць перамогі сацыялістычнага будаўніцтва ў СССР.

Бухарынцы не рашыліся выступіць прама супроць устаноўкі партыі. Але яны усё-ж пачалі пацыхеньку проціпаставяць ёй сваю «тэорыю» мірнага урастання буржуазіі ў сацыялізм, даючы ў гэтым «новым» доктрынам - «Узбагачайцеся». У бухарынцаў выходзіла, што перамога сацыялізма азначае не ліквідацыю буржуазіі, а яе вырошчванне і ўзбагачэнне.

Зіноўеў і Каменеў высунуліся было адзін час з заявай, што перамога социализма ў СССР немагчыма з прычыны яго тэхнічна-эканамічнай адсталасці, але потым аказаліся вымушанымі схвацца ў кустах.

XIV партканферэнцыя (красавік 1925 года) асудзіла ўсе гэтыя капітуляцкія «тэорыі» адкрытых і скрытых апазіцыянераў і зацвердзіла ўстаноўку партыі на перамогу социализма ў СССР, прыняўшы адпаведную рэзалюцыю.

Зіноўеў і Каменеў, прыпертыя да сцяны, падчылі за лепшае галасаванне за гэту рэзалюцыю. Але партыя ведала, што яны толькі адклалі сваю барацьбу з ёю, рашыўшы «даць бой партыі» на XIV з'ездзе партыі. Яны збіралі сваіх старонікаў у Ленінградзе і фарміравалі так званую «новую апазіцыю».

У снежні 1925 года адкрыўся XIV з'езд партыі.

З'езд адбываўся ў напружанай унутрыпартыйнай абстаноўцы. За ўвесь час існавання партыі яшчэ не было такога становішча, каб цэлая дэлегацыя буйнейшага партыйнага цэнтру, як ленінградская, збіралася выступіць супроць свайго ЦК.

На з'ездзе прысутнічалі 600 дэлегатаў з рашчучым голасам і 641 з дарадчым, якія прадстаўлялі 643 тысячы членаў партыі і 445 тысяч кандыдатаў, і зніжэнне менш, чым на пачатковым з'ездзе. Тут сказаліся рэзультаты частковай часткі вузаўскіх ячэек і ячэек устаноў, якія аказаліся засмечанымі антыпартыйнымі элементамі.

Палітычную справаздачу Цэнтральнага Камітэта зрабіў тав. Сталін. Ён нарысваў яркую карціну росту палітычнай і гаспадарчай магутнасці Савецкага Саюза. І прамысловасць, і сельская гаспадарка дзякуючы перавагам савецкай сістэмы гаспадаркі, былі адноўлены ў параўнальна кароткі тэрмін і набліжаліся да даўняшага ўзроўню. Не гледзячы на гэтыя поспехі, тав. Сталін прапанаваў не супакойвацца на гэтым, бо гэтыя поспехі не маюць знішчыць таго факту, што наша краіна ўсё яшчэ прадаўжала аставацца адсталай, аграрнай. Дзве трэці ўсёй прадукцыі давала сельская гаспадарка, толькі адну трэць — прамысловасць. Перад партыяй, гаварыў тав. Сталін, стаў ва ўвесь рост пытанне аб ператварэнні нашай краіны ў індустрыяльную краіну, эканамічна незалежную ад капіталістычных краін. Гэта магчыма зрабіць, і гэта трэба зрабіць. Цэнтральнай задачай партыі становіцца барацьба за социалістычную індустрыялізацыю краіны, барацьба за перамогу социализма.

«Ператварыць нашу краіну з аграрнай у індустрыяльную, здольную вырабляць сваімі ўласнымі сіламі неабходнае абсталяванне, воць у чым сутнасць, аснова нашай генеральнай лініі», — указваў тав. Сталін.

Індустрыялізацыя краіны забяспечвала гаспадарчую самастойнасць краіны, умацоўвала яе абароназдольнасць і стварала ўмовы, неабходныя для перамогі социализма ў СССР.

Супроць генеральнай лініі партыі выступілі зіноўеўцы. Сталінскаму плану социалістычнай індустрыялізацыі зіноўевец Сакольнікаў проціпаставіў буржуазны план, які меў хаджэнне сярод акул імперыялізма. На гэтым плане СССР павінен быў астацца аграрнай краінай, вырабляючай, галоўным чынам, сыравіну і прадавольствіе, вывоззячай іх за граніцу і ўвоззячай адтуль машыны, якіх сама не вырабляе і не павінна вырабляць. Ва ўмовах 1925 года гэты план выглядаў, як план эканамічнага закабалення СССР прамыслова-раз-

вітай заганіцай, як план замацавання прамысловай адсталасці СССР ва ўгоду імперыялістычным акулам капіталістычных краін.

Прыняць гэты план азначала ператварыць нашу краіну ў бездапаможны аграрны, землеаробчы прыдатак капіталістычнага свету, пакінуць яе бяззбройнай і слабой перад тварам капіталістычнага акружэння і, у канчатковым выніку—пахавальніку ў труну справу сацыялізма ў СССР.

З'езд заклімаў гаспадарчы «план» зноўеўцаў, як план закаблення СССР.

Не данамілі «новай апазіцыі» і такія выхадкі, як сцверджанне (наперакор Леніну!) аб тым, што наша дзяржаўная прамысловасць не ўяўляецца быццам-бы сацыялістычнай прамысловасцю, або заява (таксама наперакор Леніну!) аб тым, што сярэдняя-селянін не можа быць быццам-бы саюзнікам рабочага класа ў справе сацыялістычнага будаўніцтва.

З'езд заклімаў гэтыя выхадкі «новай апазіцыі», як антыленінскія.

Тав. Сталін выкрыў трацкіска-меншавіцкую сутнасць «новай апазіцыі». Ён паказаў, што Зіноўеў і Каменев толькі перагаварваюць не сенькі ворагаў партыі, з якімі Ленін веў у свой час бязлітасную барацьбу.

Было ясна, што зноўеўцы—гэта дрэнна замаскіраваныя трацкісты.

Тав. Сталін падкрэсліў, што важнейшай задачай партыі з'яўляецца моцны саюз рабочага класа з сярэднім у справе будаўніцтва сацыялізма. Ён указаў на два ўхілы па сялянскаму пытанню, меўшыся тады ў партыі, якія прадстаўлялі небяспеку для справы гэтага саюза. Першы ўхіл—недаацэнка і пераўмяшэнне кулацкай небяспекі, другі—паніка, спалох перад кулаком і недаацэнка ролі сярэдняка. На пытанне аб тым, які ўхіл горш, тав. Сталін адказаў: «Абодва яны горш, і першы і другі ўхіл. І калі разаўюцца гэтыя ўхілы, яны здольны разлажыць і загубіць партыю. На шчасце, у нас у партыі ёсць сілы, якія могуць адсячы і першы і другі ўхіл».

Партыя сапраўды разграміла і адсекла і «левы» і правы ўхіл.

Падводзячы вынік спрэчкам па гаспадарчаму будаўніцтву, XIV з'езд партыі аднадушна адверг кэпітуляцкія планы апазіцыі, пераў і запісаў у сваім знамянітым рашэнні:

«У галіне эканамічнага будаўніцтва з'езд зыходзіць з таго, што наша краіна, краіна дыктатуры пролетарыята, мае «ўсе неабходнае для пабудовы поўнага сацыялістычнага грамадства» (Ленін). З'езд лічыць, што барацьба за перамогу сацыялістычнага будаўніцтва ў СССР з'яўляецца асноўнай задачай нашай партыі».

XIV з'езд зацвердзіў новы статут партыі.

З XIV з'езда наша партыя стала называцца Усесаюзнай Комуністычнай Партыяй (большэвікоў)—ВКП(б).

Зіноўеўцы, разбітыя на з'ездзе, не падпарадкаваліся партыі. Яны пачалі барацьбу супроць рашэнняў XIV з'езда. Адразу-ж пасля XIV з'езда Зіноўеў устроіў сход Ленінградскага губкома комсамола, вярхушка якога была выхавана Зіноўевым, Залуцкім, Бакаевым, Еудакімавым, Кукліным, Сафаравым і іншымі двурушнікам у духу нянавісці да ленінскага ЦК партыі. На гэтым сходзе Ленінградскі

ўсім комсамола вынес нечуваную ў гісторыі ВЛКСМ пастанову аб адмове падпарадкавацца рашэнням XIV з'езда партыі.

Але зноўеўская верхушка ленинградскага комсамола зусім не аднастроўвала настрою комсамольскіх мас Ленінграда. Таму яна лёгка была разгромлена і хутка ленинградская комсамольская арганізацыя зноў заняла належнае ёй месца ў комсамоле.

К канцу XIV з'езда ў Ленінград была накіравана група дэлегатаў з'езда — таварышы Молатаў, Кіраў, Варавыч, Каляда, Андрэеў і іншыя. Трэба было раз'ясніць членам ленинградскай партыйнай арганізацыі значынны, антыбольшэвіцкі характар той пазіцыі, якую заняла на з'ездзе, атрымваючы абманшым шляхам мандаты, ленинградская дэлегацыя. Схоці са справадачамі аб з'ездзе праходзілі бурна. Была склікана новая экстраная ленинградская перакінферэнцыя. Пераможны маса членаў ленинградскай партыйнай арганізацыі (звыш 97 процантаў) поўнацю адобрыла рашэнні XIV з'езда партыі і асудзіла антыпартыйную зноўеўскую «новую апазіцыю». Апошняя прадстаўляла сабой ужо тады генералаў без арміі.

Ленинградскія большэвікі асталіся ў першых радах партыі Леніна **Сталіна**.

Падводзячы вынікі работам XIV з'езда партыі, тав. Сталін сказаў:

«Гістарычнае значэнне XIV з'езда ВКП заключаецца ў тым, што ён здолеў ўскрыць да карэнняў памылкі новай апазіцыі, адкінуў прэч яе нявер'е і хныкніне, ясна і чотка намеціў шлях далейшай барацьбы за сацыялізм, даў партыі перспектыву перамогі і ўзброіў тым самым пролетарыят несакрушымай верай у перамогу сацыялістычнага будаўніцтва» (Сталін, Пытанні ленинізма, стар. 150).

КАРОТКІЯ ВЫВАДЫ.

Годы пераходу на мірную работу па аднаўленню народнай гаспадаркі з'яўляюцца адным з адказнейшых перыядаў у гісторыі большэвіцкай партыі. У напружанай абстаноўцы партыя адолела зрабіць цяжкі паварот ад палітыкі ваеннага камунізма да новай эканамічнай палітыкі. Партыя ўмацавала саюз рабочых і сялян на новай эканамічнай аснове. Быў створан Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік.

На шляхах новай эканамічнай палітыкі былі дасягнуты рашаючыя поспехі ў аднаўленні народнай гаспадаркі. Краіна Саветаў прайшла і поспехам аднаўлення перыяду развіцці народнай гаспадаркі і пачала пераходзіць да новага перыяду, да перыяду індустрыялізацыі краіны.

Пераход ад грамадзянскай вайны да мірнага сацыялістычнага будаўніцтва суправаджаўся, асабліва ў першыя часы, вялікімі труднасцямі. Вораті большэвізма, антыпартыйныя элементы ў радах ВКП(б), на ўсім працягу гэтай перыяду вялі адчайную барацьбу супроць ленинскай партыі. На чале гэтых антыпартыйных элементаў стаяў Троцкі. Яго спадручнымі ў гэтай барацьбе былі Каменеў, Зіноўеў, Бухарын. Апазіцыянеры рэваліравалі ўнесці разлажэнне ў рады большэвіцкай партыі пасля смерці Леніна, раскалоць партыю, заразіць яе нявер'ем у справу перамогі сацыялізма ў СССР. Па сутнасці

трацкісты прабавалі стварыць у СССР палітычную арганізацыю новай буржуазіі, другую партыю—партыю капіталістычнай рэстаўрацыі.

Партыя згуртавалася пад ленинскім сцягам вакол свайго ленинскага ЦК, вакол тав. Сталіна і нанесла паражэнне як трацкістам, так і іх новым прыяцелям у Ленінградзе—новым апазіцыі Зіноўева—Каменева.

Накапючы сілы і сродкі, партыя большэвікоў падвяла краіну да новага гістарычнага этапу—да этапу сацыялістычнай індустрыялізацыі.

Раздел X

ПАРТЫЯ БОЛЬШЭВІКОЎ У БАРАЦЬБЕ ЗА СОЦЫЯЛІСТЫЧНУЮ ІНДУСТРЫЯЛІЗАЦЫЮ КРАІНЫ.

(1926—1929 годы).

1. Труднасці ў перыяд соцыялістычнай індустрыялізацыі і барацьба з імі. Утварэнне трацісцка-зіноўеўскага антыпартыйнага блока. Антысавецкія выступленні блока. Паражэнне блока.

Пасля XIV з'езду партыя разгарнула барацьбу за правядзенне ў жыццё генеральнай устаноўкі Савецкай улады на соцыялістычную індустрыялізацыю краіны.

У аднаўленчы перыяд пачала закочвалася ў тым, каб ажыццёвіць пераход ад усё сельскай гаспадаркі, атрымання ад сельскай гаспадаркі сыравіну, прадвольства і дрэвесны ў рух, аднавіць прамысловасць, аднавіць існуючыя заводы і фабрыкі.

Савецкая ўлада паравалася з лёгка справілася з гэтымі заданнямі.

Але аднаўленчы перыяд меў тры вялікія недахопы.

На-першае, ён меў справу са старымі заводамі і фабрыкамі, з іх старой, адсталай тэхнікай, якая мала хутка выйшла са строю. Задача заключалася ў тым, каб пераабсталяваць іх на аснове новай тэхнікі.

На-другое, аднаўленчы перыяд меў справу з гэтой прамысловасцю, сацыялізацыя была вельмі павольнай, бо ў лёгкай прамысловасці і будоўлях было дзесяткі і сотні машынабудаўнічых заводаў, аб'ёмы і адсоткі ад гэтых заводаў, якіх не было ў нас тады і якіх трэба было пабудавать, бо без машынабудаўнічых заводаў індустрыя не можа існаваць сапраўднай індустрыяй. Задача заключалася ў тым, каб стварыць гэтыя заводы і ўзровень іх сучаснай тэхнікі.

На-трэцяе, аднаўленчы перыяд меў справу пераважна з лёгкай індустрыяй, якую ён развіў і вывеў на дарогу. Але само развіццё лёгкай індустрыі пачало ў далейшым упірацца ў слабасць цяжкай індустрыі, не гаворачы ўжо аб іншых патрэбах краіны, якія маглі быць задаволены толькі развіццём цяжкай індустрыі. Задача заключалася ў тым, каб зрабіць цяпер крэн у бок цяжкай індустрыі.

Усе гэтыя новыя задачы павінны былі вырашыць палітыка соцыялістычнай індустрыялізацыі.

Неабходна было пабудавать занава цэлы рад галін індустрыі, якіх не было ў царскай Расіі, — пабудавать новыя машынабудаўнічыя, танкабудаўнічыя, аўтамабільныя, хімічныя, металургічныя заводы, наладзіць уласную вытворчасць рухавікоў і абсталявання для электрыфікацыі.

трастанцый, павялічыць здабычу метала і вугалю, бо гэтага патрабавала справа перамогі соцыялізма ў СССР.

Неабходна было стварыць новую абаронную прамысловасць, пабудаваць новыя артылерыйскія, снарадныя, авіяцыйныя, танкавыя, куляметныя заводы, бо гэтага патрабавалі ітарэсы абароны СССР у абстаноўцы капіталістычнага акружэння.

Неабходна было пабудаваць трактарныя заводы, заводы сучасных сельскагаспадарчых машын і забяспечыць іх прадукцыяй сельскагаспадарку, каб даць магчымасць мільёнам дробных аднаасобных сялянскіх гаспадарак перайсці на буйную калгасную вытворчасць, бо гэтага патрабавалі ітарэсы перамогі соцыялізма ў весцы.

Усе гэта павінна была даць палітыка індустрыялізацыі, бо ў гэтым заключалася соцыялістычная індустрыялізацыя краіны.

Зразумела, што такое вялікае капітальнае будаўніцтва не магло абыйсціся без мільярдаў грашовых укладанняў. Разлічваць на знешнія пазыкі не было магчымасці, бо капіталістычныя краіны адмовіліся даць пазыкі. Прыходзілася будаваць на свае ўласныя сродкі, без дапамогі звонку. А краіна наша была тады яшчэ небагатая.

У гэтым заключалася цяпер адна з галоўных труднасцей.

Капіталістычныя краіны звычайна стваралі сваю цяжкую індустрыю за кошт прытоку сродкаў звонку: за кошт аграблення калоніі, за кошт кантрыбуцыі з пераможаных народаў, за кошт чужых пазык. Краіна Саветаў прынцыпова не магла прыбегнуць да такіх брудных крыніц атрымання сродкаў для індустрыялізацыі, як грабеж калоніяльных або пераможаных народаў. Што датычыць чужых пазык, для СССР была закрыта гэтая крыніца з прачынення ўдэмы капіталістычных краін даць яму пазыкі. Трэба было знайсці сродкі ўнутры краіны.

І ў СССР знайшліся такія сродкі. У СССР знайшліся такія крыніцы накіравання, якіх не ведае ні адна капіталістычная дзяржава. Савецкая дзяржава атрымала ў сваё распаўсюджанне ўсе фабрыкі і заводы, усе землі, аднятыя Кастрычніцкай соцыялістычнай рэвалюцыяй у капіталістаў і памешчыкаў, транспарт, банкі, гандаль знешні і ўнутраны. Пры гэтым ад дзяржаўных фабрык і заводаў, ад транспарта, гандлю, банкаў ішоў цяпер не на спажыванне паразітычнага класа капіталістаў, а на далейшае расшырэнне прамысловасці.

Савецкая ўлада анулявала царскія даўгі, па якіх штогод народ умятаў сотні мільёнаў рублёў золатам адных толькі процантаў. Знішчыўшы памешчыцкую ўласнасць на зямлю, Савецкая ўлада вызваліла сялянства ад штогодняй уплаты памешчыкам каля 500 мільёнаў рублёў золатам арэнднай платы за зямлю. Вызваляўшыся ад усёго гэтага цяжару, сялянства магло дапамагчы дзяржаве будаваць новую, магутную прамысловасць. Сяляне былі кроўна запалены ў атрыманні трактароў і сельскагаспадарчых машын.

Усе гэтыя крыніцы даходаў знаходзіліся ў распаўсюджанні Савецкай дзяржавы. Яны мелі даць сотні мільёнаў і мільярды рублёў для стварэння вялікай індустрыі. Трэба было толькі па-гаспадарску падыйсці да спраў і на гэці найстужэйшую эканомію ў справе расходавання грошай, рацыяналізаваць вытворчасць, знізіць сабекошт вытворчасці, ліквідаваць непрадукцыйныя расходы і т. п.

Савецкая ўлада так іменна і паступала.

Дзякуючы рэжыму эканоміі з кожным годам сталі збірацца ўсё большыя і большыя сродкі на капітальнае будаўніцтва. Паявілася магчымасць прыступіць да будаўніцтва такіх гіганцкіх прадпрыемстваў як

Днепроўская гідраэлектрастанцыя, Туркестана-Сібірская чыгунка, Ста-
лінградскі трактарны завод, станкабудаўнічыя заводы, аўтамабільны
завод «АМО» («ЗІС») і т. д.

Калі ў 1926—27 годзе было ўкладзена ў прамысловасць каля
1 мільярда рублёў, то праз тры годы ўдалося ўкласці ўжо каля
5 мільярдаў рублёў.

Справа індустрыялізацыі прасоўвалася ўперад.

Ва умацаванні сацыялістычнай гаспадаркі СССР капіталістычныя
краіны бачылі пагрозу для існавання капіталістычнай сістэмы. Таму
імперыялістычныя ўрады прымалі ўсе магчымыя меры, каб зрабіць
новы націск на СССР, унесці замяшанне, сарваць або, па крайняй
меры, затармазіць справу індустрыялізацыі СССР.

У маі 1927 года англійскія кансерватары («цвёрдалобыя»), якія
сідзелі ва ўрадзе, арганізавалі правакацыю налет на «Аркос» (Со-
вецкае таварыства па гандлю з Англіяй). 26 мая 1927 года англійскі
кансерватыўны ўрад аб'явіў аб разрыве Англійай дыпламатычных і
гандлёвых зносін з СССР.

7 чэрвеня 1927 года ў Варшаве рускім белавардзейцам, які са-
стаяў у польскім подданстве, быў забіт пасол СССР тав. Войкаў.

Адначасова на тэрыторыі СССР англійскімі ішчэнамі і дынерсан-
тамі былі кінуты бомбы ў партыйны клуб у Ленінградзе, прычым
было ранена каля 30 чалавек, у тым ліку некалькі чалавек цяжка.

Летам 1927 года амаль адначасова адбываліся налеты на савецкія
паўнамоцныя прадстаўніцтвы і гандлёвыя прадстаўніцтвы ў Берліне,
Пекіне, Шанхаі, Тяньцзіне.

Гэта стварала дадатковыя труднасці для Савецкай улады.

Але СССР не паддаўся націску і легка адкінуў прэч правакацый-
ныя наскокі імперыялістаў і іх агентаў.

Не менш труднасцей прычынялі партыі і Савецкай дзяржаве трац-
кісты і іншыя апазіцыянеры сваёй падрыўной работай. Нядарам га-
варыў тады тав. Сталін, што супроць Савецкай улады «ствараецца
штосьці накшталт адзінага фронту ад Чэмберлена да Троцкага». Не
гледзячы на рашэнні XIV з'езда партыі і аб'яўленую апазіцыяй ла-
мальнасць, апазіцыянеры не склалі зброі. Больш таго—яны яшчэ
больш узмацнілі сваю падрыўную, расколыніцкую работу.

Летам 1926 года трацкісты і зноўеўцы аб'ядноўваюцца ў анты-
партыйны блок, згуртоўваюць вакол блока астаткі усіх разбітых
апазіцыйных груп і закладваюць асновы сваёй антыленінскай пад-
польнай партыі, груба парушаючы тым самым статут партыі і ра-
шэнні з'ездаў партыі, забараняючыя ўтварэнне фракцый ЦК партыі.
Напярэджвае, што калі гэты антыпартыйны блок, які з'яўляецца на-
добра вядомага меншавіцкага Жінвёнскага блока, не будзе
распушчаны, справа можа скончыцца дрэнна для яго староннікаў.
Аднак, староннікі блока не сунімаюцца.

Восенню таго-ж года, напярэдадні XV партканферэнцыі, яны
робяць вылазку на партсходах па заводах Масквы, Ленінграда
і іншых гарадоў, прапуючы навізаць партыі новую дыскусію. Яны
ставяць пры гэтым на абмеркаванне членам партыі сваю платформу,
якая з'яўляецца копіяй звычайнай трацкіска-меншавіцкай, анты-
ленінскай платформы. Члены партыі даюць апазіцыянерам жорсткі
адпор, а месцамі—проста выганяюць іх са сходаў. ЦК зноў напярэ-
джвае староннікаў блока, што партыя не можа далей цягнуць
іх падрыўной работы.

Апазіцыянеры за подпісамі Троцкага, Зіноўева, Каменева, Сяволь-

нікава ўносяць у ЦК заяву, дзе яны асуджаюць сваю фракцыйную работу і абяцаюць быць надалей лаяльнымі. Тым не менш, блок прадаўжае па справе існаваць, і яго староннікі не спыняюць сваёй падпольнай антыпартыйнай работы. Яны прадаўжаюць скалачваць сваю антыленінскую партыю, заводзяць нелегальную друкарню, устанаўліваюць членскія ўзносы сярод сваіх староннікаў, расізусюджваюць сваю платформу.

У сувязі з такімі паводзінамі трацкістаў і зноўеўцаў XV партканфэрэнцыя (лістапад 1926 г.) і расшыраны пленум Выканкома Комуністычнага Інтэрнацыянала (сінежань 1926 г.) ставяць на абмеркаванне пытанне аб трацкіска-зноўеўскім блоку і ў сваіх рашэннях калямаюць староннікаў блока, як раскольнікаў, якія скаціліся ў сваёй платформе на меншавіцкія пазіцыі.

Але і гэта не панішло на карысць староннікам блока. У 1927 годзе, у момант разрыву англійскімі кансерватарамі дыпламатычных і гандлёвых адносін з СССР, яны зноў узмацнілі свае напады на партыю. Яны састрапалі новую антыленінскую платформу, так званую «платформу 83-х», і пачалі расізусюджваць яе сярод членаў партыі, набіраючы ад ЦК новай агульнапартыйнай дыскусіі.

З усіх антыпартыйных платформ гэтая платформа была, бадан, найбольш ілжывай і фарысейскай.

На словах, г. зн. у платформе, трацкісты і зноўеўцы не нярэчылі супроць выкажання рашэнняў партыі і выказваліся за лаяльнасць, а па справе яны грубаватым чынам парушалі рашэнні партыі, здзіквалючыся над усякай лаяльнасцю ў адносінах партыі і яе ЦК.

На словах, г. зн. у платформе, яны не нярэчылі супроць здзіштва партыі і выказваліся супроць расколу, а па справе яны грубаватым чынам парушалі адзінства партыі, былі лінно расколу і мелі ўжо сваю асобую нелегальную, антыленінскую партыю, якая мела ўсе даныя перарасці ў антысавецкую, контррэвалюцыйную партыю.

На словах, г. зн. у платформе, яны выказваліся за палітыку індустрыялізацыі і нават абвінавачвалі ЦК у тым, што ён вядзе індустрыялізацыю не дастаткова быстрым тэмпам, а па справе яны ахаівалі рашэнне партыі аб перамоце сацыялізма ў СССР, здзікваліся над палітыкай сацыялістычнай індустрыялізацыі, набіравалі зданы ішакраніцам у канцыска паліца рацу заводаў і фабрык, ускладалі галоўны свае надзеі на змелення капіталістычныя канцэсіі ў СССР.

На словах, г. зн. у платформе, яны выказваліся за калгасны рух і нават абвінавачвалі ЦК у тым, што ён вядзе калектывізацыю не дастаткова быстрым тэмпам, а па справе яны здзікваліся над палітыкай уцягнення сялян у сацыялістычнае будаўніцтва, пранаведвалі немнучасць «невывараных канфліктаў» паміж рабочым класам і сялянствам і ускладалі свае надзеі на «культурных арандатараў» у вёсцы, г. зн. на кулацкія гаспадаркі.

Гэта была самая ілжывая платформа з усіх ілжывых платформ апазіцыі.

Яна была разлічана на абман партыі.

ЦК адмовіў у неадкладным адкрыцці дыскусіі, заявіўшы апазіцыянерам, што дыскусія можа быць адкрыта толькі згодна статута партыі, г. зн. за два месяцы да з'езда партыі.

У кастрычніку 1927 года, г. зн. за два месяцы да XV з'езда, Цэнтральны Камітэт партыі аб'явіў агульнапартыйную дыскусію. Пачаліся дыскусійныя сходы. Рэзультаты дыскусіі аказаліся для трацкіска-зноўеўскага блока больш, чым плачэйнымі. За палітыку

ЦК галасавала 724 тысячы членаў партыі. За блок трацкістаў і зіноўсцу - 4 тысячы, г. зн. менш аднаго процанта. Антыпартыйны блок быў разбіт ушчэнт. Партыя ў сваёй пераважнай большасці аднадушна адвергла платформу блока.

Такая была ясна выражаная воля партыі, да думкі якой апеліравалі самі староннікі блока.

Але і гэты ўрок не пайшоў на карысць староннікам блока. Змест таго, каб аднапартыйнасць воли партыі, яны рашылі сабраць волю партыі. Яны да сканчэння дыскусіі яны, багачы неминучасць свайго ганебнага правалу, рашылі прыбежнуць да больш вострых форм барацьбы супроць партыі і Савецкага ўрада. Яны рашылі ўстроіць адкрытую дэманстрацыю пратэсту ў Маскве і Ленінградзе. Днём свайго дэманстрацыі яны выбралі 7 лістапада, дзень гадавіны Кастрычніцкай рэвалюцыі, калі працоўныя СССР арганізуюць сваю рэвалюцыйную ўсеагульную дэманстрацыю. Трацкісты і зіноўсцы ўзнімаюцца, тым чынам, ўстроіць паралельную дэманстрацыю. Як і трэба было чакаць, староннікам блока удалося вывесці на вуліцу толькі жалкую кучку сваіх нешматлікіх падняватых атаманы былі змяты і выкінуты вон ўсеагульнай дэманстрацыяй.

Цяпер ужо не падлягала сумненню, што трацкісты і зіноўсцы скаціліся ў антысавецкае балота. Калі ў агульнапартыйнай дыскусіі яны апеліравалі да партыі супроць ЦК, то тут, у часе свайго жылка дэманстрацыі, яны сталі на шлях апеляцыі да варожых класу супроць партыі і Савецкай дзяржавы. Паставіўшы мэтай падрыў большавіцкай партыі, яны неминуча павінны былі скаціцца на шлях падрыў Савецкай дзяржавы, бо партыя большавікоў і дзяржава не аддзялімы ў Савецкай краіне. Тым самым атаманы трацкіска-зіноўскага блока паставілі сябе на-за партый, бо не магчыма было цягнуць дзёны ў рэдах большавіцкай партыі людзей, якія скаціліся ў антысавецкае балота.

14 лістапада 1927 года аб'яднаны сход ЦК і ЦКК выключыў з партыі Троцкага і Зіноўева.

2. Паспехі соцыялістычнай індустрыялізацыі. Адставаанне сельскай гаспадаркі. XV з'езд партыі. Курс на калектывізацыю сельскай гаспадаркі. Разгром трацкіска-зіноўскага блока. Палітычнае двурушніцтва.

Ужо к канцу 1927 года вызначыліся рэзультаты паспехі палітыкі соцыялістычнай індустрыялізацыі. Індустрыялізацыя на ўмовах вапна-адоледа дзёны ў кароткі тэрмін сур'ёзнае прасоўвалася ўперад. Прамысловасць і сельская гаспадарка ў цэлым (уключаючы мясную гаспадарку і рыбную доўго) не толькі дасягнулі на сваёй валавой прадукцыі даваеннага узроўню, але і перавалілі праз гэты ўзровень. Удзельная вага прамысловасці ў народнай гаспадарцы вырасла да 42 процнтаў, дасягнуўшы адпаведнага узроўню даваеннага часу.

Быстра шчодры рост соцыялістычнага сектара прамысловасці за кошт прыватнага сектара, падняўшыся з 81 процанта ў 1924—1925 г. да 86 процнтаў у 1926—1927 г., тады як удзельная вага прыватнага сектара упала за той-жа перыяд з 19 процнтаў да 14 процнтаў.

Гэта азначала, што індустрыялізацыя ў СССР мае рэзка выражаны соцыялістычны характар, што прамысловасць СССР развіваецца па шляху перамогі соцыялістычнай сістэмы вытворчасці, што

б) «Калі мы будзем сядзець па-старому ў дробных гаспадарках, хоць і вольнымі грамадзянамі на вольнай зямлі, нам усёроўна пагражае немінукая гібель» (т. XX, стар. 417).

в) «Калі сялянская гаспадарка можа развівацца далей, неабходна трывала забяспечыць і далейшы пераход, а далейшы пераход немінука заключаецца ў тым, каб найменш выгадная і найбольш адсталая, дробная, абасобленая сялянская гаспадарка, паступова аб'ядноўваючыся, зарганізавала грамадскую, буіную, земляробскую гаспадарку» (т. XXVI, стар. 299).

г) «Толькі ў тым выпадку, калі ўдасца на справе паказаць сялянам перавагі грамадскай, калектыўнай, таварыскай, арцельнай апрацоўкі зямлі, толькі калі ўдасца дапамагчы селяніну пры дапамозе таварыскай, арцельнай гаспадаркі, тады толькі рабочы клас, які трымае ў сваіх руках дзяржаўную ўладу, сапраўды дакажа селяніну сваю правату, сапраўды прыцягне на свой бок цвёрда і сапраўдным чынам іматэрыяльную сялянскую масу» (т. XXIV, стар. 579).

Такая была апрацоўка перад XV з'ездам партыі.

XV з'езд партыі адкрыўся 2 снежня 1927 года. На з'ездзе прысутнічалі 885 дэлегатаў з прыцягнутымі голасам і 771 з дарадчым, якія дадалі 887 200 членаў партыі і 348.957 кандыдатаў.

У адпаведнасць з сваім справаздачным дакладзе поспехі індустрыялізацыі і быстры рост соцыялістычнай прамысловасці, тав. Сталін паставіў перад партыяй задачу:

«Расшыраць і ўмацоўваць нашы соцыялістычныя камандныя вышынні ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі як у горадзе, так і ў вёсцы, трымаючы курс на ліквідацыю капіталістычных элементаў у народнай гаспадарцы».

Параўноўваючы сельскую гаспадарку з прамысловасцю і адзначаючы адсталасць сельскай гаспадаркі, асабліва зернявой гаспадаркі, аб'ясняемую рэдкасцю існавання сельскай гаспадаркі, не дапускаючай прымянення сучаснай тэхнікі,—тав. Сталін падкрэсліваў, што такі незаўважны стан сельскай гаспадаркі стварае пагражаючае становішча для усёй народнай гаспадаркі.

«Дзе-ж выхад?»—пытаўся тав. Сталін.

Выхад.—адказаў тав. Сталін,—у пераходзе дробных і распыленых сялянскіх гаспадарак на буіныя і аб'яднаныя гаспадаркі на аснове грамадскай апрацоўкі зямлі, у пераходзе на калектыўную апрацоўку зямлі на базе новай, вышэйшай тэхнікі. Выхад у тым, каб дробныя і найбольш адсталыя сялянскія гаспадаркі паступова, але няўхільна, не у парадку націску, а у парадку паказу і пераканання, аб'ядноўваць у буіныя гаспадаркі на аснове грамадскай, таварыскай, калектыўнай апрацоўкі зямлі, з прымяненнем сельскагаспадарчых машын і трактароў, з прымяненнем павуковых прыёмаў інтэнсіфікацыі земляробства. Другога выхаду няма».

XV з'езд вынес рашэнне аб ўсямернім разгортванні калектывізацыі сельскай гаспадаркі. З'езд памешчў план расшырэння і ўмацавання сеткі калгасаў і саўгасаў і даў чоткія ўказанні аб спосадах барацьбы за калектывізацыю сельскай гаспадаркі.

Разам з тым, з'езд даў дырэктыву:

«Развіваць далей наступленне на кулацтва і прыняць рад

новых мер, амяжоўваючых развіццё капіталізма ў вёсцы і вядучых сялянскую гаспадарку ў напрамку да сацыялізма» (ВКП(б) у рэзалюцыях, ч. II, стар. 260).

Нарэшце, зыходзячы з умацавання пачатку ў народнай гаспадарцы і маючы на увазе арганізацыйны планізм, а наступленні сацыялізма супроць капіталістычных эманскаў па ўсёму фронту народнай гаспадаркі, з'езд даў дырэктыву адпаведным органам аб'ектаў **данні першага пяцігадовага плана народнай гаспадаркі.**

Заключыўшы з пытаннем сацыялістычнага будаўніцтва, XV з'езд партыі пераходзіў да пытання аб выхадзе трацкіска-зіноўскага блока.

З'езд прызнаў, што «апазіцыя ідэяна разарвала з ленінізмам, пераўтварылася ў меншавіцкую групу, стала на шлях капітуляцыі перад сіламі міжнароднай і ўнутранай буржуазіі і ператварылася аб'ектаўна ў зброю трэцяй сілы супроць рэжыму пролетарскай дыктатуры» (ВКП(б) у рэзалюцыях, ч. II, стар. 232).

З'езд значыў, што рознагалосі паміж партыяй і апазіцыяй перараслі ў праграмы, што трацкісцкая апазіцыя стала на шлях анты-савецкай барацьбы. Таму XV з'езд аб'явіў прыналежнасць да трацкісцкай апазіцыі і прапаганду яе поглядаў несумяшчальнымі з прабываннем у **радах большэвіцкай партыі.**

З'езд адобраў пастанову аб'яднання схода ЦК і ЦКК аб выключэнні з партыі Троцкага і Зіноўева і пастанаву выключэння з партыі ўсіх актывіў дзеячоў трацкіска-зіноўскага блока, накіраваў Радэка, Прыбражэнскага, Ракоўскага, Пятакова, Серэбракова, І. Смірнова, Каменева, Саркіса, Сафарова, Лішынца, Мдзівані, Смілі, і ўсю групу «дэмакратычнага цэнтралізма» (Сяроўцаў, В. Смірноў, Іаўскаўскі, Дробніс і інш.).

Разбітыя ідэяна і разгромленыя арганізацыйна староннікі трацкіска-зіноўскага блока разгубілі апошнія астаткі свайго ўплыву ў народзе.

Выключэння з партыі антыленіншчы, праз некаторы час пасля XV з'езда партыі, сталі падважыць звыш аб разрыве з трацызмам з дрэсавым вынікам іх у партыю. Вядома, партыя яшчэ не мала ведала тады, што Троцкі, Ракоўскі, Радэк, Крацкі, Сакольнікаў і іншыя даўно ўжо з'яўляюцца ворагамі народа, шпенамі, завербаванымі замесным разведкам, што Каменев, Зіноўев, Пятакоў і іншыя ўжо паладжваюць сувязі з ворагамі СССР у капіталістычных краінах для «супрацоўніцтва» з імі супроць Савецкага народа. Але яна была дастаткова навучана вопытам, што ад гэтых людзей, якія не раз выступалі ў самыя адказныя моманты супроць Леніна і ленінскай партыі, можна чакаць усякіх пакасцей. Таму партыя аднеслася да заяў выключаных недаверчыва. Для першай праверкі шчырасці падацеляў заяў, яна абумовіла зваротны прыём у партыю наступнымі **папрабаваннямі:**

а) адкрытае асуджэнне трацкізма, як антыбольшэвіцкай і анты-савецкай ідэалогіі;

б) адкрытае прызнанне памылкі партыі, як адзіна правільнай;

в) безумоўнае падпарадкаванне рашэнням партыі і яе органаў;

г) праходжанне выпрабавальнага тэрміну, на працягу якога партыя працярае гадзінных заяў і па сканчэнні якога, гледзячы па рэзультатах праверкі, партыя ставіць пытанне аб зваротным прыёме ў партыю **кожнага выключанага ў паасобку.**

Партыя разлічвала пры гэтым, што адкрытае прызнанне гэтых пунктаў з боку выключаных павінна пры ўсякіх умовах мець станоўчае значэнне для партыі, бо яно разаб'е адзінства трацкісцка-зіноўска-радоў, унясе ў іх асяроддзе раз'яднанне, прадэманструе яшчэ раз іравату і магутнасць партыі і дасць партыі магчымасць, у выпадку шчырасці аўтароў заяў, — вярнуць партыі былых яе работнікаў, у выпадку-ж іх няшчырасці, — выкрыць іх на вачах ва ўсіх ужо не як людзей, якія памыляюцца, а як безыдэйных кар'ерыстаў, абманшчыкаў рабочага класа і адпетых двурушнікаў.

Большасць выключаных прыняла ўмовы прыёму ў партыю, выстаўленыя партыяй, і апублікавала ў друку апаведныя заявы.

Партыя, шкадуючы іх і не жадаючы адмовіць ім у магчымасці ступіць зноў у лоджы партыі і рабочага класа, аднавіла іх у правах членаў партыі.

З цягам часу выявілася, аднак, што заявы «актыўных дзеячоў» трацкісцка-зіноўскага блока, за нешматлікімі выключэннямі, — былі наскрозь ілжывымі, двурушніцкімі, заявамі.

Аказалася, што гэтыя паны, яшчэ да падачы сваіх заяў, перасталі быць палітычнай плынню, гатовыя адстаіваць перад народам свае погляды, і ператварыліся ў безыдэйную кар'ерасцкую кляў, гатовую растаптаць астатні сваіх поглядаў на вачах ва ўсіх, гатовую ўсхваляць чужыя ей погляды партыі на вачах ва ўсіх, гатовую пабыццёва любіць а рабочую, — як хамелеоны, толькі-б захавань сябе ў партыі, у рабочым класе, каб менш магчыма было пакасацца і рабочаму класу і яго партыі.

Трацкісцка-зіноўска-радоўскія «актыўныя дзеячы» аказаліся палітычнымі машэністамі, палітычнымі двурушнікамі.

Палітычныя двурушнікі звычайна пачынаюць з абману і праяўляюць сваю чорную справу шляхам абману народа, рабочага класа, партыі рабочага класа. Але палітычных двурушнікаў нельга лічыць толькі абманшчыкамі. Палітычныя двурушнікі прадстаўляюць безыдэйную кляку палітычных кар'ерыстаў, якая ўжо даўно пазбаўлена давер'я народа і якая стараецца зноў утварыць давер'е шляхам абману, шляхам хамелеонства, шляхам машэніцтва, якімі ўгодна шляхамі, толькі-б захавань за сабой званне палітычных дзеячоў. Палітычныя двурушнікі прадстаўляюць беспрынцыповую кляку палітычных кар'ерыстаў, гатовых аперціцца на каго ўгодна, хоць-бы на крымінальныя элементы, хоць-бы на падонкі грымасства, хоць-бы на заклятых ворагаў народа, — для таго, каб у «палыходзінны момант» вылеціць зноў на палітычную сцэну і ўсесіся на шыі ў народа ў якасці яго «правіцеляў».

Такімі іменна палітычнымі двурушнікамі аказаліся трацкісцка-зіноўска-радоўскія «актыўныя дзеячы».

3. Наступленне супроць кулацтва. Бухарынска-рыкаўская антыпартыйная група. Прыняцце першага пяцігодкі. Соцыялістычнае спаборніцтва. Пачатак масавага калгаснага руху.

Агітацыя трацкісцка-зіноўскага блока супроць палітыкі партыі, супроць будаўніцтва сацыялізма, супроць калектывізацыі, таксама як агітацыя бухарынцаў аб тым, што з калгасамі справа не выйдзе, што не трэба чапаць кулакоў, бо яны самі «ўрастуць» у сацыялізм, што узбагачэнне буржуаіі не прадстаўляе небяспекі для сацыялізма, — уся гэта агітацыя мела вялікі водгук сярод капіталістычных

элементарнай арміі і, перш за ўсё, сярод кулацтва. Кулакі ведалі цвёрда па водгуках у друку, што яны не адзінокі, што яны маюць абаронцаў і хадзілі ў асобе Троцкага, Зіноўева, Каменева, Бухарына, Рыкава і іншых. Зразумела, што гэта акалічнасць не магла не падняць духу супрацівлення кулацтва супроць палітыкі Савецкага ўрада. І сапраўды, кулакі пачалі супраціўляцца ўсё мацней і мацней. Кулакі сталі масамі адмаўляцца прадаваць Савецкай дзяржаве лішкі хлеба, якіх накармілі ў іх ніяка. Яны пачалі праводзіць тэрор супроць калгаснікаў супроць партыі, савецкіх работнікаў у іх сялах, пачалі пашыляць гвалтасы, ссыпныя пункты дзяржавы.

Партыя разумела, што пэкуль не будзе зломлена супраціўленне кулацтва, пэкуль не будзе разбіта кулацтва ў адкрытым баі на вачах у сялянства, рабочы клас і Чырвоная армія будуць цяпець ад недахвату хлеба, а калгасны рух сялян не можа набыць масавага характару.

Следуючы дэкрэтам XV з'езда партыі, партыя пераішла ў рашучае наступленне супроць кулацтва. У сваім наступленні партыя аб'явіла доўгія і працяглыя цвёрдыя і ўмацоўваючы саюз з сярэднім, павесіла рашучую барацьбу супроць кулацтва. У адказ на адмову кулацтва прадаваць лішкі хлеба дзяржаве па цвёрдых цэнах партыя і ўрад правялі рашучыя выключальныя меры супроць кулацтва, прымянялі 107 артыкул крымінальнага кодэкса аб канфіскацыі па суту лішкі хлеба ў кулакоў і спекулянтаў, у выпадку іх адмовы прадаваць гэтыя лішкі дзяржаве па цвёрдых цэнах, і даць бедняце рад ільгот, у сілу якіх беднята атрымлівала ў сваё распараджэнне 25 процантаў канфіскаванага кулацкага хлеба.

Рашучыя меры аказалі сваё ўздзеянне: беднята і сярэднік ўключаліся ў рашучую барацьбу супроць кулацтва, кулацтва аб'явілі гвалтаванне, супрацівленне кулацтва і спекулянтаў было зломлена. К канцу 1928 года Савецкая дзяржава мела ўжо ў сваім распараджэнні дастатковыя рэзервы хлеба, а калгасны рух пайшоў уперэд больш упэўненым крокам.

У гэтым жа годзе была раскрыта буяная шкодніцкая арганізацыя буржуазных спецыялістаў у Шхцінскім раёне Днябеса. Шхцінскія шкоднікі былі цесна звязаны з былымі ўласнікамі прадпрыемстваў рускімі і замежнымі капіталістамі, з замежнымі і асабліва італьянскімі ўласнікамі машынабудаўніцтва ў СССР. Шкоднікі выправілі вялікія расправы над шахт, каб зменшыць здабычу вугалю. Яны пашылі маршавую, рэвалюцыйную, прапаганду і гвалт у шахтах і нафтавых шахтах, заводзе, электрастанцыях. Шкоднікі свядома затрымлівалі паляпшэнне матэрыяльнага становішча рабочых, парушалі савецкія законы аб хове працы.

Шкоднікі былі прыцягнуты да адказнасці. Яны атрымалі ад суда належную кару.

Цэнтральны Комітэт партыі прапанаваў усім партыйным арганізацыям зрабіць урок з шхцінскай справы. Тады Сталін указваў, што большыя гаспадарнікі пачынаюць самі стаяць шляхамі тэхнікі вытворчасці, каб іх не маглі абманваць і гвалтаваць шкоднікі з ліку старых буржуазных спецыялістаў, што трэба паскорыць падрыхтоўку новых тэхнічных кадраў з людзей рабочага класа.

Па рашэнню ЦК была пачата справа падрыхтоўкі маладых спецыялістаў у вышэйшых тэхнічных навучальных установах. На вучоў

былі мабілізаваны тысячы партыяцаў, комсамольцаў і адданых справе рабочага класа беспартыйных.

Да пераходу партыі ў наступленне на кулацтва, пакуль партыя была занята ліквідацыяй трацкіска-зіноўеўскага блока, бухарынска-рыкаўская група вяла сябе больш ці менш ціха, аставалася ў рэзерве антыпартыйных сіл, не рашалася адкрыта падтрымаць трацкістаў, а часам нават выступала сумесна з партыяй супроць трацкістаў. З пераходам партыі ў наступленне супроць кулацтва, з прымяненнем надзвычайных мер супроць кулацтва, бухарынска-рыкаўская група скінула маску і пачала адкрыта выступаць супроць партыі. Кулацкая душа бухарынска-рыкаўскай групы адразу адкрылася, і гэтыя групы пачалі выступаць ужо адкрыта ў абарону кулацтва. Яны патрабавалі адмены надзвычайных мер, падоўжаючы прастакоў, што ў адваротным выпадку можа пачацца «дэградацыя» (рух уніз, заняпад, распад) сельскай гаспадаркі, сцвярджаючы, што дэградацыя пачалася ўжо. Не заўважаючы росту калгаснага саюза, гэтых вынашчальных форм сельскай гаспадаркі, і баючыся пераходу кулацкай гаспадаркі, яны галгала дэградуючы кулацкай гаспадарцы і дэградуючы сельскай гаспадарку. Каб падмацаваць гэтую тэарэтычна, яны састрапалі смехатворную «тэорыю затухання класавай барацьбы», сцвярджаючы на падставе гэтай тэорыі, што чым больш поспехаў будзе ў сацыялізма ў яго барацьбе з капіталістычнымі элементамі, тым больш будзе змяншацца класавая барацьба, што класавая барацьба хутка зусім затухне, і класавы вораг здасць усе свае пазіцыі без супраціўлення, што з гэтых гэтага незачым прадабываць наступленне на кулацтва. Тым самым яны аднаўлялі сваю зацяганую буржуазную тэорыю аб мірным урастанні кулацтва ў сацыялізм і напіраі нагамі вядомае патажэнне ленінізма, у сілу якога супраціўленне класавога ворага будзе павядаць тым больш вострыя формы, чым больш ён будзе граць ілеся пад нагамі, чым больш поспехаў будзе ў сацыялізма, што класавая барацьба можа «затухнуць» толькі пасля знішчэння класавога ворага.

Гэтыяка было зразумець, што ў асобе бухарынска-рыкаўскай групы партыя мае перад сабой правапарушальную групу, якая адраізана ад трацкіска-зіноўеўскага блока толькі па форме, толькі тым, што трацкісты і зіноўсцы мелі сякую-такую магчымасць маскіраваць сваю капітулянтскую сутнасць левымі, крыклява-рэвалюцыйнымі фразамі аб «перманентнай рэвалюцыі», у той час як бухарынска-рыкаўская група, выступаючая супроць партыі ў сувязі з пераходам партыі ў наступленне на кулацтва, не мела ўжо магчымасці маскіраваць сваю капітулянтскую і змяшчэнна быта абароніць рэакцыйныя сілы нашай краіны і, перш за ўсё, кулацтва—адкрыта, без прыкрас, без маскі.

На, гэта разумеа, што бухарынска-рыкаўская група рана ці позна пачне іх пачынаць руху астанкам трацкіска-зіноўеўскага блока для сумеснай барацьбы супроць партыі.

Удзельнічаючы сваімі палітычнымі выступленнямі група бухарына-рыкава вяла арганізатывную «работу» па абранню сваіх староннікаў. Прыз бухарына склалівалі яны буржуазную моладзь накітааг Слен-кова, Марэцкага, Айхенвальда, Гольдэнберга і іншых, праз Томскага—абюракацуюную профсаюзную вярхушку (Мельнічанска, Дагадау і інш.), праз Рыкава—разлажыуюную савецкую вярхушку (А. Смірноў, Эйсмант, В. Шмідт і інш.). У групу зхвотна ішлі людзі, якія разлажыліся палітычна і не скрывалі сваіх капітулянтскіх настрояў.

К гэтаму часу група Бухарына—Рыкава атрымала падтрыманне верхушкі маскоўскай партыйнай арганізацыі (Угланаў, Котлаў, Уханаў, Руцін, Ягода, Палонскі і інш.). Пры гэтым частка правых аставалася замаскіраванай, не выступаючы адкрыта супроць лініі партыі. На старонках маскоўскага партыйнага друку і на партыйных сходах прапаведвалася неабходнасць уступак кулацтву, неэтакгоднасць падатковага абкладання кулацтва, цяжкасць індустрыялізацыі для народа, зачаснасць будаўніцтва цяжкай індустрыі. Угланаў выступаў супроць будаўніцтва Днепрабуды з паграбаваннем перамясціць сродкі з цяжкай прамысловасці ў легкую. Угланаў і іншыя правыя капітулянты завушвалі, што Масква была і астанецца пераказані Мінскаю, што не трэба ў ёй будаваць машынабудаўнічых заводаў.

Маскоўская партыйная арганізацыя выкрыла Угланава і яго староніку, дала ім апошняе папярэджанне і яшчэ больш згуртавалася вакол Цэнтральнага Камітэта партыі. Тав. Сталін на пленуме ЦК ВКР () у 1928 годзе указваў на неабходнасць весці барацьбу на два фронты, супрацьпраўнае зноў супроць правага ўхлы. Правыя гаварыў тав. Сталін, прадстаўляюць агентуру кулака у партыі.

«Перамога правага ўхлы ў нашай партыі развяза-б сілы капіталізма, падарвала-б рэвалюцыйную пазіцыю пролетарыята і падняла-б шансы на аднаўленне капіталізма ў нашай краіне»,— гаварыў тав. Сталін (Пытанні ленінізма, стар. 234).

У пачатку 1929 года выявілася, што Бухарын на паўнамоцтваў групы правых капітулянтаў звязваўся з трацкістамі праз Каменска і выпрацоўвае пагадненне з ім для сумеснай барацьбы супроць партыі. ЦК выкрывае гэту значыную дзейнасць правых капітулянтаў і папярэджае, што гэтага справа можа скончыцца плачэўна для Бухарына, Рыкава, Томскага і іншых. Але правыя капітулянты не сунуліся. Яны выступалі ў ЦК з поган антыпартыйнай платформай—дэкларацыяй, якую асуджае ЦК. ЦК зноў папярэджае іх, напамінаючы ім аб лесе трацкіска-зіноўскага блока. Не пачуўшы на гэта, група Бухарына—Рыкава прадаўжае сваю антыпартыйную дзейнасць. Рыкаў, Томскі і Бухарын уносяць у ЦК заяву аб адстаўцы, думачы гэтым запалохаць партыю. ЦК асуджае гэту сабатажніцкую палітыку адстапак. Нарэшце, летанадаўскі пленум ЦК 1929 года прыгаў прапанову пазбавіць правых апаргунскаў несумяшчальнай з прабываннем у партыі і прапановаў вывесці з састава Палітбюро ЦК Бухарына, як застрэльнічыка і краўніка правых капітулянтаў, а Рыкаву, Томскаму і іншым удзельнікам правага апазіцыі было зроблена сур'ёзнае папярэджанне.

Атаманы правых капітулянтаў, бачачы, што справа набывае пачаўны абарот, падаюць заяву аб прытанні сваіх памылак і правільнасці палітычнай лініі партыі.

Правыя капітулянты рашылі часова адступіць, каб уосеражыць свае кадры ад разгрому.

На гэтым заканчваецца першы этап барацьбы партыі з правымі капітулянтамі.

Новыя рознагасі ў партыі не астаюцца не заўважанымі значнымі верагатамі СССР. Лічачы, што «новыя раздоры» у партыі з'яўляюцца прычынкам аслаблення партыі, яны робяць новую спробу чыніць СССР у ваіну і сарваць яшчэ не ўмяцнскую справу індустрыялізацыі краіны. Летам 1929 года імперыялісты арганізавалі канфлікт Кітая з СССР, захапілі кітайскімі милітарыстамі Кітайска

Усходняй чыгункі (якая належала СССР) і напад белакітайскіх войскаў на далёкаўсходнія граніцы нашай радзімы. Але наскок кітайскіх мілітарыстаў быў ліквідаван у кароткі тэрмін, мілітарысты адступілі, разбітыя Чырвонай арміяй, і канфлікт быў закончаны мірным пагадненнем з манчжурскімі ўладамі.

Мірная палітыка СССР яшчэ раз перамагла, не гледзячы ні на што, не гледзячы на падколы знешніх ворагаў і «раздор» унутры партыі.

У хуткім часе былі адновлены перарваныя ў сваю чаргу англійскімі кзэсэратарамі дыпламатычныя і гандлёвыя адносіны СССР з Англіяй.

Паспяхова адоўжаны атэкі мяшчых і ўнутраных ворагаў, пабудавана адначасова вялікую рабату па разгортванню будаўніцтва цяжкай індустрыі, па арагізацыі сацыяльнага і спажывацтва, па будаўніцтву саюзаў і каласав, пераход, па падрыхтоўцы ўмоў, неабходных для прыняцця і ажыццяўлення перахода ад пераходнага пачатку народнай гаспадаркі.

У красавіку 1929 года сабралася XVI партыйна-канферэнцыя. Галоўным пытаннем канферэнцыі была першая пяцігодка. Канферэнцыя атвердзіла «мінімальны» вамяны лічы адвага п. на, які абавязваўся прайсці кантулянтамі, і прыняла «максимальны» варыянт пяцігодкі, як абавязковы пры ўсякіх умовах.

Партыя прыняла, такім чынам, пачынальную першую пяцігодку па будаўніцтву сацыялізма.

Па пачынальнаму плану рэзервы капітальных укладанняў у народную гаспадарку на 1928-1932 годзі былі вызначаны ў 64,5 мільярда рублёў. З іх у прамысловасць разам з электрыфікацыяй намячалася ўкладці 19,3 пачынальні мільярда рублёў, у транспарт 10 мільярдаў рублёў, у сельскую гаспадарку 23,2 мільярда рублёў.

Гэта быў грандыёзны план узораення прамысловасці і сельскай гаспадаркі СССР сучаснай тэхнікай.

«Асноўная задача пяцігодкі, уключаючы тым самым, заключаецца ў тым, каб стварыць у нашай краіне такую індустрыю, якая была б здольна пераўтвараць і рааганізаваць не толькі прамысловасць у цэлым, але і транспарт, але і сельскую гаспадарку на базе сацыялізма» (Сталін, Пытанні ланінізма, стар. 485).

Гэты план, не гледзячы на усю яго грандыёзнасць, усё ж не быў чым-небудзь нечаканым і гавяжэўна-дзіўным для большасці коў. Ён быў падрыхтаваны ўсім ходам развіцця індустрыялізацыі і калектывізацыі. Ён быў падрыхтаваны тым працоўным уздзеяннем, які ахапіў пераход гэтым работам і сялян і які знайшоў свое выражэнне ў сацыялістычным спаборніцтве.

XVI партыйная канферэнцыя прыняла зварот да ўсіх працоўных аб разгортванні сацыялістычнага спаборніцтва.

Сацыялістычнае спаборніцтва пачалося выдатнымі ўзорами працы і новых адносін да працы. Работы і каласныя вытасці на многіх прадпрыемствах, у каласах і у саюгасях сустрачаныя планы. Уны на казачныя ўзоры гераннай работы. Уны не толькі выконвалі, але і перавыконвалі намячаныя партыяй і ўладамі планы сацыялістычнага будаўніцтва. Змяніліся погляды людзей на працу. Праца з паднявольнай і катаржнай павіннасці, якой яна была пры капіталізме, стала ператварэннем у справу чэсці, у справу славы, у справу доблесці і героіства» (Сталін).

На ўсёй краіне ішло новае гіганцкае прамысловае будаўніцтва. Разгарнулася будоўля Днепрагэса. У Данбасе пачалася будоўля Краматорскага і Горлаўскага заводаў, рэканструкцыя Луганскага паравоза-будаўнічага завода. Выраслі новыя шахты і доменныя печы. На Урале будаваліся Уралмашбуд, Берэзнікоўскі і Сталікамскі хімікаб'яны. Пачалося будаўніцтва Магнітагорскага металургічнага завода. Разгарнулася будоўля вялікіх аўтамабільных заводаў у Маскве, Горкім. Будаваліся гіганцкія трактарныя заводы, заводы камбайнаў, гіганцкі завод сельска-гаспадарчых машын у Растоўе-на-Дану. Расшыралася другая вугальная база Савецкага Саюза Кузбас. Велізарны трактарны завод вырас за 11 месяцаў у стэпе, у Сталінградзе. На будаўніцтве Днепрагэса і Сталінградскага трактарнага завода рабочыя перавысілі сусветныя рэкорды прадукцыйнасці працы.

Гісторыя яшчэ не ведала такога гіганцкага размаху новага прамысловага будаўніцтва, такога нафасу новага будаўніцтва, такога працоўнага гераізма мільённых мас рабочага класа.

Гэта быў сапраўдны працоўны ўздых рабочага класа, які разгарнуўся на аснове соцыялістычнага спаборніцтва.

Сяляне на гэты раз не адсталі ад рабочых. У вёсцы таксама пачаўся працоўны ўздых сялянскіх мас, якія будавалі калгасы. Сялянскія масы сталі ўзвучана павяртацца ў бок калгасаў. Вялікую ролю адыгралі тут саўгасы і машына-трактарныя станцыі, узброеныя трактары і іншымі машынамі. Сяляне масамі прыходзілі ў саўгасы, у МТС, пазіралі за работай трактароў, сельгасмашын, выражалі сваё захапленне і тут-жа выносілі рашэнне — «паісці ў калгасы». Разбітыя на дробныя і найдрабнейшыя гаспадаркі і гаспадаркі, пазбаўленыя коўлькі-небудзь зносных прылад і цяглавай сілы, пазбаўленыя магчымасці ўзараць велізарныя цяжкія землі, пазбаўленыя дзіцём на паллях гаспадаркі, збоітыя пуждай і адзінотай, прадастаўленыя самім сабе, — сяляне знайшлі, нарэшце, выхад, дарогу да лепшага жыцця — у аб'яднанні дробных гаспадарак у калектывы, у калгасы, — у трактарах, здольных ўзараць любую «цвёрдую зямлю», любую цяжкую, у дапамозе дзяржавы машынамі, трайнымі, людзьмі, парадкам — у магчымасці вызваліцца ад кабалы кулакоў, якіх зусім выдаўна разбіў Савецкі ўрад і прыгнуў да зямлі на радасць мільённым масам сялянства.

На гэтай аснове пачаўся і разгарнуўся потым масавы калгасны рух, які асабліва ўзмацніўся к канцу 1929 года і даў такія нябачаныя тэмпы росту калгасаў, якіх не ведала яшчэ нават наша, соцыялістычная індустрыя.

У 1928 годзе пасеўная плошча калгасаў складала 1.390 тысяч гектараў, у 1929 годзе — 4.262 тысячы гектараў, а ў 1930 годзе калгасы мелі ўжо магчымасць запінаваць разворванне 15 мільёнаў гектараў.

«Трэба прызнаць, — гаварыў тав. Сталін аб тэмпе росту калгасаў у сваім артыкуле «Год вялікага пералому» (1929 год), — што такіх бурных тэмпаў развіцця не ведае нават наша соцыялізаваная буйная прамысловасць, тэмпы развіцця якой адзначаюцца наогул вялікім размахам».

Гэта быў пералом у развіцці калгаснага руху.

Гэта быў пачатак масавага калгаснага руху.

«У чым заключаецца новае ў цяперашнім калгасным руху?», пытаўся тав. Сталін у сваім артыкуле «Год вялікага пералому».

І адказваў:

«Новае і рашаючае ў цяперашнім калгасным руху заклю-

чаецца ў тым, што ў калгасы ідуць сяляне не асобнымі групамі, як гэта мела месца раней, а цэлымі сёламі, валасцямі, раёнамі, нават акругамі. А што гэта значыць? Гэта значыць, што ў калгасы пайшоў сярэднік. У гэтым аснова таго карэннага пералому ў развіцці сельскай гаспадаркі, які складае важнейшае дасягненне Совецкай ўлады.

Гэта азначала, што наспявае, або ўжо наспела, задача ліквідацыі кулацтва, як класа, на аснове суцэльнай калектывізацыі.

КАРОТКІЯ ВЫВАДЫ.

Барацьбе за сацыялістычную індустрыялізацыю краіны партыя і народнае ўрадавае за 1926—1929 гады велізарныя ўнутраныя і міжнародныя зносіны. Намаганні партыі і рабочага класа прывялі да перамогі палітыкі сацыялістычнай індустрыялізацыі краіны.

Была вырашана ў асноўным адна з труднейшых задач індустрыялізацыі—задача накіравання сродкаў для будаўніцтва цяжкай прамісловасці. Былі закладзены асновы цяжкай індустрыі, здольнай пераабрабцоўць усю народную гаспадарку.

Быў зроблены пераход ад пераважна сельскай гаспадаркі да будаўніцтва. Было развіта велізарнае будаўніцтва новых заводаў, соўгасаў, калгасаў.

Гэта прасоўванне ўперад на шляху сацыялізма суправаджалася абнавіленнем класовай барацьбы ўнутры краіны і абнавіленнем унутрыпартыйнай барацьбы. Важнейшымі вынікамі гэтай барацьбы—надаўленне супраціўлення кулацтва, выкрыццё трацкіска-абоўскага капітулянтскага блока, як антысовецкага блока, выкрыццё прыхільнасці да кулацкай агентуры, выгнанне трацкістаў з партыі, прызнанне поглядаў трацкістаў і прыхільнасці да партуністаў несумяшчальнымі з прыналежнасцю да ВКП(б).

Будуць дэдаляваны разонны і палітычны партыі, страданы ўсякую глебу ў рабочым класе, трацкісты перасталі быць палітычнай перадачой і перацарылі ў аспрэчальную і адрывальную сілу палітычных машэністаў, у банду палітычных двурушнікаў.

Закладзены асновы цяжкай індустрыі, партыя мабілізуе рабочы клас і сялянства на выкарыстанне пераважнай выгады на шляху сацыялістычнай перабудовы СССР. Акрамя развіцця сацыялістычнай перабудовы мільёнаў працоўных, наладжана мільёнаў працоўных уздым, выпрацоўваецца новая дысцыпліна працы.

Гэты перыяд заканчваецца годам велікага пералому, які азначае ўспення перамогі сацыялізму ў прамысловасці, першыя сур'ёзныя перамогі ў сельскай гаспадарцы, павяшчэнне сярэдняга ўзросту калгаснага руху.

Раздзел XI

ПАРТЫЯ БОЛЬШЕВІКОЎ У БАРАЦЬБЕ ЗА КАЛЛЕКТЫВІЗАЦЫЮ СЕЛЬСКАЙ ГАСПАДАРКІ.

(1930—1934 годы).

1. Міжнародная абстаноўка ў 1930—1934 годах. Эканамічны крызіс у капіталістычных краінах. Захват Японіяй Манчжурый. Прыход фашыстаў да ўлады ў Германіі. Два ачагі вайны.

У той час як СССР дасягнуў сур'ёзных поспехаў у сацыялістычнай індустрыялізацыі краіны і быстрымі тэмпамі развіваў прамысловасць, у краінах капіталізма выбухнуў у канцы 1929 і стаў паглыбляцца ў наступныя тры годы небывалы яшчэ па разбуральнай сіле сусветны эканамічны крызіс. Прамысловы крызіс перанясен з сельскай гаспадарчым, аграрным крызісам, і гэта яшчэ больш пагаршыла становішча капіталістычных краін.

У той час як у СССР прамысловасць за тры крызісныя годы (1930—1933) вырасла больш, чым удвая і складала ў 1933 годзе 201 процант у параўнанні з узроўнем 1929 года, прамысловасць ЗША упала к канцу 1933 года да 65 процантаў ад узроўню 1929 года прамысловасць Англіі да 86 процантаў, прамысловасць Германіі да 66 процантаў, прамысловасць Францыі да 77 процантаў.

Гэты эканамічны ліхні раз дэманстравала перавагу сацыялістычнай сістэмы гаспадаркі перад сістэмай капіталістычнай. Яна наказвала, што краіна сацыялізма з'яўляецца адзінай краінай у свеце, свабоднай ад эканамічных крызісаў.

У рэзультате сусветнага эканамічнага крызісу 21 мільёны беспрацоўных былі асуджаны на голад, галечу, пакуты. Ад аграрнага крызісу цярпелі дзесяткі мільёнаў сялян.

Сусветны эканамічны крызіс яшчэ больш абвастрыў супярэчнасці паміж імперыялістычнымі дзяржавамі, паміж краінамі-пераможцамі і краінамі пераможанымі, паміж імперыялістычнымі дзяржавамі і каланіяльнымі і залежнымі краінамі, паміж рабочымі і капіталістамі, паміж сялянамі і памешчыкамі.

Тав. Сталін ўказваў у сваім справаздачным дакладзе на XVI з'ездзе партыі, што буржуазія будзе шукаць выхаду з эканамічнага крызісу, з аднаго боку, у падаўжэнні рабочага класа шляхам усталявання фашысцкай дыктатуры, гэта значыць дыктатуры найбольш рэакцыйных, найбольш павіннасных, найбольш імперыялістычных элементаў капіталізма, з другога боку — у развязванні вайны за перадзел калоній і сфер уплыву за кошт інтарэсу слаба абароненых краін.

Такія былі ўмовы, якія вызначылі атрыманне ўлады германскімі фашыстамі ў 1933 годзе.

Аналізуючы падзеі ў Германіі, тав. Сталін гаварыў у сваім спра-ваздачным дакладзе на XVII з'ездзе партыі:

«Перамогу фашызма ў Германіі трэба разглядаць не толькі як прызнак слабасці рабочага класа і рэзультат здрад «соцыял-дэмакратыі рабочага класа», якая расчысціла дарогу фашызму. Не трэба разглядаць таксама, як прызнак слабасці буржуазіі, як прызнак таго, што буржуазыі ўжо не ў сілах уладчыць старымі метадамі парламентарызма і буржуазнай дэмакратыі, з прычыны чаго яна вымушана прыбегнуць ва ўнутранай палітыцы да тэра-рыстычных метадаў кіравання...» (Сталін, Пытанні ленінізма, стар. 545).

Сваю ўнутраную палітыку германскія фашысты азнаменавалі пад-налам рэйхстага, зверскім падаўленнем рабочага класа, знішчэннем арганізацый рабочага класа, знішчэннем буржуазна-дэмакратычных свабод. Сваю знешнюю палітыку—выхадам з Лігі Нацый і адкрытай падрыхтоўкай да вайны за гвалтоўны перагляд граніц еўрапейска-га дзяржаў у карысць Германіі.

Такім чынам, дзякуючы германскім фашыстам, у цэнтры Еўропы ўтварыўся другі ачаг вайны.

Зразумела, што СССР не мог прайсці міма такога сур'ёзна-га факту. І ён стаў зорка сачыць за ходам падзей на Захадзе, умацоў-ваючы абароназдольнасць краіны на яе заходніх граніцах.

2. Ад палітыкі абмежавання кулацкіх элементаў да палітыкі ліквідацыі кулацтва, як класа. Барацьба са скрыўленнямі палітыкі партыі ў кал-гасным руху. Наступленне супроць капіталістычных элементаў па ўсяму фронту. XVI з'езд партыі.

Масавое ўступленне сялян у калгасы, якое разгарнулася ў 1929 годзе, было рэзультатам усёй канспірацыйнай работы партыі і ўрада. Рост соцыялістычнай індустрыі, якая пачала масавую выпра-цоўку трактароў і машын для сельскай гаспадаркі, рапучая барацьба з кулацтвам у часе хлебазагатоўчых кампаній 1928 і 1929 годаў, рос-сельскага гаспадарчай кааперацыі, якая паступова прывучала сялян да калектывізацыі гаспадаркі, доўгі перыяд першых калгасаў і саўгасаў, усё гэта падрыхтоўвала пераход да суцэльнай калектывізацыі, ўступ-ленне сялян у калгасы цэлымі сёламі, раёнамі, акругамі.

Пераход да суцэльнай калектывізацыі адбываўся не ў парадку простага і мірнага ўступлення ў калгасы асноўных мас сялянства, а ў парадку масавых барацьбы сялян супроць кулацтва. Суцэльная калек-тывізацыя азначала пераход усіх землеў у раёне сяла ў рукі калгаса. Але значная частка гэтых землеў знаходзілася ў руках кулакоў, — таму сяляне зганялі кулакоў з зямлі, раскулачвалі іх, адбіралі жывёлу, малочны і патрабавалі ад Савецкай ўлады арышту і высялення ку-лакоў.

Суцэльная калектывізацыя азначала, такім чынам, ліквідацыю кулацтва.

Гэта была палітыка ліквідацыі кулацтва, як класа, на аснове су-цэльнай калектывізацыі.

І гэтаму чыну ў СССР ужо была дастатковая матэрыяльная база для таго, каб пачаць з кулацтвам, зламаць яго супраціўленне.

ліквідаваць яго, як клас, і замяніць яго вытворчасць вытворчасцю калгасаў і соўгасаў.

Яшчэ ў 1927 годзе кулакі выраблялі больш 600 мільёнаў пудоў хлеба, з якіх таварнага хлеба давалі каля 130 мільёнаў пудоў. Калгасы-ж і соўгасы маглі даць у 1927 годзе толькі 35 мільёнаў пудоў таварнага хлеба. У 1929 годзе, дзякуючы цвёрдаму курсу боўшэвіцкай партыі на развіццё соўгасаў і калгасаў і поспехам соцыялістычнай індустрыі, якая снабжала вёску прэктарамі і селігеманіямі, калгасы і соўгасы выраслі ў сур'ёзную сілу. Ужо ў гэтым годзе калгасы і соўгасы выраблялі не менш 400 мільёнаў пудоў хлеба, з якіх таварнага хлеба давалі ўжо больш 130 мільёнаў пудоў, гэта значыць больш, чым кулакі ў 1927 годзе. А ў 1930 годзе калгасы і соўгасы павінны былі даць і сапраўды далі таварнага хлеба больш, чым кулацтва ў 1927 годзе.

Такім чынам, перамяшчэнне класавых сіл у эканоміцы краіны і пераход ад вытворчасці хлеба кулацтвам да вытворчасці хлеба калгасамі і соўгасамі, далі магчымасць большэвіцкай партыі перайсці ад палітыкі абмежавання кулацтва да новай палітыкі, да палітыкі ліквідацыі кулацтва, як класа, на аснове суцэльнай калектывізацыі.

Да 1929 года Савецкая ўлада прытрымлівалася палітыцы абмежавання кулацтва. Савецкая ўлада абкладвала кулака павышаным падаткам, падобным да яго продажу хлеба дзяржаве па цвёрдых цэнах, яна мяжоўвала да пэўных размероў кулацкае землекарыстанне законам аб арэнде зямлі, дамажохам і да іншых законаў і пастаноў, якія абмяжоўвалі павяшчэнне плошчы ўладання кулацтвам. Але яна не вяла яшчэ палітыкі ліквідацыі кулацтва, бо законы аб арэнде зямлі і даможоху пры дапусце і існаванні кулацтва і аб абмежаванні землекарыстання кулацтва не гэтага і не было. Палітыка вяла да таго, што затрымлівалася рост кулацтва, выцяснялася і разараўся доўгі і стаў кулацтва, які не прытрымліваўся абмежаванняў. Але яна не знішчала гаспадарчых асноў кулацтва, як класа, яна не вяла да ліквідацыі кулацтва. Гэта было пачаткам абмежавання, а не ліквідацыі кулацтва. Яна была неабходна да пэўнага часу, пакуль калгасы і соўгасы былі яшчэ не такімі моцнымі, каб ліквідаваць кулацкую хлебную вытворчасць сваёй уласнай вытворчасцю.

У канцы 1929 года, у сувязі з ростам калгасаў і соўгасаў, Савецкая ўлада звярнула ўвагу на тое, што кулацтва не прытрымліваўся абмежаванняў, якія наклі на іх. Палітыка ліквідацыі кулацтва, якая вялася ў 1929 годзе, была пераўтварэная ў палітыку ліквідацыі кулацтва. Кулацтва было ліквідавана, калгасы і соўгасы пачалі перамаці кулацтва, і кулацтва было ліквідавана. Яна і з'явілася з'явілася калектывізацыя кулацтва, якая вялася ў 1929 годзе. Кулацтва было ліквідавана, калгасы і соўгасы пачалі перамаці кулацтва, і кулацтва было ліквідавана. Яна і з'явілася з'явілася калектывізацыя кулацтва, якая вялася ў 1929 годзе. Кулацтва было ліквідавана, калгасы і соўгасы пачалі перамаці кулацтва, і кулацтва было ліквідавана. Яна і з'явілася з'явілася калектывізацыя кулацтва, якая вялася ў 1929 годзе.

Гэта быў найлібейшы рэвалюцыйны пераварот, скачок са старога, якаснага стану грамадства ў новы якасны стан, рэвалюцыйны пераварот, які пераварот у кастрычніку 1917 года.

Своеасаблівасць гэтай рэвалюцыі заключалася ў тым, што яна была праведзена зверху, па ініцыятыве дзяржаўнай улады пры пра-

ным падтрыманні знізу, з боку мільённых мас сялян, якія змагаліся супроць кулацкай кабалы, за свабоднае калгаснае жыццё.

Яна, гэтая рэвалюцыя, адным ударам вырашыла тры карэныя пытанні соцыялістычнага будаўніцтва:

а) Яна ліквідавала самы шматлікі эксплуатацыйскі клас у нашай краіне, клас кулакоў, аплот рэстаўрацыі капіталізма;

б) Яна перамяшала са шматліка аднаасобнай гаспадаркі, нараджаючай капіталізм, на шлях грамадскай, класнай, соцыялістычнай гаспадаркі самы шматлікі працоўны клас у нашай краіне, клас сялян;

в) Яна дала Савецкай уладзе соцыялістычную базу ў самай абшырнай і жыццёва неабходнай, але і ў самай адсталай галіне народнай гаспадаркі—у сельскай гаспадарцы.

Тым самым былі знішчаны ўнутры краіны апошнія кранцы рэстаўрацыі капіталізма і разам з тым былі створаны новыя, разнастайныя ўмовы, неабходныя для лаваў соцыялістычнай народнай гаспадаркі.

Добраму зразумеванню паняцця ліквідацыі кулацтва, як класа, і адзначэння рэзультата масавага руху сялян за суцэльную калектывізацыю, тав. Сталін пісаў у 1929 годзе:

«Разбурэнне і ператварэнне ў прах апошняга падзея капіталістаў усіх краін, якія маравы аб аднаўленні капіталізма ў СССР, «савіцкія» прынцыпы прыватнай уласнасці». Сяляне, разглядаемыя ім, як матэрыял, які ўтворае глебу для капіталізма, масамі накіруюць хвалены еце «прыватнай уласнасці» і пераходзяць на рэальны калектывізм, на рэальны соцыялізм. Разбурэнне апошняга падзея на аднаўленне капіталізма» (Сталін, Пытанні ленынізма, стар. 296).

Палітыка ліквідацыі кулацтва, як класа, была замацавана ў пастаянным пастанове ЦК ВКП(б) ад 5 студзеня 1930 года «Аб тэмпе калектывізацыі і мерах дапамогі дзяржавай калгаснаму будаўніцтву». Пастанова павялічыла ўдзялы рэінтэлітасі ўмоу ў розных рэсурсах СССР, неаднолькавую ступень падрыхтаванасці да калектывізацыі ў розных абласцях СССР.

Былі ўстаноўлены розныя тэмпы калектывізацыі ЦК ВКП(б) разлічаны ўсеякім СССР з пункту гледжання тэмпау калектывізацыі на тры групы.

Да першай групы былі аднесены важнейшыя зернавыя раёны, якія мелі найбольш падрыхтаванасці да калектывізацыі, мелі больш трактароў, больш саўкаў, больш вопыту ў барацьбе з кулацтвам у мінулых халёвагаготовчых кампаніях, паўночны Казахстан (Кустанай, Дон, Терск), сярэдняя Волга, ніжняя Волга. Для гэтай групы зернавых рэсурсаў ЦК прапанаваў закончыць у асноўным калектывізацыю вясной 1931 года.

Другая група зернавых рэсурсаў, куды уваходзілі Украіна, Цэнтральная-Чарназямная вобласць, Сібір, Урал, Казахстан і іншыя зернавыя раёны, мала закончыць у асноўным калектывізацыю вясной 1932 года.

Астанія вобласць, краі і рэспублікі (Маскоўская вобласць, Закаўказзе, Сярэдне-Азіяцкія рэспублікі і т. д.) мала расцягнуць тэрмы калектывізацыі да канца пяцігодкі, гэта значыць да 1933 года.

ЦК партыі прызнаў неабходным у сувязі з растучымі тэмпамі калектывізацыі яшчэ больш паскорыць будаўніцтва заводаў, вырабляючых трактары, камбайны, трактарны прычэпы інвентар і т. п. Адна-

часова ЦК патрэбаваў даць «рашучы адпор тэндэнцыям неадпаведнага ролі коннай цягі на данай стады калгаснага руху, тэндэнцыям, якія вядуць да разбазарвання і распродажу коней».

Удвая павялічваліся крэдыты калгасам на 1929-30 год (да 500 мільёнаў рублёў).

Прапанавалася забяспечыць калгасы гравядзеннем землі ўпарадкавання за кошт дзяржавы.

У пастанове давалася рэкамендацыя ўказаных, што галоўнай формай калгаснага руху на даным этапе з'яўляецца сельскагаспадарчая арцель, у якой калектывізуюцца толькі асноўныя сродкі вытворчасці.

ЦК з усёй суверэнасцю пераспяртаў партыйныя арганізацыі «супроць якога-б то ні было «дэкрэтавання» зверху калгаснага руху, якое можа стварыць небяспеку падмена сапраўды сацыялістычнага супаборніцтва па арганізацыі калгасаў прынцыпам калектывізацыі» (ВКП(б) у рэзалюцыях, ч. II, стар. 662).

Гэтая пастанова ЦК ўнесла яскасць у справу гравядзення ў жыццё новай палітыкі партыі ў вёсцы.

На аснове палітыкі ліквідацыі кулацтва і ўсталявання сацыяльнай калектывізацыі разгарнуўся магутны калгасны рух. Сяляне цэлымі сёламі і раёнамі ўступалі ў калгасы і змяталі са шляху кулацтва, вываляючыся ад кулацкай кабалы.

Але побач з велізарнымі поспехамі калектывізацыі неўзабаве пачалі выяўляцца і недахопы ў практыцы партыйных работнікаў, скрыўненні партыйнай палітыкі па калгаснаму будаўніцтву. Не гледзячы на папярэджанне ЦК супроць празмернага захаплення поспехамі калектывізацыі, многія партыйныя работнікі пачалі штучна фарсіраваць калектывізацыю, не лічачыся з умовамі месца і часу, не лічачыся са ступенню падрыхтаванасці сялян да ўступлення ў калгасы.

Выявілася, што парушаўся прынцып добраахвотнасці ў калгасным будаўніцтве. У радзе раснаў добраахвотнасць замянялася прымусам да ўступлення ў калгасы пад пагрозай «раскулачвання», пазбаўлення выбарчых правоў і т. д.

У радзе раёнаў падрыхтоўчая работа і прып'явае рэзюменне асноў партыйнай палітыкі ў галіне калектывізацыі падмянялася бюракратычным, чыноўніцкім дэкрэтаваннем зверху раздутых лічбовых даных аб нібыта створаных калгасе, штучным узтываннем праданга калектывізацыі.

Паперакор указанням ЦК аб тым, што асноўным звяном калгаснага руху з'яўляецца сельскагаспадарчая арцель, у якой аб'ядноўваюцца толькі асноўныя сродкі вытворчасці, у радзе месц рабілася галавацкае пераскокванне праз арцель да кумыны, праводзілася аб'ядноўванне жылевых пабудоў, нетаварнай малочнай і дробнуды жывёлы, хатняй птушкі і т. д.

Кіруючыя работнікі некаторых абласцей, захопленыя першымі поспехамі калектывізацыі, парушылі прамыя ўказанні ЦК аб тэмпах і тэрмінах калектывізацыі. Маскоўская вобласць у пагоні за дзвыма лідэрамі пачала арыентаваць сваіх работнікаў на сканчэнне калектывізацыі вясной 1930 года, хоць у яе распараджэнні было не менш трох год (канец 1932 года). Яшчэ больш грубае парушэнне было дэпушчана ў Закаўказзі, у Сярэдняй Азіі.

Кулакі і іх падгалоскі, скарыстоўваючы гэтыя перапыткі ў іх акалічынных мэтах, выступалі з прапановамі замест сельскагаспадарчых арцелей арганізаваць кумыны, неадкладна аб'яднуць жылевыя пабудовы, дробную жывёлу, хатнюю птушку. Адначасова кулацтва вядо

агітацыю за ўбоду жывелы перад уступленнем у калгасы, пераконваючы сялян, што ў калгасе жывёлу «усёроўна адбярэць». Класавы вораг разнаваў, што перагібы і памылкі, дапушчаныя мясцовымі арганізацыямі пры калектывізацыі, аздобляць сялянства, выклікаюць мецяжы супроць Совецкай улады.

У рэзультате дапушчаных партыйнымі арганізацыямі памылак і прамых прэвэнцыйных дзеянняў класавых ворага, у другой палове лютага 1930 года на фоне агучаных бюсерэчных поспехаў калектывізацыі у рэальнасці пачаўся несячэны арышак сур'ёзнага неадназначнага сялянства. Дзе і-дзе кулікам і іх агентам удалося пачаць падбурэнне сялян на прамыя антысавецкія выступленні.

Цэнтральны Камітэт партыі, атрымаўшы рад трывожных сінталаў аб скрыўленнях партыйнай лініі, якія пагражалі зрывам калектывізацыі, неадкладна пачаў выпраўляць становішча, пачаў наваляць партыйныя кадры на шлях хутчэйшага выпраўлення дапушчаных памылак. 2 сакавіка 1930 года па рашэнню ЦК быў апублікаваны артыкул тав. Сталіна «Гатавакружэнне ад поспехаў». У гэтым артыкуле расказваўся павярджанне ўсім тым, хто, захапляючыся поспехамі калектывізацыі, уяўляў у грубыя памылкі і адступінкі ад лініі партыі, усім тым, хто прабаваў пераводзіць сялян на калгасны шлях мерамі адміністрацыйнага націску. У артыкуле з усею сілай падкрэслівалася прыпын добраахвотнасці калгаснага будаўніцтва і ўказвалася на неабходнасць ўлічваць рознастайнасць умоў у розных раёнах СССР пры вызначэнні тэмпаў і метадаў калектывізацыі. Тав. Сталін напамінаў, што асноўным звязком калгаснага руху з'яўляецца сельскагаспадарчая арцель, у якой аб'ядноўваюцца толькі асноўныя сродкі вытворчасці, галоўным чынам па зернявой гаспадарцы, і не аб'ядноўваюцца прысядзібныя землі, жыллёвыя пабудовы, частка малочнай жывёлы, дробная жывёла, хатняя птушка і т. д.

Артыкул тав. Сталіна меў найвялікшае палітычнае значэнне. Гэты артыкул дапамог партыйным арганізацыям выправіць іх памылкі і нанеўсильнейшы ўдар ворагам Совецкай улады, якія спадзяваліся на тое, што на іх перагібах ім удалося настроіць сялянства супроць Совецкай улады. Шырокія масы сялянства пераканаліся, што лінія большэвіцкай партыі не мае нічога агульнага з галавацэпскімі «левымі» перагібамі, якія дапускаліся на месцах. Артыкул унёс супакоенне ў сялянскія масы.

Каб давесці да канца справу выпраўлення перагібаў і памылак, пачатую артыкулам тав. Сталіна, ЦК ВКП(б) рашыў яшчэ раз ударыць па гэтых памылках, апублікаваўшы 15 сакавіка 1930 года пастанову «Аб барацьбе са скрыўленнямі партыйнай лініі ў калгасным руху».

У гэтай пастанове падрабязна разбіраліся дапушчаныя памылкі, якія з'явіліся ў рэзультатах адступлення ад ленінска-сталінскай лініі партыі, рэзультатам прамого парушэння дырэктыв партыі.

ЦК ўказваў, што практыка «левых» перагібаў з'яўляецца прамой дапамогай класавому ворагу.

ЦК прапанаваў: «работнікам, якія не ўмеюць або не жадаюць правесці рашучую барацьбу са сваімі істымі партыйнымі лініямі, знімаць з пастой і замяняць другім» (ВКП(б) у рэзалюцыях, ч. II, стар. 65).

ЦК абнавіў і прауліцтва некаторых аб'ектаў і грамадскіх партыйных арганізацый (Маскоўскай вобласці, Закаўказзе), якія дапусцілі памылкі і не здолелі выправіць іх.

6 красавіка 1930 года быў апублікаваны артыкул тав. Сталіна «Ад-

Аднак, высокія тэмпы развіцця прамысловасці, раз'ясняў тав. Сталін, не павяляе было змешваць з узроўнем развіцця прамысловасці. Не глядзячы на неабарачаны тэмпы развіцця соцыялістычнай індустрыі, ці ўзроўню развіцця прамысловасці менавіта намнога адставалі ад перадавых індустрыяльных краін. Так было з вытворчасцю электраэнергіі, не гледзячы на казасавецкіх пераходзі электрыфікацыі ў СССР. Так было з вытворчасцю металу. Выдоўжасць чыгуны ў СССР навіна была па плане скласці ў канцы 1929—30 года 5,5 мільёна тон, тады як у Германіі ў 1929 годзе выдаска чыгуны выражалася ў 13,4 мільёна тон, ва Францыі — у 10,45 мільёна тон. Каб ліквідаваць у намірацыйны тэрмы нашу тэхніку эканамічную адставасць, неабходна было далейшае паскарэнне тэмпаў развіцця навага прамысловасці, неабходна была самая рэзкая барацьба з анархізмам, які імкнуўся знізіць тэмпы развіцця соцыялістычнай прамысловасці.

«...Людзі, якія балбочуць аб неабходнасці зніжэння тэмпаў развіцця нашай прамысловасці, з'яўляюцца ворагімі соцыялізма, агентамі нашых класавых ворагаў»,—указваў тав. Сталін (Пытанні ленынізма, стар. 369).

Пасля паспяховага выканання і перавыканання плана першага года першага пяцігодкі ў масах зарадзілася лозунг «выканаць пяцігодку ў чатыры год». На рэчы перадавых галін прамысловасці (нафтавая, тарфяная, агульнае машынабудаўніцтва, сельскагаспадарчае машынабудаўніцтва, электратэхнічная прамысловасць) выкананне плана было не толькі паспяхова, што можна было нават ажыццявіць праграму пяцігодкі на гэтых галінах у 2½—3 год. Гэта падкрэджала поўную рэальнасць лозунга «пяцігодка ў чатыры год» і выяўляла анархізм малавераў, які сумняваліся ў магчымасці яго ажыццяўлення.

XVI з'езд даручыў ЦК партыі «забяспечыць і ў далейшым баявыя большэвіцкія тэмпы соцыялістычнага будаўніцтва, дабіцца сапраўднага выканання пяцігодкі ў чатыры год».

К XVI з'езду партыі быў дасягнут найвышэйшы пералом у развіцц сельскай гаспадары СССР. Шырокія масы сялянства павярнулі да соцыялізма. На 1 мая 1930 года ў асноўных зернавых раёнах вытворчых аддасцей калектывізацыя ахапіла 40—50 процантаў сялянскіх гаспадарак (замест 2—3 процантаў вясной 1928 года). Пасеўныя плошчы калгасаў склалі 36 мільёнаў гектараў.

Такім чынам, была перавыканана тая павышаная праграма, якая была вызначана ў рашэнні ЦК ад 5 студзеня 1930 года (30 мільёнаў гектараў). Пяцігадовая-ж праграма каласнага будаўніцтва на працягу двух год ужо была перавыканана больш, чым у павтара раза.

Таварная прадукцыя калгасаў за тры гады вырасла больш, чым у 40 разоў. Ужо ў 1930 годзе дзяржава атрымала ад калгасаў, не лічачы саўгасаў, больш павялічаны ўсё таварнай прадукцыі зярні ў краіне.

Гэта азначала, што для сельскай гаспадаркі ад гэтага часу будучы вызначаць не індывідуальныя сялянскія гаспадаркі, а калгасы і саўгасы.

Калі да масавага ўступлення сялянства ў калгасы Савецкая ўлада апыралася, галоўным чынам, на соцыялістычную прамысловасць, то ад гэтага часу яна стала апырацца таксама і на быстра растуць соцыялістычны сектар сельскай гаспадаркі, на калгасы і саўгасы.

Каласнае сялянства стала, як указваў XVI з'езд партыі ў адным са сваіх рашэнняў, «сапраўднай і моцнай апорай Савецкай улады».

3. Устаноўка на рэканструкцыю ўсіх галін народнай гаспадаркі. Роля тэхнікі. Далейшы рост каласальнага росту. Падняццезлы пры машына-трактарных станцыях. Вынікі выкапаных прыкопак у чатыры гады. Перамога соцыялізма на ўсяму фронту. XVII з'езд партыі.

Пасля таго, як выяснілася, што цяжкая індустрыя і, асабліва машынабудаўніцтва, не толькі створаны і ўмацаваны, але і развіваюцца далей даволі быстрым тэмпам, перад партыяй паўстала чарговая задача—рэканструяваць усе галіны народнай гаспадаркі на базе новай, сучаснай тэхнікі. Трэба было даць новую, сучасную тэхніку, новыя станкі, новыя машыны—апалавай прамысловасці, металургіі, лёгкай прамысловасці, харчовай прамысловасці, лясной прамысловасці, ваеннай прамысловасці, транспарту, сельскай гаспадарцы. З прычыны каласальнага росту попыту на сельгаспрадукцыю і прамысловыя вырабы неабходна было падсвоіць, падарваць вытворчасць прадукцыі ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі. Але даблится гэтай мэты было без стварэння заводу і фабрык, саюзаў і камітэтаў дастатковай колькасцю новай, сучаснай абсталявання, бо старое абсталяванне не ў сілах было падняць такі рост прадукцыі.

Без рэканструкцыі асноўных галін народнай гаспадаркі немагчыма было задаволіць новыя, усе больш растуць, патрэбы краіны і ўсё народнай гаспадаркі.

Без рэканструкцыі немагчыма было дасягнуць да канца наступлення соцыялізма на ўсяму фронту, бо капіталістычныя элементы і іх сіла трэба было бачыць і даканаць не толькі новай арганізацыяй працы і ўласнасці, але і новай тэхнікай, перавагаю сваёй тэхнікі.

Без рэканструкцыі немагчыма было дагнаць і перагнаць у тэхніцы і арганізацыі асноўных галін народнай гаспадаркі краіны, бо, калі з пункту гледжання тэмпаў развіцця прамысловасці СССР не заўважылі адставання ад краін, то з пункту гледжання узроўню развіцця прамысловасці, з пункту гледжання колькасці выпускаемай прадукцыі СССР усё яшчэ сур'ёзна адставаў ад іх.

Каб ліквідаваць гэтую адсталасць, трэба было забяспечыць усю нашу народную гаспадарку новай, сучаснай тэхнікай, трэба было рэканструяваць усе галіны народнай гаспадаркі на аснове новай, сучаснай тэхнікі.

Тэхніка набыла, такім чынам, рашучае значэнне.

Перашкодаю ў гэтай справе служыў не столькі недахват новых машын і станкоў,—бо машынабудаўнічая прамысловасць мела магчымасць даць новае абсталяванне,—колькі няправільныя адносіны паміж гаспадарнікамі і тэхнікай, неадапаванасць тэхнікі да ўмоў і задач рэканструкцыі, патаўжэнне адставання да тэхнікі краін, якія перагналі і пераганяюць нас. Гэтыя адносіны, што тэхніка «сарапа спецам», сур'ёзна адстае ад рэальнага «буржуазным спецам», што гаспадарнікі-кмуністы не звязаны ўмеласцю з тэхнікай і творчасцю іх у галінах рэканструкцыі мацца не тэхнікай, а больш важнай справай, а іменна—«агульным кіраўніцтвам вытворчасцю».

Буржуазным «спецам» прадастаўлялася, такім чынам, арудаваць справамі вытворчасці, а гаспадарнікі-кмуністы пакідалі сабе «агульнае» кіраўніцтва, падпісванне папер.

Няма чаго і даказваць, што пры такіх адносінах да справы «агульнае» кіраўніцтва павінна было быраць інавацыі аб краўніцтве «агульнае» і ў пустое падпісванне папер, у разні з паперамі.

Зразумела, што пры такіх патаўжэнных адносінах да тэхнікі з боку

гаспадарнікам-камуністам мы ніколі не змаглі б не толькі перагнаць, але і дэгнаць перадавыя капіталістычныя краіны. Такія адносіны да тэхнікі, да іншых у перыяд рэканструкцыі, абракалі нашу краіну на адсталасць, а нашы тэмпы развіцця на зніжэнне. На сутнасці справы такія адносіны да тэхнікі прыкрывалі, маскіравалі затоенае жаданне часткі гаспадарнікам-камуністам запавольваць тэмпы развіцця прамысловасці, знізіць іх і стварыць для сябе «спаконную абстаноўку», узваліўшы адказнасць за вытворчасць на «спецыялу».

Неабходна было павярнуць гаспадарнікам-камуністам тварам да тэхнікі, прыкласці ім зусім да тэхнікі, пакізаць ім, што аўладанне новай тэхнікай з'яўляецца кроўнай справай большэвікоў-гаспадарнікам, што без аўладання новай тэхнікай мы рыскуем абрачы сваю радзіму на адсталасць на пражыццё.

Гэта была задача, без вырашэння якой нельга было ісці ўперад. Сур'ёзную ролю ў гэтых адносінах адыграла выступленне тав. Сталіна на першай канферэнцыі работнікаў прамысловасці 1 лютым 1931 года.

«Іншы раз пытаюцца, гаварыў тав. Сталін у сваім выступленні, ці нельга крыху запавольваць тэмпы, прытрымаць рух. Не, нельга, таварышы! Нельга зніжаць тэмпы!.. Затрымаць тэмпы—гэта значыць адстаць. А адсталых б'юць. Але мы не хочам аказацца бітымі. Не, не хочам!»

Гісторыя старой Расіі заключалася, між іншым, у тым, што яе няспынна білі за адсталасць. Білі мангольскія ханы. Білі гурэцкія бекі. Білі шведскія феодалы. Білі польска-літоўскія пань. Білі яшчэ французскія капіталісты. Білі японскія бароны. Білі ўсе—за адсталасць...

Мы адсталі ад перадавых краін на 50—100 год. Мы павінны прабежыць гэту адлегласць у дзесяць год. Або мы зробім гэта, або нас самнуць...

Максімум у дзесяць год мы павінны прабежыць ту адлегласць, на якую мы адсталі ад перадавых краін капіталізма. Для гэтага ёсць у нас усе «аб'ектыўныя» магчымасці. Нехапае толькі ўмення скрыстаць на-сапраўднаму гэтыя магчымасці. А гэта залежыць ад нас. Толькі ад нас! Пара нам навучыцца скрыстоўваць гэтыя магчымасці. Пара скончыць з гіёлю ўстаноўкай на ўмяшанні ў вытворчасць. Пара ўсвоіць другую, новую, і напавядальную цяперашніму перыяду ўстаноўку ўмяшання ва ўсе, каі ты дырэктар зноўда—ўмяшайся ва ўсе справы, унікай ва ўсё, не ўпускай нічога, вучыся і яшчэ раз вучыся. Большэвікі павінны аўладаць тэхнікай. Пара большэвікам самім стаць спецыялістамі. Тэхніка ў перыяд рэканструкцыі рашае ўсё» (Сталін, Пытанні леннізма, стар. 444—446).

Гістарычнае значэнне выступлення тав. Сталіна заключалася ў тым, што зноў раз канец пачарковым адносінам да тэхнікі з боку гаспадарнікам-камуністам, павярнула гаспадарнікам-камуністам тварам да тэхнікі, адкрыла новую кроўную барацьбу за аўладанне тэхнікані сіламі саміх большэвікоў і аб'яднала тым самым справу разгортвання рэканструкцыі народнай гаспадаркі.

Ад гэтага часу справа тэхнікі з манаполіі буржуазных «спецыялу» ператваралася ў кроўную справу саміх большэвікоў-гаспадарнікам, а пачарковыя клінка «спецыяліста» ў пачэснае званне большэвіка, аўладаўшага тэхнікай.

Ад гэтага часу павінны былі паявіцца—і сапраўды паявіліся потым цэлыя атрады, тысячы і дзесяткі тысяч чырвоных спецыялістаў, аўладаўшых тэхнікай і здольных кіраваць вытворчасцю.

Гэта была новая, савецкая, вытворча-тэхнічная інтэлігенцыя рабочага класа і сялянства, якая прадстаўляе цяпер асноўную сілу нашага гаспадарчага кіраўніцтва.

Усё гэта павінна было аблягчыць,—і сапраўды аблягчыла, разгортванне рэканструкцыі народнай гаспадаркі.

Развіццё рэканструкцыішло не толькі па лініі прамысловасці і транспарта. Уно яшчэ большым узмоцненым тэмпам разгортвалася па лініі сельскай гаспадаркі. Уно і зразумела, сельская гаспадарка была менш іншых галін насычана машынамі і яна больш за ўсё мела патрэбу ў падчы новых машын. А ўзмоцненое снабжэнне сельскай гаспадаркі новымі машынамі асабліва неабходна было цяпер, калі кожны месяц, кожны тыдзень даваў новы рост калгаснага будаўніцтва і, значыць, новыя патрабаванні па тысячы і тысячы трактароў і сельгасмашын.

1931 год даў новы рост калгаснага руху. Па асноўных зернавых раёнах было аб'яднана ў калгасах ужо больш 80 процантаў агульнага паку сялянскіх гаспадарак. Судальная катектипозация тут была ўжо ў асноўным завершана. Па менш важных зернавых раёнах і па распах тэхнічных культур калгасамі было аб'яднана больш 50 процантаў гаспадарак. 200 тысяч калгасаў і 4 тысячы соўгасаў засявалі ўжо дзве трэці ўсёй пасеўнай плошчы, а аднаасобнікі—толькі адну трэць.

Гэта была велізарная перамога сацыялізма у вёсцы.

Але калгаснае будаўніцтва развівалася пакуль што не ўглыб, а ўшыр, не па лініі паляпшэння якасці работы калгасаў і іх кадраў, а па лініі павелічэння колькасці калгасаў і ахвату калгасамі ўсё новых і новых распах. Гэта акалічнасць аб'яснялася тым, што рост калгаснага актыва, рост калгасных кадраў не паспявалі за колькасным ростам саміх калгасаў. З прычыны гэтага работа ў новых калгасах вялася не заўсёды здавальняючы, а самі калгасы аставаліся пакуль што слабымі, неўзмацнёнымі. Тармазілі спарту ўмацавання калгасаў таксама такія факты, як недахват ішчменных людзей у вёсцы, неабходных для калгаса (раўнікаводы, загадчыкі гаспадаркай, сакратары) і адсутнасць вопыту ў сялян па вядзенню буйнай, калгаснай гаспадаркі. У калгасах ситзели ўмцаванія аднаасобнікі. У іх быў вопыт па вядзенню гаспадаркі на дробных участках зямлі. Але ў іх не было яшчэ вопыту па кіраўніцтву буйнай, калгаснай гаспадаркай. Патрэбен быў час для таго, каб набыць такі вопыт.

З прычыны гэтых акалічнасцей выявіліся ў першы час у калгаснай рабоце сур'ёзныя недахопы. Выяснілася, што дрэнна яшчэ была арганізавана ў калгасах праца, слабая была працоўная дысцыпліна. Ва многіх калгасах даходы дзяліліся не па працэдніях, а па едэках. Часта выходзіла так, што лодыр атрымліваў больш хлеба, чым старанні, чэсны калгаснік. У сувязі з такімі недахопамі калгаснага кіраўніцтва паніжалася зацікаўленасць калгаснікаў у рабоце, было многа нявыхадаў на работу нават у самую гарачую пару, частка калгасных пасеваў аставалася няўбранай да снегу, а сама ўборка праводзілася неахайна, давала велізарныя страты зярна. Абязлічка машын і коней, адсутнасць асабістага адказнасці ў рабоце аслаблялі калгасную справу, змяншалі даходы калгасаў.

Асабліва дрэнна было ў тых раёнах, дзе былыя кулакі і падкулачнікі здолелі пралезці ў калгасы на тых ці іншых пасадах. Нярэдка расхвалачаныя перабраўся ў іншы раён, дзе іх не ведалі, і там пралязалі ў калгас, каб лікодзіць і пахасціць. Часам кулакі з прычыны адсутнасці пільнасці ў партыйных і савецкіх работнікаў пранікалі ў калгасы і ў сваім раёне. Пранікненне ў калгасы былых кулакоў абмягчалае той акалічнасцю, што ў барацьбе супроць калгасаў яны рэзка змянілі сваю тактыку. Раней кулакі адкрыта выступалі супроць калгасаў, вялі зверскую барацьбу супроць калгасных актывістаў, супроць перадавых калгаснікаў, забівалі іх з-за дугла, спальвалі іх дамы, сярны і т. д. Гэтым кулакі хацелі запалохаць сялянскую масу, не пусціць яе ў калгасы. Цяпер, калі адкрытая барацьба супроць калгасаў пацярпела няўдачу, яны змянілі сваю тактыку. Уяна ўжо не стралялі з абрэзав, а прыкідваліся цяхенькімі, смрынёй, ручнымі, уянаўне савецкімі людзьмі. Пранікаючы ў калгасы, яны цыхансапай наносілі шкоду калгасам. Усюды яны стараліся разлажыць калгасы знутры, разваліць калгасную працоўную дысцыпліну, заблытаць уцот ураджаю, уцот працы. Кулакі паставілі стаўку на знішчэнне конскага пагалоўя ў калгасах і здолелі загубіць многа коней. Кулакі сядома заражалі коней сапам, каростай і іншымі хваробамі, пакідалі іх без усякага догляду і т. д. Кулакі псавалі трактары і машыны.

Кулакам удавалася абманваць калгаснікаў і праводзіць шкодніцтва беспакарана таму, што калгасы былі яшчэ слабы і нявопытны, а калгасныя кадры не паспелі яшчэ ўзмацнець.

Каб пакаласці канец кулацкаму шкодніцтву ў калгасах і паскорыць справу ўмацавання калгасаў, неабходна было аказаць калгасам хуткую і сур'ёзную дапамогу людзьмі, парадзімі, кіраўніцтвам.

Такую дапамогу аказала калгасам большэвіцкая партыя. У студзені 1933 года ЦК партыі прыняў рашэнне аб арганізаванні палітычных аддзелаў пры машына-трактарных станцыях, абслугоўваючых калгасы. Было паслана ў вёску на дапамогу калгасам 17 тысяч партыйных работнікаў для работы ў палітаддзелах.

Гэта была сур'ёзная дапамога.

Палітадзелы МТС за два гады (1933 і 1934) паспелі прарабіць вялікую работу па ўстараненню недахопаў работы ў калгасах, па вырошчванню калгаснага актыва, па ўмацаванні калгасаў, па ачыстцы калгасаў ад варожых, кулацкіх, шкодніцкіх элементаў.

Палітадзелы з гонарам выканалі пастаўленую ім задачу: яны ўмацавалі калгасы ў арганізацыйна-гаспадарчых адносінах, вырасталі новыя калгасныя кадры, наладзілі гаспадарчае кіраўніцтва калгасаў і паднялі палітычны ўзровень калгасных мас.

Велізнае значэнне для палітычнага актывізму калгасных мас на барацьбу за ўмацаванне калгасаў мелі і Усесаюзнае з'езд калгаснікаў ударнікаў (люты 1933 г.) і выступленне на ім тав. Сталіна.

Параўноўваючы ў сваім выступленні стары, дакалгасны лад з вёсцы з новым, калгасным ладом, тав. Сталін гаварыў:

«Пры старым ладзе сяляне працавалі ў адзіночку, працавалі старымі дзедаўскімі спосабамі, старымі прыладамі працы, працавалі на памешчыкаў і капіталістаў, на кулакоў і спекулянтаў, працавалі, жывучы ўпрогаладзь і ўзбагачаючы іншых. Пры новым, калгасным ладзе сяляне працуюць супольна, арцельна, працуюць пры дапамозе новых прылад—трактароў і сельгасмашын, працуюць на сябе і на свае калгасы, жывуць без капі-

галістаў і памешчыкаў, без кулакоў і спекулянтаў, працуюць для таго, каб з дня ў дзень паляпшаць сваё матэрыяльнае і культурнае становішча» (Пытанні левінізма, стар. 528).

У сваім выступленні тав. Сталін паказаў, чаму дабраты не спрыяе сялянства, стаўшы на калгасны шлях. Большэвіцкая партыя дапамагла міліённым мільёнам беднякоў увайсці ў калгас, вызвацца ад кулацкай кабалы. Увайшоўшы-ж у калгасы і карыстаючыся там большай заможнасцю і меншымі прыкладамі вытворчасці, мільёны мільёнаў беднякоў, якія жывуць раней у прапацці, пачалі пераходзіць у калгас да ўзроўню сярэднякоў, сталі забяспечанымі людзьмі.

Гэта быў першы крок, першае дасягненне на шляху калгаснага будаўніцтва.

Другі крок, гаварыў тав. Сталін, будзе заключацца ў тым, каб падняць калгаснікаў і былых беднякоў, і былых сярэднякоў, якія з'явіліся і зрабіць усіх калгаснікаў заможнымі, а ўсе калгасы - большэвіцкімі.

«Каб стаць калгаснікам заможным, гаварыў тав. Сталін, для гэтага патрабуецца цяпер толькі адно—працаваць у калгасе чэсна, правільна скарыстоўваць трактары і машыны, правільна скарыстоўваць рабочую жывёлу, правільна апрацоўваць зямлю, берагчы калгасную ўласнасць» (там-жа, стар. 532—533).

Прамова тав. Сталіна моцна запала ў сэрцы мільёнаў калгаснікаў, стала практычнай, баявой праграмай калгасаў.

К канцу 1934 года калгасы сталі моцнай, пераможнай сілай. Яны аб'ядноўвалі к гэтаму часу ўжо каля трох чвэрцей усіх сялянскіх гаспадарак па ўсяму СССР і каля 90 процантаў усіх пасевных плошчаў.

У 1934 годзе ў сельскай гаспадарцы СССР працавалі ўжо 281 тысяч трактароў і 32 тысячы камбайнаў. Баснавая саха 1934 года была праведзена на 15—20 дзён быстравей, чым у 1933 годзе, на 30—40 дзён быстравей, чым у 1932 годзе, а хлебазататочны план быў выканан на 3 месяцы раней, чым у 1932 годзе.

Так за два гады ўмацаваліся калгасы ў рэальнае велізарнае дапамогі, аказанай ім партыяй і рабоча-сялянскай дзяржавай.

Моцная перамога калгаснага ладу і звязаны з ёю ўздым сельскай гаспадаркі даі Савецкай уладзе мацымасць і ўмацаваў калгасную сістэму на хлеб і іншыя прадукты і ўстанавіць свабодны гандаль прадавольства прадуктамі.

Наколькі палітадзелы МТС, створаныя як часовыя падначаленыя органы, выканалі свае задачы. ЦК і ЦКК партыі пераўтварылі палітадзелы МТС у заможныя партыйныя органы, злучыўшы палітадзелы з існуючымі раённымі камітэтамі партыі.

Усе гэтыя поспехі, як у галіне сельскай гаспадаркі, так і ў галіне прамысловасці, былі заваяваны дзякуючы паспяховаму выкананню пяцігадовага плана.

К пачатку 1933 года стала ясна, што першая пяцігодка ўжо выканана, выканана раней тэрміна, выканана на грацыяў чатырох год і трох месяцаў.

Гэта была велізарная, сусветна гістарычная перамога рабочага класа і сялянства СССР.

У сваім дакладзе на студзенскім пленуме ЦК і ЦКК партыі ў 1933 годзе тав. Сталін падвёў вынікі першага пяцігодкі. Як вынікала з даклада, партыя і Савецкая ўлада дабіліся за прайшоўшы

перыяд, за перыяд выканання першай пяцігодкі, наступных асноўных рэзультатаў.

а) СССР з аграрнай краіны ператварыўся ў індустрыяльную краіну,—бо ўдзельная вага прамысловай прадукцыі ва ўсёй вытворчасці народнай гаспадаркі вырасла да 70 процантаў.

б) Соцыялістычная сістэма гаспадаркі ліквідавала капіталістычныя элементы ў галіне прамысловасці і стала адзінай сістэмай гаспадаркі ў прамысловасці.

в) Соцыялістычная сістэма гаспадаркі ліквідавала кулацтва, як клас, у галіне сельскай гаспадаркі і стала пануючай сілай у сельскай гаспадарцы.

г) Калгасы лад знішчылі ініцыят, беднасць у вёсках, дзесяты мільёнаў беднякоў на дзяцей да станавіцца забяспечаных людзей.

д) Соцыялістычная сістэма ў прамысловасці знішчыла беспрацоўе, захавала 8-гадзінны рабочы дзень у радзе галін вытворчасці, пераўтварыла на 7-гадзінны рабочы дзень у пераважнай большасці прадпрыемстваў, устанавіла 6-гадзінны рабочы дзень у школах для здароўя прадпрыемствах.

е) Прямое сацыялізм ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі знішчыла эксплуатацыю чалавека чалавекам.

Значэнне гэтых дасягненняў першай пяцігодкі заключаецца, перш за ўсё, у тым, што яны канчаткова вызвалілі рабочых і сялян ад ярма эксплуатацыі і адкрылі дарогу ўсім працоўным СССР для забеспячэння сабе заможнага і культурнага жыцця.

У студзені 1934 года сабраўся XVII з'езд партыі. На з'ездзе прысутнічала 1.225 дэлегатаў з раіючым голасам і 7.06 дэлегатаў з дарадчым голасам, якія прадставілі 1.574.488 членаў партыі і 935.298 кандыдатаў.

З'езд падвёў вынік рабоце партыі за прайшоўшы перыяд, адзначыў рашучыя поспехі сацыялізма ва ўсіх галінах гаспадаркі і культуры і ўстанавіў, што генеральная лінія партыі перамагла па ўсёй лініі.

XVII з'езд партыі увайшоў у гісторыю, як «з'езд пераможцаў».

У сваім справаздачным дакладзе тав. Сталін адзначыў тыя карэныя пераўтварэнні, якія адбыліся ў СССР за справаздачны перыяд.

«СССР за гэты перыяд пераўтварыўся ў корані, скінуўшы з сябе аблічча адсталасці і сярэдневякоўя. З краіны аграрнай ён стаў краінай індустрыяльнай. З краіны дробнай аднаасобнай сельскай гаспадаркі ён стаў краінай калектыўнай буйнай механізаванай сельскай гаспадаркі. З краіны цёмнай, непісьменнай і некультурнай ён стаў вярней, становіцца краінай пісьменнай і культурнай, пакрытай велізарнай сеткай вышэйшых, сярэдніх і ніжэйшых школ, дзейнічаючых на мовах нацыянальнасцей СССР» (Сталін, Пытанні ленінізма, стар. 553).

Соцыялістычная прамысловасць к гэтаму часу складала ўжо 99 процантаў ўсёй прамысловасці краіны. Соцыялістычная сельская гаспадарка — калгасы і саўгасы займалі каля 90 процантаў усіх пасеўных плошчаў краіны. Што датычыць тавараабароту, то капіталістычныя элементы былі поўнасцю выцеснены з гандлю.

Пры увядзенні новай эканамічнай палітыкі Ленін гаварыў, што ў нашай краіне ёсць элементы няці грамадска-эканамічных укладаў. Першы ўклад — патрыярхальная гаспадарка, у значнай ступені натуральная гаспадарка, гэта значыць не вядучая амаль ніякага гандлю.

Тав. Сталін указаў, далей, у сваім дакладзе, што прыняцце правільных рашэнняў сама па сабе яшчэ не забяспечыць поспеху справы, каб забяспечыць доследна справу, неабходна правільна расставіць людзей, здольных прайсці ў жыццё рашэнні кіруючых органаў, і арганізаваць праверку выканання гэтых рашэнняў. Без гэтых арганізацыйных мерапрыемстваў рашэнні рыскаюць застацца пачырванелымі істаціямі, адрываным ад жыцця. Тут так Сталін спасыраўся на вядомае паданне Леніна аб тым, што галоўнае ў арганізацыйнай рабоце падбор людзей і праверка выканання. Пры гэтым тав. Сталін падкрэсліў, што разрыв паміж прынятымі рашэннямі і арганізацыйнай працай па выкананню рашэнняў, па праверцы і выкананні гэтых рашэнняў з'яўляецца асноўным злом нашай практычнай работы.

Для навішчання справы праверкі выканання рашэнняў партыі і ўрада XVII зезд партыі замест ЦКК РСІ, якая з часу XII зезда партыі паспела ўжо выканаць свае задачы, стварыў Камітэт Партыі пага Кантроля пры ЦК ВКП(б) і Камітэт Совекаў а Кантролем пры Соўнаркоме СССР.

Тав. Сталін так фармуліраваў арганізацыйныя задачы партыі на гэтым этапе:

- 1) Падганяць нашу арганізацыйную работу да патрабаванняў палітычнай лініі партыі;
- 2) Падняць арганізацыйнае кіраўніцтва да ўзроўню палітычнага кіраўніцтва;
- 3) Дабіцца таго, каб арганізацыйнае кіраўніцтва поўнацэнна забяспечвала правядзенне ў жыццё палітычных доўгаштрыхных рашэнняў партыі.

Заканчваючы даклад, тав. Сталін папярэдзваў, што, хоць поспехі эсцэнялізма вялікі і яны нараджаюць пачуццё законнай гордасці, аднак, нельга захапляцца дасягнутымі поспехамі, нельга «зазнавацца» і ўбаюкваць сябе.

«... Не ўбаюкваць трэба партыю,—а развіваць у ёй пільнасць, не ўсыняць яе, а трымаць у стане бачвой гатоўнасці, не разбавіваць, а ўзброіваць, не тамабілізаваць, а трымаць яе ў стане мабілізацыі для ажыццяўлення другой пяцігодкі», указваў тав. Сталін (Пытанні ленынізма, стар. 596).

XVII зезд зіслуў даклады гаваральноў Молатава і Кузінецва аб другім пяцігоднім плане развіцця народнай гаспадаркі. Задачы другога пяцігодняга плана былі яшчэ больш грандыёзнымі, чым задачы першага пяцігодкі. К канцу другой пяцігодкі, у 1937 годзе, прамысловая прадукцыя павінна была ўраці, пракладна, увосем разоў у параўнанні з дэкадзімам у роўнем. Аб'ём капітальных работ павінен быў пераўзбраецца на другое пяцігоддзе ў размеры 110 мільярд рублёў супраць 61 з лішнім мільярд рублёў у першай пяцігодцы.

Такі велізарны размах калібрных работ забяспечваў поўнае тэхнічнае пераўзбраенне ўсіх галін народнай гаспадаркі.

У другім пяцігоддзі завяршаўся ў асноўным механізацыя сельскай гаспадаркі. Машынацыя трактарнага парка павінна была павялічыцца з двух з чвэрцю мільянаў конскіх сіл у 1932 годзе да васьмі з лішнім мільянаў конскіх сіл у 1937 годзе. Намечана было шырока ўкараніць сістэму аграцэхнічных мерапрыемстваў (правільныя севальбареты, пасевы чыстасортным насеннем, ворыва пад зябліват і т. п.)

Велізарныя работы намячаліся па тэхнічнай рэканструкцыі транспарта і сувязі.

Намечана была широкая праграма далейшага павышэння матэрыяльнага і культурнага ўзроўню рабочых і сялян.

XVI. Зезд уздзину встала увагу арганізацый і партыям і прывяло спецыяльныя рашэнні на пытанніх партыям і савецкай будаўніцтва на дакладу тым Кабінетам. Арганізацыяе пытанне на было яшчэ большае значэнне, калі генеральна для партыі перамагла, калі на пыка партыі была правярзана дэма. Голытам мільяну рабочых і сялян. Новыт скатаныя задчы і ўзгон пачыночкі па-трабавалі павышэння якасці работы ва ўсіх галінах.

Асноўныя задачы другой пяцігодкі—канчатковая ліквідацыя капіталістычных элементаў, пераадоленне перажыткаў капіталізма ў эканоміцы і сазнанні людзей, завяршэнне рэканструкцыі ўсёй народнай гаспадаркі на навейшай тэхнічнай базе, асваенне новай тэхнікі і новых прадпрыемстваў, машынізацыя сельскай гаспадаркі і паліпашэнне яе прадукцыйнасці, ставячы гэсёй астры-пен пытанне аб павышэнні якасці работы ва ўсіх галінах, у пер-шую чаргу якасці арганізацыйна-практычнага кіраўніцтва» (1947) рылася ў рашэннях зезда па арганізацыйных пытаннях (Рішэнні) у рэзалюцыях, ч. II, стар. 591).

[illegible]

4. Перараджэнне бухарынцаў у палітычных двурушнікаў. Перараджэнне трацкісцых двурушнікаў у белавардзейскую банду забойцаў і шпіёнаў. Зладзейскае забойства С. М. Кірава. Мерапрыемствы партыі па ўзмацненню рэальнасці большэвікоў

Поспехі соціялізма у нашай країне радавали не тільки партію, не тільки робочих і калісників. Яны радавалі таксама ўсю нашу со-
вещную інтэлігенцыю. Усіх членых і членіц ім ССРСР.

Яны не ратаваць і ўсе больш аслабляць астатніх, без стыха эксплуата-
татарскіх класаў.

Яны приводзілі ў шаленства падгалоскі разбітых класаў — жалкія астаткі бухарынцаў і трацкістаў.

Тэтыя паны разглядалі дасягненні, зробленыя, каласнікам не з пункту гледжання інтарэсаў народа, як выхад кожнае такое дасягненне, а з пункту гледжання інтарэсаў сваёй жалкай, адарванай ад жыцця і наскрозь прагнуўшага французскай групы. Некалькі поспехі сацыялізма, нашай крычэ азначалі перамогу нашых партыі і кан-

пачковы правілі палітыкі гэтых паноў, то яны, замест таго, каб прызнаць выдавочныя факты і ўключыцца ў агульную справу, сталі помсціць партыі і народу за свае няўдачы, за свой правал, сталі пакасціць і шкодзіць справе рабочых і калгаснікаў, узрываць шахты, падпальваць заводы, шкодзіць у калгасах і саўгасах,—каб сарваць дасягненні рабочых і калгаснікаў і выклікаць у народзе незадаволенасць Савецкай уладай. А каб уберагчы пры гэтым сваю жалкую групу ад выкрыцця і разгрому, яны так і не сабе маску аддалі партыі людзей, сталі ўсё больш і больш ліслівіць перад партыяй, славасловіць партыю, прасмыкчы перад ёю, прадлажваючы на справе сваю скрытую ад вачэй падрыўную дзейнасць супроць рабочых і сялян.

На XVII з'ездзе выступілі Бухарін, Рыкоў і Томскі з пакаёвымі прамовамі, усхваляючы партыю, выступаючы да нябеснае дасягненні. Але з'езд адчуваў, што іх прамовыносяць пячатку няшчырасці і двурушніцтва, бо партыя патрабуе ад сваіх членаў не славаслоўя і усхваляння яе дасягненняў, а чэснай работы на фронце сацыялізма, чыю, аднак, даўно ўжо не заўважатася за бухарынцамі. Партыя бачыла, што на справе гэтыя паны пераклікаюцца ў сваіх фальшывых прамовах са сваімі староннікамі па-за з'ездам, вучаць іх двурушніцтву і заклікаюць іх не складваць зброі.

На XVII з'ездзе выступілі таксама трацкісты—Зіноўеў і Каменеў, брвючы сабе звыш меры за свае памылкі і славасловячы партыю—таксама звыш меры за яе дасягненні. Але з'езд не мог не бачыць, што як тапнатворнае самабічванне, так і саладжаво-прыкрае ўсхваляненне партыі прадстаўляюць адзін бок нячыстай і неспакойнай совесці гэтых паноў. Партыя аднак яшчэ не ведала, не датадвалася, што, выступаючы на з'ездзе з саладжавымі прамовамі, гэтыя паны адначасова падрыхтоўвалі зладзеіскае забойства С. М. Кірава.

1 снежня 1934 года ў Ленінградзе ў Смольным выстралам з рэвальвера быў зладзейскі забіт С. М. Кіраў.

Затрыманы на месці злачынства забойца аказаўся членам контррэвалюцыйнай падпольнай групы, як я арганізаваўся з ліку ўдзельнікаў антысавецкай зіноўеўскай групы ў Ленінградзе.

Забойства С. М. Кірава, любіма партыі, любіма рабочага класа выклікала найвялікшы гнец і глыбокі смутак працоўных нашай краіны.

Следства ўстанавіла, што ў 1933–34 годзе ў Ленінградзе ўтварылася з ліку былых удзельнікаў зіноўеўскай апазіцыі падпольная контррэвалюцыйная тэрарыстычная група на чале з так званым «ленінградскім цэнтрам». Гэта група ставіла сабе мэтай забойства кіраўнікоў комуністычнай партыі. Першай афірай быў намечан С. М. Кіраў. З паказанняў удзельнікаў гэтай контррэвалюцыйнай групы выявілася, што яны былі звязаны з прадстаўнікамі замежных капіталістычных дзяржаў, атрымлівалі ад іх грошы.

Выкрытыя ўдзельнікі гэтай арганізацыі былі прыгавораны Ваеннай калегіяй Вярхоўнага суда СССР да вышэйшай меры пакарання—расстрэлу.

Незабаве была ўстаноўлена нячыннасць падпольнага контррэвалюцыйнага «маскоўскага цэнтра». Следства і суд выявілі гнусную ролю Зиновава, Каменева, Будаўкімава і іншых кіраўнікоў гэтай арганізацыі ў справе выхавання сярод сваіх аднадумцаў тэрарыстычных настрояў, у справе падрыхтоўкі забойства членаў ЦК і Савецкага ўрада.

Двурушніцтва і подласць гэтых людзей дайшлі да таго, што Зіноўеў—адзін з арганізатараў і натхніцеляў забойства С. М. Кірава, прысвечаныя ў іх заклікі і плакаты гэтага адсянкі і пісьмы, хаця былі нехрыстам на смерць Кірава, іх трэба было іх падракаваць.

Прыкінуўшыся на судзе раскаяўшыміся, зіноўеўцы на справе і ў гэты момант прадаўжалі двурушнічаць. Яны скрылі сваю сувязь з Троцкім. Яны скрылі, што галам з трацкістамі прадавалі фашысцкім разведкам, скрылі сваю шчыльную сувязь з імі. Зіноўеўцы скрылі на судзе сваю сувязь з бухарынцамі, наяўнасць аб'яднанай трацкіска-бухарынскай банды наёмнікаў фашызма.

Забойства тав. Кірава, як выявілася пазней, было ўчынена гэтай аб'яднанай трацкіска-бухарынскай бандай.

Ужо тады, у 1935 годзе, стала ясна, што зіноўеўская група з'яўлялася змаскіраванай белавардзёнскай групай, якая ўплыве заслугувае таго, каб з яе членамі абыходзіліся, як з белавардзёнцамі.

Праз год стала вядома, што фактычнымі, прамымі і сапраўднымі арганізатарамі забойства Кірава і арганізатарамі падрыхтоўчых крокаў да забойства інных членаў ЦК былі Троцкі, Зіноўеў, Каменеў і іх саудзельнікі. Над суд былі адданы Зіноўеў, Каменеў, Бакаеў, Ісмаілаў, Пікель, Смірноў І. Н., Мрачкоўскі, Тэр-Ваганян, Рэйнольд і іншыя. Злоўленыя з палічным злачынцы павінны былі прызнаць публічна, на судзе, што яны арганізавалі не толькі забойства Кірава, але падрыхтоўвалі забойства і ўсіх астатніх кіраўнікоў партыі і ўрада. Следства ўстанавіла ў далейшым, што гэтыя зтадзсі сталі на шлях арганізацыі дыверсійных актаў, на шлях шпіянажа. Самае жудаснае маральнае і палітычнае падзенне гэтых людзей, самая нізкаяпробная подласць і прадацельства, якія прыкрываліся двурушніцкімі заявамі аб адданасці партыі, былі ўскрыты на судовым працэсе, які адбываўся ў Маскве ў 1936 годзе.

Галоўным натхніцелем і арганізатарам усёй гэтай банды забойцаў і шпіянаў быў і ўда Троцкі. Намочнікамі Троцкага і выканаўцамі яго контррэвалюцыйных указанняў былі Зіноўеў, Каменеў і іх трацкісцкае ахросце. Яны рыхтавалі паражэнне СССР у выпадку нападу на яго імперыялістаў, яны сталі паражэнцамі ў адносінах да рабоча-сялянскай дзяржавы, яны сталі прызванымі салатамі і агентамі нямецка-японскіх фашыстаў.

Асноўны урок, які пазіны былі вывесці партарганізацыі з працэсуў і судовых працэсаў на справе аб зтадзёнскім забойстве С. М. Кірава, заклучаўся ў тым, каб дэмаганічна сваю ўласную палітычную стелату, ліквідаваць сваю партыйную бесклапотнасць і павялічыць сваю пільнасць, пільнасць усіх членаў партыі.

У сваім пісьме да арганізацыі партыі, выдзім у сувязі са зтадзёнскім забойствам С. М. Кірава, ЦК партыі указваў:

а) «Трэба накарніць з эпарыстычным благадушшам, яко, зыходзячы з памылковага меркавання аб тым, што на мерні росту іхніх сіл вораг становіцца большым і большым і большым і большым і большым. Такое меркаванне ў корані няправільна. Яно з'яўляецца адрыжкай правага ўхілу, які запэўніваў усіх і ўсё, што ворагі будучы пачынаюць у зтадзёнскім, што яны становяцца ў канцы канцоў сапраўднымі садыстамі. Не саркабачна пільна пачынаць на дэурах і рэвалюцыя. Не благадушна патрэбна нам, а пільнасць, сапраўдная большэвіцкая рэвалюцый-

ная пільнасць. Трэба памятаць, што чым безнадзейней становіцца ворагаў, тым ахвотней яны будуць хватацца за «крайні сродак», як адзіны сродак асуджаных у іх барацьбе з Савецкай уладай. Трэба памятаць гэта і быць пільнымі».

б) «Трэба паставіць на належную вышыню выкладанне гісторыі партыі сярод членаў партыі, вывучэнне ўсіх і ўсякіх антыпартыйных групіровак у гісторыі нашай партыі, іх прыёмаў барацьбы з лініяй партыі, іх тактыкі, і—тым больш—вывучэнне тактыкі і прыёмаў барацьбы нашай партыі з антыпартыйнымі групіроўкамі, тактыкі і прыёмаў, якія далі нашай партыі магчымасць пераадалець і разбіць ушчэнт гэтыя групіроўкі. Трэба, каб члены партыі былі знаёмы не толькі з тым, як партыя змагалася і перамагала кадэтаў, эсэраў, меншавікоў, анархістаў, але і з тым, як партыя змагалася і перамагала трацкістаў, «дэмакратычных цэнтралістаў», «рабочую апазіцыю», зноўцаў, правых ухлістаў, права-лявацкіх уродаў і т. п. Нельга забываць, што веданне і разуменне гісторыі нашай партыі з'яўляецца важнейшым сродкам, неабходным для таго, каб забяспечыць поўнасьцю рэволюцыйную пільнасць членаў партыі».

Вензариас значэнне у гэты перыяд мела чыстка партыйных радоў ад прымазушыхся і чуждых элементаў, пачатая ў 1933 годзе, у асаблівасці ж старанная праверка партыйных дакументаў і абмен старых партыйных дакументаў на новыя, пратэрыяваныя пасля злачынскага забойства С. М. Кірава.

Да праверкі партыйных дакументаў ва многіх партыйных арганізацыях панавалі самавольства і халатнасць у абыходжанні з партыйнымі білетамі. У рэшце рэшт месцовыя партарганізацыі быў ўскрыт зусім нецярпимы хаос ва ўчоце камуністаў, што скарысталі ворагі для сваіх гнусных мэт, скарыстоўваючы партбілеты ў якасці шырмы для шпіянажа, шкодніцтва і т. д. Справу прыёму ў партыю і выдачы партбілетаў многія краўнікі партыйных арганізацый перадаверылі грэбешчывым асобам, а вельмі часта зусім неправераным членам партыі.

У спецыяльным пісьме да ўсіх арганізацый аб ўчоце, выдачы і захоўванні партбілетаў ад 13 мая 1935 года ЦК партыі прапанаваў правесці па ўсех арганізацыях грунтоўную праверку партыйных дакументаў, «навесці большэвіцкі парадак у нашым уласным партыйным доме».

Праверка партдакументаў мела вялікае палітычнае значэнне. У рэзалюцыі і пісьме ЦК партыі ад 25 снежня 1935 года па дакладу сакратара ЦК тав. Ежова аб выніках праверкі партыйных дакументаў гаварылася, што гэтая праверка з'явілася вензарнай важнасці арганізацыйна-палітычным мерапрыемствам па ўмацаванні рады ВКП(б).

Пасля правядзення праверкі і абмену партдакументаў быў адноўлены прыём у партыю. Пры гэтым ЦК ВКП(б) патрабываў, каб партыю пачувалі не агулам, а на аснове строга індывідуальнага прыёму «сапраўды перадавых, сапраўды адданных справе рабочага класа лепшых людзей нашай краіны, з р. бочых, перш за ўсё, а таксама з сялян і працоўнай інтэлігенцыі, правяраных на розных участках барацьбы за сацыялізм».

Адноўляючы прыём новых членаў у партыю, ЦК абавязваў пар-

Раздзел XII

ПАРТЫЯ БОЛШЭВІКОЎ У БАРАЦЬБЕ ЗА ЗАВЯРШЭННІ- БУДАВНІЦТВА СОЦЫЯЛІСТЫЧНАГА ГРАМАДСТВА І ПРАВЯДЗЕННЕ НОВАЙ КОНСТЫТУЦЫІ.

(1935—1937 годы).

1. Міжнародная абстаноўка ў 1935—1937 гадах. Часовае змякчэнне эканамічнага крызісу. Пачатак новага эканамічнага крызісу. Захват Італіяй Абісініі. Нямецка-італьянская інтэрвенцыя ў Іспаніі. Утар-жэнне Японіі ў Цэнтральны Кітай. Пачатак другой імперыялістычнай вайны.

Эканамічны крызіс, які пачаўся ў канцы петычых краінах у дру-гой палавіне 1929 года, пратраўжэўся да канца 1933 года. Пасля та-го гэта падчас не прамысловы і прымышальскі, крызіс пераходзіў у за-стой і пачаўся пэўным перакладам дзяржаўнае прамысловасці, веда-сць яе уздым. Але гэты уздым не быў тым уздым, за якім пачы-наецца росквіт прамысловасці на поўні, больш высокай, базе. Су-светная капіталістычная прамысловасць не змогла надзяцца нават да-варожню 1929 года, дабывшыся к пачатку 1937 года толькі 95-96 процнтаў ад гэтага узроўню. А ў другой палавіне 1937 года па-чыўся ўжо і новы эканамічны крызіс, які захапіў, перш за ўсё, Злучаныя Штаты Амерыкі. К канцу 1937 года колькасць беспрацоўных у ШТА зноў пачынаўся да 10 мільёнаў чалавек. Стала быстра павяліч-вацца колькасць беспрацоўных у Англіі.

Такім чынам, не паспелішы яшчэ аправіцца ад удару нядаўняга эканамічнага крызісу, капіталістычныя краіны апынуліся перад тва-рам новага эканамічнага крызісу.

Гэта акалічнасць прывяла да таго, што супярэчнасці паміж ім-перыялістычнымі краінамі, таксама як паміж буржуазіяй і пролета-рыятам—яшчэ больш узмацціліся. У сувязі з гэтым спробы агрэсіў-ных дзяржаў пакрыць страты ад эканамічнага крызісу ўнутры краіны за кошт іншых, слаба абароненых, краін—пачалі ўсе больш і больш узмацняцца. Пры гэтым да двух вядомых агрэсіўных дзяржаў, да Германіі і Японіі, даічылася на гэты раз трэцяя дзяржава—Італія.

У 1935 годзе фашысцкая Італія напала на Абісінію і заняволіла яе. Напала яна на Абісінію, не маючы ніякай падставы або поваду з пункту гледжання «міжнароднага права», напала без аб'яўлення вайны, зладзейскім чынам, як гэта ўвайшло цяпер у моду ў фашыстаў. Гэта быў удар не толькі па Абісініі. Удар быў накіраван таксама су-проць Англіі, супроць марскіх шляхоў Англіі з Еўропы ў Індыю, у

Азію. Спробы Англіі перашкодзіць абаснаванню Італіі ў Абісініі не далі рэзультатаў. Каб развязаць сабе рукі, Італія вышла потым з Лігі Нацый і пачала ўзмоцнена ўзбройвацца.

Такім чынам, на найкарацейшых марскіх шляхах з Еўропы ў Азію завязаўся новы вузел вайны.

Фашысцкая Германія парвала аднабаковым актам Версальскага мірнага дагавору і намерцела да ажыццяўлення план гвалтоўнага перагладу транзіт еўрапейскіх дзяржаў. Немецкія фашысты не скрывалі, што яны дабіваюцца падпарадкавання сабе суседніх дзяржаў або, на меншай меры, захвату тэрыторыі гэтых дзяржаў, населяюцца немцамі. Па гэтым плану мяркуюцца спачатку захаваць Аўстрыю, потым удар па Чэхаславакіі, потым, мабыць, па Польшчы, дзе таксама ёсць немцаў. Гэтая тэрыторыя з нямецкім насельніцтвам, якая мяжуе з Германіяй, а потым... потым «відаць будзе».

Летам 1936 года пачаўся вясенні інтэрвенцыя Германіі і Італіі супроць Іспанскай рэспублікі. Пад дыктандом падтрымкі іспанскіх фашыстаў Італія і Германія атрымалі магчымасць шырока ўвесці свае вайсковыя часці на тэрыторыю Іспаніі, а таксама Францыі, а таксама марскі флот—у іспанскія воды, у раёны Балеарскіх астравоў і Гібраляра на поўдні, у раёны Атлантычнага акіяна на захадзе, у раёны Біскайскага заліва на поўначы. У пачатку 1937 года германскія фашысты захапілі Аўстрыю, укараніўшыся ў сярэдняе цячэнне Дуная і пашырыліся на поўдні Італіі, а таксама на Атлантычны моры.

Разглядаючы інтэрвенцыю супроць Іспаніі, германскія фашысты зацэлюваліся, што яны злучыліся з Італіяй, Іспанія і не праследуюць ніякіх рызык мёрці. Але гэты бачыўся іх неразумная міскароўка, разлічаная на гвалтоўнае прасякненне Іспаніі і Францыі, а таксама на Амерыку і Францыю, бо яны не ўважалі марскіх шляхоў Азіі і Францыі, а таксама Італіі, якія вядуць да Італіі.

Што датычыць захвату Аўстрыі, то яна таксама не была зроблена ў рамках брацтва з Версальскім дагаворам, у рамках ахоўных «нацыянальных» інтарэсаў Германіі, як яна спадзявалася перамагчы тэрыторыі, страчаныя ў сувязі з першай імперыялістычнай вайной. Аўстрыя не уваходзіла ў сферу Германіі ні да вайны, ні пасля яе. Гвалтоўнае дагучэнне Аўстрыі да Германіі азначае груба-імперыялістычны захват чужой тэрыторыі. Яно, бесспрэчна, ускрывае імяненне фашысцкай Германіі злучыць пануючае становішча на кантыненте Заходняй Еўропы.

Гэта быў удар, перш за ўсё, па інтарэсах Францыі і Англіі.

Такім чынам, на поўдні Еўропы, у раёне Аўстрыі і Адрыятыкі, як і на крайнім захадзе Еўропы, у раёне Іспаніі і змываючых яе водах, завязаліся новыя вузлы вайны.

У 1937 годзе японская фашысцкая ваенная акупацыя Пекіна, утворглася ў Цэнтральны Кітай і акупіравала Шанхай. Утаржэнне японскіх войск у Цэнтральны Кітай адбылося, як і ўтаржэнне ў Манчжурію некалькі год назад, па японскаму спосабу, гэта значыць гвалтоўным чынам, шляхам імперыялістычных прычэпак да розных «мясцовых інцыдэнтаў», створаных самімі японцамі, шляхам фактычнага парушэння ўсіх і ўсякіх «міжнародных норм», дагавораў, пагадненняў і т. п. Захват Цяньцзіна і Шанхая аддаў ключ гандлю з Кітаем з яго неабдымным рынкам—у рукі Японіі. Гэта азначае, што Японія, пакуль яна трымае ў руках Шанхай і Цяньцзін, у любы час можа

[illegible]

разумела, што СССР, багачы такі абарот міжнародных сіл, і мог прайсці міма гэтых грозных падзей. Усякая, нават невялікая краіна, пачытай Літву, Латвію, Эстонію, Польшу, Чэхаславакію, краіны, а другая імперыя дасягнула ўсё, чаго тае імкліва пера-
кралася да народаў і ахаліла больш поўмільярда насельніцтва,—тым больш не можа не стаць пераможцай і пераможцаў у першую чаргу, для СССР. Аб гэтым красамоўна гаворыць ства-
рэнне «антыкомуністычнага блока» паміж Германіяй, Італіяй і Японіяй. Таму наша краіна, праводзячы сваю мірную палітыку, разгарнула разам з тым далейшае ўзмацненне абароназдоль-
насці нашых граніц і баявой гатоўнасці Чырвонай арміі і Чыр-
вонага флота. У канцы 1934 года СССР уступіў у Лігу На-
цый, ведаючы, што, не гледзячы на яе слабасць, яна ўсё-ж
можа паслужыць месцам выкрыцця агрэсіўнага ісканарым, хоць і
слабым, інструментам міру, тым тым, у развязанні вайны СССР да-
бывае, што ў такі час не трэба падарожніць нават такой слабай між-
народнай арганізацыі, як Ліга Нацый. У маі 1935 года быў заключаны
дагавор паміж Францыяй і СССР аб узаемнай дапамозе супраць ма-
гчымага нападу агрэсараў. А значыць, з гэтым такі ж дагавор быў
зключаны з Чэхаславакіяй. У студзені 1936 года СССР заключыў з Ма-
рочкай Народнай Рэспублікай дагавор аб узаемнай дапамозе.
У жніўні 1937 года быў заключаны дагавор аб узаемнай перамо-
паміж СССР і Кітайскай рэспублікай.

2. Далеішым уздым прамысловасці і сельскай гаспадаркі у СССР. Дадатковае выкананне другой пяцігодкі. Рэканструкцыя сельскай гаспадаркі і завяршэнне катэгорызацыі. Значэнне катрав. Стаханавскага руху. Уздым народнага добрабыту. Уздым народнай культуры. Сягондзя. 1937 год. 1938 год. 1939 год. 1940 год. 1941 год. 1942 год. 1943 год. 1944 год. 1945 год. 1946 год. 1947 год. 1948 год. 1949 год. 1950 год. 1951 год. 1952 год. 1953 год. 1954 год. 1955 год. 1956 год. 1957 год. 1958 год. 1959 год. 1960 год. 1961 год. 1962 год. 1963 год. 1964 год. 1965 год. 1966 год. 1967 год. 1968 год. 1969 год. 1970 год. 1971 год. 1972 год. 1973 год. 1974 год. 1975 год. 1976 год. 1977 год. 1978 год. 1979 год. 1980 год. 1981 год. 1982 год. 1983 год. 1984 год. 1985 год. 1986 год. 1987 год. 1988 год. 1989 год. 1990 год. 1991 год. 1992 год. 1993 год. 1994 год. 1995 год. 1996 год. 1997 год. 1998 год. 1999 год. 2000 год. 2001 год. 2002 год. 2003 год. 2004 год. 2005 год. 2006 год. 2007 год. 2008 год. 2009 год. 2010 год. 2011 год. 2012 год. 2013 год. 2014 год. 2015 год. 2016 год. 2017 год. 2018 год. 2019 год. 2020 год. 2021 год. 2022 год. 2023 год. 2024 год. 2025 год. 2026 год. 2027 год. 2028 год. 2029 год. 2030 год. 2031 год. 2032 год. 2033 год. 2034 год. 2035 год. 2036 год. 2037 год. 2038 год. 2039 год. 2040 год. 2041 год. 2042 год. 2043 год. 2044 год. 2045 год. 2046 год. 2047 год. 2048 год. 2049 год. 2050 год. 2051 год. 2052 год. 2053 год. 2054 год. 2055 год. 2056 год. 2057 год. 2058 год. 2059 год. 2060 год. 2061 год. 2062 год. 2063 год. 2064 год. 2065 год. 2066 год. 2067 год. 2068 год. 2069 год. 2070 год. 2071 год. 2072 год. 2073 год. 2074 год. 2075 год. 2076 год. 2077 год. 2078 год. 2079 год. 2080 год. 2081 год. 2082 год. 2083 год. 2084 год. 2085 год. 2086 год. 2087 год. 2088 год. 2089 год. 2090 год. 2091 год. 2092 год. 2093 год. 2094 год. 2095 год. 2096 год. 2097 год. 2098 год. 2099 год. 2100 год. 2101 год. 2102 год. 2103 год. 2104 год. 2105 год. 2106 год. 2107 год. 2108 год. 2109 год. 2110 год. 2111 год. 2112 год. 2113 год. 2114 год. 2115 год. 2116 год. 2117 год. 2118 год. 2119 год. 2120 год. 2121 год. 2122 год. 2123 год. 2124 год. 2125 год. 2126 год. 2127 год. 2128 год. 2129 год. 2130 год. 2131 год. 2132 год. 2133 год. 2134 год. 2135 год. 2136 год. 2137 год. 2138 год. 2139 год. 2140 год. 2141 год. 2142 год. 2143 год. 2144 год. 2145 год. 2146 год. 2147 год. 2148 год. 2149 год. 2150 год. 2151 год. 2152 год. 2153 год. 2154 год. 2155 год. 2156 год. 2157 год. 2158 год. 2159 год. 2160 год. 2161 год. 2162 год. 2163 год. 2164 год. 2165 год. 2166 год. 2167 год. 2168 год. 2169 год. 2170 год. 2171 год. 2172 год. 2173 год. 2174 год. 2175 год. 2176 год. 2177 год. 2178 год. 2179 год. 2180 год. 2181 год. 2182 год. 2183 год. 2184 год. 2185 год. 2186 год. 2187 год. 2188 год. 2189 год. 2190 год. 2191 год. 2192 год. 2193 год. 2194 год. 2195 год. 2196 год. 2197 год. 2198 год. 2199 год. 2200 год. 2201 год. 2202 год. 2203 год. 2204 год. 2205 год. 2206 год. 2207 год. 2208 год. 2209 год. 2210 год. 2211 год. 2212 год. 2213 год. 2214 год. 2215 год. 2216 год. 2217 год. 2218 год. 2219 год. 2220 год. 2221 год. 2222 год. 2223 год. 2224 год. 2225 год. 2226 год. 2227 год. 2228 год. 2229 год. 2230 год. 2231 год. 2232 год. 2233 год. 2234 год. 2235 год. 2236 год. 2237 год. 2238 год. 2239 год. 2240 год. 2241 год. 2242 год. 2243 год. 2244 год. 2245 год. 2246 год. 2247 год. 2248 год. 2249 год. 2250 год. 2251 год. 2252 год. 2253 год. 2254 год. 2255 год. 2256 год. 2257 год. 2258 год. 2259 год. 2260 год. 2261 год. 2262 год. 2263 год. 2264 год. 2265 год. 2266 год. 2267 год. 2268 год. 2269 год. 2270 год. 2271 год. 2272 год. 2273 год. 2274 год. 2275 год. 2276 год. 2277 год. 2278 год. 2279 год. 2280 год. 2281 год. 2282 год. 2283 год. 2284 год. 2285 год. 2286 год. 2287 год. 2288 год. 2289 год. 2290 год. 2291 год. 2292 год. 2293 год. 2294 год. 2295 год. 2296 год. 2297 год. 2298 год. 2299 год. 2300 год. 2301 год. 2302 год. 2303 год. 2304 год. 2305 год. 2306 год. 2307 год. 2308 год. 2309 год. 2310 год. 2311 год. 2312 год. 2313 год. 2314 год. 2315 год. 2316 год. 2317 год. 2318 год. 2319 год. 2320 год. 2321 год. 2322 год. 2323 год. 2324 год. 2325 год. 2326 год. 2327 год. 2328 год. 2329 год. 2330 год. 2331 год. 2332 год. 2333 год. 2334 год. 2335 год. 2336 год. 2337 год. 2338 год. 2339 год. 2340 год. 2341 год. 2342 год. 2343 год. 2344 год. 2345 год. 2346 год. 2347 год. 2348 год. 2349 год. 2350 год. 2351 год. 2352 год. 2353 год. 2354 год. 2355 год. 2356 год. 2357 год. 2358 год. 2359 год. 2360 год. 2361 год. 2362 год. 2363 год. 2364 год. 2365 год. 2366 год. 2367 год. 2368 год. 2369 год. 2370 год. 2371 год. 2372 год. 2373 год. 2374 год. 2375 год. 2376 год. 2377 год. 2378 год. 2379 год. 2380 год. 2381 год. 2382 год. 2383 год. 2384 год. 2385 год. 2386 год. 2387 год. 2388 год. 2389 год. 2390 год. 2391 год. 2392 год. 2393 год. 2394 год. 2395 год. 2396 год. 2397 год. 2398 год. 2399 год. 2400 год. 2401 год. 2402 год. 2403 год. 2404 год. 2405 год. 2406 год. 2407 год. 2408 год. 2409 год. 2410 год. 2411 год. 2412 год. 2413 год. 2414 год. 2415 год. 2416 год. 2417 год. 2418 год. 2419 год. 2420 год. 2421 год. 2422 год. 2423 год. 2424 год. 2425 год. 2426 год. 2427 год. 2428 год. 2429 год. 2430 год. 2431 год. 2432 год. 2433 год. 2434 год. 2435 год. 2436 год. 2437 год. 2438 год. 2439 год. 2440 год. 2441 год. 2442 год. 2443 год. 2444 год. 2445 год. 2446 год. 2447 год. 2448 год. 2449 год. 2450 год. 2451 год. 2452 год. 2453 год. 2454 год. 2455 год. 2456 год. 2457 год. 2458 год. 2459 год. 2460 год. 2461 год. 2462 год. 2463 год. 2464 год. 2465 год. 2466 год. 2467 год. 2468 год. 2469 год. 2470 год. 2471 год. 2472 год. 2473 год. 2474 год. 2475 год. 2476 год. 2477 год. 2478 год. 2479 год. 2480 год. 2481 год. 2482 год. 2483 год. 2484 год. 2485 год. 2486 год. 2487 год. 2488 год. 2489 год. 2490 год. 2491 год. 2492 год. 2493 год. 2494 год. 2495 год. 2496 год. 2497 год. 2498 год. 2499 год. 2500 год. 2501 год. 2502 год. 2503 год. 2504 год. 25

У той час як у капіталістичних країнах праз три годы пасля эканамічнага крызісу 1930—1933 годаў наступіў новы эканамічны кризіс, у СССР за ўвесь гэты перыяд няўхільна прадаўжаўся ўздым сельскай гаспадаркі. Так, у 1937 годзе ў СССР было збірае ўзроўню 1929 года для таго, каб у другой палавіне 1937 года ўступіць у перадавыя краіны свету па вытворчасці зерня і СССР дагнаў іх у сям раз, а ў параўнанні з даваенным узроўнем пачаў ад узроўню 1929 года; а ў параўнанні з даваенным узроўнем была больш, чым у сем разоў.

Гэтыя поспехі былі прамым вынікам іх рэканструкцыі, якая праводзілася партыяй і ўрадам з усямі неабходнымі сродкамі.

У результате этих боев у д. Гута (д. Гута) на правом берегу реки оказалась выжженная ранее германцами. Другая часть д. Гута была выжжена к 1-му красавику 1937 года, эта выжжена у 4-го и 3-го месяцев.

Гэта была буйнейшая перамога соцыялізма.

Амаль такую-ж карціну ўздзіму прадстаўляла сельская гаспадарка. Пасевы і пашы ўсіх культур выраслі з 105 мільёнаў гектараў у 1913 годзе (дзяленні час) да 135 мільёнаў гектараў у 1937 годзе. Вытворчасць зярна вырасла з 4 мільярд. у 800 мільёнаў пудоў у 1913 годзе да 6 мільярд. 800 мільёнаў пудоў у 1937 годзе, вытворчасць бульбы-свёкла з 41 мільёнаў пудоў да 104 мільёнаў пудоў, вытворчасць ільну (валакно) з 19 мільёнаў пудоў—да 31 мільёна пудоў, вытворчасць буракоў з 604 мільёнаў пудоў—да 1 мільярда 311 мільёнаў пудоў, вытворчасць маслічных культур з 129 мільёнаў пудоў—да 106 мільёнаў пудоў.

Трэба адзначыць, што адны толькі калгасы (без саўгасаў) даі краіне таварнага хлеба ў 1937 годзе звыш 1 мільярда 700 мільёнаў пудоў, гэта значыць больш, чым памешчыкі, кулакі і сяляне, разам узятыя, у 1913 годзе.

Гэтыя дасягненні сельскай гаспадаркі жыццерадоўлі—усе яны і адставала ад даваеннага ўзроўню і прадаужала ісці ўперад запавольным тэмпам.

Што датычыць калектывізацыі сельскай гаспадаркі, то яе можна лічыць ужо завершанай. У калгасах знаходзілася ў 1937 годзе 18 з паловай мільёнаў сялянскіх двароў, што складала 93 процанты ўсіх сялянскіх двароў, а пасевныя плошчы калгасаў па зярну складалі 99 процантаў усіх сялянскіх пасевных плошчаў па зярну.

Індустрыялізацыя сельскай гаспадаркі і ўзмоцненага яе снабжэння трактарамі і сельгасмашынамі былі ў наяўнасці.

Змяшчэнне рэканструкцыі прамысловасці і сельскай гаспадаркі прывяло да таго, што народная гаспадарка аказалася багата снабжонай першакласнай тэхнікай. Прамысловасць і сельская гаспадарка, грамадзянская армія атрымалі велізарную колькасць новай тэхнікі, новах машын і станкоў, трактароў і сельгаспадарчых машын, іграў і паравозаў, аўтамабіляў і танкаў, самалётаў і ваенна-марскіх караблёў. Неабходна было пусціць у ход дзесяткі і сотні тысяч абучаных кадраў, здольных асядаць усю гэту тэхніку і выцеснуць з яе максімум таго, што можна з яе выцеснуць. Без гэтага, без дастатковай колькасці людзей, аўладаюшых тэхнікай, тэхніка рыскавала ператварыцца ў груды мёртвага метала, які астаецца без скарыстання. Гэта была сур'ёзная небяспека, узнікаючая ў выніку таго, што рост кадраў, які могуць асядаць тэхніку, не паспяваў і далёка адставаў ад росту тэхнікі. Справа ускладнялася тым, што значная частка нашых работнікаў не усведамляла гэтай небяспекі і лічыла, што тэхніка «сама зробіць» сваё справу. Калі раней неацэньвалі тэхніку і падарункі ад яе да яе, то цяпер сталі яе перацэньваць, ператварылі яе ў фетыш. Не разумелі, што тэхніка без людзей, аўладаюшых тэхнікай, мёртва. Не разумелі, што толькі пры людзях, аўладаюшых тэхнікай, тэхніка можа даць вышэйшую прадукцыюнасць.

Пытанне аб кадрах, аўладаюшых тэхнікай, набывала, такім чынам, першаступеннае значэнне.

Неабходна было павярнуць увагу нашых работнікаў ад празмернага захаплення тэхнікай, ад недацэнкі значэння кадраў, — у бок асаалення тэхнікі, у бок аўладання тэхнікай, у бок усямернага ўзмацнення работы па вырошчванню шматлікіх кадраў, здольных асядаць тэхніку і выцеснуць з яе максімум эфекту.

Калі раней, у пачатку рэканструкцыянага перыяду, калі ў краіне адчуваўся голад у галіне тэхнікі, партыя дала лозунг—«тэхніка ў перыяд рэканструкцыі рашае ўсё», то цяпер, пры багацці тэхнікі, пасля

завяршэння ў асноўным перыяду рэканструкцыі, калі ў краіне адчуваўся востры недахват у кадрах, партыя павінна была даць новы лозунг, які забястрае увагу ўжо не на тэхніцы, а на людзях, на кадрах, здольных поўнаасцю скарыстаць тэхніку.

Бялікае значэнне меў у гэтых адносінах выступленне тав. Сталіна на выпуску акадэмікаў Чырвонай арміі, у маі 1935 года.

«Раней, гаварыў тав. Сталін, мы гаварылі, што «тэхніка рашае ўсё». Гэты лозунг дапамог нам у тых адносінах, што мы ліквідавалі голад у галіне тэхнікі і стварылі найшырэйшую тэхнічную базу ва ўсіх галінах дзеянасці для ўзбраення нашых людзей першакласнай тэхнікай. Гэта тэхніка доўра. Але гэта тэхніка і далёка недастаткова. Каб прысці тэхніку ў рух і скарыстаць яе да дна, патрэбны людзі, аўтадаўшыя тэхніцы, патрэбны кадры, здольныя дасць і скарыстаць гэту тэхніку па ўсім прызначэнні і тэхніцы. Тэхніка без людзей, аўтадаўшых тэхніцы, — мёртва. Тэхніка на чале з людзьмі, аўтадаўшымі тэхніцы, можа і павінна даць цуды. Калі-б на нашых першакласных заводах і фабрыках, у нашых саўгасах і калгасах, у нашай Чырвонай арміі была дастатковая колькасць кадраў, здольных дасць гэту тэхніку, краіна наша атрымала-б эфект у тры і чатыры разы больш, чым яна мае цяпер. Вось чаму ўпор павінен быць зроблены цяпер на людзях, на кадрах, на работніках, аўтадаўшых тэхніцы. Вось чаму стары лозунг — «тэхніка рашае ўсё», які з'яўляўся ілюстраваннем ужо прайшоўшага перыяду, калі у нас быў голад у галіне тэхнікі, — павінен быць цяпер зацменен новым лозунгам, лозунгам аб тым, што **кадры рашаюць усё**. У гэтым цяпер галоўнае...

Трэба, нарэшце, зразумець, што з усіх каштоўных капіталаў, якія ёсць у свеце, самым каштоўным і самым рашучым капіталам з'яўляюцца людзі, кадры. Трэба зразумець, што пры нашых цяперашніх умовах «кадры рашаюць усё». Будучы ў нас доўрыя і шматлікія кадры ў прамысловасці, у сельскай гаспадарцы, на транспарце, у арміі, — наша краіна будзе непераможна. Не будзе ў нас такіх кадраў — будзем куляць на абодвае нагі».

Такім чынам, паскоранае вырошчванне кадраў па тэхніцы і быстрае асваенне новай тэхнікі ў мэтах далейшага ўздыму прадукцыйнасці працы — стала першаступеннай задачай.

Найбольш яркім прыкладам росту такіх кадраў, прыкладам асваення нашымі людзьмі новай тэхнікі і далейшага росту прадукцыйнасці працы з'явіўся стаханавскі рух. Ён нарадзіўся і разгарнуўся ў Данбасе, у вугальнай прамысловасці, пераходзячы з іншых галін прамысловасці, пашыраўся на транспарт і з'ехаў потым сельскую гаспадарку. Гэты рух быў назван стаханавскім, па імені яго зацінацеля забойнічыха шахты «Цэнтральная-Ірмано» (Данбас) Алексея Стаханова. Яшчэ да Стаханова Нікіта Ізотаў паказаў нябачаныя да таго рэкорды выпрацоўкі вугалю. Прыклад Стаханова, які вырубіў за адну змену 31 жніўня 1935 года 102 тоны вугалю і перавысіў тым самым звычайныя нормы здабычы вугалю ў 14 разоў, — паклаў пачатак масаваму руху рабочых і калгаснікаў за павышэнне норм выпрацоўкі, за новы ўздым прадукцыйнасці працы. Бусыгін — у аўтапрамысловасці, Сметанін — у абутковай прамысловасці, Крыванос — на транспарце, Мушкетёр — у лясной прамысловасці, Еўдакія і Марыя Вінаградавы — у тэкстыльнай прамысловасці, Марыя Дземчэнка, Марына Гнаценка, П. Ангелі

толікі і можна дабуда тых вышэйшых паказальнікаў пра ду-
цыйнасці працы, якія неабходны для пераходу ад соцыялізма
да камунізма і хопіцца процістая паміж працай разумовай
і працай фізічнай».

Разварот стаханаўскага руху і датэрміновае выкананне другой
пяцігодкі стварылі ўмовы для новага ўздыму добрабыту і культур-
нага развіцця працоўных.

Рэальная заработная плата рабочых і служачых вырасла за дру-
гую пяцігодку больш чым у два разы. Фонд зароботнай платы выра-
с з 4 мільярд рублёў у 1933 годзе да 81 мільярда ў 1937 годзе. Фонд дзяр-
жаўнага соцыяльнага страхавання вырас з 4 мільярдаў 600 мільёнаў
рублёў у 1933 годзе да 5 мільярдаў 600 мільёнаў рублёў у 1937 го-
дзе. На дзяржаўнае страхаванне рабочых і служачых, на паліпшэнне
быта і культурнага патрэбаў, на спартары, курорты, дачы і санаторыі
і медыцынскую дапамогу ў адным толькі 1937 годзе было зрасхода-
вана каля 10 мільярдаў рублёў.

У вёсцы канчаткова ўмацаваўся калгасны лад. Гэтам у сільна са-
дзейнічаў Статут сельскагаспадарчай арцелі, прыняты на II з'ездзе
калгаснікаў-ударнікаў у лютым 1935 года, і замацаванне за калгасамі
всёх апрацоўваемых ім зямель на вечнае карыстанне. Дзякуючы ўма-
цаванню калгаснага ладу знікла бяздзяцель і незабяспечанасць у вёсцы.
Калі раней, годзі тры назад, выдавалі па аднаму, па два кілаграмы
зерна на працадзень, то пачаў б'юцца калгаснік у зернавых рас-
нах стала атрымліваць на працадзень ад пяці да дванаццаці кіло-
грамаў, а многія з іх—да дваццаці кілаграмаў на працадзень, не га-
ворачы ўжо аб выдачы іншых прадуктаў і а прыманні грэшовах да-
ходаў. Пачаўся мільёны капаўных двароў, атрымлівалі за год ад
500 да 1500 пудоў зярна ў зернавых раснах, атрымлівалі дзесяткі
тысяч рублёў гадовага даходу ў бавоўняных, коўрачных, льняных,
лёнвельнічых, вінаробчых, цытрусавых, плодарадных раснах.
Калгасы сталі заможнымі. Пабудова новых сярэдніх і калгасных сталі
галоўным клопатам калгаснага двара, бо старня месцаховішчы пра-
дуктаў, разлічаныя на нязначныя гадавыя запасы, не задавальнялі
і дзесятай долі новых патрэбнасцей калгаснікаў.

У 1936 годзе, у сувязі з ростам добрабыту народных мас, урад
выдаў закон аб забароне абортаў. Адначасова была намечана аб-
шчэрная праграма будавання дзіцячых садоў, школ, малочных
кухань, дзіцячых садоў. У 1936 годзе на гэтыя мерапрыемствы было
выдана 2 мільярды 174 мільёны рублёў супроць 875 мільёнаў
у 1935 годзе. Асобым законам была устаноўлена значная дапамога
многadzетным сем'ям. На падставе гэтага закона было выдадзена дапа-
могі ў 1937 годзе звыш мільярда рублёў.

У рэзультате ўвядзення ўсеагульнай абавязковай асветы і новага
школьнага будаўніцтва разгарнуўся магутны уздым культурнасці на-
родных мас. Разгарнулася па усёй краіне грандыёзнае школьнае ста-
наўніцтва. Колькасць вучняў у пачатковых і сярэдніх школах вырасла
з 8 мільёнаў у 1914 годзе да 28 мільёнаў у 1936—37 гадах. Колькасць
студэнтаў у вышэйшых і спецыяльных школах і ўніверсітэтах скла-
ла ў 1914 годзе да 542 тысяч у 1936—37 гадах.

Гэта была культурная рэвалюцыя.

Ва ўздыме матэрыяльнага становішча і культурнага развіцця на-
родных мас сказанае сям. магутнае, непераможнае нашай со-
вецкай рэвалюцыі. Рэвалюцыя ў мінулым годзі ад таго, што
яны, даўшы народу свабоду, не мелі магчымасці даць яму разам

з гэтым сурэзнае палінішэнне матэрыяльнага і культурнага становішча. Гэтым была іх асноўная стабысць. Наша рэвалюцыя адрозніваецца ад усіх іншых рэвалюцый тым, што яна дала народу не толькі свабоду ад царызма, ад капіталізма, але і карэннае палінішэнне яго матэрыяльнага і культурнага становішча. У гэтым яе сіла і пераможнасць.

«Наша пролетарская рэвалюцыя,—гаварыў тав. Сталін у сваім выступленні на першай усесаюзнай нарадзе Стаханавцаў,—з'яўляецца адзінай у свеце рэвалюцыяй, якой давялося паказаць народу не толькі свае палітычныя рэзультаты, але і рэзультаты матэрыяльныя. З усіх рабочых рэвалюцый мы ведаем толькі адну, якая сяк-так дабілася ўлады. Гэта—Парыжская комуна. Але яна існавала ня доўга. Яна, праўда, напрыбрала разбіць аковы капіталізма, але яна не паспела іх разбіць і тым больш не паспела паказаць народу добрыя матэрыяльныя рэзультаты рэвалюцыі. Наша рэвалюцыя з'яўляецца адзінай, якая не толькі разбіла аковы капіталізма і дала народу свабоду, але паспела яшчэ даць народу матэрыяльныя умовы для заможнага жыцця. У гэтым сіла і пераможнасць нашай рэвалюцыі».

3. VIII з'езд Советаў. Прыняцце новай Канстытуцыі СССР.

У лютым 1935 года VII з'езд Советаў Саюза Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік вынес рашэнне аб змяненні Канстытуцыі СССР, прынятай у 1924 годзе. Неабходнасць змянення Канстытуцыі СССР выклікалася тымі велізарнымі змяненнямі, якія адбыліся ў жыцці СССР з 1924 года, г. зн. з часу прыняцця першай Канстытуцыі Савецкага Саюза, дз нашых дзён. За прайшоўшыя годы зусім змяніліся суадносіны класавых сіл у СССР: створана была новая соцыялістычная індустрыя, разгромлена кулацтва, перамог калгасны лад, уцвярдзілася соцыялістычная ўласнасць на сродкі вытворчасці на ўсёй народнай гаспадарцы, як аснова савецкага грамадства. Перамога соцыялізма дала магчымасць перайсці да далейшай дэмакратызацыі выбарчай сістэмы, да ўвядзення ўсеагульнага, роўнага і прамога выбарчага права пры тайным галасаванні.

Спецыяльнай Канстытуцыйнай камісіяй пад старшынствам тав. Сталіна быў вырацаваны праект новай Канстытуцыі СССР. Праект быў падвергнут усенароднаму абмеркаванню, якое працягвалася 5 з паловай месяцаў. Праект Канстытуцыі быў пастаўлен на абмеркаванне Надзвычайнага VIII з'езда Советаў.

У лістападзе 1936 года сабраўся VIII з'езд Советаў, закліканы адобрыць або адхіліць праект новай Канстытуцыі СССР.

У сваім дакладзе на VIII з'ездзе Советаў аб праекце новай Канстытуцыі тав. Сталін ізлажыў асноўныя змяненні, якія адбыліся ў краіне Советаў з часу прыняцця Канстытуцыі 1924 года.

Канстытуцыя 1924 года вырацоўвалася ў першы перыяд яна. Тады Савецкая ўлада дпускала яшчэ развіццё капіталізма побач з развіццём соцыялізма. Тады Савецкая ўлада разлічвала на тое, каб у ходзе спаборніцтва двух сістэм—капіталістычнай і соцыялістычнай—арганізаваць і забяспечыць перамогу соцыялізма над капіталізмам у галіне эканомікі. Тады пытанне «хто—каго» яшчэ не было вырашана. Аснованая на старой і небагатай тэхніцы, прамысловасць не дасягала і даваеннага ўзроўню. Яшчэ больш чэпрыглядную карціну прадстаўляла тады сельская гаспадарка. Соўгасы і калгасы існавалі толькі ў выглядзе асобных астраўкоў у неабсяжным акіяне аднаасобных ся-

лянскіх гаспадарач. Гутаркашла тады не аб ліквідацыі кулацтва, а толькі аб яго абмежаванні. У галіне гаварэабароту соцьялістычны сектар займаў толькі каля 50 процантаў.

Іншую карціну прадстаўляў СССР у 1936 годзе. К 1936 году ў ім змянілася эканоміка СССР. К гэтаму часу поўнасьцю былі ліквідаваны капіталістычныя элементы,—перамагла соцьялістычная сістэма ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі. Мэтуная сацыялістычная дэдустрыя ў сем разоў перавысіла даваенную прадукцыю і поўнасьцю выцесніла прыватную прамысловасьць. У гэтых гаспадарках перамагла самая буйная ў свеце машынабудаўнічая і электрыфікацыйная прамысловасьць, а сельскагаспадарчая ў выхадзе сістэмы калектывізацыі і сацыялізацыі. У 1936 годзе было налічана больш, чым 100 тысяч калектывізацыйных пунктаў, ужо на гэты момант ролю ў эканоміцы краіны. Усё гэта таварыства пераўтварылася ў рукаў дзяржавы і калектывізацыі эканамічнага чалавечкага гаспадарства на падставе сацыялістычнай уласнасьці на сродкі вытворчасці, у адпаведнасць з якой не існавала прыватная ўласнасьць на сродкі вытворчасці. У новым, сацыялістычным грамадстве перамагла зямельная крыза, пінчата, бесправое і разарыве. Створаны ўмовы для замужнага і культурнага жыцця ўсіх членаў сацыялістычнага грамадства.

Адпаведна з гэтым, гаварыў тав. Сталін у сваім дакладзе, змяняўся і класавы састаў насельніцтва Савецкага Саюза. Клас памешчыкаў і старая буйная імперыялістычная буржуазія былі ліквідаваныя ў перыяд грамадзянскай вайны. За год сацыялістычнага будаўніцтва былі ліквідаваны ўсе эксплуатаатарскія элементы капіталісты, купцы, кулакі, спекулянты. Захаваліся толькі пэўныя астаткі ліквідаваных эксплуатаатарскіх класаў, поўная ліквідацыя якіх змяняецца пытаннем бліжэйшага часу.

Працоўныя СССР—рабочыя, сяляне, інтэлігенцыя—глыбока змяніліся за год сацыялістычнага будаўніцтва.

Рабочы клас перастаў быць эксплуатаемым класам, пераўтварыўся ў родкаў вытворчых, як гэта мае месца пры капіталізме. Ён знішчыў капіталізм, адабраў у капіталістаў сродкі вытворчасці, ператварыў іх у грамадскую ўласнасьць. Ён перастаў быць прасцім рабочым на уласным, старым сэнсе гэтага слова. Пролетарыят СССР, які меў дзяржаўную ўладу, ператварыўся ў зусім новы клас. Ён ператварыўся ў вызвалены ад эксплуатацыі рабочы клас, які знішчыў капіталістычную сістэму гаспадаркі і ўстанавіў сацыялістычную ўласнасьць на сродкі вытворчасці, гэта значыць у такі рабочы клас, якога яшчэ не ведала гісторыя чалавецтва.

Не менш глыбокія змяненні адбыліся і ў становішчы сялянства СССР. У стары час больш двух дзесяткаў мільёнаў раскіданых асобных сямейных гаспадарак дробных і сярэдніх, канчалася ў адночку на сваіх надзелах. Уны карысталася адсталымі тэхнікамі, эксплуатавалася памешчыкамі, кулакамі, купцамі, спекулянтамі, растаўшчыкамі і т. п. Цяпер у СССР вырастае зусім новае сялянства, яма больш памешчыкаў і кулакоў, купцоў і растаўшчыкоў, якія маглі б эксплуатаваць сялянства. Беларусенная большасць сялянскіх гаспадарак уступіла ў калгасы, у аснове якіх ляжыць не прыватная ўласнасьць на сродкі вытворчасці, а калектывная ўласнасьць, якая вырастае на аснове калектывнай працы. Гэта—новы тып сялянства, вызваленага ад усякай эксплуатацыі. Такого сялянства таксама не ведала яшчэ гісторыя чалавецтва.

Змянілася і інтэлігенцыя СССР. У масе яна стала зусім новай інтэлігенцыяй. У большасці яна выйшла з рабочага і сялянскага асяродка. Яна служыць не капіталізму, як старая інтэлігенцыя, а сацыялізму. Інтэлігенцыя стала роўнапраўным членам сацыялістычнага грамадства. Гэта інтэлігенцыя будзе разам з рабочымі і сялянамі новае, сацыялістычнае грамадства. Гэта—новы тып інтэлігенцыі, якая служыць народу і вызвалена ад усякай эксплуатацыі. Такой інтэлігенцыі не ведала яшчэ гісторыя чалавецтва.

Такім чынам, сціраюцца класавыя грані паміж працоўнымі СССР. Нікае старая класавая выключнасць. Падаюць і сціраюцца эканамічныя і напачатковыя суадносіны паміж рабочымі, сялянамі і інтэлігенцыяй. Стварылася аснова маральна-палітычнага адзінства грамадства.

Гэтыя глыбокія змяненні ў жыцці СССР, гэтыя рашаючыя поспехі сацыялізма ў СССР атрымалі сваё выразэнне ў новай Канстытуцыі СССР.

Згодна гэтай Канстытуцыі савецкае грамадства складаецца з двух дружэственных класаў—рабочых і сялян, паміж якімі захаваліся яшчэ класовыя адрозненні. Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік з'яўляецца сацыялістычнай дзяржавай рабочых і сялян.

Палітычную аснову СССР складаюць Саветы дэпутатаў працоўных, якія выраслі і ўзмацнелі ў рэзультате звяржэння ўлады памешчыкаў і капіталістаў і заваявання дыктатуры пролетарыята.

Уся ўлада ў СССР належыць працоўным горада і вёскі ў асобе Саветаў дэпутатаў працоўных.

Вышэйшым органам дзяржаўнай улады СССР з'яўляецца Вярхоўны Совет СССР.

Вярхоўны Совет СССР, які складаецца з двух роўнапраўных палат, Совета Союза і Совета Нацыянальнасцей, выбіраецца грамадзянамі СССР тэрмінам на чатыры годы на аснове ўсеагульнага, прамога і роўнага выбарчага права пры тайным галасаванні.

Выбраны ў Вярхоўны Совет СССР, як і ва ўсе Саветы дэпутатаў працоўных з'яўляюцца ўсеагульнымі. Гэта значыць, што ўсе грамадзяне СССР, дасягнушыя 18 год, незалежна ад расы і нацыянальнасці, прыналежнасці, веравызнання, адукацыі і пачатку, асацыяцы, сацыяльнага паходжання, маёмаснага становішча і мінулай дзеянасці, маюць права ўдзельнічаць у выбарах дэпутатаў і быць выбранымі, з выключэннем страціўшых розум і асоб, асуджаных судом з пазбаўленнем выбарчых правоў.

Выбары дэпутатаў з'яўляюцца рознымі. Гэта значыць, што кожны грамадзянін мае адзін голас і ўсе грамадзяне ўдзельнічаюць у выбарах на роўных падставах.

Выборы дэпутатаў з'яўляюцца прамымі. Гэта значыць, што ўсе Саветы дэпутатаў працоўных, пачынаючы ад сельскага і гарадскога Совета дэпутатаў працоўных, аж да Вярхоўнага Совета СССР, прадстаўляюць масы іх выбарцаў.

Вярхоўны Совет СССР выбірае на сумесным пасяджэнні абодвух палат Прэзідыум Вярхоўнага Совета і Соўнарком СССР.

Кожны грамадзянін СССР і Саюза складаецца сацыялістычнае грамадства, пры гэтым абавязаны ўнесці на ўласныя выдаткі ў СССР зноўна зноўна і трывалі сацыялізма: «Ад кожнага па яго здольнасцях, кожнаму—па яго працы».

Усім грамадзянам СССР забяспечана права на працу, права на апрацаваць, права на адукацыю, права на матэрыяльнае забеспячэнне ў старасці, а таксама ў выпадку хваробы і страты працаздольнасці.

Жанчыне прадастаўляюцца роўныя правы з мужчынай ва ўсіх галінах дзейнасці.

Роўнапраўе грамадзян СССР, незалежна ад іх нацыянальнасці і рэлігіі, з'яўляецца непарушным законам.

Для ўсіх грамадзян прызнаецца свабода совесці і свабода антырэлігійнага і прапаганды.

Канстытуцыя—у інтарэсах умацавання сацыялістычнага грамадства—гарантуе свабоду слова, друку, сходаў і мітынгаў, права аб'яднання ў грамадскія арганізацыі, недатыкальнасць асобы, недатыкальнасць жылля і тайну перапіскі, права ўбежышча іншакраінным грамадзянам, якія праследуюцца за абарону інтарэсаў працоўных, або за навуковую дзейнасць, або за нацыянальна-вызваленчую барацьбу.

Новая Канстытуцыя разам з тым накладзе на ўсіх грамадзян СССР сур'ёзныя абавязкі: вярнуцца да працы, чэсна адносіцца да грамадскага абавязку, павяжаць правілы сацыялістычнага згулявання, абараняць грамадскую сацыялістычную ўласнасць, абараняць сацыялістычную бацькаўшчыну.

«Абарона бацькаўшчыны ёсць свяшчэнны абавязак кожнага грамадзяніна СССР».

Гаворачы аб праве грамадзян на аб'яднанне ў розныя таварыствы, Канстытуцыя запісала ў адным са сваіх артыкулаў:

«Найбольш актыўныя і свядомыя грамадзяне з радоў рабочага класа і іншых слаёў працоўных аб'ядноўваюцца ва Усесаюзную комуністычную партыю (большэвікоў), якая з'яўляецца перадавым атрадам працоўных у іх барацьбе за ўмацаванне і развіццё сацыялістычнага ладу і прадстаўляе кіруючае ядро ўсіх арганізацый працоўных, як грамадскіх, так і дзяржаўных».

VIII з'езд Саветаў аднадушна адобрыў і зацвердзіў праект новай Канстытуцыі СССР.

Краіна Саветаў атрымала, такім чынам, новую Канстытуцыю, Канстытуцыю перамогі сацыялізму і рабоча-сялянскай дэмакратыі.

Тым самым Канстытуцыя замацавала той сусветна-гістарычны факт, што СССР уступіў у новую паласу развіцця, у паласу завяршэння будавання сацыялізму і пераходу да новага ладу працы і да комуністычнага грамадства, дзе кіруючым пачэткам грамадскага жыцця пачынаюць быць комуністычныя прынцыпы: «Ад кожнага—па яго здольнасцях, кожнаму—па яго патрэбнасцях».

VIII з'езд Саветаў аднадушна адобрыў і зацвердзіў праект новай Канстытуцыі СССР.

Краіна Саветаў атрымала, такім чынам, новую Канстытуцыю, Канстытуцыю перамогі сацыялізму і рабоча-сялянскай дэмакратыі.

Тым самым Канстытуцыя замацавала той сусветна-гістарычны факт, што СССР уступіў у новую паласу развіцця, у паласу завяршэння будавання сацыялізму і пераходу да новага ладу працы і да комуністычнага грамадства, дзе кіруючым пачэткам грамадскага жыцця пачынаюць быць комуністычныя прынцыпы: «Ад кожнага—па яго здольнасцях, кожнаму—па яго патрэбнасцях».

4. Ліквідацыя астаткаў бухарынска-трацкіскай шпіёнскай, школьнай, працэнтнай і іншых падрыхтоўка да выбараў у Вярхоўны Совет СССР. Курс партыі на разгорнутую ўнутрыпартыйную дэмакратыю.

Выбары ў Вярхоўны Совет СССР.

1937 год ускрыў новыя даныя аб ізвергах з бухарынска-трацкіскай банды. Судовы працэс па справе Пятакова, Радэка і іншых, судовы працэс па справе Тухачэўскага, Якіра і іншых, нарэшце, судовы працэс па справе Бухарына, Рыкава, Крэсцінскага, Рабеніскага і іншых,—усе гэтыя працэсы паказалі, што бухарынцы і трацкісты, аказваюцца, даўно ўжо складалі адну агульную банду ворагаў народа пад выглядам «права-трацкіскага блока».

Судовыя працэсы паказалі, што гэтыя падонкі чалавечага роду разам з ворагамі народа—Троцкім, Зіноўевым і Каменевым—былі ў змове супроць Леніна, супроць партыі, супроць Савецкай дзяржавы ўжо з першых дзён Кастрычніскай сацыялістычнай рэвалюцыі. Права-

катарскія спробы зрыву брэсцкага міру ў пачатку 1918 года, змова супроць Леніна і зговар з «левымі» эсэрамі аб арышце і забойстве Леніна, Сталіна, Свердлова вясной 1918 года, зладзеіскі выстрэл у Леніна і раненне яго летам 1918 года; мяцеж «левых» эсэраў летам 1918 года; намеранае абвастрэнне рознагалоссяў у партыі у 1921 годзе з мэтай расхістаць і звернуць знутры кіраўніцтва Леніна; спробы звернуць кіраўніцтва партыі ў часе хваробы і пасля смерці Леніна, выдача дзяржаўных тайн і снабжэнне шпіёнскімі весткамі замежных разведак, зладзеіскія забойствы Кірэва; ілюдніцтва, дыверсіі, узрывы, зладзеіскае забойства Менжынскага, Кулібынэва, Горкіга, — усе гэтыя і падобныя ім зладзеішчы, аказваюцца, прыводзяцца на працягу дзясяці год пры ўдзеле або кіраўніцтве Троцкага, Зіноўева, Каменева, Бухарына, Рыкава і іх прыхвасняў — па заданнях замежных буржуазных разведак.

Судовыя працэсы выяснілі, што трацкіска-бухарынскія і іх перадак, канваючы волю сваіх гаспадароў — замежных буржуазных разведак, сталі сучэй мэтай разбурэнне партыі і савецкай дзяржавы, падрыхтоўку абароны краіны, абмяжэнне замежнай ваеннай інтэрвенцыі, аднагоўку паражэння Чырвонай арміі, расчляненне СССР, аддачу японцам савецкага Примор'я, аддачу палякам савецкія Беларусь, аддачу немцам савецкай Украіны, знішчэнне звязанага рускіх і каліжынаў і аднаўленне капіталістычнага рабства ў СССР.

Гэтыя белагвардзейскія пігмеі, сілу якіх можна было б прыгартуць усяго толькі сіле нікчэмнай казюкі, выдаць, лічылі гэтыя дзяціпацехі — гаспадарамі краіны і ваабражалі, што яны сапраўды могуць ратраваць і прадаваць на старану Украіну, Беларусь, Примор'е.

Гэтыя белагвардзейскія казюкі забылі, што гаспадаром Савецкай краіны з'яўляецца Савецкі народ, а паны рыкавы, бухарыны, зіноўевы, каменевы з'яўляюцца ўсяго толькі — часова знаходзячыміся на службе ў дзяржавы, якія ў любую мінуту можа выкінуць іх са сваіх канцылярый, як непатрэбны хлам.

Гэтыя нікчэмныя лакеі фашыстаў забылі, што вярта Савецкаму народу варухнуць пальцам, каб ад іх не всталася і следу.

Савецкі суд прыгартуў бухарынска-трацкісцкіх і іх перадак да расстрэлу.

ЦКВД прывёў прыгавор у выкананне.

Савецкі народ адобрыў разгром бухарынска-трацкісцкай банды і перайшоў да чарговых спраў.

Чарговыя ж справы заклікалі іх тым, каб падрыхтавацца да выбараў у Вярхоўны Совет СССР і правесці іх арганізавана.

Партыя разгарнула ва ўсю падрыхтоўчую работу да выбараў. Партыя лічыла, што увядзенне новай Канстытуцыі СССР азначае пераход у партычным жыцці краіны. Партыя лічыла, што пазарэт гэты заключаецца ў правядзенні поўнай дэмакратызаванай выбарчай сістэмы, у пераходзе ад абмежавальных выбараў — да ўсеагульных выбараў, ад не ўпаўне роўных выбараў — да роўных, ад многаступенных выбараў — да прамых, ад адкрытых выбараў — да закрытых.

Калі да увядзення новай Канстытуцыі існавалі абмежаванні выбарчага права для служыцеляў культа, былых белагвардзенцаў, былых кулакоў і асоб, якія не займаюцца агульнакарыснай працай, то новая Канстытуцыя адкідае ўсякія абмежаванні выбарчага права для гэтых катэгорыяў грамадзян, робячы выбары дэпутатаў ўсеагульнымі.

Калі раней выбары дэпутатаў з'яўляліся няроўнымі, бо існавалі розныя нормы выбараў для гарадскога і сельскага насельніцтва, то

ціпер неабходнасьць абмежаваньня роўнасьці выбараў аднаго і ўсе грамадзяне маюць права удзельнічаць у выбарах на роўных падставах.

Калі раней выбары сярэдніх і вышэйшых органаў Савецкай улады былі многаступеннымі, то цяпер, па новай Канстытуцыі, выбары ва ўсе Саветы ад сельскіх і гарадскіх аж да Вярхоўнага Савета павінны праводзіцца грамадзянамі непасрэдна шляхам прамых выбараў.

Калі раней выбары дэпутатаў у Саветы праводзіліся адкрытым галасаваннем і на спісках, то цяпер галасаванне пры выбарах дэпутатаў павінна быць тайным і не на спісках, а на асобных кандыдатаў, вылучаемых па выбарчых акругах.

Гэта быў несумненны паварот у палітычным жыцці краіны.

Новая выбарчая сістэма павінна была прывесці і сапраўды прывяла да ўзмацнення палітычнай актыўнасці мас, да ўзмацнення кантролю мас у апраўных органах Савецкай улады, да ўзмацнення адказнасці органаў Савецкай улады перад народамі.

Каб сустрэць гэты паварот ва ўсёўзбраенні, партыя павінна была стаць на чале гэтага павароту і забяспечыць поўнасьцю свабоды кіруючых і кіруемых у іхніх выбарах. Але для гэтага неабходна было, каб партыйныя арганізацыі самі сталі ў сваёй практычнай рабоце да канца дэмакратычнымі, каб яны праводзілі поўнасьцю ў сваім унутрыпартыйным жыцці асновы дэмакратычнага цэнтралізму, як гэтага патрабуе статут партыі, каб усе органы партыі з'яўляліся выбарнымі, каб крытыка і самакрытыка развівалася ў партыі ў поўнай меры, каб адказнасць партыйных арганізацый перад партыйнай масай была пашыраная і каб сама партыйная маса была поўнасьцю актывізаваная.

З даклада т. Жданова на Пленуме ЦК, у канцы лютага 1937 года, мы ведаем, аб іхніх зыходах партыйных арганізацый да выбараў у Вярхоўны Савет СССР—выяснілася, што цэлы рад партыйных арганізацый у сваёй практычнай рабоце скрозь і ўсюды наўмысна ставілі перад сабой асновы дэмакратычнага цэнтралізму, падмаўжае выхадзілі з арганізацый, галасаванне па асобных кандыдатах—галасаваннем па спіску, закрытае галасаванне адкрытым галасаваннем і т. п. Зразумела, што такія арганізацыі з такой практыкай не маглі быкаць свабодна заступіць пры выбарах у Вярхоўны Савет. Неабходна было таму, каб партыя ўсё, ліквідавала падобную антыдэмакратычную практыку партыйных арганізацый і перабудавала партыйную работу на аснове разгорнутай дэмакратыі.

У сувязі з гэтым Пленум ЦК, заслухаўшы даклад т. Жданова, паставіў:

а) Перабудаваць партыйную работу на аснове безумоўнага і поўнага правядзення ў жыццё пачаткаў унутрыпартыйнага дэмакратызма, прадпісванага статутом партыі.

б) Ліквідаваць практыку кааптацыі ў члены парткамітэтаў і аднавіць, у адпаведнасці са статутам партыі, выбарнасць кіруючых органаў партарганізацый.

в) Забараніць пры выбарах парторганаў галасаванне па спіску, галасаванне праводзіць па асобных кандыдатах, забяспечыўшы пры гэтым за ўсімі членамі партыі неабмежаванае права адводу кандыдатаў і крытыкі апошніх.

г) Устанавіць пры выбарах парторганаў закрытае (тайнае) галасаванне кандыдатаў.

д) Правесці ва ўсіх партарганізацыях выбары парторганаў, пачынаючы ад парткамітэтаў першых партарганізацый і кан-

чаючы краявымі, абласнымі камітэтамі і ЦК нацкомпартый, з кончыўшы выбары не пазней 20 мая.

е) Абавязаць усе партарганізацыі строга захоўваць у адпаведнасці са статутам партыі тэрміны выбараў парторганаў: у першых партарганізацыях — 1 раз у год, у абласных, крайных і рэспубліканскіх — 1 раз у 1½ года.

ж) Забяспечыць у першых партарганізацыях строгае захоўванне парадку выбараў парткомаў на агульназаводскіх сходах, не дапускаючы падмены апошніх канферэнцыямі.

з) Ліквідаваць маючую месца ў радзе першых партарганізацый практыку фактычнай адмены агульных сходаў і падмены агульнага схода цэхавымі сходамі і канферэнцыямі.

Так пачалася падрыхтоўка партыі да надыходзячых выбараў.

Гэтая пастанова ЦК мела велізарнае палітычнае значэнне. Яе значэнне заключалася не толькі ў тым, што яна паклала пачатак выбарчай кампаніі партыі па выбарах у Вярхоўны Совет СССР. Яе значэнне заключалася перш за ўсё ў тым, што яна дапамагла партыі пераадолаваць, правесці курс на ўнутрыпартыйную дэмакратыю і сустрэцца са ўсёзборанні выбары у Вярхоўны Совет.

Разгортваючы выбарчую кампанію, партыя рашыла пакласці ў аснову сваёй выбарчай палітыкі ідэю выбарчага блока камуністаў і беспартыйных. Партыя паніла на выбары ў блок з беспартыйнымі, у саюзе з беспартыйнымі, рашыўшы выставіць разам з беспартыйным агульныя кандыдатуры па выбарчых акругах. Гэта было нешта няоачанае і зусім немагчымае ў практыцы выбарчых кампаній буржуазных краін. Але блок камуністаў і беспартыйных аказаўся зусім натуральнай з'явай для нашай краіны, дзе няма больш варожых класаў і дзе маральна-палітычнае адзінства ўсіх слаёў народа прадставіў бяспрэчны факт.

7 снежня 1937 года ЦК партыі выдасць зварот да ўсіх выбаршчыкаў. У гэтым звароце гаварылася:

«12 снежня 1937 года працоўныя Савецкага Саюза на аснове нашай Соцыялістычнай Канстытуцыі будуць выбіраць дэпутатаў у Вярхоўны Совет Саюза ССР. Партыя большэвікоў выступае на выбарах у блоку, у саюзе з беспартыйнымі рабочымі, сялянамі, служачымі, інтэлігенцыяй... Партыя большэвікоў не адраджаецца ад беспартыйных, а, наадварот, ідзе на выбары ў блоку, у саюзе з беспартыйнымі, ідзе ў блоку з прафесіянальнымі саюзамі рабочых і служачых, з комсамолам і іншымі арганізацыямі і таварыствамі беспартыйных. Значыць, кандыдаты ў дэпутаты будуць агульныя як для камуністаў, так і для беспартыйных, кожны беспартыйны дэпутат будзе таксама дэпутатам ад камуністаў, роўна як кожны камуністычны дэпутат будзе дэпутатам ад беспартыйных».

Зварот ЦК заканчваўся наступным заклікам да выбаршчыкаў:

«Цэнтральны Камітэт Усесаюзнай Комуністычнай партыі (большэвікоў) заклікае ўсіх камуністаў і спачувальных галасавальцаў за беспартыйных кандыдатаў з такім-жа аднадушшам, якім яны павінны галасаваць за кандыдатаў-камуністаў.

Цэнтральны Камітэт Усесаюзнай Комуністычнай партыі (большэвікоў) заклікае ўсіх беспартыйных выбаршчыкаў галасаваць за

ЗАКЛЮЧЭННЕ

Якія асноўныя вынікі гістарычнага шляху, пройдзенага большэвіцкай партыяй?

Чаму вучыць нас гісторыя ВКП(б)?

1) Гісторыя партыі вучыць, перш за ўсё, што перамога пролетарскай рэвалюцыі, перамога дыктатура пралетарыята немыслима без рэвалюцыйнай партыі пролетарыята, без партыі, якая непрымымае ў адносінах з буржуазіяй і яе дзяржаўнай уладай.

Гісторыя партыі вучыць, што выйшаць пролетарыятам з-пад пяці партый, якія не пакнулі яго без рэвалюцыйнага пераўтварэння, і выйшаць-жа з-пад рэвалюцыйнага пераўтварэння, гэта справа пролетарскай рэвалюцыі.

Гісторыя партыі вучыць, што такой партыяй не можа быць нейкая сацыял-дэмакратычная партыя заходне-еўрапейскага тыпу, якая выхавана ва ўмовах грамадзянскага міру, якая пляцецца ўжо за апартуністамі, марыць аб «сацыяльных рэформах» і баіцца сацыяльнай рэвалюцыі.

Гісторыя партыі вучыць, што такой партыяй можа быць толькі партыя новага тыпу, марксісцка-лэнінскае партыі, якая пераўтварылася ў рэвалюцыйную, якая пераўтварылася ў партыю, якая схватка з буржуазіяй і арганізаваць перамогу пролетарскай рэвалюцыі.

Такой партыяй у СССР з'яўляецца большэвіцкая партыя.

«У перыяд перадрэвалюцыйны, гаворыць тав. Сталін, у перыяд больш ці менш мірнага развіцця, калі партыі II Інтэрнацыянала прадстаўлялі ў рабочым руху пануючую сілу, а партыі менцкія формы барацьбы лічыліся асноўнымі формамі, — у гэтых умовах партыя не мела і не магла мець таго сур'ёзнага значэння, якое яна набыла потым, ва ўмовах перадрэвалюцыйных схватак. Абароніўшы II Інтэрнацыянал, яна не падала, Каўцкі гаворыць, што партыя II Інтэрнацыянала была інструментам міру, а не вайны, што іменна таму і аказаліся не ў сілах прадпрыняць што-небудзь сур'ёзнае ў чарговай вайне, у перыяд рэвалюцыйных выступленняў пролетарыята. Гэта зусім верна. Але што гэта значыць? Гэта значыць, партыі II Інтэрнацыянала неспрыгодны для рэвалюцыйнай барацьбы пролетарыята, што яны з'яўляюцца не баявымі партыямі пролетарыята, якія вядуць рабочых да вайны, а выбарчымі паратам, прыстасаваным да партыяцкіх выбараў і парламентарнай барацьбы. Гэтым уласна і аб'ясняецца гэты факт, што ў перыяд панавання апартуністаў II Інтэрнацыянала асноўнай палітычнай арганізацыяй пролетарыята з'яўлялася не партыя, а парламентарная арганізацыя».

кая фракция. Вядома, што гэты перыяд быў прыдаткам і абслугоўваючым элементом парламентарызма. Гэты перыяд не мае быць гутаркаю падрыхтоўцы пролетарыята к рэвалюцыі.

Самы перыяд пераходзіць у наступленне новага перыяду. Гэты перыяд ёсць перыяд адкрытых сутычак класаў. Гэты перыяд рэвалюцыйных выступленняў пролетарыята, перыяд пролетарскай рэвалюцыі, перыяд прамой падрыхтоўкі сіл да звяржэння імперыялізму. Гэты перыяд ставіць перад пролетарыятам новыя задачы аб аб'яднанні рабочых у адну партыю, аб стварэнні рэзерваў, аб падрыхтоўцы і падцягванні рэзерваў, аб саюзе з пролетарыятамі суседніх краін, аб устанавленні моцных сувязей з вызваленчым рухам калоній і залежных краін і т. д. і т. п. Думаць, што гэтыя новыя задачы могуць быць вырашаны сіламі старых сацыял-дэмакратычных партый, выхаваных у мірных умовах парламентарызма,—значыць асудзіць сябе на безнадзейнае адчаанне, на немінучае паражэнне. Астатняе з такімі задачамі на плячах пры старых партыях на чале—значыць аказанне ў стане поўнага разбрасання. Наўрад ці трэба казаць, што пролетарыят не мог прымірыцца з такім становішчам.

Адсюль неабходнасць новай партыі, партыі баявой, партыі рэвалюцыйнай, дастаткова смелай для таго, каб павесці пролетарыят на барацьбу за ўладу, дастаткова вопытнай для таго, каб перадаваць і кіраваць рабочым рухам, дастаткова гібкай для таго, каб абвясці ўсе і ўсякія падабныя камені на шляху да мэты.

Без такой партыі няма чаго і думаць аб звяржэнні імперыялізма, аб заваяванні дыктатуры пролетарыята.

Гэтая новая партыя ёсць партыя ленінізма» (Сталін, Пытанні ленінізма, стар. 62—63)

Гісторыя партыі вучыць, далей, што партыя рабочатага класа, выкананца ролі кіраўніка свайго класа, не можа выканаць ролі кіраўніка і кіраўніка пролетарскай рэвалюцыі, калі яна не мае перадавой тэорыі рабочага руху, калі яна не мае марксіска-ленінскай тэорыі.

Са марксіска-ленінскай тэорыі заключаецца ў тым, што яна дае партыі магчымасць арыентавацца ў абстаноўцы, зразумець унутраную сутнасць краўдзівага руху, вызначыць і разлічыць не толькі тое, як і куды развіваецца палітыка ў сучасным, але і тое, як і куды яны павінны развівацца ў будучым.

Такім чынам, гэтая аўтэнтычная марксіска-ленінская тэорыя, можа ісці ўперад упэўнена і весці рабочы клас уперад.

І, наадварот партыя, якая не ўтварае марксіска-ленінскай тэорыі, вымушана бродзіць вобмацкам, траціць упэўненасць у сваіх дзеяннях, не здольна весці ўперад рабочы клас.

Можна сказаць, што аўтэнтычная марксіска-ленінская тэорыя—значыць добраўважанае заручэнне з тымі вывадамі і палажэннямі, якія ёсць у творы Маркса—Энгельса. Чымна, вучыцца свядомы цыніраваць і супакоцца на гэтым, спадзеючыся, што зважаныя вывады і палажэнні будуць прыгоды для публікацыі абстаноўкі і ўсё гэта.

жыцця. Але такі падыход да марксісцка-ленінскай тэорыі з'яўляецца зусім няправільным. Марксісцка-ленінскую тэорыю нельга разглядаць, як збор догматаў, як катэхізіс, як сімвал веры, а саміх марксістаў, — як букваедаў і начотчыкаў. Марксісцка-ленінская тэорыя ёсць навука аб развіцці грамадства, навука аб рабочым руху, навука аб пролетарскай рэвалюцыі, навука аб будаўніцтве комуністычнага грамадства. Яна, як навука, не стаіць і не можа стаяць на адным месцы, яна развіваецца і ўдасканальваецца. Зразумела, што ў сваім развіцці яна не можа не ўзбагачацца новымі вопытамі, новымі ведамі, а асобныя яе палажэнні і вывады не могуць не змяняцца з цягам часу, не могуць не замяняцца новымі вывадамі і палажэннямі, адпавядаючымі новым гістарычным умовам.

Аўладаць марксісцка-ленінскай тэорыяй зусім не значыць завучыць усе яе формулы і вывады і чапляцца за кожную букву гэтых формул і вывадаў. Каб аўладаць марксісцка-ленінскай тэорыяй, трэба перш за ўсё, навучыцца адрозніваць паміж яе буквай і сутнасцю.

Аўладаць марксісцка-ленінскай тэорыяй — значыць усвоіць сутнасць гэтай тэорыі і навучыцца карыстацца гэтай тэорыяй пры вырашэнні практычных пытанняў рэвалюцыйнага руху ў розных умовах класавай барацьбы пролетарыята.

Аўладаць марксісцка-ленінскай тэорыяй — значыць умець ўзбагачаць гэтую тэорыю новымі вопытамі рэвалюцыйнага руху, умець ўзбагачаць яе новымі палажэннямі і вывадамі, умець развіваць яе і рухаць уперад, не спыняючыся перад тым, каб, выходзячы з сутнасці тэорыі, замяніць некаторыя яе палажэнні і вывады, якія сталі ўжо ўстарэлымі, новымі палажэннямі і вывадамі, адпавядаючымі новай гістарычнай абстаноўцы.

Марксісцка-ленінская тэорыя ёсць не догма, а кіравніцтва к дзеянню.

Да другой рускай рэвалюцыі (люты 1917 г.) марксісты ўсіх краін выходзілі з таго, што парламентарная дэмакратычная рэспубліка з'яўляецца найбольш мэтаназгоднай формай палітычнай арганізацыі грамадства ў перыяд пераходу ад капіталізму да сацыялізму. Прыклад Маркса ўказваў у 70-х гадах, што не парламентарная рэспубліка, а палітычная арганізацыя тыпу Парыжскай камуны з'яўляецца найбольш мэтаназгоднай формай дыктатуры пролетарыята. Але, на жаль, гэтакі ўказанне Маркса не атрымала належнага развіцця ў праксе. Маркс і было адно забяцтва. Апрача таго, аўтар гэтай кнігі не ведаў, што «дэмакратычная рэспубліка» з'яўляецца спецыфічнай формай для дыктатуры пролетарыята, не ведаў і таго, што марксісты прапачкаюць лічыць дэмакратычную рэспубліку пераходнай формай для дыктатуры пролетарыята. Гэты памылковы дэдукцыя стала догмай кіруючым паняткам для ўсіх марксістаў, у тым ліку і для Леніна. Аднак, руская рэвалюцыя 1905 года і, сабрана, рэвалюцыя ў лютым 1917 года выставіла новую форму палітычнай арганізацыі грамадства — Саветы рабочых і сялянскіх дэпутатаў. На падставе вывучэння вопыту двух рэвалюцый у Расіі Ленін, зыходзячы з тэорыі марксізму, прышоў да вываду, што найлепшай палітычнай формай дыктатуры пролетарыята з'яўляецца не парламентарная дэмакратычная рэспубліка, а рэспубліка Саветаў. На гэтай падставе Ленін у красавіку 1917 года, у перыяд пераходу ад буржуазнай рэвалюцыі да сацыялістычнай, выставіў лозунг арганізацыі рэспублікі Саветаў, як лепшай палітычнай формы дыктатуры пролетарыята. Апартуністы ўсіх краін

пачалі чапляцца за парламентарную рэспубліку, абвінавчваючы Леніна ў адыходзе ад марксізма, ў разбурэнні дэмакратыі. Але сапраўдным марксістам, аўладашым тэорыяй марксізма, быў, вядома, Ленін, а не апартуністы, бо Ленін рухаў ўперад марксісцкую тэорыю, ўзбагачаючы яе новымі вопытамі, а апартуністы цягнулі яе назад, ператваралі адно з яе палажэнняў у догму.

Што было-б з партыяй, з нашай рэвалюцыяй, з марксізмам, калі-б Ленін спасаваў перад буквай марксізма і не ратыўся замяніць адно з старых палажэнняў марксізма, сфармуляванае Энгельсам, новым палажэннем аб рэспубліцы Саветаў, адпавядаючым новай гістарычнай абстаноўцы? Партыя блукала-б у пацёмках, Саветы былі-б дэзарганізаваны, мы не мелі-б Савецкай улады, марксісцкая тэорыя пачала-б сур'езна ўражваць. Праграў-бы пролетарыят, выйграў-б ворагі пролетарыята.

Вывучаючы даімперыялістычны капіталізм, Энгельс і Маркс прыйшлі да вываду, што сацыялістычная рэвалюцыя не можа перамагчы ў адной, асобна ўзятай, краіне, што яна можа перамагчы толькі пры адначасовым удзеле ў ёй або ў большасці індустрыяльных краін. Гэта было ў сярэдзіне XIX стагоддзя. І гэты вывад стаў потым кіруючым палажэннем для ўсёх марксістаў. Аднак, калі пачаў XX стагоддзе капіталізм імперыялістычны перарос у капіталізм імперыялістычны, капіталізм узыходзячы ператварыўся ў капіталізм паміраючы. На падставе вывучэння імперыялістычнага капіталізма, Ленін, зыходзячы з марксісцкай тэорыі, прыйшоў да вываду, што старая формула Энгельса і Маркса ўжо не адпавядае новай гістарычнай абстаноўцы, што сацыялістычная рэвалюцыя ўпаўне можа перамагчы ў адной, асобна ўзятай, краіне. Апартуністы ўсёх краін пачалі чапляцца за старую формулу Энгельса і Маркса, абвінавчваючы Леніна ў адыходзе ад марксізма. Але сапраўдным марксістам, аўладашым тэорыяй марксізма, быў, вядома, Ленін, а не апартуністы, бо Ленін рухаў ўперад марксісцкую тэорыю, ўзбагачаючы яе новымі вопытамі, а апартуністы цягнулі яе назад, ператваралі яе ў мумію.

Што было-б з партыяй, з нашай рэвалюцыяй, з марксізмам, калі-б Ленін спасаваў перад буквай марксізма, калі-б у яго нехапіта тэарэтычнай мужнасці адкінуць адзін з старых вывадаў марксізма, замяніўшы яго новым вывадам аб магчымасці перамогі сацыялізма ў адной, асобна ўзятай, краіне, адпавядаючым новай гістарычнай абстаноўцы? Партыя блукала-б у пацёмках, пролетарская рэвалюцыя страціла-б кіраванства, марксісцкая тэорыя пачала-б хіраць. Праграў-бы пролетарыят, выйграў-б ворагі пролетарыята.

Апартунізм не заўсёды азначае простае адмаўленне марксісцкай тэорыі або яе асобных палажэнняў і вывадаў. Апартунізм праяўляецца часам у спробах уцяпіцца за асобныя палажэнні марксізма, стаўшыя ўжо ўстарэлымі, і ператварыць іх у догмы, каб затрымаць тым самым далейшае развіццё марксізма,—значыць, затрымаць таксама развіццё рэвалюцыйнага руху пролетарыята.

Можна сказаць без пераувелічэння, што пасля смерці Энгельса найвялікшы тэарэтык Ленін, а пасля Леніна—Сталін і іншыя вучні Леніна—былі адзінымі марксістамі, якія рухалі ўперад марксісцкую тэорыю і ўзбагачалі яе новымі вопытамі ў новых умовах класовай барацьбы пролетарыята.

І іменна таму, што Ленін і левіцы рушылі ўперад марксісцкую тэорыю, левінізм з'яўляецца далейшым развіццём марксізма, марксізмам у новых умовах класовай барацьбы пролетарыята, марксізмам

эпох імперыялізма і пролетарскіх рэволюцый, марксізмам эпохі перамогі соцыялізма на адной шостай частцы зямлі.

Партыя большэвікоў не здолела-б перамагчы ў Кастрычніку 1917 года, калі-б яе перадавыя кадры не аўладалі тэорыяй марксізма, калі-б яны не навучыліся глядзець на гэтую тэорыю, як на кіраўніцтва к дзеянню, калі-б яны не навучыліся рухаць уперад марксісцкую тэорыю, узбагачаючы яе новым вопытам класавай барацьбы пролетарыята.

Крытыкуючы нямецкіх марксістаў у Амерыцы, якія ўзялі на сябе справу кіраўніцтва амерыканскім рабочым рухам, Энгельс пісаў:

«Немцы не здолелі зрабіць са сваёй тэорыі рычаг, які пр-бы ў рух амерыканскія масы. Яны ў большасці выпад-мі не разумеюць гэтай тэорыі і адносяцца да яе дактрынер-і дагматычна, лічачы, што яе трэба вывучыць напамяць—і гэтай ўжо дастаткова на ўсе выпадкі жыцця. Для іх гэта догма, а кіраўніцтва к дзеянню» (К. Маркс і Ф. Энгельс, т. XXVII, стар. 606).

Крытыкуючы Каменева і некагрых старых большэвікоў, ляліся ў красавіку 1917 года за старую формулу рэволюцыйнай дыктатуры пролетарыята і сялянства, у той час, калі рэволюцыйны рух пайшоў уперад, патрабуючы пераходу да стычнай рэволюцыі,—Ленін пісаў:

«Наша вучэнне не догма, а кіраўніцтва для варылі заўсёды Маркс і Энгельс, якія справяд-над завучваннем і простым паўтарэннем «формул лепшым выхадом толькі намячаць агульныя задачы, м-відазмяняемыя канкрэтнай эканамічнай і палітычнай абстаноу-кай кожнай асобай паласы гістарычнага працэсу... Неа-ўсвойць сабе тую бесспрэчную ісціну, што марксіст павінен ваць жывое жыццё, дакладныя факты рэчаіснасці, а не даўжаць чапляцца за тэорыю ўчарашняга дня...» (Ленін, стар. 100—101).

3) Гісторыя партыі вучыць, далей, што без разгрому дробнабуржуазных партый, якія дзейнічаюць у радах рабочага класа, якія штурхаюць адсталыя слаі рабочага класа ў абдымкі буржуазіі і р-біваюць, такім чынам, адзінаства рабочага класа,—немагчыма перамога пролетарскай рэволюцыі.

Без пераадалення такіх партый і выгнання іх з радоў рабочага класа-немагчыма было-б ажыццявіць перамогу пролетарскай рэволюцыі.

Без разгрому гэтых партый, якія стаялі спачатку капіталізма, а потым, пасля Кастрычніцкай рэволюцыі—за і-капіталізма, немагчыма было-б захаваць дыктатуру пролетары-рамагчы замежную ваенную інтэрвенцыю, пабудаваць соцыялізм.

Нельга лічыць выпадковасцю, што ўсе дробнабуржуазныя партыі, якія іменавалі сябе для абману народа «рэволюцыйнымі» і «соцыялі-стычнымі» партыямі—эсэры, меншавікі, анархісты, нацыяналісты-сталі контррэволюцыйнымі партыямі ўжо перад Кастрычніц-на стычнай рэволюцыяй, а ў далейшым ператварыліся ў

заможных буржуазных разведок, у банду шпіё
сантаў, забойцаў, здраднікаў радзімы.

іства пролетарыята, гаворь
юлюшыі жожа быць амыцц
іксізма, толы
(Ленін, XVI, 57)

іавніа новага, соцыялістычнага грамад
аутраніа жыцця нашай партыі ёсць гісторыя
іауна

ангамі, здрадні

ніі, нельга

яе

мала ра

вала цяжкае становішча, калі наўвесьня быў-бы звергнут с вецкі рэжым, калі-б меншавікі, рэфармісты, дробнабуржэазны дэмакраты аставаліся ўнутры нашай партыі.» (Ленін, т. XXV, стар. 462—463).

«Калі нашай партыі, гаворыць тав. Сталін, удалося стварыць у сабе ўнутранае адзінства і небывалую згуртаванасць свайго члена, — то гэта, перш за ўсё, таму, што яна здолела свосчасна ачысціцца ад скверны апартунізма, яна здолела выгнаць з партыі ліквідатараў, меншавікоў. Шлях развіцця і ўмацавання пролетарскіх партыі праходзіць праз іх ачышчэнне ад апартуністаў і рэфармістаў, соцыял-імперыялістаў і соцыял-шавіністаў, соцыял-патрыётаў і соцыял-пацыфістаў. Партыя ўмацоўваецца тым, што ачышчае сябе ад апартуністычных элементаў.» (Сталін, Пытанні ленынізма, стар. 72).

5) Гісторыя партыі вучыць, далей, што партыя не можа выканан сваёй ролі кіраўніка рабочага класа, калі яна, захапіўшыся поспехамі, пачынае зазнавацца, калі яна перастае заўважаць недахопы сваёй работы, калі яна баіцца прызнаць свае памылкі, баіцца свосчасова выправіць іх адкрыта і чэсна.

Партыя пераможна, калі яна не баіцца крытыкі і самакрытыкі, калі яна не замазвае памылак і недахопаў сваёй работы, калі яна ачышчае і выходзіць кадры на памылках партыйнай работы, калі ўмее свосчасова выпраўляць свае памылкі.

Партыя гіне, калі яна скрывае свае памылкі, затушоўвае балючыя пытанні, прыкрывае свае недачогі фальшывым парадкам блажанства, не церпіць крытыкі і самакрытыкі, праніжэння пачуццям сваёй задаволенасці, аддаецца пачуццю самалюблівасці і пачынае пачынаць на лаўрах.

«Адносіны палітычнай партыі, гаворыць Ленін, да яе палітычнага ўкладу ёсць адзін з важнейшых і вярнейшых крытэрыяў свайго існавання партыі і выканання ёю на справе яе абавязкаў перад рабочым класам і да працоўных мас. Адкрыта прызнаць памылкі і ўскрыць яе прычыны, прааналізаваць абстаноўку, яе пераходную, абмеркаваць уважліва сродкі выправіць памылку — гэта прызнак сур'ёзнай партыі, вось гэта выкананне ёю свайго абавязка, вось гэта выхаванне і абучэнне класа, а не і масы» (Ленін, т. XXV, стар. 200).

І далей:

«Усе рэвалюцыйныя партыі, якія да гэтага часу існавалі, інулі ад таго, што зазнаваліся і не ўмелі бачыць, у чым іх і баяліся гаварыць аб сваіх слабасцях. А мы не загінем, што не баімся гаварыць аб сваіх слабасцях, і навучымся адаляваць слабасць» (Ленін, т. XXVII, стар. 260—261).

6) Нарэшце, гісторыя партыі вучыць, што без шірокіх сувязей з масамі, без пастаяннага ўмацавання гэтых сувязей, без прыслухоўвання да голасу мас і разумення іх набабелюшых патрабаванняў, без татуйнасці не толькі вучыць масы, але і вучыцца ў мас, — рабочага класа не можа быць сапраўды масавая партыя, здольная весці за сабой мільёны рабочага класа і ўсіх працоўных.

Партыя пераможна, калі яна ўмее, як гаворыць Ленін, «зацікавацца, зблізіцца, да пэўнай ступені, калі хочаце, злучыцца з самай шырокай масай працоўных, у першую чаргу пролетарскай, але таксама і з непролетарскай працоўнай масай» (Ленін, т. XXV, стар. 174).

Партыя г.не, калі яна замыкаецца ў сваю вузка-партыйную ккар-
лупу, калі яна атрываецца ад мас, калі яна пакрываецца бюракратыч-
ным налётам.

«Можна прызнаць, як правіла, гаворыць тав. Сталін, што
пакуль большэвікі захоўваюць сувязь з шырокімі масамі народа
яны будуць непераможнымі. І, наадварот, варта большэвікам
адарвацца ад мас і страціць сувязь з ім, варта ім пакрыцца
бюракратычнай іржою, каб яны страцілі ўсякую сілу і пера-
тварыліся ў пустышку.

У старажытных грэкаў у сістэме іх міфалогіі быў адзін зна-
мяніты герой—Антэй, які быў, як апавядае міфалогія, сынам
Пасейдона—бога мораў, і Гэі—Зямлі. Ён атываў з мацеры
і прыязнасьць да мацеры сваёй, якая яго нарадзіла, ўскар-
міла і выхавала. Не было таго героя, якога-б ён не перамог-
гэты Антэй. Ён лічыўся непераможным героем. У чым заклю-
чалася яго сіла? Яна заключалася ў тым, што кожны раз, калі
яму ў барацьбе з праціўнікам пачаўся перамаганьне, ён да-
крануўся да зямлі, да сваёй мацеры, якая нарадзіла і ўскарміла яго,
і атрымліваў новую сілу. Але ў яго было ўсё так, свая слаба-
мэца—гэта небяспека быць якім-небудзь чынам адарваным
ад зямлі. Ворагі ўлічвалі гэтую яго слабасць і падпільноўвалі
яго. І вось знайшоўся вораг, які скрываў гэтую яго слабасць
і перамог яго. Гэта быў Гірклес. Але як ён яго перамог? Ён
адарваў яго ад зямлі, падняў на паветра, адняў у яго маг-
чымасць дакрануцца да зямлі і задушываў яго, такім чынам,
у паветры.

Я думаю, што большэвікі напамінаюць нам героя грэчаскай
міфалогіі, Антэя Яны, таксама, як і Антэй, сьпіны ім, што
трымаюць сувязь са сваёй мацеры, з масам, якая нарадзіла,
ўскарміла і выхавала іх. І пакуль яны трымаюць сувязь са сваёй
мацеры, з народам, яны маюць усе шанцы на тое, каб застацца
непераможнымі.

У гэтым ключ непераможнасьці большэвіцкага кіраўніцтва
(Сталін, «Аб недахопах партыйнай работы»).

Такія вось асноўныя ўрокі гістарычнага шляху, пройдзенага больш-
шэвіцкай партыяй.

К а н е ц .

Аб пастанёўцы партыйнай прапаганды
ў сувязі з выпускам
„Кароткага курса гісторыі БКП(б)“

Постанова ЦК ВКП(б)

1.

у свет «Кароткага курса гісторыі Усесаюзнай камуністычнай партыі (большэвікоў)» з'яўляецца буйнейшай падзеяй у ідэйным жыцці большэвіцкай партыі. Са з'яўленнем «Кароткага курса гісторыі партыі» пачаўся пераход ад агульнага ведавання марксізму-ленінізму, энцыклапедычна асноўных ведаў у галіне марксізму-ленінізму.

ВКП(б) ста
і історыі

гара
і імя

працякалі гістарычныя падзеі, і, тым самым, скажана сапраўдную гісторыю.

Антыгістарычная фальсифікацыя сапраўднай гісторыі, антыгістарычныя спробы прыукрасіць гісторыю, замест праўдзівага яе выкладання прыводзілі, напрыклад, к таму, што ў нашай прапагандзе гісторыя партыі паказвалася іншым раз, як сапраўды ішла перамога, без якіх там ні было часовых паражэнняў і адступленняў, што яна суцэльна рэчыць гістарычнай праўдзе і, тым самым, перашкаджае правільнаму выхаванню кадраў.

Антымарксісцкая вульгарызатарская блытанна праявілася таксама ў распаўсюджванні няправільных поглядаў на савецкую дзяржаву, у прыніжэнні ролі і значэння сацыялістычнай дзяржавы, галоўнай зброі ў руках рабочых і сялян для перамогі сацыялізму і для абароны сацыялістычных заваяванняў працоўных ад капіталістычнага акружэння.

«Кароткі курс гісторыі ВКП(б)» кладзе канец гэтай і таму падобнай вульгарызацыі і апашленню марксізма-ленінізма, аднаўляючы ўстаноўкі марксізма-ленінізма.

5) Ствараючы «Кароткі курс гісторыі ВКП(б)», ЦК ВКП(б) ставіць сваю задачу паглядзець на прадэманстрацыю сілы і значэння марксісцка-ленінскай тэорыі, навукова раскрываючы законы развіцця грамадства, — тэорыі, якая вучыць прымяняць гэтыя законы для кіравання рэвалюцыйнай дзейнасцю пролетарыята, — тэорыі, якая, як і ўсякая навука, бесперапынна развіваецца і ўдасканальваецца і якая баіцца замяніць асобныя ўстарэлыя палажэнні і вывады новымі вывадамі і палажэннямі, адпавядаючымі новым гістарычным умовам.

ЦК ВКП(б) выходзіць з таго, што без ведання тэорыі марксізма-ленінізма, без авалодання большызмам, без перамагання свядомасці тэарэтычнай адсталасці нашы кадры будуць каліцца на абодва бакі, бо задача правільнага кіравання ўсімі галінамі сацыялістычнага будаўніцтва патрабуе авалодання з боку практыкаў асновамі марксісцка-ленінскай тэорыі, патрабуе ўмення кіравання тэорыяй і вырашэнні пытанняў практычнай дзейнасці.

Памылкова думаць, нібы задача авалодання тэорыяй пасля толькі невялікаму кругу работнікаў. Авалоданне марксісцка-ленінскай тэорыі — справа нажыўная. Імяна цяпер, пры савецкай уладзе і перамоце сацыялізма ў СССР, створаны неабмежаваныя магчымасці для таго, каб нашы кіруючыя кадры паспяхова авалодвалі марксісцка-ленінскай тэорыяй, вывучалі гісторыю партыі, працы Маркса, Энгельса, Леніна, Сталіна. Для таго, каб авалодаць тэорыяй марксізма-ленінізма, трэба толькі праявіць жаданне, настойліва і цвёрдасць характару ў дасягненні гэтай мэты. Каі можна паспяхова авалодаць такімі навукамі, як, напрыклад, фізіка, хімія, біялогія, тым больш няма падстаў сумнявацца, што можна поўнацэнна авалодаць навукай марксізма-ленінізма.

6) Ствараючы «Курс гісторыі ВКП(б)», ЦК ВКП(б) ставіць задачу дапамагчы кадрам, якія вядуць тэарэтычную і прапагандыскую работу, перабудавацца, палепшыць якасць работы, пачаць ліквідаваць сваю тэарэтычную адсталасць, устрыць недахопы і прабелы ў сваёй ідэалагічнай падрыхтоўцы і змяніць прапагандыскую работу на належную вышыню.

Усе гэтыя задачы, пастаўленыя ЦК ВКП(б), знайшлі сваё вырашэнне ў «Кароткім курсе гісторыі ВКП(б)».

II.

Якія асноўныя недахопы прапагандыскай работы?

У якім напрамку неабходна перабудова прапагандыскай і тэарэтычную работу партыі?

1) Асноўным недахопам пастаючых партыйнай прапаганды з'яўляецца адсутнасць неабходнага цэнтралізаванага кіравання партыйнай прапагандай і выцякаючыя адсюль самавушніцтва, неарганізаванасць і справе прапаганды.

Самавушніцтва і неарганізаванасць у галіне партыйнай прапаганды выявіліся, перш за ўсё, у тым, што партыйныя арганізацыі асноўнай формай прапаганды выбралі вусную прапаганду праз гурткі, сабачуючы, што гуртковы метады прапаганды былі ўдасна выкарыстаны ў пераважна ўсім перыяду партыі, у сілу умоў работы партыі ў той час, што ў умовах савецкай ўлады і пры наяўнасці ў руках большасці партыі такой магутнай зброі прапаганды, як друк, створаны ўсім новымі умовам і магчымасцямі для неабмежаванага размаху прапаганды і для цэнтралізаванага кіравання ёю.

Замест таго, каб скарыстаць гэтыя магчымасці, партыйныя арганізацыі прадаўжаюць чапляцца за старыя формы прапаганды, не ўлічваючы таго, што гурткі ў сучасных умовах ужо не могуць з'яўляцца галоўным метадам адукацыі нашых кадраў. Большавізм, што асноўным метадам адукацыі кадраў марксізму-ленінізму павінен з'яўляцца выпрабаваны на вопыце старэйшых партыйных большавікоў метады самастойнага вывучэння гісторыі і тэорыі большавіскай партыі, а партыя павінна прыняць за канон у кадрах у гэтых адносінах праз друк і цэнтралізаваную высокакваліфікаваную кансультацыю па ўзнікаючых у іх у працэсе вывучэння пытаннях, праз лекцыі, таклады і т. п.

Выбраўшы асноўным метадам прапаганды вусную прапаганду праз гурткі, партыйныя арганізацыі захапіліся памылковай зацэяй аднаго ў гурткі ўсіх камуністаў, паставіўшы стаўку на колькаснае расшырэнне сеткі партыйных гурткоў, на пагоню за агульным «захватам» і пры тым у абавязковым парадку ўсіх без выключэння камуністаў партыйнымі гурткамі.

У выніку гэтага ў гуртках, перш за ўсё, адсутнічае арганізацыі магчымасці і галоўнае з'яўляецца гуртковае самавушніцтва, прычым да таго, што мноства гурткоў не мае ніякай арганізацыі, а гурткі, якія ёсць, не маюць асаблівага значэння. У выніку гэтага партыйныя арганізацыі не могуць кіраваць прапагандай і з'яўляюцца канцы-аў вучобай у гэтых гуртках. У гэтых гуртках не ставіцца ўсталяванне асаблівага адукацыйнага характару, іх колькасць і наведваемасць у разумеюцца гурткі ператварыліся ў аўтаномныя і бескантрольныя арганізацыі, якія дзейнічаюць пад імклівым уплывам страху і страху.

Мноства гурткоў у партыі з'яўляецца неадукаваным, неадукаваным і неадукаваным, а гурткі, якія ёсць, не маюць асаблівага значэння. У выніку гэтага партыйныя арганізацыі не могуць кіраваць прапагандай і з'яўляюцца канцы-аў вучобай у гэтых гуртках. У гэтых гуртках не ставіцца ўсталяванне асаблівага адукацыйнага характару, іх колькасць і наведваемасць у разумеюцца гурткі ператварыліся ў аўтаномныя і бескантрольныя арганізацыі, якія дзейнічаюць пад імклівым уплывам страху і страху.

У пагоні за колькасцю прапагандыстаў партыйныя арганізацыі адпусцілі з сваіх рук тэарэтычнае кіраванне і адукацыю і пера-

на, а також і брати участь у контролі за виконанням у гуртках. Замість того, щоб центральні пропагандисти і забезпечувати тим самим усім якістю роботи пропагандистами, партарганізація і у готує справу пам'яток, які курс на колективі, розповсюджені справу допомоги пропагандистам кадрам шляхом створення великої кількості парткабінетів при підприємствах, семінарах пропагандистів, короткотермінових курсах пропагандистів і т. д. Погода за колекцією готує устаткування ушкоджені якістю приввела до того, що парткабінети і семінари пропагандистів аказалися позбавленими необхідного партійного керівництва, а нехватка кваліфікованих кадрів кіраунікою пропсементу і партійних кадрів, а також і неможливість проведення семінарів і кабінетів у формальну навчальну.

Перетворюючи наведення гуртків у обов'язок і неможливість розглядаючи партійців, як вечних школярів, партарганізація, нездовольна до самостійного вивчення марксизма-ленінізму партарганізація приберегла до цілого ряду адміністративних хитрощів для уцінення і утримання членів партії у гуртках, стали на шлях дробязнай анекдотів і регламентації роботи комуністів у гуртках.

У роботі гуртків укаранілися неправильні і тармозячі ідеїналітичний рост членів партії шклярські методи, які виразилися у насадженні «адзінних дзін» вучоби для усіх гуртків, адзінних регламентацій їх роботи, у вигнанні з гуртків метода гутарки і живої товаришескої дискусії.

Не абмяжовуючись готує, партарганізація задзалися бюрократичною і шкодною зацею «контралявці» кожного читаючого марксистсько-ленінську книгу і примушав адчитавца у прочитаному.

В результаті готує неправильних установок у пропагандистській роботі, у комуністах, обов'язаних на працю раду год займацца у адзінних і тих-жа гуртках і позбавлених належної допомоги у вивченні марксистсько-ленінської літератури у себе дома, губляється зацікавленість до теоретичної підготовки, а наведення зайнятк у гуртків досить часто перетворюється у цинічну абузу.

Порушення принципу добровільності при уступленні у гуртків бюрократично-адміністративна практика механічного, примусового залічення членів партії у гуртків, неправильний погляд на гуртків, як на місце виконання партійних завдань, а не на місце самостійного читання. Тим самим нанесен ушкоджені справу глибокого самостійного усвоєння комуністами асноу марксизма-ленінізму, і догму росту партійних кадрів.

Необхідно аднавіць комуністам веру у свої сили і здольності до виконання марксистсько-ленінської теорії.

Необхідно робити шкоду партійних кадрів, а також і членів марксизма-ленінізму можна тільки у гуртках, і тільки у самостійному і активному способі роботи з марксизма-ленінізмом шляхом самостійного читання.

2) Адзін з головних причин низького розвитку гурткової роботи і висити пропагандистів, а також і ушкоджені пропагандистів, з'явився шкода розриву між партійними кадрами і висити пропагандистів, які знають свій вираз у роздільному існуванні адзінства пропагандистів і адзінства друку, як у адзінствах, друком і ЦК нацкомпартії, так і у апарате ЦК ВКП(б).

У прапагандзе марксізма-ленінізма галоўнай, рашаюч
павінен з'яўляцца друг. Гэты друг, брашуры, а вусн
паганда павінна займаць першае месца. Друг
гчымасць тую ці іншую ісціну, а не проста выкары
таму мацней вуснай прапаганды.

таму мацней вуснай прапаганды, паганды паміж двума аддзеламі прывяло і прыніжэння ро
прапагандзе марксізма-ленінізма і, тым самым, да звужэння
маху большэвіцкай прапаганды, да саматужніцтва і неарганіза

Аддзелы партыйнай прапаганды і агітацыі, абмежаваныя
дзейнасцю ў сваёй працы, павінны быць са згодна з гурт
выдзяляюцца для св. працы ў сваёй працы. У сваёй працы
пазбавілі сябе магчымасці кіраваць прапагандай на сутнасці

нашу совєцькую, партійну і неспартійну інтелігенцію, яка є даємця з учарашніх р...

ЦК ВКП(б) отх. т. х. № 10. Д-то К. Б. У. Я. М. С. Ка. У. М. П.
доносимому партизанам К. Б. У. Я. М. С. Ка. У. М. П. нац. экт. с. д. 1944 г.
гічна і загартувати їх патріотизмом, щоб вони могли своїм
арментацією в антагоністичній боротьбі з фашизмом, католі-
ми, злочинними рабовласниками, злочинними бандами, злочин-
ними релігійно-політичними організаціями, злочинними органі-
заціями, злочинними організаціями, злочинними організаціями,
злочинними організаціями, злочинними організаціями, злочин-
ними організаціями, злочинними організаціями, злочинними
(Сталін).

ЦК ВКП(б) заключил к тому, что мастерам были предложены курсы повышения квалификации в области теории и практики законодательства, а также работы с документами.

развіцця соцыялістычнага будаўніцтва і ўмення карыстацца гэтым. Законамі ў практычнай рабоце па краўніцтву соцыялістычным будаўніцтвам.

Усе нашы кадры складаюць велізарную армію савецкай інтэлігенцыі. Савецкая інтэлігенцыя ўсім сваімі кэрэннямі звязана з рабочым класам і сялянствам. Гэта зусім новая інтэлігенцыя, падобнай якой няма ні ў адной краіне свету.

Ні адна дзяржава не магла і не можа абыйсціся без сваёй інтэлігенцыі, тым больш не можа абыйсціся без сваёй інтэлігенцыі соцыялістычная дзяржава рабочых і сялян. Нашу інтэлігенцыю, вырашчваю за годы савецкай улады, складаюць кадры дзяржаўнага апарата, пры данамозе якіх рабочы клас вядзе сваю ўнутраную і знешнюю палітыку. Гэта — учарашнія рабочыя і сяляне і сыны рабочых і сялян, вылучыўшыся на камандныя пасты. Асобае значэнне мае інтэлігенцыя ў такой краіне, як наша, дзе дзяржава накіроўвае ўсе галіны гаспадаркі і культуры, у тым ліку і сельскую гаспадарку, і дзе кожны дзяржаўны работнік, каб свядома і з поспехам выконваць сваю работу, павінен разумець палітыку дзяржавы, яе задачы па-за і ўнутры краіны.

Значыць, задача марксісцка-ленінскага выхавання савецкай інтэлігенцыі з'яўляецца адной з самых першачарговых і важнейшых задач партыі большэвікоў.

ЦК ВКП(б) канстатуе, што, не гледзячы на такую важную ролю інтэлігенцыі ў савецкай дзяржаве, да сучаснага моманту яшчэ не пераможаны пазардачныя адносіны да нашай інтэлігенцыі, прадстаўляючыя з сябе вельмі шкоднае перахваленне на нашу савецкую інтэлігенцыю тых поглядаў і адносін да інтэлігенцыі, якія былі распаўсюджаны ў дзеяславянскім перыяд, калі інтэлігенцыя знаходзілася на службе ў памешчыкаў і капіталістаў.

Гэтыя пазардачныя адносіны да інтэлігенцыі з'яўляюць сваё выразжэнне ў зніжэнні іх пэдагагічнай, навуковай і культурнай работы з кадрам, у зніжэнні палітычнай і сацыяльнай работ інтэлігенцыі, служачых, настаўнікаў, урацоў, студэнтаў, калі гаворка ідзе аб іх, у пазардачых высокамерных адносінах да партыйнага і непартыйнага інтэлігента, які да цяперашняга часу заставаўся ў чужой для нас савецкай дзяржаве.

Такія антыбольшэвіцкія адносіны да савецкай інтэлігенцыі з'яўляюцца шкоднымі, халіганскімі і небяспечнымі для савецкай дзяржавы. Дзяржаўныя ўрады, палітычныя і палітычныя органы павінны пачаць практычную работу сродкамі інтэлігенцыі, сродкамі іх адукацыі, прывалю да таго, што частка нашых кадраў, якая аказалася па-за палітычным уплывам партыі і пазбаўленая пэдагагічнай і палітычнай адукацыі, заблыталася і стала перадавачкай буржуазна-нацыяналістычнай агентуры.

ЦК ВКП(б) пачынае, дзякуючы гэтаму, асабліва важным адносінам да інтэлігенцыі неабходна пакласці канец.

Неабходна выказаць савецкую інтэлігенцыю ў духу марксізма-ленінізма.

Без такой інтэлігенцыі савецкая дзяржава не можа з поспехам кіраваць краінай.

«Кароткі курс гісторыі ВКП(б)» з'яўляецца сродкам такога выхавання савецкай інтэлігенцыі.

III.

ЦК ВКП(б) пастанаўляе:

1. Лічыць няправільнай практыку гатоўкі за колькасным ахватам камуністаў гурткамі сеткі партасветы ва ўшчэрб якасці прапаганды, практыку, якая прыводзіць да драблення сіл і прыніжэння ўзроўню прапагандысцкай работы.

2. Абавязваць партыйныя арганізацыі ліквідаваць арганізацыйнае самагужніцтва ў справе партыйнай прапаганды, усталяваць неабходную цэнтралізацыю ў кіраванні ёю і перабудоваць арганізацыю партыйнай прапаганды такім чынам, каб забяспечыць уздым яе якасці, яе ідэйнага ўзроўню.

3. У аснове прапаганды марксізму-ленінізму пакласці «Кароткі курс гісторыі Усесаюзнай камуністычнай партыі (большэвікоў)».

Дыферэнцыраваць вывучэнне гісторыі ВКП(б) наступным чынам:

Для **нізавога** звяна кадраў, у якім яшчэ ёсць значная частка недастаткова падрыхтаваных таварышоў, метадычна вывучаць курс у скарачаным аб'ёме па трох асноўных этапах гісторыі партыі: 1) барацьба за стварэнне большэвіцкай партыі (I—IV раздзелы), 2) партыя большэвікоў у барацьбе за дыктатуру пролетарыята (V—VII раздзелы), 3) партыя большэвікоў ва ўладзе (VIII—XII раздзелы).

Для **сярэдняга** звяна, якое складаецца з падрыхтаваных болей падрыхтаваных таварышоў і з'яўляецца найбольш шматлікім звяном першых кадраў, ЦК ВКП(б) рэкамендуе вывучэнне «Курса гісторыі ВКП(б)» поўнасьцю, па 12 змяшчаючыхся ў ім раздзелах.

Для **вышэйшага** звяна, г. зн. для найбольш падрыхтаваных таварышоў, метадычна вывучаць «Кароткі курс гісторыі ВКП(б)» па падраздзелах кожнага раздзела, адначасова з вывучэннем аднаведных твораў Маркса—Энгельса—Леніна—Сталіна па першакрыніцах.

4. Зыходзячы з таго, што глаўным метадам вывучэння марксізму-ленінізму павінен стаць метаў самастойнага вывучэння, прапанаваць аб'ёмам, кранкамам і ЦК іцккомпартыі скараціць колькасць гурткоў партыйнай асветы.

Замест існуючых цяпер на кожным буйным прадпрыемстве, ва ўстанове, у ВНУ многіх дзесяткаў, а іны раз і сотень гурткоў, пры правільным падыходзе да справы акажацца метадычным мець на буйным прадпрыемстве, у буйнай установе, прыкладна, 2—3 гурткі для нізавых кадраў, 2—3 гурткі сярэдняга ўзроўню і 1 павышаны гурток для самых развітых і падрыхтаваных людзей, а ў ВУЗ некалькі гурткоў сярэдняга і павышанага тыпу.

У сельскіх раёнах пры наяўнасці жадаючых вывучаць «Кароткі курс гісторыі ВКП(б)» у гуртках і пры наяўнасці кваліфікаваных прапагандыстаў можна мець некалькі гурткоў для сельскай інтэлігенцыі, партыйнага і савецкага актыва, настаўнікаў, гандлёва-кааператывных работнікаў, калгаснага актыва і т. д.

Пры скарачэнні колькасці гурткоў неабходна зыходзіць з задачы забяспечыць іх сапраўды кваліфікаванымі прапагандыстамі.

5. Ліквідаваць адміністрацыйна-бюракратычную практыку пры-мусовага залічэння камуністаў у гурткі партыйнай асветы.

Растлумачыць кожнаму камуністу, што адзет у гуртках з'яўляецца справай выключна добраахвотнай.

6. Работа гурткоў павінна быць лабудавана на аснове жывой гутаркі і таварыскай дыскусіі. З гурткоў пазіны быць рашу...

гнаны шкодныя шкалярска-адміністрацыйныя метады, казёншчына і схематызм, якія тармозяць ідэйнае выхаванне партыйных і непартыйных большэвікоў. Прапагандысты павінны даваць таварыскае растлумачэнне на цікавячых членаў гуртка пытаннях.

Неабходна пакончыць з фармальна-бюракратычнай рэгламентацыяй работы гурткоў (адзіны дзень партыйнага вучобы, двухгадзінныя заняткі адразу-ж пасля работы, адмаўленне ад пастапоўкі практычных пытанняў, цікавячых удзельнікаў гуртка і т. п.). Расклад заняткаў кожнага гуртка павінен ўстанаўлівацца яго удзельнікамі разам з прапагандыстам, зыходзячы з мясцовых умоў. Кожны занятак павінен прадаўжацца столькі, колькі удзельнікі гуртка патягаць неабходным для грунтоўнага абмеркавання пастаўленых пытанняў.

Работа гурткоў павінна быць арганізавана так, каб не расцягваць заняткі на надта доўгі перыяд часу. Неабходна унікнуць аднаго з карэнных недахопаў цяперашніх гурткоў, калі неабмежаваная колькасць часу ўдзяляецца першым тэмам, а паслякастрычніцкі перыяд, які мае важнейшае значэнне ў гісторыі партыі, астаецца нявывучаным.

Гурткі па вывучэнню гісторыі партыі павінны фарміравацца так, каб забяспечыць больш ці менш аднародны узровень агульнаадукацыйнага і палітычнага падрыхтоўкі іх удзельнікаў. Па ўзроўню падрыхтоўкі метаэгодна мець тры тыпы гурткоў у адпаведнасці з дыферэнцыраванымі характарам вывучэння «Кароткага курса гісторыі ВКП(б)»:

а) гурткі для нізавога звяна нашых кадраў, вывучаючыя «Кароткі курс гісторыі ВКП(б)» у скарачаным аб'ёме і з больш даступным выкладаннем пытанняў тэорыі;

б) гурткі для сярэдняга звяна, вывучаючыя поўнасьцю «Кароткі курс гісторыі ВКП(б)» па асобных раздзелах;

в) гурткі для найбольш падрыхтаваных таварышоў, вывучаючыя «Кароткі курс гісторыі ВКП(б)» па падраздзелах кожнага раздзела з адначасовым чытаннем першакрыніц.

7. Увесці ў практыку лекцыі, якія з'яўляюцца важным метадом прапаганды марксізма-ленінізма. Добра падрыхтаваная, змястоўная лекцыя павінна з'явіцца сур'ёзнай дапамогай таварышам, самастойна вывучаючым «Кароткі курс гісторыі ВКП(б)» і творы класікаў марксізма-ленінізма. Неабходна таксама ставіць лекцыі на пытаннях міжнароднага становішча і па асобных тэарэтычных і палітычных пытаннях. Лічыць метаэгодным, каб пасля лекцыі лектар аказваў на заданыя пытанні. Увесці ў практыку арганізацыю адкрытых лекцый з невялікай платой за наведванне.

8. Ліквідаваць самагужніцтва і бескантрольнасць у рабоце з прапагандыстамі, што выразілася ў пагомі за агульным насаджэннем парткабінетаў і семінараў прапагандыстаў. Абавязваць партарганізацыі ў двухмесячны тэрмін вывучыць і пераглядаць сетку парткабінетаў, скараціўшы іх колькасць, пакінуўшы парткабінеты для дапамогі прапагандыстам і кансультацыі для займаючыхся палітычнай самаадукацыяй, як правіла, пры гаркомах і райкомах партыі. Не забяспечаныя кваліфікаванымі кансультантамі, партыйныя кабінеты на прадпрыемствах і ва ўстановах павінны быць скарачаны, або скарыстаны ў якасці чытальняў і бібліятэк для займаючыхся самаадукацыяй. Абавязваць партарганізацыі скараціць колькасць прапагандысцкіх семінараў, канцэнтравашы работу семінараў прапагандыстаў пры

буйных тајадских райкомах, райтаркомах, абкомах і крайкомах ВКП(б).

Партыйныя арганізацыі пры стварэнні семінараў прапагандыстаў павінны забяспечыць іх марксісцка-лэнінскімі, палітычна прасвєранымі кіраўнікамі. Гаркомы, абкомы і крайкомы ВКП(б) павінны ажыццяўляць пастаянны кантроль за зместам работы семінараў прапагандыстаў.

Работа семінараў прапагандыстаў па гісторыі ВКП(б) павінна быць пабудавана прыстасавана да трох асноўных форм вывучэння гісторыі ВКП(б) і, пры гэтым, з такім разлікам, каб семінары прапагандыстаў пры вывучэнні «Кароткага курсу гісторыі ВКП(б)» шлі значна раней гурткоў.

Семінар не можа быць месцам для «нжачвання» прапагандыстаў. Заняткі ў семінарах прапагандыстаў трэба паставіць такім чынам, каб была забяспечана творчая работа кожнага удзельніка семінара, вялося жывое абмеркаванне тэарэтычных пытанняў, каб была забяспечана таварыская дыскусія па тэарэтычных і метадычных пытаннях.

9. Абавязаны Аддзел агітацыі і прапаганды ЦК ВКП(б) аб'яднаць найбольш кваліфікаваных прапагандыстаў нацыянальнай партыі, лектароў, дакладчыкаў, кансультантаў, якія павінны супрацоўнічаць у тэарэтычных журналах, у цэнтральных газетах, выступаць з лекцыямі і дакладамі на месцах, аказваць дзейную дапамогу мясцовым партыйным арганізацыям у прапагандзе марксізма-лэнінізма.

Лічыць неабходным збіраць і сістэматычна публікаваць на старонках друку вопыт лепшых прапагандыстаў, іх заняткі, кансультацыі, лекцыі.

Рэкамендаваць гаркомам, абкомам, крайкомам і ЦК нацкомпартай практыкаваць рэгулярнае скіканне прапагандыстаў і работнікаў друку для абмеркавання асноўных пытанняў прапаганды.

10. Ліквідваць недаацэнку значэння друку як важнейшага зброі марксізма-лэнінізма і ўсесаюзнай трыбуны прапаганды.

Узняць ролю друку ў справе прапаганды марксізма-лэнінізма з гэтай мэтай абавязаць рэдакцыі «Правды», «Красной звезды», «Комсомольской правды», а таксама рэспубліканскіх, краевых і абласных партыйных і комсомольскіх газет сістэматычна змяшчаць на старонках газет артыкулы па тэарэтычных пытаннях марксізма-лэнінізма, кансультацыі, лекцыі лепшых прапагандыстаў, «адказы» на «пытанні» чытачоў. Арганізаваць у складзе рэдакцыі «Правды», «Красной звезды», «Комсомольской правды», а таксама рэспубліканскіх, краевых і абласных партыйных і комсомольскіх газет, аддзелы прапаганды, паставішы на чале іх тэарэтычна падрыхтаваных таварышоў і прыцягнуць да работы ў аддзелах прапаганды рэдакцый лепшых прапагандыстаў.

Лічыць неабходным перабудаваць журнал «Большевик» з тым, каб ён з'яўляўся тэарэтычным органам партыі і ўсесаюзнай кансультацыяй па пытаннях марксізма-лэнінізма, даючы на сваіх старонках адказы і тлумачэнні па цікавых членаў партыі і беспартыйных тэарэтычных і палітычных пытаннях.

Абавязаць Аддзел партыйнай прапаганды і агітацыі ЦК ВКП(б) і Дзяржпалітвыдат забяспечыць выданне папулярных брашур у дапамогу прапагандыстам і асабліва нізавому актыву, які вывучае гісторыю партыі, а таксама распаўсюджаць план выдання дапаможнікаў па гісторыі партыі.

град, 3) Кіеў, 4) Мерск, 5) Ростов, 6) Тбілісі, 7) Баку, 8) Ташкент, 9) Ата-Ата, 10) Новасібірск. Аднагадовыя курсы перападрыхтоўкі прапагандыстаў, арганізаваныя ў гэтых цэнтрах, павінны абслугоўваць не толькі даную вобласць, край, але і сумесныя вобласці, край, рэспублікі. Праграма аднагадовых курсаў прапагандыстаў павінна быць складзена прыстасоўна да праграмы «Ленінскіх курсаў», а задачкі павінны быць пабудаваны так, каб развіваць навыкі прапагандысцкай работы і самастойнага глыбокага вывучэння твораў Маркса і Энгельса, Леніна і Сталіна.

Агульны кантынгент слухачоў усіх аднагадовых курсаў перападрыхтоўкі прапагандыстаў усталяваць у кожнай з 100 дзяржаўных, а таксама, каб у гэтым саставе, прыкладна, палавіну складалі газетныя работнікі.

б) Арганізаваць Вышэйшую школу марксізма-ленінізма пры ЦК ВКП(б) з трохгадовым курсам для падрыхтоўкі высокакваліфікаваных тэарэтычных кадраў партыі.

17. Пабудова выкладання марксісцка-ленінскай тэорыі ў вышэйшых навучальных установах на аснове аднаго года і пачынаючы з кароткага курса гісторыі ВКП(б). У сувязі з гэтым:

а) Узамен самастойных курсаў ленінізма, дыялектычнага і гістарычнага матэрыялізма, увесці ў ВНУ адзіны курс «Асновы марксізма-ленінізма», захаваўшы ў вучэбным плане агульную колькасць гадзін, якія адводзіліся раней на соцыяльна-эканамічныя дысцыпліны. Выкладанне асноў марксісцка-ленінскай тэорыі ў ВНУ павінна пачынацца з вывучэння «Кароткага курса гісторыі ВКП(б)» з адначасовым вывучэннем пераактуальнага марксісцка-ленінскага Ваксінскага тэацыянальна-эканамічна павінна праводзіцца ў адпаведнасці з курсам ВКП(б).

б) Замест цяпер існуючых асобных кафедр дыялектычнага і гістарычнага матэрыялізма, а таксама і гісторыі ВКП(б) стварыць у ВНУ адзіную кафедру марксізма-ленінізма.

в) Ва універсітэтах і інстытутах, дзе ёсць факультэты філасофскія, гістарычныя, літаратурныя, захаваць на гэтых факультэтах выкладанне курса дыялектычнага і гістарычнага матэрыялізма.

г) Даручыць Аддзелу прапаганды і агітацыі ЦК ВКП(б) і Усеагульнаму Камітэту па справах вышэйшай школы падабраць да пачатку вучэбнага года 1939 года ў ВНУ кафедры марксізма-ленінізма і прадставіць іх на агляд ЦК ВКП(б). Прадставіць ЦК нацкомпартай, крайкомам, абкомам і гаркомам ВКП(б) падабраць тэарэтычна падрыхтаваных і палітычна правяраных выкладчыкаў асноў марксізма-ленінізма.

д) Арганізаваць пры Вышэйшай школе марксізма-ленінізма масавыя курсы перападрыхтоўкі выкладчыкаў марксізма-ленінізма для ВНУ.

IV

У мэтах карэннага паліяпнення партыйнага кіравання прапагандай марксізма-ленінізма ЦК ВКП(б) пастанаўляе:

18. Аб'яднаць аддзелы партыйнай прапаганды і агітацыі і аддзелы друку і выдавецтвау ЦК ВКП(б), ЦК нацкомпартай, крайкому і абкому ВКП(б), стварыўшы адзіныя аддзелы прапаганды і агітацыі.

19. Сканцэнтраваць у аддзелах прапаганды і агітацыі ўсю работу па друкаванай і вуснай прапагандзе марксізма-ленінізма і масавай палітычнай агітацыі (партыйная прэса; выданне прапагандысцкай

агітаційній літературі, організації друкування і вуснаї пропаганди марксизма-ленінізма контроль за даними зместам пропагандистська робота, підбір і розміркованні пропагандистських кадрів, політична перепідготовка і надрыхтувка партійних кадрів; організація масової політичної агітації).

У основу роботи аддзелах пропаганды і агітацыі пакладзі практычнае правядзенне ў жыцце гэтага рашэння ЦК ВКП(б).

20. Для ўзняцця якасці прапаганды марксизма-ленінізма лічыць **неабходным, каб у справе прапаганды партарганізацыі** апрацяся падатей, як праціта, на кожным выважкі ад усякай іншай работы та варышоу, якія могуць павялічыць прысваенне сабе гэтай рабоце і нястомна павышаць сваю гэрэтычную і прапагандыстскую кваліфікацыю.

У сувязі з гэтым даручыць абкомам і крайкомам ВКП(б) падарэць левых прапагандыстаў на пастаянную прапагандыстскую работу.

21. Работнікі аддзелаў прапаганды і агітацыі павінны падбірацца партарганамі з ліку найбольш кваліфікаваных прапагандыстаў-прафесіяналаў і партыйных літаратараў.

У саставе аддзелаў прапаганды і агітацыі ЦК ВКП(б), ЦК нацкомпартий абкомам, крайкомам і гаркомам ВКП(б) павінны быць **арганізаваны лектарскія групы.**

22. У сувязі з тым, што скарачэнне колькасці гурткоў, а таксама партыйных кзочэтаў на прадпрыемствах і ва ўстановах вызваліць частку прапагандыстскіх работнікаў у гарадах, прапанаваць абкомам, крайкомам і ЦК нацкомпартий перамясціць найбольш надрыхтаваных з ліку гэтых работнікаў для ўзмацнення прапагандыстскай работы **у сельскія раёны.**

23. Прапанаваць існуючыя кулгарты і гаркомам і крайкомам партый у аддзелы прапаганды і агітацыі. Лічыць **неабходным стварэнне аддзелаў прапаганды і агітацыі таксама і ў тых райкомах, дзе ў сучасны момант няма кулгарты.** Устаноўце, што стварэнне аддзелаў прапаганды і агітацыі ў райкомах партый **дазваляецца ЦК ВКП(б)** для кожнага раёна павольна па меры падбору кваліфікаваных работнікаў на ірадстаўленню абкомам, крайкомам, ЦК нацкомпартий.

Уключаць у састав аддзелаў прапаганды і агітацыі гаркомам, райкомам партый гарадскія і раённыя партыйныя кабінеты з тым, каб гэтыя партыйныя кабінеты аддзяліліся ад месцамі заадамыкаў аддзелаў прапаганды і агітацыі.

24. Устаноўце, што загадчыкі аддзелаў прапаганды і агітацыі **абкомам, гаркомам, ЦК нацкомпартий, адрайкомам, гаркомам і райкомам партый ацверджаюцца ЦК ВКП(б), а ўсе астатнія аддзельныя работнікі аддзелаў прапаганды і агітацыі гэтых камітэтаў зацверджаюцца бюро абкомам, крайкомам і ЦК нацкомпартий.**

Абавязань абкомы, крайкомы, ЦК нацкомпартий у двухмесячны тэрмін пачынаюць падабраць і зацвердзіць работнікаў аддзелаў прапаганды і агітацыі.

25. З прычыны цеснай сувязі работ Інстытута Маркса-Энгельса-Леніна з прапагандай марксизма-ленінізма, лічыць **неабходным перадаць Інстытут Маркса-Энгельса-Леніна ў веданне Аддзела прапаганды і агітацыі ЦК ВКП(б).**

26. ЦК ВКП(б) абавязвае ўсе партыйныя камітэты сур'ёзна заадамыка прапаганды марксизма-ленінізма—кроўнай справай большаві-

кан партыі. Камітэты партыі абавязаны кіраваць сиравай прапаганды па сутнасці, глыбока ўнікаючы ў яе змест. Абкомы, краінкомы і ЦК нацкомпаргый павінны ўзяць у свае рукі кіраўніцтва перабудовы ўсёй справы арганізацыі прапаганды марксізма-ленінізма ў адпаведнасці з гэтай пастановай.

Указваючы ўсім партыйным арганізацыям, што перабудова ўсёй справы партыйнай прапаганды ў духу гэтага рашэння ЦК патрабуе ад партыйных органаў асаблівай увагі і клопату, ЦК папярэджае партарганізацыі ад неабяснечна механічна-фармальнага падыходу да перабудовы прапаганды, ад якіх-бы там ні было спроб агульнага ахайвання ўсяго мінулага вопыту прапагандысцкай работы.

У мэтах палепшэння кіраўніцтва сиравай партыйнай прапаганды ўсталяваць, што ў кожным гаркоме, абкоме, краінкоме і ЦК нацкомпаргый павінен быць спецыяльны сакратар, які б займаўся выключна пытаннямі арганізацыі і зместу прапаганды і агітацыі.

* * *

ЦК ВКП(б) прапануе райкомам, гаркомам, абкомам, краінкомам і ЦК нацкомпаргый растлумачыць гэта рашэнне партыйнаму актыву і ўсім членам партыі.

ЦК ВКП(б) падкрэслівае, што выхад у свет «Гісторыі Усесаюзнай камуністычнай партыі (большэвікоў)» павінен стаць пачаткам павароту нашых кадраў партыйных, камсамольскіх, савецкіх, профсаюзных, гаспадарчых, культурных работнікаў, кадраў усёй савецкай інтэлігенцыі,—да ліквідацыі сваёй тэарэтычнай адсталасці.

«Кароткі курс гісторыі ВКП(б)» кладзе пачатак новаму магутнаму ідэйна-палітычнаму уздыму ў жыцці нашай партыі і савецкага народа.

Авалюдаваючы тэорыяй марксізма-ленінізма, якая ўзбройвае веданнем законаў грамадскага развіцця, нашы кадры стануць сапраўды пераможцамі і яшчэ больш плытка павядуць пад сцягам гэтай тэорыі, пад кіраўніцтвам партыі Леніна-Сталіна ўвесь савецкі народ да перамогі камунізма.

4 лістапада 1938 года.

Велізарнейшая ўрачыстасць народа

Першага студзеня 1939 года спаўняецца дваццаць год з часу заснавання Беларускай Савецкай Соцыялістычнай Рэспублікі. Працоўныя Савецкай Беларусі сустракаюць гэту гістарычную дату, як велізарнейшую ўрачыстасць народа, яго выключныя перамогі, радасці, дасягненні.

Цяжка вызначыць усю тую гіганцкую творчую работу, праведзеную працоўнымі масамі БССР пад кіраўніцтвам партыі Леніна — Сталіна, у выніку якой краіна наша кавчаткова і беспаларотна пера-стала быць жабрацкай, глухой і забытай калоніяй былой імператарскай Расіі; работу, у выніку якой беларускі працоўны, былы «ту-танішні» чалавек, былы «і-ляшук», стаў чалавекам сацыялістычнага грамадства, грамадзянінам сацыялістычнай дзяржавы, якая ўпершыню у гісторыі ажыццяўляе права чалавеча і грамадзянска, будаўніка сваёй савецкай дзяржаўнасці.

Сапраўды дзіву варты шлях, пройдзены беларускімі працоўнымі за гэтыя дваццаць год існавання БССР. Ад мізэрных, поўсаматужных міністэрань, якія славіліся звырынаным эксплуатацыям, пагагоўнай рабо-тай, да буннейшых сацыялістычных фабрык і заводаў — такі шлях на-шай прамысловасці.

Ад вузкай, худой і убогай палоскі селяніна бедняка і сярэдняка да ісабсяжных прастораў квітнеючай класнай зямлі, ад старажытнай сялі і такой-жа старажытнай бараны да трактара і камбайна — такі шлях нашай сацыялістычнай сельскай гаспадаркі.

Ад старой і рэдкай школы з такой-жа старой «арамудрацю» да дзесяткаў вышэйшых навучальных устаноў, сярэдніх школ, Акадэмі Навук, тэатраў, кіно, незлічоных клубав, выданняў соцска-газет, тысяч кніг і т. д. і т. п. — такі шлях беларускага працоўнага ў будаўніцтве магутнай культуры, нацыянальнай на форме, сацыялістыч-най па змесце.

Беларускі народ мае за сабою стагоддзі цяжкага і мінулага. Вы-ключна непрыглядна яно. Соцыяльны і нацыянальны гнет, здзекі з боку прыгнятальнікаў польскіх памешчыкаў, польскай шляхты, пра-следаванні з боку рускага царызма, а ў самыя нядзўнія года — імпе-рыялістычная вайна, крывавыя набегі канцэраўскіх і белапольскіх аку-пантаў — усё гэта не магло прайсці бясплодно для народа, для яго культурнага і гаспадарчага жыцця.

Хіба можна было гаварыць аб шчаслівым і радасным жыцці там, дзе з нечалавечымі цяжкасцямі прыходзілася адваджаць чорствы ка-

валак хтэў, каб не памерці з голаду. Убогі была сялянская зямля, суровы панскія лясы, сумны спрадвеку непраходны балоты. Усе лепшае, што было на беларускай зямлі—урадлівыя нвы, сытыя палы, прыгожыя і стройныя лясы, багатыя рыбныя азёры і рэкі—усе гэта было спакон веку здобыткам памешчыка і куліка. Нясчання верасковыя палі, бедныя забалочаныя пасвішчы, асака і сціх на бабошчых рачулках даставаліся ва ўдзел беларускім селяніну. І надзва, што мох ды мякіна, кара ды лебяды былі частымі гасцямі ў больш чым м зерным ужытку беларускага селяніна. Адсюль незлічоныя хваробы, трахома, калтун, усялякія балотныя ліхаманкі, сухоты. Адсюль выключная смяротнасць насельніцтва, асабліва дзіцячага.

Ліба можна было гаварыць аб культуры, аб росце яе, калі сама беларуская мова лічылася мовай «простага» народа, мовай зніжанага сялянскай. Ды і не мовай. Афідэяльна гэтак звалі гаворкаў. Гэта мова была пад забаронай, на ёй нельга было друкаваць кнігі, газеты, сю нельга было карыстацца ў афіцыйных выступленнях.

Стагоддзі цяжкіх іспытаў не зламалі мужнасці народа, не зламалі яго волі да барацьбы за сваю лепшую будучыню, да барацьбы за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне. У гістарычным мінулым народа мы маем не мілья гераічных учынкаў, якіх павялічы мужнасці барацьбы народа і супроць нямецкіх псоў-рыцараў, і супроць літоўцаў, і супроць спрадвечных ворагаў-прыяцеляў і каваліў Польшчы, і галоўна на гэту сялянскую пастаноўку ў смяротным становішчы, калі беларускі народ разам з брацкім рускім і ўкраінскім апаганіліся ўмацаваўся супроць польскіх захватчыкаў, панаў і мільянаў. Рад гэтых выступленняў маем мы і супроць рускага царызма.

Але сапраўднае і канчатковае вызваленне беларускага народа ад сацыяльнага і нацыянальнага гнету прынеслі Вялікая Кастрычніцкая рэвалюцыя, якая разнаводзіла народ і свабоднаму імператарскаму Расіі, да гэтаму зручвала буйную «турму народаў». Толькі пры данамозе гераічнага рускага народа, толькі пад кіраваннем масавага камуністычнай партыі, партыі Сталіна—Сталіна, беларускі народ змог скінуць з сябе адвечнае рабства, канчаткова і беспаваротна расправіцца са сваімі прыгнятаўнікамі і гняццёўнікамі. Чэшныя сыны народа, чэшныя большэвікі—ленінцы-сталінцы дапамагалі рабочаму класу і селянству Беларусі, кіравалі іх рэвалюцыйнай барацьбой. Міхалі Ракіцкі, Фрунзе доўгі час—да і пасля рэвалюцыі—працаваў у межах Беларусі. Разам з тав. Мясніковым тав. Фрунзе ўзначальваў барацьбу са старажытнага заходняга фронту супроць урада Керэнскага, вернага агента заходне-еўрапейскай буржуазіі. Пад кіраўніцтвам тав. Фрунзе адбылася ў Менску Совецкая Рабочая Дэпутатка, праводзіла велізарную рэвалюцыйную работу сярод працоўных мас сялянства. Ім-жа праводзіла вялікая работа па ўладкаванні і болей-вышэй радю мясцовыя партыйныя арганізацыі, акадэмія так званая «аб'яднанка», праводзіла рашучую барацьбу з меншэвікамі, якія выкрывалі, як здраднікі рабочай справы, здраднікі рэвалюцыі.

Велізарная работа была праведзена бліжэйшымі другам і сратнікам таварышам Сталіна—Мазарам Мазесевічам Кагаловічам у Гомелі. Над яго кіраўніцтвам Гомельскі Совец Рабочых Дэпутатаў узяў у свае рукі ўладу і гэтым забяспечыў перамогу працоўных на адным з важнейшых участкаў прыфрантовай паласы.

У работах першага ўсебеларускага з'езда саветаў прымаі непасрэдна ўдзел бліжэйшы сратнік Леніна і Сталіна—Якаў Міхайлавіч Свердлов, які паводле характарыстыкі Леніна «... заўсёды прымаючы

удзел у барацьбе, ніколі не атрываўся ад мас... умеў выпрацаваць у сабе не толькі любімага рабочымі правадыра, не толькі правадыра, які шырэй усяго і болей усяго ведаў практыку, але і арганізатара **перадавых пролетарыяў** *).

У красавіку 1919 года прыязджаў у Беларусь і Міхал Іванавіч Калінін. Гэта было ў той момант, калі польскія паны, нацкоўваемы імперыялістычнай Антантан, пачалі наступленне на Савецкую Беларусь, імкнучыся ператварыць яе ў сваю калонію. І тады тав. Калінін запэўніў рабочых і працоўных сялян Беларусі, што ў барацьбе супроць беланалікаў беларускі народ не застанеца адзіночым і будзе падтрыман **усёй сілай астатніх брацкіх савецкіх рэспублік**.

Выпрабаваныя большэвікі-леніны-сталіны арганізавалі дзейную дапамогу рускага народа беларускім працоўным у самыя цяжкія дні, калі рыхтаваліся беланольскія авантуры, калі беларускія нацыяналісты таіна і яўна распрадавалі інтарэсы беларускага народа, рыхтавалі народу старое капіталістычнае ярмо і ў лавенскай угодлівасці перад сваімі польскімі і германскімі гаспадарамі гатовы былі прадаць **у вечную кабалу рабочых і сялян Беларусі**.

У барацьбе з нацдэмаўскімі, нацыянал-фашысцкімі здраднікамі і бандытамі велізарненую дапамогу беларускаму народу аказваюць гаварышчы Ленін і Сталін. Іосіф Вісарыянавіч воль што гаварыў аб ролі **нацыяналістычных «рад» і «урадаў» тыпу БНР**:

«Некаторыя рысуюць барацьбу ўскраінных «урадаў» як барацьбу за нацыянальнае вызваленне супроць «бяздушнага цэнтралізма» савецкай улады. Але гэта няверна. Ні адна ўлада ў свеце не дапускала такога шырокага дэцэнтралізма, ні адзін урад у свеце не прадастаўляў народам такія пачаткі нацыянальнай свабоды, як савецкая ўлада ў Расіі. Барацьба ўскраінных «урадаў» была і застаецца барацьбай буржуазнай контррэвалюцыі супроць соцыялізма. Нацыяналісты сцяг прышмільваецца да спробы толькі для абману мас, як папулярны сцяг, зручны для прыкрыцця контррэвалюцыйных замыслаў нацыянальнай буржуазіі» (Сталін, «Кастрычніцкая рэвалюцыя і нацыянальнае пытанне»).

Беларускія нацыяналісты душой і целам прадавалі сваім польскім гаспадарам, непарывна звязаліся з Польшчай памешчыкаў і магнатаў. Воль чаму яны з'яўляліся злымі ворагамі беларускага народа. Воль чаму прадавалі яны яго інтарэсы ў годы грамадзянскай вайны і шмат пазней у жудасныя, агідныя злачынствы супроць рабочых і сялян, спеўшыся з трацкіска-бухарынскімі бандытамі, са шпіенамі, дыверсантамі і іншымі псамі з **фашысцкай падваротні**.

Іосіф Вісарыянавіч Сталін асабіста не раз выяўляў буржуазнае **нутро нацыяналістаў, іх здрадніцкую ролю і на Беларусі**.

Іосіф Вісарыянавіч Сталін з'яўляецца сапраўдным аніцытарам стварэння Беларускай Савецкай соцыялістычнай Рэспублікі. На яго ініцыятыву на VI агульнай партыйнай канферэнцыі Заходняй вобласці 30 снежня 1918 года было пастаўлена і вырашана пытанне аб стварэнні БССР, і беларускія працоўныя ўвершыняю ў гісторыі свайго існавання атрымалі дзяржаўнасць, дзяржаўнасць савецкую, соцыялістычную.

Падтрымка і дапамога з боку рускага народа, з боку ўсёй дружнай сям'і народаў Савецкага Саюза, незлабная увага да патрэб і запытаў рэспублікі і яе народаў з боку Іосіфа Вісарыянавіча Сталіна, кі-

*) Ленін, том XXIV, стар. 81.

раўніцтва камуністычнай партыі, прав. і лев. праяўленне ленинска-сталінскай нацыянальнай палітыкі. — Усе гэта забяспечыла паспяховы тэападарчы і культурны рост краіны, рост матэрыяльнага добрабыту працоўных мас.

Амаль нанова створана наша прамысловасць. Дзесяткі буйнейшых прадпрыемстваў вырастаюць за апошнія год, асабліва за апошні год двух сталінскіх пяцігодак. Тут можна ўказаць на такія прадпрыемствы, як Беларэс, Баўруйскі дрэвапрацоўчы камбінат, Крычаўскі цэментны завод, Магілёўская цюквальная фабрыка, буйнейшая тэкстыльная прадпрыемства Віцебска і Оршы, Гомельскі шклозавод і т. д. Створана буйная металургічная прамысловасць, машына- і станкабудаванне, вытворчасць сельскагаспадарчых машын. За апошні год створана буйная хімічная прамысловасць і торфапрамысловасць. Старыя прамысловыя прадпрыемствы рэканструяваны, асабліва машына- і станкабудаванне, расшыраны, і ў іх не пазнаць былых поўсаматужных манастэраў, дзе дарэволюцыйныя рабочыя выматвалі свае сілы, сьлёзы і кроў у бяспрыдатнай, катаржнай працы.

На неабсяжных палях квітнеюць багатыя калгасныя ўраджаі. Машыны, трактары, камбайны дзесяткі і сотні тысяч самых рознастайных машын працуюць на калгаснай зямлі. З года ў год расце паадарочнасць нашай зямлі, павялічваецца ўраджайнасць. На месцы былых непраходных балот, прыстанішчах дзікай птушкі і звера, каласіцца цяпер залатая пшаніца, авес, шумяць прыгожыя каліны, зелянеюць бульбяныя палі.

Адпала ў нябыт старая беларуская вёска з пакаёвымі халупкамі, спаручнымі садамі і стрэхамі, з непраходнымі ад грады вуліцамі, з мядзевымі галубамі, з непраходнымі дарогамі, з закаменелым бытам, з панюскім ладом, з бабамі, неспрымальнаю, забігасцю, з курнаю лучынай, з сумнай песняй, з хмельным чадам.

Нават выгляд вёскі змяніўся, на-новому выглядзе вёскі пачаўся. Не ўбачыш крыж званіцы на вуліцы. Новыя школы, клубы, бальныя, асабліва медыцынскія і калгасныя будынкі самымі лепшымі пераходамі. Электрычная лямпачка — не рэдкасць у калгасным доме. У гэтым доме не ўбачыш спаручных дзедаўскіх палатнаў, яны ўступілі месца ікебанаму дэкару прыгожым, чыстым і зручным. Тут-жа прымацаваны вёскае крэсла, дэрава шэф, выдатная каліпка, з месца дзедаўскага «халюпа». У такім доме не лішняе месца патэраў, швейнай машыне, веласіпеду. У такім калгасе не лішняе месца грузаў, легкавых машын. Хіба мала такіх калгасаў у нашай рэспубліцы? Хіба мала ў нас такіх калгасаў, дзе на дом прыходзіцца па дзве, па тры газеты, дзе калгаснікі маюць уласныя бібліятэкі і творамі класікаў марксізма-ленінізма?

Разам з ростам краіны, з ростам яе матэрыяльнага добрабыту мы бачым сапраўдны росквіт яе культуры, яе мастацтва. Акадэмія Н. вук, вышэйшыя навучальныя установы, пачаўшая пісьменнасць народа, стварэнне сваіх тэатраў, мастацтва, літаратуры, росквіт самадзейнага мастацтва сярод шырокіх працоўных мас. Вось вынік дваццаці год лаванія савецкай улады ў краіне, вынік членарэформаў заўсёды хастрычлівага рэволюцыйнага, якая развіваецца чалавек, дае яму ўсе магчымасці для найбольш поўнага выяўлення ўсіх яго сіл і здольнасцей, для найбольш разумнага, радаснага і поўнаценнага жыцця.

Шчаслівым і радасным стала жыццё беларускага працоўнага. Шчаслівым і радасным стала праца, праца сацыялістычная якая вылучыла

падковасць» і ніякія фокусы нашых знешніх ворагаў не маглі засцігнуць нас знянацку».

Мацаванне магучасць нашай краіны, праяўляць сапраўдную болей-ціжлівую пільнасць, бязлітасна выкарыстоўваць ворагаў народа, правадзіць суровую барацьбу з усімі нашымі непаладкамі і недачотамі, аказваць выключную увагу да патрэб і запатрабаванняў нашай слаўнай Чырвонай Арміі—вось тыя практычныя справы, якімі мы павінны адказаць на словы таварыша Сталіна.

Савецкая Беларусь—баявы фарпост Савецкага Саюза на захадзе. І працоўная Беларусь, у выпадку мадэльнай спробы ворагаў пасягнуць на недатыкальныя рубяжы нашай радзімы, як адзін прымуць рашэнне, сфармуляванае таварышом Молатавым:

«Мы адкажам на кожны удар падвойным і патройным ударам на падпальшчыках і правакатарах вайны.

Хто захоча ўпэўніцца ў тым, наколькі гэтыя сілы моцныя і магутны—няхай паспрабуе».

Мы пакажам ворагу сапраўдныя савецкія «ягадкі», аб якіх так пераганялі малявічна нажомі і паблём японскім самураям пачаў сталінскі народ тав. Варашылаў.

Няхай-жа жыве гераічны беларускі народ і яго савецкая сацыялістычная рэспубліка!

Няхай жыве сталінская дружба народаў!

Няхай жыве камуністычная партыя—кіраўнік нашых перамог і дасягненняў!

Няхай жыве арганізатар БССР, правадыр слаўнай камуністычнай партыі, любімы настаўнік і друг беларускага народа—Іосіф Вясарыонавіч Сталін!

Н. Грэкова

Старшыня Вярхоўнага Савета БССР
Сакратар ЦК КП(б)Б.

Пад сцягам Сталінскай Канстытуцыі

Два годы назад—5 снежня 1936 года—Надзвычайны VIII Усе-саюзнаы З'езд Саветаў прыняў па дакладу нашага правадыра і на-ступніка таварыша Сталіна новую Канстытуцыю СССР, якая ўвай-шла ў гісторыю пад імем яе вялікага тварца.

Сталінская Канстытуцыя! У гэтых двух словах выражаецца ўся веліч перажываемай намі эпохі—эпохі пераможнага сацыялізма ў СССР.

На ўвесь свет яркі, радасна прагучэлі пераможныя словы гіста-рычнага даклада таварыша Сталіна аб праекце новай Канстытуцыі Саюза ССР.

Сталінскі даклад і новая Сталінская Канстытуцыя падагучалі су-светна гістарычныя вынікі большэвіцкай барацьбы народаў СССР за камунізм.

У гэтых найвялікшых дакументах атрымані поўнае адлюстраванне сусветна-гістарычных перамоў сацыялізма ў Савецкім Саюзе, тры-умф разгорнутага сацыялістычнага дэмакратызма і росквіту культур-нага, заможнага і шчаслівага жыцця працоўных СССР.

Сталінскі даклад і Сталінская Канстытуцыя аб'явілі тое, што ўжо заваявалі і здабыта народамі нашай краіны: перамогу сацыя-лізма, ажыццяўленне гарантаваных прэу свабоднага чалавека і гра-мадзяніна СССР, права на працу, права на асвету, права на адпачы-нак, поўную роўнасць усіх грамадзян, незалежна ад іх нацыяналь-насці і расы. Усе гэтыя правы грамадзян сацыялістычнай краіны не толькі абвешчаны, яны гарантаваны законам.

Толькі ў нашай краіне працоўныя масы, кіруючыя ленінска-сталін-скія партыя і нашым любімым правадыром таварышом Сталіным, здолелі ажыццявіць тое, аб чым марылі лепшыя прадстаўнікі пера-давога чалавецтва, аб чым марыць усё прагрэсывае чалавецтва ў ба-раньбе за вызваленне ад капіталістычнай кабалы і варварства кры-вавага фашызма.

У кастрычніку 1917 года рабочы клас нашай краіны ў саюзе з бяднейшым сялянствам, пад кіраўніцтвам партыі большэвікоў, пад непасрэдным кіраўніцтвам Леніна—Сталіна, зверглі панаванне па-мешчыкаў і капіталістаў, узялі ўладу ў свае рукі і ўстанавілі дыкта-туру пролетарыята. Гэтымі заваяванымі сусветна-гістарычнага значэння адкрыта новая паласа, новая эра ў гісторыі чалавецтва.

15 лістапада 1917 года рабочы клас, працоўныя нашай краіны, атрымалі за подпісамі Леніна і Сталіна велізарнае значэння дакумент—«Дэкларацыю праў народаў Расіі».

24 (11) студзеня 1918 года на III Усерасійскім З'ездзе Саветаў была прынята прапанаваная Леніным і Сталіным «Дэкларацыя праў працоўнага і эксплуатаемага народа», якая абвясніла «знішчэнне усякай эксплуатацыі чалавека чалавекам, поўнае ўстраненне падзелу грамадства на класы, бяспаснае паддаўленне эксплуатацару, ўстаўленне **соцыялістычнай арганізацыі грамадства**».

10 ліпеня 1918 года V Усерасійскі З'езд Саветаў прымае выпрацаваную таварышом Сталіным Канстытуцыю Расійскай Савецкай **Федэратыўнай Соцыялістычнай Рэспублікі**.

У гэтай Канстытуцыі было запісана, што заваяваная ўлада з'яўляецца здабыткам рабочага класа і ўсіх працоўных Савецкай краіны.

Значэнне гэтай Канстытуцыі велізарна. Яна ўзімала працоўных нашай краіны на барацьбу пад кіраўніцтвам рабочага класа і яго партыі, заклікала да рэвалюцыйна-вызваленчай барацьбы прыгнечаныя народы каланіяльных краін.

І на ўзор гэтай, на сутнасці, першай разгорнутай канстытуцыі РСФСР, была пабудавана Канстытуцыя Беларускай Савецкай **Соцыялістычнай Рэспублікі, прынятая 4 лютага 1919 г.**

Наступным этапам з'яўлення стварэнне першай Канстытуцыі Саюза Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік. Гэта першая Канстытуцыя СССР была прынята на II З'ездзе Саветаў у 1924 годзе. Яна адлюстроўвала велізарныя перамогі, заваяваныя за гэты перыяд рабочым класам і ўсімі працоўнымі Савецкай краіны пад кіраўніцтвам **большэвіцкай партыі**.

Яшчэ на X з'ездзе партыі Ленін і Сталін указвалі, што без магутнага саюза савецкіх рэспублік, без іх згуртавання ў адзіную вядуча-гаспадарчую сілу немагчыма ўстаць супроць аб'яднаных сіл імперыялізма. Правадыры партыі ўказвалі на жыццёвую неабходнасць больш шчыльнага згуртавання народаў савецкай краіны, на неабходнасць для дзяржаўнага саюза, утварэння адзінай савецкай **соцыялістычнай дзяржавы**.

30 снежня 1922 года адбыўся I Усесаюзны з'езд Саветаў, на якім па прапанове Леніна і Сталіна была абвешчана дэкларацыя аб утварэнні Саюза Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік, у які ўвайшлі ўжо існавалыя тады частыя рэспублікі: РСФСР, УССР, БССР і ЗСФСР.

На Надзвычайным VIII Усесаюзным З'ездзе Саветаў таварыш Сталін у сваім дакладзе аб праекце Канстытуцыі падвёў вынікі гэральцкай барацьбы працоўных мас Савецкай краіны за перыяд з 1924 па 1936 год.

Характарызуючы змены, якія адбыліся за гэты перыяд у нашай краіне, таварыш Сталін зрабіў вывад, што мы маем поўную перамогу **соцыялістычнага грамадства**. Ажыццёвыя прынцыпы **соцыялізма**: ад кожнага па яго здольнасцях, кожнаму па яго працы. Змены, якія ўтварыліся ва ўсім ладзе Савецкай краіны—у галіне эканамічных, класавых і палітычных адносін—прадыктавалі неабходнасць змены **канстытуцыі**.

Такім чынам, наша новая Канстытуцыя, названая савецкім народам **Сталінскай Канстытуцыяй**, з'яўляецца вынікам гераічнай барацьбы працоўных мас пад кіраўніцтвам партыі **Леніна—Сталіна**.

Таварыш Сталін у сваім дакладзе аб праекце Канстытуцыі зрабіў

марксіска-ленінскую ацэнку соцыялістычнага пераўтварэння нашай краіны.

У чым заключаецца гэта пераўтварэнне?

Знішчаны эксплуатацыйныя класы, перамагла сацыялістычная сістэма ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі.

Расія з краіны адстатаў, жабрацкай ператварылася ў краіну перадавой індустрыі, у магутнейшую сацыялістычную індустрыяльную дзяржаву.

Прамысловая і традыцыйная СССР, у параўнанні з даваенным узроўнем, павялічылася ў 7 раз.

Знішчана эксплуатацыя чалавека чалавекам. Грамадскія адносіны, сацыялістычны ўласнасць на сродкі вытворчасці зацвердзілася, як непарушная аснова соцыялістычнага ладу. У выніку назаўсёды зніклі крызіс, гатэцкае, беспрэцэдадентнае стварэнне ўмовы для заможнага, культурнага жыцця ўсіх членаў савецкага грамадства.

Разам з карэннымі зменамі ў эканоміцы краіны змянілася і класавая структура нашага савецкага грамадства.

Класы памешчыцкай і буйнай імперыялістычнай буржуазіі былі ліквідаваны вялікай Кастрычніцкай Сацыялістычнай рэвалюцыяй.

За год сацыялістычнага будаўніцтва ліквідаваны ўсе эксплуатацыйныя элементы—капіталісты, купцы, кулакі, спекулянты.

Працоўная СССР рабочая, сялянская, інтэлігентная глыбока змянілася за год сацыялістычнага будаўніцтва.

Савецкі рабочы клас і савецкае сялянства—зусім новыя класы, якіх яшчэ не ведала гісторыя чалавецтва. Гэта свабодныя класы, якія не ведаюць эксплуатацыі. Гэта—гаспадары Савецкай краіны.

Змянілася і інтэлігенцыя нашай краіны. У масе сваёй яна выйшла з рабочага і сялянскага асяроддзя. Яна служыць не капіталістам, як гэта было да Кастрычніцкай рэвалюцыі, а сацыялізму.

«Такім чынам, сціраюцца класавыя грані паміж працоўнымі СССР, знікае старая класавая выключнасць. Надаюць і сціраюцца эканамічныя і палітычныя супярэчнасці паміж рабочымі, сялянамі і інтэлігенцыяй. Стварылася аснова маральна-палітычнага адзінства грамадства» («Кароткі курс гісторыі ВКП(б)», стар. 325).

Усе гэтыя глыбокія змены ў жыцці нашай краіны атрымалі сваё выражэнне ў новай Сталінскай Канстытуцыі СССР.

Маральна-палітычнае адзінства савецкага народа, аб якім гаварыў тав. Молатаў у сваёй гістарычнай прамове, прысвечанай дваццацігоддзю Кастрычніцкай рэвалюцыі, атрымала новае блискучае пацвярджэнне ў выбарах вышэйшых органаў Савецкага Саюза, саюзных і аўтаномных савецкіх рэспублік, на аснове самай дэмакратычнай у свеце Сталінскай Канстытуцыі.

Выбары выніліся ў магутную дэманстрацыю непакіснанай дружбы народаў СССР. Сталінскі блок камуністаў і беспартыйных атрымаў поўную перамогу.

Гэта быў трыумф партыі большэвікоў.

Гэта была велізарная перамога сусветнага камунізма, бо вынікі выбараў у СССР паказалі працоўныя масы ўсіх краін на далейшую барацьбу з фашызмам.

Сталінская Канстытуцыя забяспечыла наш савецкі народ на барацьбу за дацягненне новых поспехаў у на ўсіх участках сацыялістычнага

будаўніцтва, на барацьбу за новыя перамогі ва ўсіх галінах культуры, тэхнікі, навукі.

У 1938 годзе народы СССР адзначылі 21 гадавіну Вялікай Канстытуцыйнай рэвалюцыі, як свята велізарнейшых перамог сацыялізма.

Гэты год характэрны далейшым развіццём нашай краіны па шляху барацьбы за завяршэнне будаўніцтва сацыялістычнага грамадства і паступовага пераходу да грамадства камуністычнага. Сутнасцю гэтага пераходу з'яўляецца спіранне грамадства на разумовы і фізічнай працай праз укараненне ва ўсіх галінах гаспадаркі новых, стаханавых метадаў працы.

У СССР існуе сапраўдны, да канца паслядоўны, сацыялістычны дэмакратызм, якога яшчэ не ведала гісторыя чалавецтва.

«Дэкларацыя незалежнасці США» 1776 года, французская буржуазная «Дэкларацыя прав чалавека і грамадзяніна» 1789 года і ратныя буржуазныя канстытуцыйныя акты, упрыгожаныя абяцаннямі «свабоды, роўнасці і брацтва», вельмі хутка выявілі ўсё сваю фальш і ліцамер'е, бо працоўныя масы капіталістычных краін на-ранейшаму знесмагаюць пад ярмом эксплуатацый.

У фашысцкіх краінах ад канстытуцый і законнасцей наогул нічога не засталася. Там пануе ў самай цынічнай і непрыкрытай форме поўнае самавольства кіруючай верхавінкі, якая палірае не толькі палітычныя правы, але і элементарныя ўяўленні аб правілах агульнажыцця.

Палітыка зверскага шавінізму, жорсткае лагровы, рэзідэнцыйны і тэрорыстычны, бандыцкі кантакты на слабыя народы востра савідуе рысы фашызма, які ўваскрэсіў самыя змрочныя старонкі варварскага сярэднявечжа.

Толькі ў СССР таржаствуе сапраўдная дэмакратыя.

Наша савецкая сацыялістычная дэмакратыя заснавана на тым, што самі працоўныя з'яўляюцца гаспадарамі сваёй краіны, будуюць свой лёс пад кіраўніцтвам партыі Леніна—Сталіна, як перадавога атрада працоўных.

Працоўныя масы СССР маюць права на працу, права на адпачынак, права на асвету, права на матэрыяльнае забеспячэнне ў старасці—правы, аб якіх марылі лепшыя прадстаўнікі чалавецтва, за ажыццяўленне якіх змагаліся і змагаюцца працоўныя масы капіталістычных краін пад сцягам вяліката вучэння Маркса—Энгельса Леніна—Сталіна.

Узяць хоць-бы права на асвету. У 1914 годзе ў пачатковых і сярэдніх школах царскай Расіі навучалася 8 мільёнаў чалавек. У нашай савецкай сярэдняй школе навучаецца цяпер 33 мільёны. У нашых вышэйшых навучальных установах студэнтаў амаль столькі, колькі іх ва ўсёй Еўропе.

Вучнёўская моладзь капіталістычных краін асуджана на беспрасветную будучыню, на непрыгляднае сучаснае. Вось што пісала студэнтка Варшаўскага ўніверсітэта, якая вымушана была пакончыць жыццё самагубствам з-за адсутнасці сродкаў для жыцця: «Паміраю, не магу жыць, не магу перамагчы перашкоды. Хацела вучыцца, хацела быць карысным членам грамадства, але грамадства мяне адвяргае». Якое грамадства? Грамадства эксплуатацый, грамадства фашысцкай Польшчы! Яна просіць у тэбме: «Кап і цыць адна будзе мала, каб мяне забіць, то прашу паскорыць смерць».

Зусім іншае ў нас, у Савецкім Саюзе. Шматмільённая армія шчасліван, радаснай моладзі акалідвае вяршынямі навукі, тэхнікі, мастацтва на карысць сваёй вялікай радзімы.

Аб сурным росце палітычнага і культурнага ўзроўню нашай савецкай моладзі, вяршычагай Вярхоўнай Кастрычніцкай Соцыялістычнай рэвалюцыі, сведчыць ужо той факт, што сярод дэпутатаў Вярхоўнага Савета СССР п'яцідзесяці 13-дзятых да 20-гадовага ўзросту і 87 да 25-гадовага, сярод дэпутатаў Вярхоўнага Савета БССР — 4 дэпутаты да 20-гадовага і 38 да 25-гадовага ўзросту.

Хіба можа быць што-небудзь падобнае ў капіталістычных краінах?

Толькі вялікая партыя Ленін—Сталін можа ствараць шчаслівае і радаснае жыццё для нашай моладзі.

Жанчыны ў Савецкім Саюзе — роўнапраўныя грам. і літ., актыўны будаўнікі соцыялістычнага грамадства.

Няма тах і галін і нашай гаспадаркі, дзе-б жончыны не з'яўляліся роўнапраўным членам калектыву савецкіх работнікаў.

Няма такой ступені гераізму, якой не дасягнула-б савецкая жанчына.

Сярод дэпутатаў Вярхоўнага Савета СССР — 187 жанчын. У Вярхоўны Савет БССР абрана 67 жанчын.

Ні адзін буржуазны парламент ніколі не бачыў нічога падобнага.

Ленін пісаў: «Ва ўсіх цывілізаваных краінах, нават самых перадавых, становіцца жанчыны такое, што падарма іх называюць хатнімі работніцамі». Толькі ў нашай краіне жанчыны з'яўляюцца пачынаючымі гаспадарамі. Яны акружаны банкаўскімі клопатамі вялікага Сталіна, яны нароўні з мужчынамі прымаюць удзел у кіраванні дзяржавай ва ўсіх галінах гаспадарства і культурнага будаўніцтва.

Хто не ведае слаўных гераінь-дэткаў Ватеніну Грызадубаву, Паліну Осіпенка, Марыну Раскову і сотні іменаў падобных выдатных жанчын, сталінскіх пітомцаў, народных любімацаў.

Сталінская Канстытуцыя змагавата найвышэйшае роўнапраўе, брацкі саюз усіх народаў СССР, звязаных непарыхнымі ўзамі ўзаемадавер'я і дружбы.

Ленінска-сталінская нацыянальная палітыка забяспечыла магутны ўздым гаспадаркі і культуры раней адсталых нацыянальнасцей.

Беларусь, у минулым калонія царскага самадзяржства, не мела свайго дзяржаўнасці.

Дзякуючы перамозе Вяткікай Кастрычніцкай Соцыялістычнай рэвалюцыі і вялікаму Сталіну, беларускі народ набыў сваю дзяржаўнасць.

1 студзеня 1939 г. спаўняецца 20 год з часу ўтварэння Беларускай Савецкай Соцыялістычнай Рэспублікі.

Гэта гістарычная дата мае для нас велізарнае значэнне.

Сталінскім гетем і кіраваннем нароўна са свабоднай Савецкай Беларусі. Пад сталінскім кіраванствам беларускі народ рэаганізаваў буржуазна-нацыяналістычны і палітычна-ахоўны контррэвалюцыю, пабудоваў соцыялістычную рэспубліку рабочых і сялян — неадрыўную частку вялікага Савецкага Саюза.

Пры велізарнай дапамозе рускага народа, пад кіраванствам партыі Леніна—Сталіна, беларускі народ ліквідаваў сваю эканамічную і культурную адсталасць, ператварыў сваю радзіму ў адну з перадавых

савецкіх рэспублік, развіццё і узбагачэнне савецкай культуры на форме сацыялістычнай па зместу культуры, дабўся радаснага і шчаслівага жыцця.

Валавая прадукцыя прамысловасці БССР ужо ў 1936 г. перавысіла прадукцыю прамысловасці дзяржаўна-капіталістычнай Беларусі ў 15,5 раз.

На нашых заводах выпрацоўваюцца складанейшыя машыны: тарфяныя камбайны, стругальныя, сігнальныя станкі, розныя сельска-гаспадарчыя машыны.

За годы сталінскіх пяцігодак у БССР створаны зусім новыя паліны прамысловасці.

Кастрычніцкая Сацыялістычная рэвалюцыя дала беларускаму сялянству 8 міль. гектараў зямлі. Зараз у БССР налічваецца 9600 колгасоў, у якіх аб'яднана звыш 714 тысяч сялянскіх гаспадарак. У нашай рэспубліцы—215 машына-трактарных станцый.

На палях Савецкай Беларусі прыходзіць 811 трактар, звыш 1000 камбайнаў, каля 4000 аўтамобіляў, 280 трактарных сеялок, 100000 штук тысяч складаных мінатараў і іншых сельска-гаспадарчых машын.

Усё гэта ярка сведчыць аб вялікіх катаных камуністычнай партыі і асабіста таварыша Сталіна аб Савецкай Беларусі, аб беларускім народзе.

Надзвычайна чалавечы рбел агенты фашысцкіх разведак, трацкісцка-бухарынскія і буржуазна-нацыяналістычныя бандыты хацелі адабраць у савецкага народа яго заваявалі. Выконваючы волю сваіх гаспадароў—заможных буржуазных рэведак, яны ставілі сваёй мэтай разбурэнне Савецкай дзяржавы, нацыю абароны краіны, паражэнне Чырвонай арміі, расчлененне СССР, адданне японцам савецкага Прымор'я, палякам—Беларусі, немцам—Украіны і аднаўленне капіталістычнага рабства ў СССР.

«Гэтыя нікчэмныя ласкі фашыстаў забялі, што варта Савецкаму народу варухнуць пачынам, каб ад іх не засталася і след» («Гісторыя ВКП(б)», стар. 332).

Савецкі народ, нана савецкія разведкі, разграмілі і знішчылі асіныя гнезды трацкісцка-бухарынскіх шпіёнаў і зрабыхаў, прэзраных агентаў фашысцкіх разведак.

Савецкі народ б'е іх зноў і зноў, знішчае і будзе знішчаць во рагаў народа, якой-бы маскою яны ні прыкрываліся.

Трэба згадзіцца памятаць мудрае ўказанне вялікага Сталіна аб капіталістычным акружэнні. Трэба памятаць, што вораг не скідае і не складае зброі. Ён будзе выпрацоўваць новыя кожны, новыя шляхі для падтрымкі дзейнасці сваёй агентуры ў СССР. Таму савецкаму народу як ніколі неабходна рэвалюцыйная пільнасць.

Усямерна павышаючы болей і болей рэвалюцыйную пільнасць, мы абавязаны з дня ў дзень умцаваць у нашых чарно і нашай сацыялістычнай дзяржавы, рота якой у 1938 г. — гэта камунізм выклікае і лікая.

«Трэба памятаць аб тым,—гаварыў тав. Молатаў 6 лістапада 1938 г., што пакуль існуе капіталістычнае акружэнне, барацьба капіталізма супроць першай савецкай дзяржавы ў свеце будзе не аслабляецца, не затухае, а наадварот—нарастае, абва-страцае, будзе апырацца на ўсе больш вострыя, на ўсе больш крайнія сродкі».

Таварыш Сталін гаварыў:

«Цяпер, калі мутная хваля фашызма аплеўвае соцыялістычны рух рабочага класа і змешвае з граззю дэмакратычныя імкненні першых людзей цывілізаванага свету, новая Канстытуцыя СССР будзе абвінаваўчым актам супроць фашызма, актам, які гаворыць аб тым, што соцыялізм і дэмакратыя непераможны. Новая Канстытуцыя СССР будзе маральнай дапамогай і рэальным падспор'ем для ўсіх тых, хто вядуць цяпер барацьбу супроць фашыскага варварства».

Цалкам і поўнасьцю пацвердзіліся гэтыя гістарычныя словы. Сталінская Канстытуцыя сапраўды з'яўляецца абвінаваўчым актам супроць фашызма, магутным рэальным падспор'ем у барацьбе працоўных і прыгнечаных народаў усіх краін супроць фашысцкіх разбойнікаў, сварод прэзрэнных ворагаў народа, катраваў і забіваюць італьянска-зіноуеўскіх і бухарынска-рыкаўскіх шпіенаў, дыверсантаў, разведчыкаў крывавага фашызма.

Гэраічны народ рэспублікі Іспанія ў барацьбе супроць дэмакратычных фашысцкіх продзю, каталіцкі народ у барацьбе супроць японскага імперыялізма, рабочы клас і працоўнае сялянства ўсіх частак свету, прыгнечаныя і заняволеныя народы бачаць у Сталінскай Канстытуцыі мацнейшую зброю супроць фашызма, супроць імперыялістычных драпежнікаў.

Сталінская Канстытуцыя натхняе, арганізоўвае і згуртоўвае мільёны людзей усіх краін на барацьбу супроць раз'юшанага фашызма, капіталістычнай кабалы і мракабесся.

Другую гадавіну Вялікай Сталінскай Канстытуцыі Савецкі Саюз сустрае поўным росквітам свайго пераможнага і пераможнага, змяняўся буйнейшай падзеяй у жыцці нашай партыі: пад рэдакцыяй Камісіі ЦК ВКП(б) пры асабістым удзеле таварыша Сталіна выйшаў першы навуковы праца «Гісторыя Усёсавецкай камуністэцкай партыі (большавікоў)». Партыя і краіна атрымалі выдатную навуковую зброю, якая дапамагае авалодаць большавізмам.

Гісторыя ВКП(б) з'яўляецца энцыклапедыяй марксісцка-ленінскіх ведаў. Яна ліквідуе той разрыў паміж ленінізмам і марксізмам, што стварыўся за апошнія годы ў практыцы выкладання і прапаганды і паказвае марксізм-ленінізм у дзеянні.

Яна дае ў рукі нашым кадрам магутную зброю, правяраную на гіганцкім вопыце барацьбы нашай партыі.

Яна ўзбройвае веданнем законаў грамадскага развіцця і палітычнай барацьбы, веданнем рухаючых сіл рэвалюцыі.

Яна ўмацоўвае ўпэўненасць у канчатковай перамозе вялікай справы партыі Леніна-Сталіна, у перамозе камунізма ва ўсім свеце.

Пад вялікім сцягам марксізма-ленінізма, пад сцягам Сталінскай Канстытуцыі, пад кіраўніцтвам нашага настаўніка, геніяльнага тварца новай Канстытуцыі, прывадзіра народаў і народаў Сталіна, пайдзем уперад, да новых перамог камунізма.

Старшина ЕНК БССР

Вялікая Кастрыцкая Савецкая рэвалюцыя абвясціла і ажыццявіла на сьпіры вялікі доўгі рэаправа нацыянальнасцей, права кожнай нацыі на свабоднае самавызначэнне аж да аддзялення.

15 (2) лютага 1917 года тэмайным Статыным была напісана «Дэкларацыя праў народаў Расіі», апублікаваная за подпісам Леніна і Сталіна. У гэтым дакуменце сусветна-істарычнага значэння былі вызначаны крытэрыі пачатку дзяржавы савецкай улады у галіне нацыянальных адносін:

- «1) Роўнасць і суверэнінасць народаў Расіі.
- 2) Права народаў Расіі на свабоднае самавызначэнне аж да аддзялення і ўтварэння самастойнай дзяржавы.
- 3) Адмена усіх і ўсіх нацыянальных і нацыянальна-рэлігійных прывілеяў і абмежаванняў.
- 4) Свабоднае развіццё нацыянальных меншасцей і этнаграфічных груп, якія насяляюць тэрыторыю Расіі.

Створюючи сім'ю з дітьми створили чистий і могутній союз народів
Росії, Совецькіх і з'явився патріотизм, який вийде «дідом пошани і за-
нага довер'я народів Росії».

«Докладаю я проў народну Расю, акрыя я народам Совецкай кр-
ны шлах да сабоднага і радаснага жыцця, да эканамічнага і куль-
турнага росквіту»

[illegible][illegible]

Кастрэчніцкая Соцыялістычная рэспубліка, зярцны ўладу і заме-
шчыкаў і буржуазіі і ўстанаўлены дэкрэты пролетарыята, накліла
князя княгіню і імператра і імператрыцу ў вышэй краіне, канец знікненні палі-

тніцы нацыянальнага гнету, гвалтоўнага абмежавання права дзяржаўнасці для прыгнечаных народаў.

Саюз Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік прадстаўляе сабой саюзна-ную дзяржаву, створаную на аснове добраўхотнага аб'яднання роўнапраўных савецкіх соцыялістычных рэспублік, спаяных агульнасцю мэты і імкненняў, вялікай дружбы і ўзаемтапамогі ў адзіную магутную адзінствавую дзяржаву. Акрамя агульнасцюздад Канстытуцыі, якая распаўсюджваецца на ўсе рэспублікі СССР, кожная саюзная і аўтаномная рэспубліка мае сваю канстытуцыю, якая ўлічвае асаблівасці данай рэспублікі і пабудавана ў поўнай аднаведнасці з Канстытуцыяй СССР.

Гэтыя вялікія правы народаў СССР з'яўляюцца заваявані Вялікай Кастрычніцкай Соцыялістычнай рэвалюцыі, якая разбіла і назаўсёды знішчыла ланцуці нацыянальна-каланіяльнага прыгнечання і ажыццяўляе роўнапраўе грамадзян незалежна ад нацыянальнасці і расы.

У артыкуле 123 вялікай Сталінскай Канстытуцыі запісана:

«Роўнапраўе грамадзян СССР, незалежна ад іх нацыянальнасці і расы, ва ўсіх галінах гаспадарчэга, дзяржаўнага, культурнага і грамадска-палітычнага жыцця з'яўляецца непахісным законам.

Якое-б там ні было прамое або ўкоснае абмежаванне прай або, наадварот, устанаўленне прамых або ўкосных пераваг грамадзян у залежнасці ад іх расавай і нацыянальнай прыналежнасці, роўна як усялякія пропаведзкі расагаі або нацыянальнай выключнасці, або нянавісці і пагарды—караюцца законам».

Партыя і савецкі ўрад на аснове няўхільнага правядзення ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі дабіліся нябачанага росквіту соцыялістычнай эканомікі і культуры ўсіх народаў, што насяляюць нашу соцыялістычную радзіму. Гэтыя сусветна-гістарычныя перамогі замацаваны ў непарушным законе соцыялістычнай дзяржавы рабочых і сялян—у Сталінскай Канстытуцыі, Канстытуцыі пераможлага соцыялізма.

Да Вялікай Кастрычніцкай Соцыялістычнай рэвалюцыі Беларусь была некультурнай і неписьменнай, запалі і адсталая калонія царскай Расіі. Працоўнае сялянства знаходзілася ў цісках памешчыцка-кулацкай кабаны, малазямелья і адсталасці тэхнікі. Большыя паловы ўсіх зямель належалі памешчыкам і духавенству. Становішча сялян было няясна цяжкім. Сярод беднаты панавала страшэнная галечка, свавольства хлеба ніколі не хапала, прыходзілася харчавацца грыбамі і рознымі сурагатамі.

Палітыка русіфікацыі, распаўсюджвання нацыянальнай варожасці ўзмацненая прэводзілася царскім ўрадам і яго спадручнымі, накітаванымі Курлова, Клінгенберга і інш. Яўрэйскае насельніцтва, сагнаўшае царскім ўрадам з усіх гарадоў Расіі ў так званую «чарту аселасці», знаходзілася ў стане выключнай галечкі, падвяргалася пагромам і здзекам з боку жандармаў і рознага роду пагромшчыкаў, арганізаваных чорнай сотняй.

Беларусы, яўрэі, латышы і іншыя нацменшасці неслі падвойнае ярмо—соцыяльнага і нацыянальнага ўціску.

Баючыся росту культурнай і палітычнай актыўнасці рабочых і сялян, царскі ўрад прымаў усе захавы, каб трымаць іх у цемры і некультурстве. Дзесяцім рабочых і сялян ен стараўся не даваць не толькі ся-

родныя, але і пераадачковай асветы, усімі мерамі насаджаў рэлігійны дурман, падтрымліваў касцёлы і цэрквы.

Беларускі народ не меў ніколі на сваёй роднай мове Настаўнікі, якія прабавалі выкладаць на беларускай мове, падвяргаліся праследаванням і знімаліся з работы.

Да Кастрычніцкай рэвалюцыі 70 проц. усяго насельніцтва Беларусі было неписьменным. Непісьменнасць сярод жанчын дасягала 90 проц.

Вязніцкая жорсткая эксплуатацыя несла з сабою голад, масавыя захворванні, вміранні. Халера, чум, воспа, зваротны тиф, кадух і падохі і часта гасілі ў курнях, убогія халце беларуса ізрадацкі і цяжкая была доля працоўных пры царызме. Уся дзесяцігодняя гісторыя беларускага народа — гэта гісторыя напачатка і нацыянальнага прачынення.

Толькі Вялікая Кастрычніцкая Сацыялістычная рэвалюцыя прынесла працоўным Беларусі вызваленне. Аднак беларускаму народу прыйшлося неўзабаве перажыць нямецкую, а потым беларускую акцыю «апакаліпска-смерцёвая жудасная старонка ў яго гісторыі». Захвалены тэрыторыю Беларусі, беларускіх па-зверску распрахваліся з насельніцтвам: учынялі яўрэйскія пагромы, сялянскіх, адбіралі ў іх апошнюю карову, апошні кавалак хлеба, а спрабаваных супраціўляцца расстрэльвалі на месцы. Значная частка беларускіх вёсак былі разрабаваны і зруйнаваны. У адказ на зверскія здзекі з супаў беларускі народ павеу з ім жорсткую барацьбу. Пад кіраванствам камуністычнай партыі большавікоў паўсюды арганізаваліся партызанскія атрады.

Выключна ганебную здрадніцкую ролю адыгралі беларускія буржуазныя нацыяналісты. Будучы на службе ў германскага і польскага генеральных штабоў, кіравнікі так званай «беларускай сацыялістычнай грамады», Бульда, сяністаў і інш. дапамагалі Пінсудскаму ўмацавацца на Беларусі, выдавалі контрразведчы рэвалюцыйна настроеных рабочых і сялян.

Яшчэ пры нямецкай акупацыі, у сакавіку 1918 года, беларускія нацыяналіст-фашысты паслалі кайзеру Вільгельму «урадавую» тэлеграму з выражэннем удзячнасці за «вызваленне» ад бальшэвікоў і просьбаю хрыць Беларусь пад апеку Германскай імперыі. Гэту чорную справу працівалі агенты гестапа і польскага генеральнага штаба нацыяналіст-фашыста Ціранковіч, Галадзед, Чарвякоў і інш. Гэтыя шпіёны і здраднікі на працягу многіх год вялі падрыўную работу, каб зноў надзець на шыю беларускага народа ярмо польскага і германскага феадызму. Але гэта ім не ўдасца і ніколі не ўдасца. Шаяка фашысцкіх бандытаў раздаўлена і сцёрта з твару савецкай зямлі.

У выніку Вялікай Кастрычніцкай Сацыялістычнай Рэвалюцыі беларускі народ, упершыню ў гісторыі свайго існавання, набыў свабоду дзяржаўнасці. Першага студзеня 1919 года была створана Беларуска-Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка. 5 лютага 1919 года Прэзідыум ВЦВК прыняў пастанову аб прызнанні незалежнасці БССР. У гэтай пастанове Прэзідыум ВЦВК вітаў працоўныя масы Беларусі і заявляў аб гатоўнасці РСФСР аказаць ім усялякую дапамогу і падтрыманне ў барацьбе супраць эксплуатацыі і ў абароне ад пасягання на іх свабоду і незалежнасць з боку капіталістычных дзяржаў.

З першых жа дзён самастойнага існавання БССР працоўныя масы Савецкай Беларусі імкнуліся да самага цеснага садружства з расій-

скім пратэтарыятам, усямерна ўмацоўвалі і развівалі палітычныя, эканамічныя і культурныя сувязі з брацкай РСФСР.

І Усебеларускі З'езд Соведаў адбыўся ў пачатку лютага 1919 года. Выражаючы волю рабочых і сялян Савецкай Беларусі, з'езд у сваёй дэкларацыйнай заяві, што толькі цесны саюз працоўных усіх савецкіх рэспублік, якія стварыліся на тэрыторыі былой Расійскай імперыі, забяспечыць перамогу рабочых і сялян у іх барацьбе з усім капіталістычным светам. З'езд прызнаў неабходным устанавіць цесныя эканамічныя і палітычныя сувязі са сваім старшым братам — Расійскай Савецкай Рэспублікай і, грунтуючыся на волі мільянаў працоўных Беларусі, паставіў «пачаць перагаворы з Расійскай Савецкай Рэспублікай на ўстанавленню федэратыўнай сувязі паміж ёю і Савецкай Беларуссю» («Жизнь национальностей» № 5 ад 16 лютага 1919 г.).

З'езд звярнуўся да ўсіх брацкіх незалежных соцыялістычных рэспублік і заклікаў паскідваць прыкладу рабочых і сялян Беларусі і прыступіць да перагавораў аб устанавленні федэратыўнай сувязі паміж імі і Савецкай Расіяй.

Так у жорсткай класавай барацьбе працоўных усіх нацыянальнасцей супроць сваіх прыгнётаўнікоў, у барацьбе за перамогу соцыялістычнага будаўніцтва раслі і мацнелі сталінская дружба народаў іх згуртаванасць і ўзаемадавер'е.

Працоўныя Беларусі, пад кіравніцтвам бальшэвіцкай партыі і прадапамогай вялікага рускага народа, звернулі ўладу памешчыкаў і капіталаў і на аснове цеснага садружства увайшлі ў брацкую сям'ю народаў для пабудовы сацыялістычнага грамадства ў нашай краіне. Вызваленны ад нацыянальнага ўціску і рабства народы аб'ядналіся ў магутны Савецкі Саюз — у вялікую соцыялістычную дзяржаву, у дзяржаву нябачанай дружбы брацкіх народаў.

«... Мы маем зараз упайне склаўшуюся і вытрымаўшую ўсе выпыты шматнацыянальную соцыялістычную дзяржаву, трываласці якой магла-б пазайздросціць любая нацыянальная дзяржава ў любой частцы свету» (Сталін).

У дружнай сям'і народаў вялікага Савецкага Саюза, дзе пераможны соцыялізм увайшоў у быт працоўных, пачына раскідвацца Савецкая Беларусь. За дваццаць адзін год савецкай улады Савецкая Беларусь на сцягу якой зноў з'явіўся ордэн Леніна, дзякуючы прэзліваму правядзенню ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі, пры дапамозе вялікага брацкага рускага народа, з загітай, адсталым, некультурным, прыгнёчаным калоні царскай Расіі, з краіны жабрацтва, беспрацоўж і эксплуатацыі ператварылася ў роўную сярод адзінаццаці брацкіх саюзных рэспублік, у квітнеющую індустрыяльна-калгасную Беларуска-Савецкую Соцыялістычную Рэспубліку — несакрушальны фарпост СССР на яго заходніх граніцах.

Беларускі народ прэсякнуў глыбокай удзячнасцю і любоўю да гераічнага рускага народа, які пад кіравніцтвам бальшэвіцкай партыі дапамог яму назаўсёды скінуць ярмо нацыянальнага прыгнёчання і рабства, стварыць магутную соцыялістычную індустрыю, калектывізаваць сельскую гаспадарку, дабіцца нябачанага росквіту культуры нацыянальнай па форме, соцыялістычнай па зместу.

Нястомныя клопаты і дапамога ЦК ВКП(б), саюзнага ўрада і асабіста тэарыяна Сталіна адкрылі працоўным Беларускай ССР шырокі

і шлях для гаспадарча-палітычнага ўмацавання, росту заможнасці і культуры.

Ідэяльна ажыццяўляючы ленінска-сталінскую нацыянальную палітыку, беларускі народ пры дапамозе брацкіх народаў СССР і асабліва вялікага рускага народа, у барацьбе з ворагамі народа — трацкістамі, бухарынцамі, беларускімі нацыянал-фашыстамі, дамоўся велізарных поспехаў на ўсіх участках сацыялістычнага будаўніцтва і ў тым ліку ў справе развіцця беларускай культуры, нацыянальнай пэдагагічнай і сацыялістычнай па зместу.

У гэтым прамысловасці Беларусі дабілася велізарных поспехаў. У 1938 годзе валавы прадукцыі прамысловасці складале 2.158 млн. рублёў, а ў 1939 годзе намачаецца выпусціць прадукцыі на 2.350 млн. рублёў, што дасць прырост на 9,3 проц.

Валавы прадукцыі сельскай гаспадаркі ў 1938 г. складале 550 млн. рублёў, а ў 1939 г. намачаецца дасягнуць 800 млн. рублёў, што дасць рост на 45,5 проц.

Агульная валавая прадукцыя прамысловасці і сельскай гаспадаркі (у цэнях 1926-27 гг.) да чакаемага выканання плана 1938 г. складале 2.700 млн. рублёў.

Удзельная вага прамысловасці складале 79,6 проц., а сельскай гаспадаркі — 20,4 проц.

Параўнанне аб'ёму зводнага бюджэта 1938 года (1.178,2 млн. руб.) з аб'ёмам зводнага бюджэта 1932 года (313,3 млн. руб.) сведчыць аб тым, што за апошнія пяць год бюджэт БССР павялічыўся амаль у 4 разы — на 376 проц.

Воля партыі і савецкай улады, тэрмічнымі намаганнямі працоўных у БССР створана магутная індустрыя, аснашчона перадавой тэхнікай.

На заводах СССР зараз працуюць металаружучыя станкі вышэйшага класа дасканаласці, пабудаваныя на прадпрыемствах Беларускай ССР.

Паспехам калгаснага ладу забяспечылі пераапрацоўку Беларускай рэспублікі, стыхійнага збожжа, і расейцы і татараў. Пасевы зерніх культур павялічыліся на сотні тысяч га, асабліва пашырыліся пасевы пшаніцы. З года ў год узрастае забяспечанасць насельніцтва рэспублікі ўласным хлебам, у тым ліку пшанічным.

На калгасах Беларусі замацавана цяпер 7 850 800 га зямлі ў асягнутым і бясспрэчным карыстанні, г. зн. на вечна. Зараз у БССР налічваецца каля 10 тысяч калгасаў, якія ахопліваюць 89,9 проц. сялянскіх гаспадарак і засяляюць 90,1 проц. усяго пасялянскага насельніцтва. У гэтую лічбу ўваходзіць 215 МТС. На калгасных палях працуюць 8141 трактар, звыш 1000 камбайнаў, 3800 малатарнаў, 1000 плёнцерабітак, каля 4000 аўтамашын і многа іншых сельскагаспадарчых прылад.

Да Кааператыва і рэвалюцыйнай часткі ўсё тэрыторыі Беларусі з'яўляюцца балотамі, якія затрымліваюць і разбурваюць гаспадарку на мінеральных зямлях, з'яўляюцца ачагам розных хвароб, якія выклікаюць іх пераносныя людзям і жывёліцы. Балоты накладвалі свой адбітак на вытворча-бытвы ўклад насельніцтва цэлай трэці Палесся. Умовы жыцця з'яўляліся самай яркай і напамінаючай аб чужым чужым селяніна, «напаленка», былі ачагам узроўня першабытнага чалавека. Царскі ўрад не ўдзяляў увагі асушчэнню балот. І толькі пры савецкай уладзе пачынаюцца работы па асушэнню і гаспадарчаму выкарыстанню балотдзяльных плошч. За годы двух сталінскіх пяцігодак праведзены інтэнсіўныя

работы на асушны батэі. Пад паліўна-культурт асушана плошча у 9400 га, пачышаны ўмовы для павярхоўнага слоку вады на 520 тысяч га сенажаці. Прыведзены даследчыя работы на плошчы звыш 15 тыс. га. Адрэгулявана 1.065 клм. рэк. Праложана 2.408 клм. магістральных кінцаў. Кінцалаўкладанні ў меліярацыю за годы соцьялістычнага будаўніцтва склалі 57,8 млн. рублёў.

Постанова Савета Народных Камісараў СССР і ЦК ВКП(б) ад 2 жніўня 1937 г. «Аб аказанні дапамогі калгасаму сялянства Беларускай ССР і аб зьвязданні вышэйшага школьнаства ў справе калгаснага будаўніцтва» з'явілася новай вехай ва ўмацаванні калгасаў.

На падставе палітычнага і арганізацыйна-гаспадарчага ўмацавання калгасаў у Савецкай Беларусі, як і ва ўсім СССР, выраас матэрыяльны, культурны узровень калгаснікаў, павышаецца аплата працадзяня натурай і грашыма, палепшаецца добрабыт сялян-калгаснікаў.

За годы сталінскіх пяцігодак расцвіла культура, навука і мастацтва. Пад геніяльным кіраванствам глыбокага Сталіна савецкі народ будзе новае, бясцэнскае грамадства, стварэе новую соцьялістычную культуру і мастацтва.

Вялікая Кастрычніцкая Соцыялістычная рэвалюцыя адкрыла перад кожным працоўным шырокі творчы прастор.

У сучасны момант школьнае сеткае ахоплены ўсе дзесяці як у горадзе, так і ў вёсцы. БССР за годы савецкай улады стала рэспублікай сучаснага грамадства. Навучанне вядзецца на Беларускай і рускай мовах. У 1939 годзе ў школах БССР было навучацца 12,6 тысяч школьнікаў. У 1938 годзе мы маем 7071 школу, гадзіж у 1914 годзе было ўсяго 4171 школа. Паставіліся да рэспублікі паліпваліся ўсяго 7164, а ў 1938 годзе — 31100 чал. У 1938 годзе ў 22 вышэйшых навучальных установах навучацца 10 тыс. студэнтаў, у 80 педвучальных і тэхнікумах — 30650 студэнтаў і ў 20 праф. школах — 7000 студэнтаў, а ўсяго 52260 чалавек. Зараз у БССР студэнтаў у 75 раз больш чым у 1913 годзе. Толькі за апошнія 4 годы выхавана 9800 спецыялістаў (інжынераў, урачоў, педагогаў, юрыстаў і інш.).

Да Кастрычніцкай рэвалюцыі Беларусь не мела навукова даследчых інстытутаў, а зараз у нас — 41 інстытут.

У дзяржаўнай Беларусі была толькі адна вышэйшая навучальная ўстанова. Горадкі сельскагаспадарчых інстытутаў. У сучасны момант мы маем Беларускі Дзяржаўны Універсітэт, Магілёўскі педінстытут, Палітэхнічны інстытут, Ветэрынарны інстытут, Медыцынскі ў Менску і Віцебску і т. д.

У снежні 1928 года арганізавана Беларуская Акадэмія Навук, у якой працуе 236 навуковых работнікаў. Усяго навуковых работнікаў на Беларусі — 1263 чал., з іх 270 жанчыны. Выхавана 500 чалавек новых кадраў беларускіх навуковых работнікаў.

Важнейшы перамогі на дронце соцьялістычнай культуры забеспечваюць для ўсіх грамадзян нашай вяткай права на адукацыю. Гэта права запісана ў глыбокім дакуменце нашай эпохі — Сталінскай Канстытуцыі.

Беларускаму народу прадастаўлена поўная магчымасць для ўсебаковага развіцця яго здольнасцей, дараванняў, талентаў.

У сучасны момант у нас працуе 14 драматычных тэатраў, 15 навучальных устаноў мастацтва, 2 тэатральныя сав. і Дзяржаўна-армійскія, Кансерваторыя, закончаны будаўніцтвам Вялікі тэатр оперы і балета.

У гарадскіх і рабочых пасёлках Беларусі працуюць 2944 клубы.

Вялікая Кастрычніцкая Сацыялістычная рэвалюцыя вымела памешчыкаў і капіталістаў з нашай краіны і назаўсёды знішчыла атручаныя крыніцы нацыянальнай варожасці і нянавісці. Ленінска-сталінская нацыянальная палітыка—палітыка поўнага роўнапраўя народаў, палітыка вялікай інтэрнацыянальнай салідарнасці працоўных, палітыка дружбы народаў і згуртавата савецкія народы ў адзіную сацыялістычную сямю, зяднала савецкія рэспублікі ў непарыўны брацкі саюз.

Беларускі народ, натхнёны гераічнай партыяй большэвікоў і праддыром працоўных усяго свету вялікім Сталіным, ахопіў энтузіязмам творчай працы, пырскіх хваляў сацыялістычнага спаборніцтва, новымі выдатнымі стахнаўскімі рэкордамі высокай прадукцыйнасцю працы ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі і культуры.

Савецкая Беларусь неаддзяльна частка магутнай радзімы працоўных усяго свету, Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік—з'яўляецца перадавым фарпостам заходніх яго рубяжоў.

Непарушана і магутна сталінская дружба народаў краіны Саветаў.

«Дружба паміж народамі СССР—вялікае і сур'ёзнае заваяванне. Бо пакуль гэта дружба існуе, народы нашай краіны будуць свабодны і непераможны. Ніхто не страшны нам, ні унутраныя, ні знешнія ворагі, пакуль гэта дружба жыве і здраўствуе» (Сталін).

Працоўныя Савецкай Беларусі спакойны за заўтрашні дзень. Яны добра ведаюць, што іх заваяў, іх перамаг і кому гэта ўдасца адбраць. Яны ўпэўнены, што ніякай сіле не ўдасца звярнуць іх са шляху сацыялізма, бо па гэтаму шляху вядзе партыя большэвікоў, па гэтаму шляху іх вядзе геніяльны стратэг рэвалюцыі—вялікі Сталін.

І. Чорны

Старшыня Дзяржплана БССР

Прамысловасць і сельская гаспадарка к дваццацігоддзю БССР

Герачыні і ўблылі клас у саюзе з багатым сялянствам, з пераможцамі капіталістаў і памешчыкаў у кастрычніку 1917 года, разрамулены, пад кіраванствам кампартыі і яе лідэраў — Леніна і Сталіна, усея воратаў рабочага класа, фашысцкіх імперыяў і дыверсінтаў з лагера Троцкага, Бухарына, Рыкава і іншых нечысці, — у асновным пабудавалі сацыялізм у СССР і пераможна шэлі па шляху да камунізму.

Улічэў 1926 годзе на XV партконференцыі таварыш Сталін сказаў, што ў нашай краіне ўжо ат дзевяць дзесятых ажыццэўлена праграма, намечаная ў «прынцыпах камунізму», якая прадстаўляе сабою нарыс «Маніфеста камуністычнай партыі».

Зі гэтыя годкі мы праішоў ішчэкі шлях будаўніцтва сацыялізма, і ажыццэўлены вялікую праграму двух сталінскіх пяцігодак.

Поспехі СССР велізарны. І гэтыя поспехі адлюстраваны і замацаваны ў Сталінскай Канстытуцыі Канстытуцыі пераможнага сацыялізма.

За годкі двух сталінскіх пяцігодак СССР стаў магутнай індустрыяльнай краінай. Пабудавана новая, буйнейшая прамысловасць. Не ат стаяць і следы ад старога царскага «расніскага» адсталасці. У вёсцы перамог каласны лад, адкрыліся магутныя крыніцы народных талентаў, якія камунізм душыва і душывае яшчэ і зараз у капіталістычных краінах. Мацнее, расце і квітнее стаханавскі рух, які вышэйшы этап сацыялістычнага спад рніцтва. У пладатворнае, актыўнае жыццё ўключана кожная тэрая героя і герань з шырокіх мас народа, паступова ішчэ і процістаць памж разум вай і фізічнай працай.

Крэсла сацыялізма сціла і аграма сусветнай культуры. Усе народы Савецкага Саюзу згуртаваліся ў адзіную дружнюю сямю будаўнікоў сацыялізма. Буйны росце і развіццё на нацыянальна-рэспубліка, якія ў мінулым жорстка цягнулі падвойны тэст з боку царскага самаўладства і з боку капіталістаў і памешчыкаў. Сталі багатыя Марксам і Энгельсам, запісаныя ў «Маніфесте камуністычнай партыі», — ат той-жа ступені, у якой буйне знешняя эканамічная аднаго індывідуума другім, будзе знешняя і эканамічная аднаго нацыянальна-рэспубліка.

Паўхіла на ажыццэўлены ленінска-сталінскую нацыянальную палітыку, партыя, па непахрэднаму указанню таварыша Сталіна, у рашэннях XV зезда ВКП(б) аб шляхах і тэмпах развіцця прамысловасці ў 3-й пяцігодцы указала на неабходнасць удзяліць «... асобую увагу пытанням уздыму эканомікі і культуры адсталых нацыяналь-

ніх ускраін і адсталых раёнаў, зыходзячы з неабходнасці паступовай ліквідацыі іх эканамічнай і культурнай адсталасці, аддавана прац-успедаваючы больш хуткі тэмп развіцця іх эканомікі і культуры.

Беларуская Савецкая Соцыялістычная Рэспубліка, святкуючы свае дзясяцігоддзе, можа з гонарам заявіць, што гэта бы праграмыныя ўстаноўкі партыі Леніна і Сталіна значна, сваё зросте уважэнне ў жыццё і развіццё БССР, асабліва ў выніку выканання двух сталінскіх п'яцігодак.

Пры росце валавой прадукцыі па ўсяму Савецкаму Саюзу за 10 год у 5,7 раза, у БССР за гэты час валавая прадукцыя павялічылася ў 9,1 раза. Тэмп здабычы торфу па БССР у 5 раз абягнаў ся-рэдня тэмпы па Саюзе. Выраджэнне электраэнергіі за дзесяцігоддзе ўзрасла па БССР у 8 раз, а па СССР—у 11,2 раза. І т. д.

У выніку Сталінскай палітыкі індустрыялізацыі краіны, пры ор-давай дапамозе прцоўных усяго Савецкага Саюза, і ў першую чаргу тэрапіі рускага народа, БССР пад кіраваннем партыі і вялікага правадыра народаў таварыша Сталіна перагарылася з адсталасці, немцы і забіган кааіна цэрызма ў кртыскую перадавую індустрыяльна-калгасную рэспубліку.

У большасці раёнаў дэарэвалюцыйнай Беларусі (у сучасных граніцах БССР) зусім не было прамысловых прадпрыемстваў.

Больш-менш значныя прадпрыемствы існавалі толькі ў Віцебску, Менску, Добрушы і Нова-Беліцы. У шматлікіх сельскіх мясцовасцях развівалася толькі саматужніцка-рамесніцкая прамысловасць. Выключэннем былі шынакурныя заводы, якія вырасталі ў мястках у сувязі з капіталізацыяй памешчыцкай гаспадаркі.

Валавая прадукцыя ўсёй прамысловасці на тэрыторыі няперашняй БССР складала ў 1913 годзе 99,9 млн. руб. (у цэнах 1926,27 гг.) У сярэднім на адно прадпрыемства прыходзілася каля 140 тыс. руб. валавой прадукцыі і 20—30 рабочых.

Разруха, выкліканая імперыялістычнай вайной і інтэрвенцыяй, прывялі да таго, што ў 1921 годзе першым годзе мірнага буда-ўніцтва пасля вызвалення ад беліцкай акупацыі—прамысловасць БССР дала прадукцыі толькі на 20 млн. руб. (скарачэнне супроць 1913 года ў 5 раз). Многія прадпрыемствы былі зусім знішчаны, на іх больш каштоўнае абсталяванне вывезена інтэрвентамі.

Палітыка большавіцкай партыі, накіраваная на ліквідацыю эканамічнай і культурнай адсталасці былых ускраін імперыялістычнай Расіі, ужо ў 1926-27 годзе забяспечыла перавышэнне прамысловага выа-наста ўзроўню прадукцыі (120,1 млн. руб. супроць 99,9 млн. руб.). На адно прадпрыемства прыходзілася ўжо да 300 тыс. руб. прадукцыі пры 79 рабочых. У параўнанні з даваенным часам прадпрыемствы сталі ў два разы сучаснейшымі. Ужо к пачатку 1-й п'яцігодкі рэзка мяняўся характар прамысловай прадукцыі. Значныя рэканструкцыі і давержыя машынабудаўчыя і станкобудаўчыя заводы, якія вы-давалі высокае сродкі вытворчасці для аднаўлення і рэканструкцыі ш-шых галін народнай гаспадаркі.

І таксама інтэнсіўна ішло развіццё электрыфікацыі. К пачатку 1929 года было пабудавана каля 30 электрычных станцый.

К пачатку 1-й п'яцігодкі прамысловасць БССР амаль падвоіла свае асноўныя фонды супроць даваенных. За чатыры гады першы п'яціга-докі план быў перавышаны на 6,8 проц. Валавая прадукцыя ўсёй прамысловасці дасягнула ў 1932 годзе 979,5 млн. руб. супроць 211,2

млн. руб. у 1927/28 годзе і 916 млн. руб., намечаных планам 1-й п'ятигодки на 1932/33 год, гэта значыць ўзрасла ў 4 разы.

Яшчэ большага развіцця дасягнула ўся народная гаспадарка БССР у выніку выкаранення двух сталіскай п'ятигодкі. У 1938 годзе прамысловасць БССР дала ватавой прадукцыі на 2,15 млрд. руб., што перавышае даваенны узровень амаль у 22 разы, больш як у 9 раз прадукцыю 1927/28 года і ў два з лішнім разы прадукцыю 1932 года.

Асноўныя фонды прамысловасці за 10 год выраслі з 80,5 млн. руб. да 700 млн. руб. або ў 8,6 раза. Створана сцягнутая алаварная база здабыча торфу дэб. аб'ёму 180 тыс. тон у 1929 годзе да 2522 тыс. тон у 1937 годзе або ў 16 раз. За год 2-й п'ятигодкі здабыча торфу вырасла амаль у 4 разы. Магутнасць электрастанцыі ў кінца 1937 года дасягнула 87,4 тыс. квт. гадзін сямроць 3,3 тыс. квт. у 1913 годзе (рост у 10,5 раз). Пры гэтым выработка электраэнергіі ў 1937 годзе дасягнула 424,1 млн. квт. гадзін, што складае рост сямроць 1913 года ў 101 раз, сямроць 1928 года ў 11 раз і сямроць 1932 года—амаль у 2,5 раза.

Ватавая прадукцыя прамысловасці характарызуецца не толькі барокмі колькасцямі паказчыкаў, але таксама развіццём і выкараненнем разнастайнасцю, якія маюць агульнасаюзнае значэнне: сталі, чыгуны, трубы, амоні, сельгаспадарчыя машыны, шугучае гальвано (шліх), іржа, трыкотажныя вырабы, скура, абутак, шкля, шугуча, шчоткі, лесаматэрыялы, франсы, банеры, запалкі, лесаматэрыялы, машынапрадукцыя, маршарын, спирт, дрожджы і т. д.

За год 2-й п'ятигодкі асвоена 30 новых тыпаў сталі, сямроць 3-х у 1932 годзе. Пунчон у асвоенні будыны завод бамбэла і шкля ў Касцюковічы які да за год 7,8 млн. кв. мтр шкля, трыкотажны завод у прадукцыі ў 12 тыс. тон чыгунах і трубах. Выраслі новыя заводы: Брычавскі элементны, ацэтанавы, косапрацоўчы, Гомельскі тлушчавы камбінат і т. д.

Ужываючы пастаўку XVII партыйнага зезда, мясцовая прамысловасць БССР за 2-ю п'ятигодку павялічыла выніск прадукцыі ў 5 разоў. Пры гэтым здабыча торфу ўзраста ў 4 разы, металапрацоўка—у 2,9 раза, машынабудаўніцтва—у 4,4 раза, хімія ў 12 раз, галантарэя—у 3,3 раза.

Мясцовыя прамысловасць асвоіла многа новых галін вытворчасці: гідратарф, ацэтон, сілкавая цэла, шугучыя аструменты, бшоткі, ашугучае шкля, ашугучы, п'яніно, кровельнае жалеза, матэрыялы і дн.

Наступна галіна паказвае рост прадукцыі некаторых галін прамысловасці (у мільёнах рублёў):

Галіны прамысловасці	1913 год	1937 год	Рост у
Хімічная	10	1189	17,5 раз
Цагляная	0,8	181	22,5 "
Шкляная	6,8	134	71 "
Металапрацоўчая	5,4	173	36,5 "
Дрэвапрацоўчая	18,7	1913	102 "
Папярэтка	1,5	418	33 "
Баваўняна-папяровая	1,1	1	3,5 "
Ільняная	4,2	1	3,7 "
Трыкотажная	0,0	169	190 "
Скурана-абутковая	3,0	110,6	36,4 "

Асновай поспехаў нашай прамысловасці з'явіўся няухільны рост прадукцыйнасці працы. Тэхнічнае пераўзбраенне нашай краіны, шырокае разгортванне стаханаўскага руху, асваенне новай тэхнікі, палепшанне арганізацыйна-гаспадарчага кіраўніцтва вытворчасцю—усе гэта аказала становучы ўплыў на прадукцыйнасць працы.

Рост прадукцыйнасці працы за 2-ю пяцігодку па наркамацкай прамысловасці БССР, з улікам структуры яе паасобных галін, склаў 65,5 проц.

Якасныя зрухі ў рабоце нашай прамысловасці абумоўлены тым, што калі ў 1-й пяцігодцы абсалютны прырост валавой прадукцыі пакрываўся пераважна ростам колькасці рабочых, то за годзі 2-й пяцігодкі абсалютны прырост прадукцыі выклікаецца ў значнай меры ростам прадукцыйнасці працы.

Абсалютны прырост выпуску прадукцыі ў 1934 годзе на 12,6 проц. адпавядаў за лік павелічэння прадукцыйнасці працы і на 87,4 проц. за лік росту колькасці рабочых, а ў 1935-36 гг. — у час шырокага разліня стаханаўскага руху — прырост прадукцыі пакрываўся на 63,6 проц. за лік росту прадукцыйнасці працы і на 36,4 проц. за лік колькасці занятых рабочых.

За цэлую пяцігодку ў цэлым абсалютны прырост валавой прадукцыі наркамацкай прамысловасці ў 686,8 млн. руб. (пры уліку ўнутрыгалінных і галінных структурных зрухаў працаёмкасці) на 70,1 проц. пакрываўся ростам прадукцыйнасці працы і на 21,6 проц. ростам колькасці рабочых.

Народна-гаспадарчы эфект гэтых якісных зрухаў можа праілюстраваць хоць-бы і тым, што для выканання вытворчай праграмы 1937 года па наркамацкай прамысловасці, пры захаванні ўзроўню прадукцыйнасці працы 1932 года, трэба было ўцягнуць у вытворчы працэс дадаткова 68 тыс. рабочых пры агульнай колькасці занятых у 1937 годзе 103,7 тыс. чалавек.

Дарэвогонная Беларусь была адсталым аграрным паўкалоніяльным царскім Расі. Уздзелная вага вясковата-населенасця Беларусі пры гэтым процанне яго ва ўсёй агульнай царскай Расіі, з'яўляліся на 15,5 проц. На долю 4-х мільёнаў сялян пачыналася меншая плошча зямель. Большая частка належала невялікай кучцы памешчыкаў, князёў і паноў, якія эксплуатавалі 200 тыс. багарабоў і 100 проц. селян—беднякоў.

Галечка і голяк гвалі беларускага селяніна ў Сібір і Амерыку. За 12 дарэволюцыйных год у Сібір перасялялася 642 тыс. чатырх і ў Амерыку—80 тыс. Былія Менская, Магілёўская і Віцебская губерні давалі сёму частку ўсіх перасяленцаў.

Надзвычайная адсталасць сельскай гаспадаркі дарэволюцыйнай Беларусі ярка характарызуецца прыкладамі, якія ступалі для аграрна-каліт: сох налічвалася 214500, касуль 6500 і драўляных бараў 420000 штук.

У выніку перамогі калгаснага ладу БССР ператварылася ў калітнеючую індустрыяльна-калітасную рэспубліку.

К сярэдне 1938 года ў БССР налічалася 9665 калгасаў, у якіх аб'ядналіся 84,9 проц. усіх селянскіх дзярвоў з 95-97 проц. іх селянскіх плошчы.

А ў пераможце калгаснага ляду малюнка гаворыць беларускі народ у сваім пісьме вялікаму Сталіну:

«А ў нас стаў квітнеючым край беларускі,
Змяніліся людзі, аблічча зямлі,—
Заместа палосак, убогіх і вузкіх,
Калгасныя нівы, як мора, ляглі».

Сельская гаспадарка БССР поўнасю рэканструявана і аснашчона лепшай у свеце тэхнікай. З краіны саці і касулі Беларусь ператварылася ў краіну трактара і камбайна.

Гэта красамоўна пацвярджаецца наступным параўнаннем колькасці сельскагаспадарчых машын і прылад (у тысячах):

	Да рэвалюцыі	У 1938 годзе (папяр. даныя)
Трактароў	6 410	85
Камбайнаў	-	12
Плугоў трактарных	-	8,3
Сеялак трактарных	-	2,7
Ільноцерабілак	-	1,5
Сіх	214	быва
Касуль	10	-
Барон драўляных	1200	-

Калі ў дарэвалюцыйнай Беларусі на 200 тыс. дзесяцін зямлі ў Менскай губерніі прыходзілася адна сеялка, то ў 1937 годзе на гэту-ж колькасць зямлі па БССР прыходзіцца 83 трактарныя і 410 конных сеялак.

Асноўная маса калгасаў БССР абслугоўваецца машына-трактарнымі станцыямі. Сельскагаспадарчая праца ператвараецца ў рознавіднасць індустрыяльнай працы. Соцыялістычная рэканструкцыя сельскай гаспадаркі на калектыўны лад, рост арміі стаханавцаў соцыялістычных паляў спрыялі значнаму павышэнню ўраджаннасці. Сельская гаспадарка ўжо шчыльна падыхла да рашэння пастаўленай таварышом Сталіным задачы аб вытворчасці 7—8 мільярдаў пудоў хлеба ў год.

Многія калгасы навучыліся атрымліваць высокія ўстойлівыя ўраджаі з года ў год. Так, калгас «Совецкая Беларусь» Тураўскага раёна ўжо два гады атрымлівае сярэдні ўраджай усіх зернавых і бабовых культур па 16,4 цнт. і бульбы па 204,7 цнт./з га.

Калгас «Хіі Кастрычнік», таго-ж раёна, атрымлівае па 15,5 цнт зярна і 204 цнт. бульбы з га.

Калгас «Брыгадзір» Аршанскага раёна з года ў год атрымлівае высокі ўраджай ільновалакна і ільносемя. У 1938 годзе на плошчы ў 35 га атрымана 6,6 цнт. ільновалакна і 6 цнт. ільнасемя з га. Калгас «Чырвоны Сормавец» Чэрыкаўскага раёна ў 1938 годзе атрымаў на плошчы ў 20 га па 6,8 цнт. ільновалакна з га.

Жыццё калгаснікаў становіцца ўсё больш заможным і культурным. За 1937 год, у сярэднім па БССР, на адзін працадзень выдана зерна-

ных у 2,1 раза, бульбы у 1,2 раза и картофеля у 1,1 раза больше, чем за 1936 год.

У катгесе «Чырвоны сцяг» Дзельскага раёна толькі ад рэалізацыі льновалакна ўраджань 1938 года атрымана 108 тыс. руб. даходу і на адзін працадзень ад выручкі за лен прылічваецца каля 7-мі рублёў.

У 1936 годзе катгасіні Талачынскага раёна атрымалі ад льна 1,9 млн. рублёў даходу, у 1937 годзе — 3,7 млн. руб., а ў 1938 — звыш 6 млн. рублёў. Катгасіні катгаса «Бараньбіт» Талачынскага раёна атрымліваюць на працадзень па 3 рублі.

Катгасініца-стаханавка Зубікава Анна (катгас «XIII гадавіна Кастрычніка», Рагачоўскага раёна) атрымала за свае працадні 100 пудоў хлеба, 72 пуды проса, шмат бульбы, гародніны і т. п.

Такіх прыкладаў можна прывесці многа.

Поспехі, з якімі прыходзіць прамысловасць і сельская кооперация да слаўнай гадавіны Беларускай Савецкай Соцыялістычнай Рэспублікі, былі-б значна большымі, калі-б не шкодніцкая дзейнасць трацкісцка-бухарынскіх і буржуазна-нацыяналістычных агентаў фашызма, якія рознымі варожымі метадамі стараліся разбурыць нашу соцыялістычную кооперацию. Яны штучна затрымлівалі развіццё мясцовай апалявай базы, рост электрыфікацыі краіны, знішчалі пагатоўе жыллы, накіроўвалі геаграфічнае размяшчэнне прадпрыемстваў з такім разлікам, каб аслабіць магутнасць і абароназдольнасць нашай пагранічнай рэспублікі.

Але гэтыя прадажніны псы контррэвалюцыйных разведак пралічыліся. Наша доблесная разведка — органы НКВД, рабочыя масы соцыялістычнай Беларусі з конам вырываюць і знішчаюць усіх наймітаў фашызма, выкарчоўваюць іх паследышаў.

Пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі і любімага правадыра народаў — таварыша Сталіна, ордэнаносная Савецкая Беларусь ідзе ў наву з усімі брацкімі рэспублікамі вялікага Савецкага Саюза і ў далейшым будзе няухільна заваяваць перамогу за перамогай для дасягнення светлых вяршынь камунізма.

Мішенины мейсін нәни і қызы Бетяноц Сергей Мироновича Кирава, як адного з выдающихся борцов за перемогу Визвольної Кастрычанскай Соцыялістычнай рэвалюцыі, як караўша германскіх абароны Астрахані ў 1919 годзе, як быў адным з членаў Раўнаснага савета XI арміі, як быў адным з сакратараў ЦК КП(б) Азэрбаіджана і караўша бакінскага пратэставіцтва. Мейсін нәни қызы ведае гісторыю Кирава, як адного з біж-нінх і дэпутату Вярхоўнага Савета, члена Цэнтральнага штаба большэвіцкай партыі і любімага кіраўніка ленинградскіх большэвікоў.

«Газарын Кируу прэдсудбу с. вло у ор боу аншаа, яки тэ
ведасе страху і нежаксцой а дэи дэни ридхун мэры, пастору
ныя партияи. Яно прамыа, жатсыйа стопасар, яно востыная
яксыц пыхасныа трибуна рэспубл. а дэи дэни у ім рой
сардэчнасцю і мыккасцю а дэи дэни татарьскых і дууласкых
адносинах, з тоу прамыа гай ценнинен і саромнасцю, якия
уласцывы сапраўднаму ленинцу.

На ўсім працягу баявога шляху жэ зусеюм тэжачна кнуць энергія, рэвалюцыйна думка іх, вострае арганізатарскі талент, умение хутка і правільна арыентавацца і арыентаваць другіх, цвёрдая сувязь з масамі, умение лезці ў сапраўды вучацца ў масе жалезнага стойкасці, бесстрашны адважасць рабочага класу, партыі, дзяржавы; неарымнае ідэальнасць да барацьбы народа і ўмение пачуць ім сакрушальныя ўдары.

Такаво світле абличчя кришталля чистого, стойкого маршу до справу комунізму, бажаного друга і баченого гонимого Сталіна. Сергій Міронович Кірава, зверхні задатки з-за вулицями дотримували совєцького народу і протавних всякої сестри ірзаківка-инюмєвська-бухарынські агентамі фашистських розведок.

Сергей Миронович Кірав нарадзіўся 27 (15) сакавіка 1886 года ў далёкім Уржуме, былом Вяткай губерні, дзёнь Кірэўскага краю. Бацька Кірава— Мірон Іванавіч Косарыкаў, калі Сярожа быў тріццаці гадоў, адідуваўся на Урал шуканьцём работы і прапаў там без

весткі Неуззабаве, надарываючыся непасильнай работай, памераа ад сыхотав і маці Сярожы. Сямігадовым хлопчыкам ён быў аддадзены ў Уржумскі дом догляду малалетніх (сироцкі прыют), дзе прабыў да 1902 года.

У 18-гадовым узросце ў яго ўжо акрэслена склаўся марксісцка-ленінскія погляды. Восенню 1904 года ён вступіў у сацыял-дэмакратычную арганізацыю, дзе адразу-ж прымыкае да групы большэвікоў і уваходзіць у склад падкамітэта Томскай арганізацыі РСДРП. С. М. Кіраў стаў самым малым членам гэтага падкамітэта, але ўжо гэта выдзяляўся, як выдатны арганізатар мас, палкі трыбун, бліскучы майстра большэвіцкай тактыкі.

У студзені 1905 года таварыш Кіраў — адзін з арганізатараў першай у Томску ўзброенай дэманстрацыі супроць царызма. 31(18) студзеня ён удзельнічае ў дэманстрацыі на чале ўзброенай дружны. Поруц з ім з чырвоным сцягам у руках ідзе яго друг — малады рабочы-друкар Іосіф Конанаў. Пры сутычцы з паліцыяй Конанаў быў забіты. Сяргея Міронавіча жандармы жорстка забілі нагайкамі і рассеклі шашкай паліто.

2 лютага 1905 года таварыш Кіраў удзельнічае на нелегальным сходзе ў горадзе Томску, дзе абмяркоўваецца пытанне аб новай, яшчэ больш магутнай рэвалюцыйнай дэманстрацыі. Удзельнікі гэтага схода, рыданыя правакатарам, былі арыштаваны разам з тав. Кіравым.

Праз два з паловай месяцы Кіраў выйшаў з турмы і зноў з таго-вою акупіўся ў падпольную партыйную работу. Летам 1905 года ён абіраецца членам Томскага камітэта РСДРП. У гэты перыяд тав. Кіраў гідзе ралучную барацьбу супроць меншавікоў, адстаючыч неабходнасць узброенай барацьбы з царызмам. У кастрычніку 1905 года тав. Кіраў ўзначальвае стачку чыгуначнікаў станцыі Таінга. Дзякуючы добрай арганізацыі і падтрымцы гэта стачка скончылася перамогай і з'явілася самастойнай часткай усерасінскай забастоўкі ў кастрычніку 1905 года, якая нанесла царызму ачужальны удар.

Пасля паражэння снежнінскага ўзброенага паўстання ў Мінску, рэакцыя пачынае ўсёмае галаву, праводзяцца масавыя арышты. 20 студзеня 1906 года царскі ўрад заарэставаў Сяргея Міронавіча ў Томскую турму (гэта быў другі яго арышт). Пры вольнасці ў яго знаходзяць пракламаны, скарбючы «справы», якіх праз некалькі месяцаў, пад залог, выпускаюць з турмы.

Вясной 1906 года тав. Кіраў зноў на волю і зноў уключае ўдзельную партыйную работу. На дзяржаўнае ідэалагічнае і камітэта ён прымуе на т абсталяванні вялікай друкарні, прыгоднай таксама і для хаўбанія «бро». Друкарня была абсталяваная ўсёй неабходнай для друкавання газет і пракламаны тэхнікай і паспешна выкарыстоўваецца некалькі пракламаных. У ноемber пачынае зрабтва на хатнім, дзе пачыналася друкарня. Тав. Кіраў быў зноў арыштаван.

У лютым 1908 года, адбываючы тэрмін зняволення, тав. Кіраў выйшаў з турмы, дзе раз'ортвае работу па аднаўленню партыйнай арганізацыі, а вясной 1909 года, калі да яго ўжо немагчыма было заставацца на адным месцы (гэта ўзыходзіла шукала латвія), ён пераправадзіўся ў Вадзьмаўказ (цяпер Орджанікідзе), дзе веставанне праводзіць рэвалюцыйную работу па скалачванню большэвіцкіх арганізацый.

Маючы вялікі талент журналіста, тав. Кіраў працуе ў ліберальнай газеце «Терек», дзе выкарыстоўвае масае шырокае дэлегаванне маючыма

паступова надае газеце новы палітычны змест. Прабіваючыся скрозь рагаткі царскай цензуры, ён раскрывае гнуснае самавольства самадзяржаўя і абуджае ў шырокіх масах працоўных класавую нянавісць да ворагаў.

У жніўні 1911 года тав. Кірава зноў арыштоўваюць (у чацверты раз) і адпраўляюць этапам у Томск на суд па справе аб падпольнай друкарні. 16 сакавіка 1912 года справа слухалася ў томскім акруговым судзе. Галоўны сведка абвінавачвання, паліцэйскі прыстаў, які арыштаваў Сергея Міронавіча у 1906 годзе, на судзе яго не пазнаў, акрамя таго суд не мог не лічыцца з новым рэволюцыйным уздымам, што пачаўся ў краіне, і Сергей Міронавіч быў апраўдан «за адсутнасцю ўлік».

Пасля суда тав. Кіраў зноў прыступіў да работы ў газеце «Терек». 3-га лістапада 1912 года на старонках «Терека» паяўляецца вялікі артыкул «Простота правоў» за подпісам «С. Кіраў». Гэты літаратурны псеўдонім і стаў потым новым прозвішчам Сергея Міронавіча, над якім ён вядомы зараз усяму свету. У гэтым артыкуле тав. Кіраў выкрывае рэакцыйных дэпутатаў IV Дзяржаўнай думы—гэтых пагромшчыкаў і чыноўнікаў, рабалепаствуючых перад царызмам. Супроць тав. Кірава, як аўтара артыкула, была створана цёмная «справа», але хутка спыненая пад страхам нарастаючага рэволюцыйнага руху.

У перыяд імперыялістычнай вайны тав. Кіраў цвёрда стаіць на ленінска-сталінскай пазіцыі ператварэння імперыялістычнай вайны ў грамадзянскую і праводзіць рашучую барацьбу з рознага роду апартунізмам і за стварэнне III Комуністычнага Інтэрнацыянала.

Лютыўская буржуазна-дэмакратычная рэволюцыя 1917 года застае Сергея Міронавіча ў Владзікаўказе. Тут тав. Кіраў рэагортвае большэвіцкую работу па мабілізацыі мас на барацьбу супроць лакею буржуазна-меншавікаў і эсэраў, выкрываючы здрадніцкую тактыку гэтых зноўніцкіх партый. Дзякуючы энергічнай рэволюцыйнай рабоце тав. Кірава па арганізацыі мас вакол большэвіцкіх лозунгаў, працоўныя Паўночнага Кавказа цвёрда ўсталі на адзіна правільны шлях вызвалення—на шлях барацьбы за ўладу Совецкай.

У жніўні 1917 года тав. Кіраў выязджае ў Пецярбург па даручэнню Владзікаўказскай большэвіцкай арганізацыі Карнілаўскія падзеі застанулі яго ў Маскве. Тут ён даведваецца аб удзеле ў карнілаўскім контррэволюцыйным мецяжы так званай «дзікай дывізіі», у складзе якой знаходзіліся і горскія часны. Сергей Міронавіч адразу ж арганізуе пасылку дэлегацыі ад Цэнтральнага Камітэта горскіх народаў к «дзікай дывізіі» з мэтай утрымаць яе ад удзелу ў карнілаўскай авантуры. «Прыехаўшая дэлегацыя растлумачыла салдатам сапраўдныя намеры начальнікаў. Гэтага было даволі, каб зрабіць «дзікую дывізію» зусім бязішоўнай для рэвалюцыі» («Гісторыя грамадзянскай вайны ў СССР», т. I, стар. 206).

Пад несправядлівым кіраўніцтвам тав. Кірава праходзіла арганізацыя рэволюцыйных сіл і падрыхтоўка Вялікай Кастрычніцкай Соцыялістычнай рэвалюцыі на Паўночным Кавказе. Ужо ў пачатку кастрычніка 1917 года большэвікі заважваюць большасць у Владзікаўказскім Совеце. Пасляны ў Пецярбург дэлегатам на II Усерасійскі з'езд

Советаў, Сергей Міронавіч актыўна удзельнічае ў барацьбе за перамогу Вялікай Кастрычніцкай Соцыялістычнай рэвалюцыі.

З асабаю сілай разгортвае свой бліскучы арганізатарскі талент тав. Кіраў пасля перамогі Вялікай Кастрычніцкай Соцыялістычнай рэвалюцыі. Вярнуўшыся на Паўночны Каўказ, ён выступае 17(1) лістапада на пасяджэнні Владзікаўказскага Савета з дакладам аб II Усерасійскім зездзе Советаў і аб Вялікай Кастрычніцкай Соцыялістычнай рэвалюцыі.

На Паўночным Каўказе тав. Кіраў праводзіць велізарную работу па згуртаванні большавіцкіх сіл і мабілізацыі працоўных мас на барацьбу з контррэвалюцыяй. У складзення абстаноўцы жорсткай класавай барацьбы згуртоўвае ён прыгнечаныя народы Паўночнага Каўказа пад сцягам большавіцкай партыі, узімае іх на барацьбу супроць белавардзеншчыны, мясцовых князёў і мул. На Терэку і ў Гіяцгорску, у Маздоку і Владзікаўказе раздасца магутны голас Сергея Міронавіча. На яго заклік працоўныя Каўказа, адстойваючы Савенскую ўладу, цесна згуртоўваюць свае рады вакол большавіцкай партыі.

У годы грамадзянскай вайны тав. Кіраў заўсёды на перадавых пазіцыях, вядзе масы ў бой супроць вернага сацыялізма — імперыялістычных інтэрвентаў і расійскай контррэвалюцыі.

У студзені 1919 года Сергей Міронавіч прыбывае ў Астрахань і арганізуе абарону гэтага в жнішчага стратэгічнага пункта, які перагараджаў астраханскім, уральскім, тэрскім і далёкім контррэвалюцыйным казачым часцям шлях на Царыцын і Саратаў. На здрадніцкі загад Іуды-Троцкага аб эвакуацыі Астрахані тав. Кіраў адказвае: «Астрахань не здадзям». Ён звязваецца з Леніным і Сталіным і мужна праводзіць іх указанне — «Астрахань абароніць да кінца».

Абарона Астрахані адна з гераічных старонак рэвалюцыйнай барацьбы С. М. Кірава. Бязлітасна распраўляецца ён з усімі ворагамі рэвалюцыі. Толькі дзякуючы асабістай энергіі і знаходчывасці тав. Кірава ўдалося хутка падавіць белавардзенскі мяцеж, які ўспыхнуў у Астрахані ў пачатку сакавіка 1919 года.

У канцы красавіка — пачатку мая 1919 года тав. Кіраў зацвердзіўца ваддзеным Палтадзела, а затым членам Рэвалюцыйнага савета XI арміі. Ён разгортвае ківучую дзейнасць па наладжванні работ грамадзянскіх і ваенных устаноў, наладвае заводы, асабліва абароннага значэння, чырвонаарменскія часці, судны волжскай баявой флатыліі, выступае на сходах рабочых, чырвонаармейцаў, маракоў, жанчын, на сходах і канфэрэнцыях партыйнага і савецкага актыва.

На астраханскай агульнагарадской канфэрэнцыі РКП(б) 3 жніўня 1919 года, тав. Кіраў гарача заклікае: «... Мы павінны сказаць сабе, разыходзячыся з гэтай канфэрэнцыі, што пакуль у Астраханскім краі ёсць хоць адзін камуніст, вусце ракі Волгі было, ёсць і будзе савецкім». Пад гэтым баявым лозунгам ён адстаяў Астрахань. У самыя цяжкія моманты тав. Кіраў паяўляўся на небяспечнейшых участках фронту, асабістым прыкладам натхняў чырвонаармейцаў і дасягаў перамогі.

У верасні — кастрычніку 1919 года становіцца на фронтах пад Астраханню значна палепшылася. 18 лістапада XI армія пераходзіць у наступленне супроць белавардзенскіх банд генерала Талстога, які не пераставаў пагражаць Астрахані з усходу.

План наступлення быў распрацаваны пад непасрэдным кіраўніцтвам

тав. Кірава. За 12 дзён аперацыя была закончана з поспехам і снежня тав. Кіраў паведамляў у тэлеграме Леніну:

«Часці XI арміі сцяшаюцца падзяліцца з Вамі рэзюлюцыяй і радасцю з прычыны поўнай ліквідацыі белага астраханскага казачства. Перадавыя часці XI арміі стаяць ужо на рубяжы Терэка вобласці і хутка пададуць магутную брацкую руку Пуночнаму Каўказу, які гарыць рэволюцыйным полымем».

Доблесная Чырвоная армія пад кіраўніцтвам таварыша Сталіна атрымлівае ўсе новыя і новыя перамогі. 3-га студзеня 1920 года гераічным пацёкам часці XI і XI армій былі адабраны ў Борагаў і Ільма прадэскія дварыны Царіцын. На ўказанню таварыша Сталіна тав. Кіраў і іншыя XI арміі прадэстаўляючыя дзеньніцкія палкі і часткі. А самага 1920 года дзеньніцкія часткі былі разгромлены, і ўсёй Пуночнай Каўказ апынуліся ад белах баць.

29 мая 1920 года тав. Кіраў прызначэцца поўнамоцным прадстаўніком РСФСР у меншавіцкую Грузію. Тут, як і на іншых участках, куды яго пасылала партыя, тав. Кіраў паказваў сабе перадакманам большэвіком, дастойным вучнем Леніна і Сталіна.

У канцы верасня 1920 года Сяргей Міронавіч выконвае яшчэ адно адказнае дыпламатычнае даручэнне. Адзельнае ў якасці прадстаўніка Савецкай Расіі ў мірных перагаворах з Польшчай.

З ліпеня 1921 па снежань 1925 года тав. Кіраў працуе першым сакратаром ЦК Камуністычнай Партыі (большэвікоў) Азербайджана. Пад яго кіраўніцтвам паспяхова ажыццяўляецца сталінскі план рэканструкцыі нафтавай прамысловасці, асваення новых нафтавых плошч.

Згуртаванне партыйных радоў пад сцягам Леніна—Сталіна, умацаванне садружства нацыянальнасцей, уздым гаспадарчага будаўніцтва, культурны рост гарадскога і сельскага насельніцтва, вырошчванне і выхаванне новых большэвіцкіх кадраў — гэта выдатнае дасягненне Сяргея Міронавіча ў Азербайджане на працягу чатырох з паловай гадоў.

Партыйная арганізацыя Азербайджана пад перакрэдным кіраўніцтвам тав. Кірава біяжыла прагрэсам і трацізм, суржываных палкаў, маластаў і стала моцнай апарыяй леваска-сталінскага ЦК ВКП(б).

За час работы ў Азербайджане Сяргей Міронавіч зважыў і гарачую любоў рабочых, сялян, інтэлігенцыі. Калі ЦК ВКП(б) у снежні 1925 года, пасля XIV партыйнага зезда, паслаў тав. Кірава ў Ленінград для кіраўніцтва партыйнай арганізацыяй, большэвікі Баку пісалі ланіградцам:

«Воляй вышэйшага органа партыі—Цэнтральнага Камітэта і тым самым воляй усёй партыі кіраўнік Азербайджанскай арганізацыі нашай партыі і любімец бакинскіх рабочых таварыш Сяргей Міронавіч Кіраў паслан на работу да вас, у Ленінградскую арганізацыю. Як нам ні цяжка расставіцца з таварышом Кіравым, як нам ні дора таварыш Кіраў, нэс уцяшае адна думка, што ён будзе ў Ленінградзе».

Вы, таварышы, ланіградскія камуністы, у асабе таварыша Кірава маёбылі стойкага, вытрыманага старога большэвіка-ленінца, лепшага умелага кіраўніка вашай арганізацыі».

На працягу дзесяці год узначальваў тав. Кіраў большэвіцкую арганізацыю горада Леніна і Ленінградскай вобласці, нястомна выкарчоўваючы контррэволюцыйную трацкіска-зіночэўскую вачысць.

Таварыш Кіраў аддаваў усе свае сілы і здольнасці справе згуртавання ленинградскіх большавікоў і рабочых вакол Цэнтральнага Камітэта партыі і таварыша Сталіна, нястомна кіруючыся аб'явамі адзінства партыі. Будучы рашучую прынцыповую барацьбу з усімі ворагамі большавізма, ён заклікаў упарта працаваць над умацаваннем жалезнага адзінства радыёў партыі **Леніна—Сталіна**.

Выступіўшы на надзвычайнай XXIII ленинградскай губернскай партыйнай канферэнцыі, Сяргей Міронавіч у заключэнні прамове сказаў: «Саме галоўнае, самае блізкае для нас, таварышы,—гэта адзінства нашай партыі». Ён заклікаў усямерна умацоўваць маналітнасць большавіцкіх радыёў, змагацца за ачышчэнне партыі ад двурэшнікаў і апартуністаў, ад замаскаваных ворагаў сацыялізма.

Тав. Кіраў добра разумеў, што для ажыццяўлення сусветна-істараграфічнай задачы перамогі камунізму неабходна паслядоўная і рашучая барацьба з ворагамі усіх масцей, якія імкнуцца затрымаць наш пераможны рух уперад.

Верны і блізародны змагар за справу большавіцкай партыі, за справу камунізму, тав. Кіраў усімі сіламі абаратаў яе рады ад капітулянтаў і здраднікаў, бо ён добра разумеў, што «нельга цягнуць у сваім асяроддзі апартунізму, як нельга цягнуць язву ў здаровым арганізме. Партыя ёсць кіруючы атрад рабочага класа, яго перадавая крэпасць, яго баявы штаб. Нельга дапусціць, каб у кіруючым штабе рабочага класа сядзелі малаверы, апартуністы, капітулянты, здраднікі (**«Кароткі курс гісторыі ВКП»**).

У сваёй гаворцы прамове на XV партыйным з'ездзе, 5 снежня 1927 года, тав. Кіраў, выражаючы думку ўсяго зезда, патрабаваў адсячы ад партыі, самым ранучым, цвёрдым і бязлітасным чынам **трацкісцка-зіноўеўскую погань**.

Сяргей Міронавіч з руйнуючай сілай абрушваўся на здраднікаў трацкістаў, зіндухцаў і правых рэстаўратараў капіталізму. У кастрычніку 1932 г. у дакладзе на акцыі ленинградскай партыйнай арганізацыі аб выніках вераснеўскага Пленума ЦК ВКП(б) тав. Кіраў з выключнай яркасцю ўказваў, што пасля таго, як усе пытанні, паводле якіх партыя ў свой час спрачалася з «левымі» і правымі апартуністамі, вырашаны пераможным будаўніцтвам сацыялізму ў карысць ленинскай лініі партыі, усякая група, якая будзе упорстваваць у сваёй антыпартыйнай барацьбе супраць генеральнай лініі партыі і яе ленинскага Цэнтральнага Камітэта, немінуча, у сваю хвалю рэчаў, скоціцца ў **лагер контррэвалюцыі**.

Верны сын партыі Леніна—Сталіна, тав. Кіраў бязлітасна змагаўся з ворагамі нашай сацыялістычнай радзімы, пад якою-бы маскай яны ні скрыліся. З глыбокай нянавісцю гаварыў ён аб прэзэрваных ворагах народа—**трацкістах, зіноўеўцах і бухарынцах**:

«Гэта ворагі сацыялізма, гэта людзі, якія перанілі ў лагер контррэвалюцыі, гэта прамыя падсобнікі сусветнай буржуазіі. З ворагамі сацыялізма, з людзьмі, якія выступаюць супраць лавзеў Кастрычніка, мы не спрачаемся і спрачання не збіраемся.

Мы з імі вядзем барацьбу як з ворагамі, якія канчаткова перанілі на сваёй белавардзенцаў, у лагер яўных ворагаў пролетарскай дыктатуры» (3 даклад аб выніках вераснеўскага Пленума ЦК ВКП(б) 8 кастрычніка 1932 года).

Бедучы нястомную і непрыміруемую барацьбу з ворагамі партыі, ворагамі сцэпалізма, з ворагамі народа, тав. Кіраў згуртаваў усіх ларыных і непартыйных большавікоў, усіх працоўных Ленінграда вакол ЦК нашай партыі, вакол правадыра народаў—таварыша Сталіна.

Непахісны большавік, ленин-сталінец, тав. Кіраў быў бязмежна адданы вялікаму правадыру, настаўніку і другу працоўных усяго свету—таварышу Сталіну.

Таварыш Кіраў няўхільна праводзіў указанні тав. Сталіна ва ўсёй сваёй практычнай рабоце. Барашаючы буднішнія каляндарныя, спадарчыя, кельтурна-бытаныя пытанні, ён вясомна кланалася ў патрэбах працоўных, праяўляючы да іх велізарную чуласць.

Над непамерным краўніцтвам таварыша Кірава Ленінградская прамысловасць стала важнейшай базай сацыялістычнай індустрыялізацыі краіны. Пашырэнне і рэканструкцыя ленінградскіх заводаў, паварэнне шматлікіх электрастанцый, пашырэнне здабычы торфу, распрацоўка сландоў, апацтвавай руды, асваенне багіццяў Поўначы, уздым сацыялістычнай сеткі электрадымаў Ленінградскай вобласці ўсё гэта непарывна звязана з вялікім і любімым імем Сергія Міронавіча Кірава.

Сергій Міронавіч зуседзі ўмеш спалучаць сваю практычную работу з рэвалюцыйнай тэорыяй марксізма-ленінізма. Ён быў палкім грымбунам рэвалюцыі, выдатным прапагандыстам ідэі марксізма-ленінізма. Усе сваё жыццё кіраваўся ён ленинска-сталінскім камандам і гораха заклікам кожнага партыйнага і непартыйнага большавіка на тей і і ініцыятыва вывучаць марксіска-ленінскую тэорыю, якая адкрываючы законы гімадскага рывіцця, асвятляе шлях для практыкі, убагачае вопытам павярджан барацьбы, дае яснасць мэты, рупэўненасць у перамогу.

У студзені 1932 года на IV Ленінградскай абласной і гарадской канферэнцыі ВКП(б) тав. Кіраў гаварыў:

«Гісторыя большавізма—бязвая зброя міжнароднага пролетарыята ў барацьбе за камунізм, неспраможная зброя рабочага класа СССР у будаўніцтве сацыялізма. Гісторыя нашай партыі вучыць таму, як вывастаць працоўных ад прыгнётавання капітала, як заваяваць дыктатуру рабочага класа.

Гісторыя нашай камуністычнай партыі ёсць гісторыя пераможнага пролетарскага рывіцця і будаўніцтва сацыялізма. Кожная старонка, кожны радок гісторыі нашай партыі—гэта не проста хроніка падзей, гэта велізарная глыбокая навука, не ведаючы якой нельга рабіць пролетарскую рэвалюцыю».

Цяпер, калі партыя і ўвесь народ атрымалі новую магутную зброю—дзінага выхавання, сапраўды навуковую гісторыю большавізма «Кароткі курс гісторыі ВКП(б)»—засаблала, ён і тагучы ўказанне таварыша Кірава аб значэнні марксіска-ленінскай тэорыі для будаўніцтва камуністычнага будаўніцтва, для перамогі над усімі ворагамі народа.

Тав. Кіраў не раз указваў на неабходнасць самастойнай работы над кнігамі, самастойнага вывучэння марксіска-ленінскай тэорыі.

Кожны свядомы член партыі павінен займацца вучобай, працаваць над сабой не толькі ў школе». Моцна і востра ставіў ён пытанні

У чым было падабенства і розніца паміж рэволюцыйнымі і ліберальнымі народнікамі

Гав. Марыям Рахматуліна звярчаецца ў «Правду» з пытаннем аб тым, ці існуе розніца паміж народнікамі 60-70-х год і народнікамі 80-90-х год, у чым гэта розніца, ці можна тых і другіх узяць за адны дужкі, «аднесці да аднаго».

Аказваецца, сярод работнікаў кафедры сацыяльна-эканамічных навук Казанскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя В. І. Ульянова (Леніна), як паведамляе тав. М. Рахматуліна, узнікла працяглая спрэчка па гэтай пытанню «Тав. Федзін, дацэнт і кандыдат філасофскіх навук, дацэнт па палітэканоміі тав. Петроў, асістэнт па палітэканоміі тав. Вандзюкоў тлумачыць так, што Ленін у сваёй працы «Што такое «прыяцель народа» і як яны ваяуюць супроць сацыял-дэмакратаў?» вельмі яцель народа і як яны ваяуюць супроць сацыял-дэмакратаў?» вельмі чотка і ясна размяжоўвае, што народнікі 60-70-х год — рэволюцыйныя народнікі, таму што яны змагаліся супроць самадзяржаўя і пачыналі ў народ узняць яго супроць самадзяржаўя, але метады іх барацьбы былі антымарксісцкія. Я і дацэнт тав. Іванов супроць такога тлумачэння, супроць прысуджэння ім якіх рэволюцыйных заслуг народнікам 60-70-х год і (прыпісвання) рэакцыянасці толькі народнікам 80-90-х год».

Калі сутнасць спрэчкі ў імя М. Рахматулінай перададзена правільна, то, зразумела, бліжэй да ісціны тав. Федзін і іншыя, якія падтрымліваюць яго.

Перш за ўсё, каб адказаць на пытанне аб тым, ці можна ўсё народніцтва разглядаць як цэлае, неабходна звярнуцца да асноўнай работы Леніна па пытанню аб народніцтве «Што такое «прыяцель народа» і як яны ваяуюць супроць сацыял-дэмакратаў?». У гэтай рабоце Ленін дае перш за ўсё класавае вызначэнне народніцтва ў цэлым.

Крытыка народніцкага сацыялізма прыводзіць Ленін да вываду, што ў народніцкім сацыялізме «роўна нічога сацыялістычнага тут няма, і ўсе гэтыя тэорыі безумоўна не тлумачаць эксплуатацыі працоўнага і таму абсалютна не здольны паслужыць для яго вызвалення, што на самай справе ўсе гэтыя тэорыі адлюстроўваюць і прародзяць інтарэсы дробнай буржуазіі...» (т. I, стар. 184).

І далей Ленін ставіў пытанне:

«Як трэба аднесціся рабочаму класу да дробнай буржуазіі і яе праграм?»

Ленін піша:

«І на гэта пытанне нельга адказаць, не прыняўшы пад увагу дваісты характар гэтага класа (у нас у Расіі гэта дваістасць асабліва моцна з прычыны меншага развіцця антаганізма дробнай і буйнай

буржуазіі. Ён з'яўляецца прагрэсіўным, паколькі выстаўляе агульна-дэмакратычныя патрабаванні, г. зн. змагаецца супроць якіх-бы то ні было рэштак сярэньвяковай эпохі і прыгонніцтва; ён з'яўляецца рэакцыянным, паколькі змагаецца за захаванне свайго становішча, як дробнай буржуазіі, стараючыся затрымаць, павярнуць назад агульнае развіццё краіны ў буржуазным напрамку» (т. I, стар. 184).

Такім чынам, Ленін усё народніцтва, і рэволюцыйнае і ліберальнае, лічыў плынню дробнабуржуазнай, і ў якім разе не пролетарскай, не сацыялістычнай па сутнасці.

У артыкуле «Эканамічны змест народніцтва» Ленін дае наступнае вызначэнне сутнасці ўсяго народніцтва: «Сутнасць народніцтва—прадстаўніцтва інтарэсаў вытворцаў з пункту погляду дробнага вытворцы, дробнага буржуа» (т. I, стар. 271).

У артыкуле «Памяці Герцэна» (1912 год) Ленін зноў-такі падкрэслівае агульныя ўсяму народніцтву адмоўныя рысы.

У гэтым артыкуле Ленін адзначае, што «Герцэн асновапаложнік «рускага» сацыялізма, «народніцтва» Герцэн бачыў «сацыялізм» у вываленні сялян з зямлей, у абшчынным землеўладанні і у сялянскай ідэі «права на зямлю». Свае улюбеныя думкі на гэту тэму ён развіваў оязлікую колькасць раз.

На справе ў гэтым вучэнні Герцэна, як і ва ўсім рускім народніцтве аж да вынікшлага народніцтва цыпераніх «сацыялістаў-рэволюцыйнераў»—няма ні грана сацыялізма. Гэта—гэтка-ж чароўнадушная фраза, такое-ж добрае лютценне, якое упрыгожвае рэволюцыйнасць буржуазнай сялянскай дэмакратыі ў Расіі, як і розныя формы «сацыялізма 48-га года» на Захадзе» (т. XV, стар. 466).

Ці значыць гэта, што Ленін не рабіў розніцы паміж народнікамі 60—70-х год—землевольцамі і народавольцамі, з аднаго боку, і народнікамі другой паловы 80-х і 90-х год—ліберальнымі народнікамі? Не, не значыць. Ленін, наадварот, праводзіў чоткае адрозненне паміж тымі і другімі.

У чым-жа бачыў Ленін асноўнае адрозненне паміж народнікамі 60—70-х і 90-х год з пункту погляду сацыяльнай сутнасці тых і другіх, з пункту погляду палітыкі, якую праводзілі гэтыя плыні ў народніцтве? Адказ на гэта мы знаходзім у ранняй рабоце Леніна «Што такое «прыяцелі народа» і як яны ваююць супроць сацыял-дэмакратав?».

Ленін бачыў адрозненне гэта ў тым, што ў народнікаў 60—70-х год была праграма, разлічаная на рэволюцыйную барацьбу з царскім урадам. У іх былі навуныя, утанічныя лютценні праз сялянскую абшчыну прыйсці да сацыялізма, праз тую абшчыну, якая на самай справе была зручнай формай для прыкрыцця кулацкага засілля.

Спрабуючы ўзняць сялян на барацьбу супроць самадзяржаўя, народнікі не бачылі, не ведалі сапраўдных шляхоў звяржэння самадзяржаўя. Яны не ведалі рабочага класа і не разумелі, што без саюза з рабочым класам і без кіраўніцтва рабочага класа гэтага самага перадавога і рэволюцыйнага класа грамадства адны сяляне не змогуць перамагчы царызм і паменчыкаў. Бо сялянства-ж (гутарка ішла тады аб аднаасобным сялянстве), не гледзячы на яго шматлікасць, з'яўляецца такім працоўным класам, які звязан з найбольш адсталай формай гаспадаркі—дробнай вытворчасцю. У сілу свайго распаўсюджвання і дробнаўласніцкага становішча яно менш ахвотна паддавалася арганізацыі, менш ахвотна ішло ў рэволюцыйны рух. Народнікі не разумелі прыроды сялянства, ідэалізавалі адсталыя формы гаспадаркі і

ства і зыходзілі з нявернага разумення яго, яны не знайшлі волгуку ў сваёй прапагандзе ў сялянстве, і гэта беспадстаўнасць народніцтва і прывяла да таго, што ў канцы 70-х гадоў, пасля няудалага хаджэння ў народ, «Зямля і воля» расквалася на «Народную волю» і «Чорны перадзел», кан «Народная воля» заклікала, што працавіцы ў сялянстве гэта «ўсёроўна, што біцца як рыба аб лёд».

З канца 70-х год народнікі пераходзяць да індывідуальнага тэрору. Гэта тэрарыстычная тактыка, якая выходзіла з няправільнай і шкоднай для рэвалюцыйнага народніцкай тэорыі «актыўных герояў» і «пасунага паноў», які чакае ад «герояў» подвигу, мела вельмі сумныя вынікі для ўсяго народніцкага руху і, бяспрэчна, затрымала развіццё самастойнага рабочага руху і стварэнне рабочай партыі. Гэтыя памылкі добра паказаны ў «Кароткім курсе гісторыі ВКП(б)».

Ускрываючы памылкі рэвалюцыйнага народніцкаў 60—70-х і пачатку 80-х год, «Гісторыя ВКП(б)» указвае таксама і на тое перараджэнне народніцтва, аб ям не раз казаў Ленін. «Большасць народнікаў не ўзабаве пасля разгрому партыі «Народнай воля» адмовілася ад рэвалюцыйнай барацьбы з царскім ўрадам, стала прапаведваць прымірэнне, наладжванне з царскім ўрадам. Народнікі ў 80-х і 90-х гадах сталі выразнікамі інтарэсаў кулацтва» («Гісторыя ВКП(б)», стар. 16).

«Яны проста думаюць, — пісаў Ленін пра ліберальных народнікаў, — што калі баграсць добраўка ды ласкавей у гэтага ўрада, то ён можа ўсё добра ўстроіць» (т. I, стар. 161).

Які далейшы шлях народнікаў? Яны ад пазіцый ліберальнага народніцтва 80-х і 90-х год перайшлі да пазіцый партыі эсэраў. Гэта партыя эсэраў, скатваючыся са ступенькі на ступеньку, адкрыта стала ў перыяд барацьбы рабочага класа за пролетарскую дыктатуру ў лагер ворагаў сацыялістычнай рэвалюцыі і ператварылася, як і ўсе іншыя дробнабуржуазныя партыі Расіі, у шпіёнска-дыверсанцкую агентуру фашысцкіх разведак.

Да ўсяго народніцтва мы аносімся адмоўна, як да плынні, варожай марксізму; але мы адрозніваем у ім розныя ступені яго развіцця. І ў тым народніцтве, якое вяло барацьбу супроць царызма, супроць капіталістаў і памешчыкаў, мы адзначаем яго дэмакратычныя струмені.

Ленін пісаў у артыкуле «Эканамічны змест народніцтва»: «Народніцтва адлюстравала такі факт рускага жыцця, які амаль яшчэ адсутнічаў у тую эпоху, калі складалася славянэфілія і захадніцтва, іменна: процілегласць інтарэсаў працы і капітала. Яно адлюстравала гэты факт праз прызму жыццёвых умоў і інтарэсаў дробнага вытворца, адлюстравала таму ўродліва, трываліва, стварэнні тэорыю, якая высювае не супярэчнасці грамадскіх інтарэсаў, а бесплодныя надзеі на іншы шлях развіцця, і наша задача выправіць гэту памылку народніцтва, паказаць, якая грамадская група можа з'явіцца сапраўдным прадстаўніком інтарэсаў непасрэдных вытворцаў» (т. I, стар. 270).

Велізарная гістарычная заслуга рэвалюцыйных марксістаў, Сольшэвікоў заключаецца ў тым, што партыя большэвікоў, узброеная перадавой тэорыяй, не толькі зноўта выправіць памылку народніцтва, не толькі здолела паказаць, што рабочы клас з'яўляецца сапраўдным прадстаўніком інтарэсаў усіх працоўных, але здолела і арганізаваць авангард гэтага класа ў перадавую, самастойную партыю, узброеную яе рэвалюцыйным вучэннем марксізма-ленінізма і павялічыла яго да велізарнейшых гістарычных перамог.

«Правда»

Ем. Яраслаўскі.

КАНСТЫТУЦЫЙНЫЯ АКТЫ І ДАКУМЕНТЫ АБ УТВАРЭННІ БЕЛАРУСКАЙ ССР.

Дэкларацыя праў народаў Расіі

Кастрычніцкая рэволюцыя рабочых і сялян пачалася пад агульным сцягам разнявольвання.

Разнявольваюцца сяляне ад улады памешчыкаў, бо няма больш п. меншыцкай уласнасці на зямлю — яна склалася. Разнявольваюцца салдаты і матросы ад улады самадзяржаўных генералаў, бо генералы ад гэтага часу будуць выбарнымі і змяшчэнні. Разнявольваюцца рабочыя ад кантрылаў і самавольства капіталістаў, бо ад гэтага часу будзе устаноўлен кантроль рабочых над заводамі і фабрыкамі. Усё жывое і жыццездольнае разнявольваецца ад ненавісных акоў.

Застаюцца толькі народы Расіі, што цярпелі і перыяд гніёт і самавольства, да разнявольвання якіх павінна быць прыступлена безадкладна, вызваленне якіх павінна быць праведзена рашуча і беспаваротна.

У эпоху царызма народы Расіі сістэматычна натраўліваліся адзін на другога. Вынікі такой палітыкі вядомы: разня і нагромы, з аднаго боку, рабства народаў — з другога.

Гэтай ганебнай палітыцы натраўлівання няма і не павінна быць звароту. Ад гэтага часу яна павінна быць заменена палітыкай добраахвотнага і чэснага саюза народаў Расіі.

У перыяд імперыялізма, пасля Лютаўскай рэволюцыі, калі ўлада перайшла ў рукі кадэцкай буржуазіі, некрытая палітыка натраўлівання уступіла месца палітыцы трусцівага недавер'я да народаў Расіі, палітыцы прыдзірак і правакацый, якая прыкрывалася славеснымі заявамі аб «саабоўдзе» і «роўнасці» народаў. Вынікі такой палітыкі вядомы: узмацненне нацыянальнай варожасці, падрыў узаемага давер'я.

Гэтай недастойнай палітыцы хлусні і недавер'я, прыдзірак і правакацыі павінны быць пакладзены канец. Ад гэтага часу яна павінна быць заменена адкрытай і чэснай палітыкай, якая вядзе да поўнага ўзаемага давер'я народаў Расіі.

Толькі ў выніку такога давер'я можа скласціся чэсны і моцны саюз народаў Расіі.

Толькі ў выніку такога саюза могуць быць спаяны рабочыя і сяляне народаў Расіі ў адну рэволюцыйную сілу, здольную ўстаць супроць усякіх самых і з боку імперыяліска-анексысцкай буржуазіі.

Зезд С'ятаў у чэрні гэтага года азначасу права народаў Расіі на свабоднае самавызначэнне.

Другі Зезд С'ветаў у кастрычніку гэтага года пацвердзіў гэта неад'емлемае права народаў Расіі больш рашуча і пэўна.

Выконваючы волю гэтых зездаў, С'вет Народноў Камісараў рашыў пакласці ў аснову свай дзейнасці па пытанню аб нацыянальнасцях Расіі наступныя пачаткі:

1) Роўнасць і суверэннасць народаў Расіі.

2) Права народаў Расіі на самавызначэнне аж да
засялення і ўтварэння самастойнай дзяржавы.

3) Уважэнне ўсіх і кожных нацыянальных і нацыянальна-рэлігійных
групп і абмежаванне іх

4) Свободнае развіццё нацыянальных меншасцей і этнаграфічных
груп, якія населяюць тэрыторыю Расіі.

Вышэйшыя адсюль канкрэтныя дэкрэты будуць выпрацаваны
беларускай нацыянальна-рэлігійнай камісіяй на сыходзе нацыянальнасцей.

Іменем Рэспублікі Расійскай Старшыня Савета

Народных Камісараў В. УЛЬЯНАЎ (ЛЕНІН)

Народны Камісар па справах

нацыянальнасцей ІОСІФ ДЖУГАШВІЛІ-СТАЛІН

15 (2) лістапада 1917 г.

Гра абвяшчэнне Заходняй Комуны *)

БЕЛАРУСКАЙ СОВЕЦКАЙ РЭСПУБЛІКАЙ

(Результаты I Эсэда Л.И. и VI П. Яковлевых Л. Яковлевых
конференция РКП(б).)

Смаленск, 30—31 снєжня 1918 г.

[illegible]

«Звезда» 1919 г.

*) Заходняя Комуна. 11—13 верасня 1918 г. адбыўся III з'езд Саветаў Паўночна-Заходняй вобласці. З'езд паставіў перайменаваць Паўночна-Заходнюю вобласць у Заходнюю Комуна. Улада гэтай Комуны пашыралася толькі на Смаленскую і частку Віцебскай і Магілёўскай губерній з прычыны таго, што астатняя тэрыторыя Паўночна-Заходняй вобласці была акупіравана немцамі.

М А Н І Ф Е С Т

часовага рэвалюцыйнага рабоча-сялянскага савецкага
ўрада Беларусі

Пролетарыі ўсіх краін, еднайцеся!

Таварышы : браты рабочыя, бедныя сяляне і чырвоныя мошцы
Беларусі!

Гарамычная, змучаная Беларусь, Беларусь рабочих і бешых сялян, якая увесь доўгі час смагае ад зняці і скаржы крыві і ўзбожжэння польскага вяльможнага панства—памешчыкаў, зладзеяў-купцоў і ўсіх іншых багачоў-крывамокаў. А з тым захлістаная расце і крывавым самадзяржавам і крывавым панствам, а армія мае і абмяняная з касцельных імёнаў келі, м. і з іхараў панства, акабана з ног да галовы ланцугам і чэпам, цярпеўшая ўвесь час адзекі і глум і перажываючая цяжкое трывожнае і аднадушнае, неспынальнае ад сярэдняй м. і сярэдняй м. Ч. р. і А. м. і далучэння да новага, свабоднага і будучага на іхно-вах калектыва на фундаментам іхно-будучага і іхно-шчунна.

Вялікая Кастрычніцкая Рэволюцыя у Расіі, барацьбу а разва-
ліны пагане панаванне памешчыкаў, фабрыкантаў, калонаў і па-
ноў панаванне ўмну, іх оли і уласку, злая была факт, мает ності
заду жэцця, з утвардзі самога працоўнага народа, і, пачаўшы з Расіі,
сна знала сучасны агонь вызвалення працоўных ад гнету і роў-
і капіталістаў. Потым гэтага ажно з кожным днём і з кожнаю гадзі-
най абшлі хсе ботшыя прасторы, пераходзячы з адной краіны
у другую, адганяючы ад працоўных мас цемру несправед-
чанія і панавання, бачылі ся ядомачы тэ панавання сучасны выгна-
талышкаў, кіма да помсты і паграмае зтапны с бою хсх заклятых
горагаў свабоды і шчасця, ворагаў рэвалюцыі, расчэпцы шыры
чырвоны шлях да панавання свабодны працы, да панавання кому-
нізма, да панавання брацтва і аднавання пі човных хсего свету

Атчуваючы і бачачы сваю немінучую скорую перамену, барагі Рэволюцыі... мітусяцца і вольваюцца з сці, нобы вар'яты, стараючыся, як мага, абманамі і подкупам, сабраць навакол сябе сціны, абрушыцца на Рэволюцыю і задушыць яе трывыны поступ. Але дарэмна ўсе іх надзеі, марны іх дратугі. Мітусіны тат рэволюцыйных хваць, які разбурае рабства, зніштажае ўсякую няволю і вызваціе працоўны народ, не сустрэне на шляху сваім ніякіх прэпон і перашкод.

Рабочыя, сялянская бедната і чырвонаармейцы Беларусі!

Руйнуючы будынак цяжкім няволі, асушаючы моры стэз, рэкі крывы, пралітаі на шырокім прасторы гарамыччан Беларусі, разбурэ-

най жудаснай вайною, зацеянай царамі і багачамі з-за сваіх інтарэсаў, вайною, якая загубіла дарэмна мільёны рабочых і сялян,—да вас ідзе ў прамежнях сонца, з прывітальным заклікам, вызваленне—вам нясе Рэволюцыя поўную ўладу і панаванне.

Сумесна з працоўнымі народамі Расіі, Літвы, Украіны і Латвіі, з сённяшняга дня становіцца і вы саабоцнымі і поўнапраўнымі гаспадарамі свабоднай, незалежнай Беларускай Соцыялістычнай Совецкай Рэспублікі. З сённяшняга дня Беларусь—Совецкая Рэспубліка становіцца рэспублікай працоўнага народа, рабочых, сялянскай беднаты і чырвонаармейцаў Беларусі.

Усе пасягаўшыя да сучаснага моманту на працоўную Беларусь буржуазныя прадажныя ўрады, урады прыгоннікаў-памешчыкаў, фашыскага і куцкоў, падтрымліваемыя прадажным духавенствам, дзе-б іх улада яшчэ ні трымалася, ці то будзе паганая Рада, нямецкі акупанцыйны ўлады, польскія і украінскія захватчыкі, лічача ад гэтага часу звергнутымі, неіснуючымі і аб'яўляюцца з усімі сваімі супольніцкамі і аднадушамі знымі ворагамі вольна і працоўных усяго свету, заслугоўваючымі бясплітнай рэволюцыйнай кары.

Устаўляем усе на абарону Соцыялістычнай Совецкай Працоўнай Рэспублікі Беларусі, уставайце!

Няхай з усходу на захад і з поўначы на поўдзень прагучыць гэты прызывны заклік па ўсяму прастору Беларусі і ўспіме ўсіх да аднаго пролетарыяту і бедных сялян стаць пад чырвоны сцяг сусветнай Рэволюцыі, каб аб'яднаныя заартаваныя раты ўшчэнт разбіліся ўсе атакі немых сіл ворагаў Рэволюцыі, бедна працоўнага народа. Хутчэй-жа на барацьбу, каб не застаті вас у бясплодным спячкі ўсе, хто рыхтуецца да нападу на Совецкую Беларусь, чорныя банды польскіх татымераў і петлюрэцкіх «самасціяў» і слетам за імі ідуць белатэвардзейскія слугі саюзніцкага імперыялізма.

Да барацьбы! Да барацьбы! Да барацьбы!

Ім ім вярніце прылежнае нябожа, работва і здзекі Беларусі, а цяпер усе на Совецкую Беларусь і Рэспубліку, ім ім Чырвоная Армія, ім ім Соцыялістычная Рэволюцыя і Сусветнага Мажорнага Соцыялізма, ім ім рабоча-сялянскі фронт Беларусі, Совецкай Незалежнай Рэспублікі, настаўленні на поўнае рашэнне адзінай Канфедэрацыі Комуністычнай Партыі і вольна Саветаў Беларусі, аб'яўляем перад усім светам:

1) Ад гэтага часу ўся ўлада на Беларусі належыць толькі Совецкім Рабочым, Сялянскім, Батрацкім і Чырвонаармейскім Дэпутатам.

2) Яшчэ захаванаяся дзе-б там і было на Беларусі ўлада нямецкіх, польскіх і украінскіх акупантаў ад гэтага часу лічыцца скасаванай.

3) Прадажная буржуазная Беларуска-я Рада, з яе, так званымі, «народнымі міністрамі», аб'яўляецца па-за законам.

4) Усе законы, дагаворы, пастанавы, загады і распараджэнні як Рады і яе друг, так роўна і нямецкіх, польскіх і украінскіх акупанцыйных улад, лічача неспраўдлівымі, загады-ж і распараджэнні нямецкіх улад, што датычаць парадку адыходу нямецкіх салдат з Беларусі, застаюцца ў сіле.

5) Ад гэтага часу ўстанаўляецца на Беларусі рэволюцыйны парадок: усе контррэволюцыйныя выступленні, а роўна і спробы ўчыніць пагромы, рабункі і гвалты, будуць бясплітна карацца па ўсёй строга-гасці рэволюцыйных законаў.

6) Работнікі, сягчы іх права і працоўныя ўсіх нацыянальнасцей, якія жывуць на Беларусі, карыстаюцца роўнымі правамі і знаходзяцца пад абаронай рэволюцыйных законаў.

7) Уся зямля памешчыкаў і буйных землеўладальнікаў, магнацтва, царкваў, католіцкага і духавенства, з усім жывым і мёртвым інвентарам, а таксама ўсе іншыя зямельныя і нежывыя рэсурсы зямлі становяцца набыткам працоўнага народа Беларусі.

8) Усе чыныя, літаратурныя, вышнія, тэатральныя і тэатральныя, сабральныя, а таксама і іншыя аб'екты набыткам рабочых і беларускага сялянства Беларусі.

9) Мясцовыя Саветы абавязаны абаронай народнага набытка ад раскрадання і псавання, прыцягваючы вінаватых да адказнасці.

10) Устанаўляецца васьмігадзінны рабочы дзень, без зыхвавання выхадных гадазін работы, і адначасова ўваходзяць у сілу ўсе законы Беларускай Соцыялістычнай Федэратыўнай Совецкай Рэспублікі на забеспячэнне рабочага класа.

Чырвоная Армія Рэспублікі і Сялянскі батальён Беларусі, Чырвоныя Рабочы-Сялянскі Атрад Беларускай Совецкай Рэспублікі, а таксама ўсе рабочыя і сялянскія атрады, якія ўдзельнічаюць у рэволюцыйнай барацьбе, абавязаны абараняць Саветскую Беларусь, якая становіцца Совецкай Рэспублікай, а таксама Сусветнаю Рэволюцыяю, перамагаючы імперыялістычны народ і сваім перамогам сусветнага сацыялізма.

Няхай жыве вызваленая працоўная Беларусь!

Няхай жыве Совецкая Расія!

Няхай жыве Сусветная Рабочая Рэволюцыя!

г. Менск, 1 студзеня 1919 г.

(„Жизнь национальностей“ № 1 ад 5 студзеня 1919 г.)

Аб признанні незалежності ЕССР

[illegible][illegible]

(„Известия ВЦИК“ № 26 ад 5 лютага 1919 г.)

ПАКАЗЧЫК АРТЫКУЛАЎ, ЗМЕШЧАНЫХ У ЖУРНАЛЕ „БОЛЬШЭВІК БЕЛАРУСІ“ ЗА 1938 ГОД

	Л. №	Стар
Прамова таварыша І. В. Сталіна на прадвыбарчым сходзе выбаршчыкаў Сталінскай выбарчай акругі горада Масквы 11 снежня 1937 года ў Вялікім тэатры	1 2 1-2	8 11 93 98
Пісьмо тав. Іванова І адказ таварыша Сталіна		3 4
Прамова таварыша Сталіна на прыёме ў Крэмлі работнікаў вышэйшай школы 17 мая 1937 г.	5 7	62-6
Энгельс і Ленін аб Польшчы		
Гісторыя Усесаюзнай камуністычнай партыі (большэвікоў). Кароткі курс пд рэдакцыяй камісіі ЦК ВКП(б). Лёндан ЦК ВКП(б). 1938 г.	9	5
Раздзел I. Барацьба за стварэнне Соцыял-дэмакратычнай рабочай партыі у Расіі (1883—1901 год)	9	6 2
Раздзел II. Утварэнне Расійскай соцыял-дэмакратычнай рабочай партыі. Паяўленне ўнутры партыі фракцыі большэвікоў і меншэвікоў (1901—1904 год)	9	21 31
Раздзел III. Меншэвікі і большэвікі ў перыяд рускай імперскай вайны і першай рускай рэвалюцыі. (1904—1907 г.)	9	31 41
Раздзел IV. Меншэвікі і большэвікі ў перыяд сталінскай рэакцыі. Афармленне большэвікоў у самастойную марксістскую партыю. (1908—1912 год)	8	73 111
Раздзел V. Партыя большэвікоў у год уздыму рэвалюцыйнага руху перад першай імперыялістычнай вайной (1912—1914 год)	10	11 15
Раздзел VI. Партыя большэвікоў у перыяд імперыялістычнай вайны і першай рэвалюцыі (1914—1917 г.)	10	15 31
Раздзел VII. Партыя большэвікоў у перыяд пераходу да правядзення Кастрычніцкай соцыялістычнай рэвалюцыі (Красавік 1917—1918 г.)	10	32 63
Раздзел VIII. Партыя большэвікоў у перыяд замежнай палітычнай інтэрвенцыі і грамадзянскай вайны (1918—1920 г.)	10	64 80
Раздзел IX. Партыя большэвікоў у перыяд пераходу на мірную работу па аднаўленню народнай гаспадаркі (1921—1925 год)	11 12	8 28
Раздзел X. Партыя большэвікоў у барацьбе за соцыялістычную індустрыялізацыю краіны (1926—1929 год)	11 12	29 43
Раздзел XI. Партыя большэвікоў у барацьбе за калектывізацыю сельскай гаспадаркі (1930—1931 год)	11 12	44 65
Раздзел XII. Партыя большэвікоў у барацьбе за завяршэнне будаўніцтва соцыялістычнага грамадства і правядзенне новай Канстытуцыі. (1935—1937 год)	11 12	66
Перадавы—20 год Чырвонай Арміі і Ваенна-Марскога флота	1 2 3	122—126 3 8
Перадавы—Шалёныя фаішскія псы знішчаны	3	5 10
Перадавы—Баявое свята міжнароднага пролетарыята	3	30 34
Перадавы—Нястомна павышаць большэвіцкую пільнасць	6 7	3 10
Перадавы—Памятаць аб капіталістычным акружэнні	6 7	
Перадавы—Бліскучая перамога сталінскага блока камуністаў і беспартыйных	6 7	11 17

	№№	Стар.
Перадавы—Другая Сесія Вярхоўнага Савета СССР	8	2—9
Перадавы—Глыбока вывучаць гісторыю большэвіцкай партыі	9	112—118
Перадавы—Галавіна Вялікая і Кастрычні	9	81—86
Перадавы—Беларуская ўдзяльная выстасць народ	1, 12	
Аб выбраванні Вярхоўнага суда СССР	8	101
Аб выбраванні дэпутатаў у Цэнтральны Савет Народнага Прадстаўнічага Савета СССР	1	97—98
Аб ўзнагародзе экіпажаў і экспедыцый	1	78
Аб дні выбараў у Вярхоўны Савет Беларускай ССР (пастанова прэзідыума ЦВК БССР)	1	10
Аб зацвярджэнні складу Цэнтральнай Выбарчай Камісіі па выбарах у Вярхоўны Савет Беларускай ССР (пастанова прэзідыума ЦВК БССР)	1	20—21
Аб выбарчых акругах па выбарах у Вярхоўны Савет Беларускай ССР (пастанова прэзідыума ЦВК БССР)	1	2—50
Аб забароне выключэння калгаснікаў з калгасаў (пастанова ЦК СССР і ЦК ВКП(б)	1	11—12
Аб няправільным размеркаванні даходаў у калгасах (пастанова ЦК СССР і ЦК ВКП(б)	1	13—16
Аб падатках і іншых абавязанельствах у адносінах аднаго з абодвух гаспадарак (пастанова ЦК СССР і ЦК ВКП(б)	1	17—18
Аб вывучэнні Гісторыі ВКП(б) (пастанова бюро ЦК ВКП(б)	9	147—148
Аб борцы ўраджаю 1938 г. (пастанова ЦК СССР і ЦК ВКП(б)	6, 7	126—128
Аксёнаў—Пастанову Пленума ЦК ВКП(б) давесці да сямейна-домашняй кожнага камуніста	1	129—132
Бедзін В.—Шырэй разгарнуць большэвіцкую агітацыю і прапаганду	5	42—48
Беляеў С.—Прым у партыю—важнейшая задача партарганізацыі	10	100
Брэскі мір і барацьба партыі большэвікоў супроць трацкіска-бухарынскіх прапаведнікаў вайны	3	99—112
Брасоўскі Н.—Становішча працоўных у фашыскай Польшчы	1—7	16—73
Былінскі В.—Па-большэвіцку кіраваць прымам у партыю	9	133—136
Варашылаў К. Е.—20 год Рабоча-Сялянскай Чырвонай Арміі і Ваенна-Марскога Флота	1—2	99—115
Волкаў А. А.—Палітычныя задачы партыйных арганізацый ЦК ВКП(б) у сувязі з выбарамі ў Вярхоўны Савет БССР	3	18—30
(даклад на пленуме ЦК ВКП(б) 28 сакавіка 1938 г.)	5	31
Волкаў А.—Беларуская ССР напярэдачні выбараў	9	119—124
Грэкава Н.—Паленшчыцы партыйнае кіравання камуністаў	11	26—36
Грэкава Н.—Над сцягам Сталінскай Канстытуцыі	8	61—72
Да дваццацігоддзя ВЧК—ОГПУ—НКВД	6, 7	57—62
Да дваццацігоддзя комсамо	4	54—59
Дамітраў Г.—Да другой Вялікай гераічнай барацьбы іспанскага народа	1—2	61—72
Ероміхін Ф.—Шырэй фронт антырэлігійнай прапаганды	4	64—68
Жданав А. А.—Ленінская прадначартанні ўвасоблены ў жыццё (даклад у Вялікім тэатры на ўрачыста-жалобным пасяджэнні, прысвечаным XIV гадавіне з дня смерці В. І. Леніна)	1—2	61—72
Жыткоў І.—Справадзячы выбарчыя сходы ў партарганізацыях Слуцкага раёна	4	40—44
Жыткоў І.—Мацуем сталінскі блок камуністаў і беспартыйных	5	38—41
Жыльянін—Ліквідуем вынікі шкодніцтва	6, 7	10—62
Жалезнякоў Г.—Дзень выбараў сустрэнем падрыхтаванымі	8	78—80
Закон аб адзіным дзяржаўным бюджэце Саюза Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік на 1938 год	8	81—90
Закон аб судавустройстве СССР, Саюзных і аўтаномных рэспублік	8	

	N №	Стар.
Закон аб грамадзянстве Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік	8	92
Закон аб парадку рэгістрацыі інакшэспадарчых дагавораў СССР	8	93
Закон аб дзяржаўным палатку на коней аднаасобных гаспадарак	8	94—95
Закон аб Усесююзным сельскагаспадарчым выстаўцы	8	96
Зельцэр Б.—Інфармацыя аб рашэнні студзеньскага пленума ЦК ВКП(б)	8	89—94
Зельцэр Б.—Выбары прайшлі арганізавана	5	67—71
Зельцэр Б.—Палепшыць работу па прыёму ў партыю	8	19—25
Іўкін Г.—Па-большэвіцку правядзем выбары ў Вярхоўны Совет БССР	5	55—59
Інструкцыя аб правядзенні выбараў кіруючых партыйных органаў	3	71—74
Інфармацыйнае паведамленне аб чарговым пленуме ЦК ВКП(б)	1—2	37
Інфармацыйнае паведамленне аб сумесным пасяджэнні Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей 17 студзеня 1938 г.	1—2	86—89
Інфармацыйнае паведамленне аб сумесным пасяджэнні Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей 19 студзеня 1938 г.	1—2	90—92
Інфармацыйнае паведамленне аб чарговым пленуме ЦК ВКП(б) Беларусі	3	17
Інфармацыйнае паведамленне	6—7	112
Канаваленак А. і Рыжукін Х.—Узначаліў работу партыйных кааргінстаў	8	29—34
Кавалькоў І.—Узмацніць партыйны секрэтатэрат камсамолу	6—7	46—51
Казіміраў А.—Робота партарганізацый Гомельскага вобласці са сна ўважліва	8	26—28
Канстытуцыйныя акты і дакументы аб утварэнні Беларускай ССР	11—12	
Кацман Б.—Гомельскі дом партасветы	4	60—63
Кіселеў К.—Трыумф ленинска-сталінскай нацыянальнай палітыкі	11—12	
Крушчок Н.—Пяты Усерасійскі з'езд Саветаў	6—7	92—100
Курган І.—Стабелішчы партыйнай прапаганды і агітацыі у Гомельскай вобласці	5	72—75
Кудраеў В.—Падарожжа малых камуністаў і спартсменчых	8	129—132
Кудраеў В.—Яшчэ раз аб партыйнай гаспадарцы	8	35—38
Кудраеў В.—За багавольства і скаротнаму студзеньскага пленума ЦК ВКП(б)	8	101—104
Лозунгі к 1 мая 1938 года	4	2—4
Мараў Г.—Германскі фашызм—надпальшчык новай сусветнай вайны	8	52—60
Маркін Д.—Падрыхтоўка да выбараў у Вярхоўны Совет БССР па Палескай вобласці	4	51—53
Молатаў В. М.—Аб вышэйшай школе (прамова на першым усесаюзнай нарадзе работнікаў вышэйшай школы 15 мая г.г.)	5	5—16
Наталевіч Н. Я.—Вярхоўны Совет Беларускай ССР выбраны	6—7	18—26
Новік С.—К выбарам Вярхоўнага Савета БССР	3	63—69
Новік С.—Вынікі Першай Сесіі Вярхоўнага Савета БССР	8	10—14
Новік С.—Пракуратура і суд па Сталінскай Канстытуцыі	5	87—95
Новік С.—Пракуратура БССР у барацьбе з парушальнікамі сацыялістычнай законнасці	10	105—112
Орджанікідзе Г. К.—(біяграфічная даведка)	1—2	116—119
Палажэнне аб выбарах у Вярхоўны Совет БССР	3	51—62
Пастанова акруговых выбарчых камісій па выбарах у Вярхоўны Совет Беларускай ССР аб рэгістрацыі кандыдатаў у дэпутаты Вярхоўнага Савета Беларускай ССР тацарышоў І. В. Сталіна, В. М. Молатава, К. Е. Барашылава, Н. І. Ежова	5	19—22
Пастановы акруговых выбарчых камісій па выбарах у Вяр-		

	№№	Стар.
хоўны Совет Беларускай ССР аб рэгістрацыі кандыдатаў у дэпутаты Вярхоўнага Совета Беларускай ССР таварышоў Л. М. Кагановіча, М. І. Калініна, А. І. Міка- яна, А. А. Андрэева, А. А. Жданава	5	25—29
Пастанова пленума ЦК ВКП(б) „Аб памылках партарганіза- цый пры выключэнні камуністаў з партыі, аб фар- мальна-бюракратычных адносінах да апеляцый выключ- чаных з ВКП(б) і аб мерах па ўстраненню гэтых не- дахопаў“	1—2	38—46
Пастанова Цэнтральнага Камітэта ВКП(б) „Аб правядзенні выбараў кіруючых партыйных органаў“	3	70
Пастанова ЦК ВКП(б) „Аб пастаноўцы партыйнай прапа- ганды ў сувязі з выпускам „Кароткага курса гісто- рыі ВКП(б)“	11—12	
„Права-трацкісцкі блок“ забойцаў, шпіёнаў, здраднікаў. (Пе- радавы артыкул „Правды“)	1—2	3—5
Прамова старшыні Соўнаркома СССР, дэпутата В. М. Мо- латава на сходзе Молатаўскай выбарчай акругі гор. Масквы 8 снежня 1937 года	1—2	13—19
Прамова Старшыні Соўнаркома СССР В. М. Молатава на Першай Сесіі Вярхоўнага Совета СССР	1—2	73—78
Прамова тав. В. М. Молатава аб утварэнні ўрада СССР на першай Сесіі Вярхоўнага Совета СССР	1—2	79—85
Прамова тав. К. Е. Варашылава на мітынгу вайсковых час- цей Менскага гарнізона і калгаснікаў Менскага раёна, прысвечаным галавіне Сталінскай Канстытуцыі і вы- барам у Вярхоўны Совет СССР	1—2	20—25
Прыгавор Ваеннай калегіі Вярхоўнага Суда СССР па справе права-трацкісцкага блока	3	9—16
Прывітанне т. т. Папаніну, Шыршову, Крэнкелю і Фёдараву. Прывітанне т. т. Остальцэву, Барсукопу, Катцову, камандам „Танмыр“ і „Мурманца“	1—2	121
Прыкладны план работы гуртка па вывучэнню „Палажэння аб выбарах у Вярхоўны Совет БССР“	3	95—98
Прыём у Крэмілі гераічных зімоўшчыкаў станцыі „Паўночны полюс“	3	75—76
Прыкладны план работы гуртка па вывучэнню матэрыялаў 2-й Сесіі Вярхоўнага Совета СССР	8	73—77
Пятроўская Т.—Міжнародны Комуністычны Жаночы дзень. Рутман Р. і Сямёнаў Г.—Вынікі выбарчай кампаніі і за- дачы агітацыйна-масавай работы	1—2	142—148
Рэзалюцыя XVII з'езда КП(б)Б па справах і задачы ЦК КП(б)Б. Савіцкі П.—Выбары кіруючых партарганаў—сур'ёзная пра- верка партыйнай работы	6—7	101—110
Саладкоў І.—Бясстрашны барацьбіт за камунізм. (Памяці С. М. Кірава)	4	69—73
Свам А.—Міжнародны агляд	11—12	81—88
Свам А.—Знешняя палітыка панскай Польшчы	4	80—86
Свам А.—Фашысцкія падпальшчыкі вайны і іх пасобнікі	6—7	74—79
Свам А.—Быць у мабілізацыйнай гатоўнасці	8	15—18
Свам А.—Міжнароднае становішча і знешняя палітыка СССР к 21 галавіне Кастрычніка	10	87—94
Склад членаў і кандыдатаў у члены пленума ЦК КП(б)Б і членаў рэвізійнай камісіі ЦК КП(б)Б	6—7	111
Спасаў П.—Асабістым БССР к дню адзінцы	6—7	42—45
Спіс дэпутатаў, выбраных у Вярхоўны Совет Беларускай ССР	6—7	113—119
Сталінскае заданне выканана (рапарт таварышоў Папаніна, Крэнкеля, Шыршова і Фёдарова)	1—2	120
Сямёнаў Г.—Правільна арганізуем вывучэнне гісторыі ВКП(б) па новаму падручніку	9	125—128
Таварышы І. В. Сталін, В. М. Молатаў, К. Е. Варашылаў, Н. І. Ежоў далі згоду балатыравання ў дэпутаты Вяр- хоўнага Совета Беларускай ССР	5	17—18
Таварышы Л. М. Кагановіч, М. І. Калінін, А. І. Міка- яна, А. А. Андрэеў, А. А. Жданаў далі згоду балатыра- вацца ў дэпутаты Вярхоўнага Совета Беларускай ССР	5	23—24

	№	Стар.
Топаз С.—Выбарчы закон Беларускай ССР	5	96—10
Топаз С.—Строга захоўваць правілы сацыялістычнага агульнажыцця	8	42—51
Тупіцын М.—Больш увагі партыйнай гаспадарцы	5	76—79
Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб узнагародзе персанала дрейфуючай станцыі „Паўночны полюс“	3	77
У пракуратуры Саюза ССР	1—2	6—7
Хоцька І.—У БССР створана сацыялістычная індустрыя	6—7	27—37
Хоцька І. і Гаўзман І.—Вышкі работы прамысловасці БССР за 1-е паўгоддзе 1938 г.	9	137—146
Чорны І.—Прамысловасць і сельская гаспадарка к 20-годдзю БССР	11—12	
Шарахоўскі Я.—Вялікі пісьменнік пролетарыята (да 70-годдзя з дня нараджэння А. М. Горкага)	3	79—88
Шпігальнік Б.—Больш увагі палітычнаму выхаванню раб-сельскараў	8	39—41
Яраслаўскі Ем.—Трынаццацігоддзе Другога з'езда партыі	6—7	80—91
Яраслаўскі Ем.—Пятнаццацігоддзе XII з'езда партыі	4	74—80
Яраслаўскі Ем.—У чым было падабенства і розніца паміж рэвалюцыйнымі і ліберальнымі народнікамі	11—12	

Уп. Галоўліта БССР № 4615.
 Тыраж 6650 экз.
 528.000 друк. зн. (10 арк.)
 Здана ў набор 15/XI—38 г.
 Падпісана да друку 23/XII—38 г.

РЭДКАЛЁГІЯ.

Друкарня імя Сталіна. Менск, Дом Друку. Зак. № 4168.

пар.

6-10

2-51

3-79

77

7

7-37

7-146

9-88

9-41

0-91

4-80

ДОМ ДРУКУ
Друкарня імя СТАЛІНА
Менск, Пушкінская, 55.

Пры выяўленні дэфекта ў
кнізе просім вярнуць ярлык
разам з кнігай.

пегія.

ЦАНА 80 кап.

00000000 1988900

Адкрыта падпіска на 1939 год
на тэарэтычны і палітычны журнал ЦК КП(б)Б

Большэвік Беларусі

Год выдання 13

Выходзіць адзін раз у месяц

„Большэвік Беларусі“ разлічан на шырокі партыйны і комсамольскі актыў, на партыйныя і непартыйныя кадры савецкай інтэлігенцыі

„Большэвік Беларусі“ ставіць сваёй задачай аказанне дапамогі таварышам, якія працуюць над вывучэннем тэорыі марксізма-ленінізма, у першую чаргу над вывучэннем „Кароткага курса гісторыі ВКП(б).“

„Большэвік Беларусі“ змяшчае галоўным чынам тэарэтычныя артыкулы па пытаннях марксізма-ленінізма, а таксама публікуе на сваіх старонках кансультацыі, адказы чытачам па пытаннях марксізма-ленінізма і метадычныя ўказанні таварышам, якія вывучаюць гісторыю ВКП(б).

„Большэвік Беларусі“ асвятляе вопыт большэвіцкай прапаганды (самастойная работа над вывучэннем „Кароткага курса гісторыі ВКП(б)“ і творамі Маркса-Энгельса-Леніна-Сталіна, лекцыі лепшых прапагандыстаў, вопыт іх работы і т. д.), а таксама вопыт і практыку работы партыйных і савецкіх арганізацый, пытанні сацыялістычнага будаўніцтва, бягучай палітыкі і міжнароднага жыцця.

падпісная цана:

На 12 мес. . . . 4 р. 80 к.
„ 6 „ . . . 2 р. 40 к.
„ 3 „ . . . 1 р. 20 к.
„ 1 „ . . . 40 к.

падпіска прымаецца:

штомесечна ўсім райбюро „Союзпечати“, упаўнаважанымі па друку на прадпрыемствах, усімі паштовымі аддзяленнямі і асобнымі асобамі.

Адрас рэдакцыі: Менск, Чырвонаярмейская, ЦК КП(б)Б, пакой № 7.

УВАГА!

Па ўсіх пытаннях падпіскі і распаўсюджвання журнала ЦК КП(б)Б „Большэвік Беларусі“ належыць звяртацца ў выдавецтва ЦК КП(б)Б „Звязда“ (Менск, Савецкая 63).